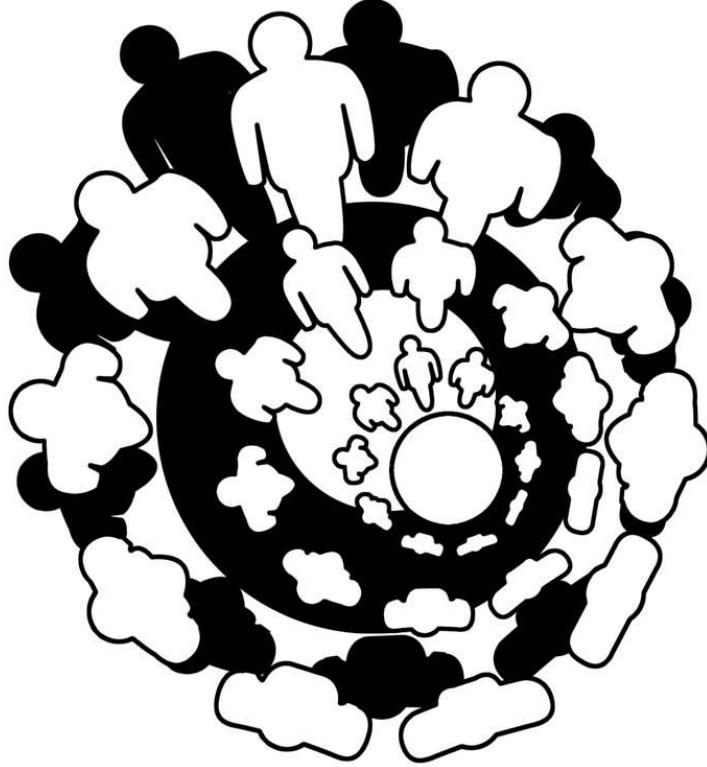

EGE ÜNİVERSİTESİ
TARIMSAL UYGULAMA VE ARASTIRMA MERKEZİ
İZMİR

KATILIMCI KIRSAL DEĞERLENDİRME YAKLASIMI

Menemen Projesi uygulaması

Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA
Yard. Doç. Dr. Buket KARATURHAN
Dr. Murat BOYACI

TÜRKİYE ZİRAAT ODALARI BİRLİĞİ
YAYINLARI

Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA Dr. Buket KARATURHAN Dr. Murat BOYACI

ISBN:975-8629-25-5
Ankara.

**EGE ÜNİVERSİTESİ
TARIMSAL UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ**

EGE UNIVERSITY
AGRICULTURAL EXTENSION AND RESEARCH CENTRE
Bornova – İZMİR
2001

EGE ÜNİVERSİTESİ ARAŞTIRMA FONU
ARAŞTIRMA PROJESİ

EGE UNIVERSITY RESEARCH FUND
RESEARCH PROJECT

Proje No: 98/TUM/001
İZMİRİN BİR İLÇESİNDE KIRSAL SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE
KATILIMCI KIRSAL DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMININ
UYGULANIŞI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Proje Yürütücüsü
Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA

***A RESEARCH ON THE APPLICATION OF PARTICIPATORY RURAL APPRAISAL
APPROACH
CARRIED OUT TO SOLVE RURAL PROBLEMS
IN A COUNTY OF IZMIR PROVINCE -TURKEY***

EGE ÜNİVERSİTESİ
TARIMSAL UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

EGE UNIVERSITY
AGRICULTURAL EXTENSION AND RESEARCH CENTRE

Bornova – İzmir
2001

Halka Gidin
Onlarla Konuşun
Onlarla yaşayın ve onları sevin
Bildikleri ile işe başlayın
Ellerindeki olanaklarla işleri geliştirin
ve en iyi önderlerle
İş yapıldığında
Görev tamamlandığında
Halk diyecektir ki:
“Biz bunu kendimiz yaptık”
Lao Tsu

Eğer gerçeği tam olarak öğrenmek istiyorsanız,
bunu yalnızca gerçeği değiştirmeye çalışarak yapabilirsiniz.

Kurt Levin

ÖZET
İZMİRİN BİR İLÇESİNDE KIRSAL SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE
KATILIMCI KIRSAL DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMININ
UYGULANIŞI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Katılımcı Kırsal Değerlendirme (KKD) ve benzeri katılımcı yaklaşımlar 1990'lardan bu yana hem gelişmekte hem de gelişmiş ülkelerde kırsal kalkınma, yayım, çevre, kadın, sağlık vb. konularda büyük bir uygulama alanı bulmuştur. 1998'de Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve araştırma Merkezi de bu yaklaşımı pilot bir proje ile (Halilbeyli Projesi) başarılı bir şekilde uygulamıştır. Elinizdeki bu araştırma-uygulama ise yaklaşımın bir ilçe düzeyinde (İzmir İli, Menemen İlçesi) boyutlarında ilgili kurumlarla çalışarak kurumsallaştırılması, ölçeğinin büyütülmesi ve karşılaşılabilecek sorunlar ve başa çıkma yollarının araştırılması amacıyla yapılmıştır. Menemen Tarım İlçe Müdürlüğü, Menemen Ziraat Odası, Sol Sahil Sulama Birliği ile işbirliği içinde altı köyde, beş erkek ve dört kadın grubunda haftada bir yapılan oturumlar sürdürülmüştür. Kurumsal sorunlar nedeniyle kurumsallaşma gerçekleşememiş, ancak ölçek büyütmede etkili olunabilmiştir.

Proje koordinatörleri (bu çalışmanın yazarları) KKD çalışmalarını destekleyecek bir ortamda çalışmamışlardır. Koşulların çoğu aleyhdedir. Bu akıntıya karşı yüzmeye benzemiştir. Tarım İlçe Müdürlüğü, Ziraat Odası ve Sulama Birlikleri yaklaşımı kurumsallaştıramamışlar, kurum içinde bazı bireyleri hariç, kurum olarak yaklaşımın felsefesini, yöntem ve tekniklerini içselleştirememişlerdir. Onbir kolaylaştırıcıdan sadece dördü yaklaşımı içselleştirebilmiştir. Bunların bazıları çok başarılı olmuşlarsa da hepsi de görsel paylaşımda ve bunun için uygun görsel araçlar, matrisler vb. hazırlamada güçlük çekmişlerdir. Görsel paylaşım yeterince kaliteli olamamıştır. Ancak KKD için hayati önemde olan diyalogu kurdukları söylenebilir. Kurumsallaştırmadaki problemlerin temelinde bu kurumlarda üst yöneticilerin yaklaşımı desteklememeleri ve kurum içinde bir öğrenme ortamının oluşmamasıdır. Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerindeki tarımsal yayım sistemi çok bürokratik, üreticilere hayli yabancılaşmıştır ve kurumsal kültür olarak KKD benzeri katılımcı yaklaşımlara ve felsefeye çok uzaktır. Yayımçıların çoğunun özgüvenleri yetersizdir. Bunun çok çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan biri de hizmet içi eğitimin yetersizliğidir. Diğer önemli neden ise uygulanan yönetim sisteminin çalışanları motive etmekten çok uzak olmasıdır. Yukardan aşağı katılımcı olmayan bir yönetim kültürünün olduğu yayım sisteminden, üreticilerin katılımını öngören bir yaklaşımı benimsemesi ve uygulaması beklenemezdi. Ancak şüphesiz yaşam değişmedir ve bütün kurumlar değişir. Bu değişimin başlayabilmesi için üst yöneticilerin bu yönde bir değişime destek olması gerekirdi. Bu gerçekleştirilememiştir. Bu koşullar altında Tarım il ve İlçe Müdürlüklerinin KKD ve benzeri katılımcı yaklaşımları uygulamaları için bunun felsefesine çok inanmış, gerekli öğrenen kurum ortamını kurabilen, KKD yöntemlerini çalışanlara öğretebilecek eğitim olanaklarını sağlayabilen yöneticilerin olması gereklidir. Ancak bu tür yöneticilerin bulunduğu müdürlüklerde büyük zorluklarla yaklaşımın kurumsallaşması şansı görülebilir. Çünkü yılların alışkanlığı içinde bu tür bir değişime direnecek olanların sayısı hayli fazla olacaktır. KKD yaklaşımının Tarım İl ve Tarım İlçe Müdürlüklerinde hiç bir reform yapmadan tümünde uygulanması durumunda ise inanmış görünen yöneticiler ve çalışanlar elinde yaklaşımın hızla yozlaşacağı ve kötü kullanılacağı büyük bir olasılıktır.

Ülkemizde kırsal kesimde çalışan kırsal kalkınma veya yayım konuları ile ilgilenen sivil toplum kuruluşu çok azdır. Menemen'de bu alanda işbirliği yapacak bir sivil toplum kuruluşu bulunamamıştır. Ülke düzeyinde var olan sivil toplum kuruluşları ise devlet kuruluşları benzeri bir yapılanma içindedir ve katılımcı yaklaşım kurum içinde bile zayıftır. Halbuki Dünya'da KKD daha çok sivil toplum kuruluşları eliyle uygulanmaktadır. Etkili bir uygulama için önce kırsal kesimde ve kırsal kalkınma, yayım alanlarında katılımcı bir

şekilde çalışan güçlü sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Türkiye daha ileri gelişme aşamalarında olmasına rağmen Hindistan gibi ülkelerden bu alanda çok geridir.

KKD yaklaşımının kırsal kalkınma, yayım alanında çalışan kamu veya sivil toplum kuruluşları tarafından içselleştirilerek kurumsallaşmasının güçlükler içerdiği söylenebilir. Ancak hayat değişimlere açıktır. Geleceğe ipotek koyamayız. Bu kurumlar da ne kadar katı ve üreticiye uzak olsalar da değişecektir. Katılımcı yaklaşımlara inanmış yöneticilerle bazı kurumlarda yaklaşımın yöntemlerine inanmış kritik kitlede eleman yetiştirilebilir ve bu kurumlarda “öğrenen kurum” ortamı yaratılabilirse; bazı Tarım il veya Tarım İlçe Müdürlükleri, Ziraat, Orman veya Veteriner Fakülteleri, İlçe Zirat Odaları, Kooperatifler, dernek veya vakıflar bir ada şeklinde katılımcı yaklaşımları uygulayacaklardır. Bu adaların birleşmesi ise diğer bir aşama olacaktır ve başka koşulları gerektirecektir.

Zor koşullara rağmen KKD yaklaşımın ölçek büyütme yönü oldukça başarılı olmuştur.

- Üreticiler birçok yeniliği kabul etmişlerdir. Bunlar yeni üretim teknikleri, yeni girdiler ve çeşitler olmuştur.
- Bazı yenilikler “çiftçiden çiftçiye yöntemi” ile yayılmıştır.
- Kültür mantarı gibi yeni ürünler kabul edilmiştir.
- Kadınlar tarafından kendi ev bahçelerinde yetiştirmek üzere organik sebze yetiştiriciliği kabul edilmiştir.
- Bazı çiftçiler bütün bir köyün yararlanması amacıyla adaptasyon araştırmaları düzenlemişlerdir.
- Köy için ökaliptus ağacı dikmek, analiz etmek üzere toprak örneklerinin toplanması gibi kollektif eylemler gerçekleştirilmiştir.
- Bir köyün önderliği ile Gediz Nehri kirliliği ile savaşmak üzere bütün ilçe çapında bir eylem başlatılabildiği. Bu konu Menemen İlçesinin en önemli gündem konusu olabilmiş ve bu konuda bir konsey kurulabilmiştir. Ancak rapor yazım tarihinde eylemsizlik durumu söz konusu bulunmaktadır.
- Bir köydeki kadın grubunun eylemleri erkek grubunun pasifliğine rağmen bütün köy hayvancılığını harekete geçirecek bir durum kazanabilmiştir.
- Kadın gruplarında bitkisel ve hayvansal üretim sorunlarından daha da önemsenerek sağlık sorunları, doğum kontrol konusu, insan hakları sorunları oturumların en önemli konuları olabilmiş ve çoğunda gelişmeler sağlanabilmiştir. Bu konuların çözümü için Tarımsal araştırma ve Uygulama Merkezi sağlık, çevre, hukuk vb. diğer konularla ilgili bir çok kamu ve sivil toplum kuruluşu ile işbirliği yapabilmiş ve birlikte çalışma etkinliği arttırmıştır. KKD yaklaşımının tarım dışı diğer alanlarda da başarılı bir şekilde uygulanabileceği bir kez daha kanıtlanmıştır.
- Kadın grubu uygulamaları özgüven artışı sağlayarak kadınların güçlendirilmesinde/ yetkilendirilmesinde çok etkili olmuştur.
- Kadın grubu Harmandalı Köyünde hem köy hem de İzmir Büyükşehir ve yakın çevre için çok önemli bir konu olan çöp deponi alanının yarattığı sorunlara karşı eylem haline geçebilmiştir. Bu haliyle köy sınırlarını çok aşan bir konunun gündeme getirilmesi, görünür hale gelmesinde kadın grubunun KKD çalışmaları çok etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Katılımcı Kırsal Değerlendirme, Ölçek Büyütme, Kurumsallaşma, Tarımsal Yayım, Kadının Güçlendirilmesi, Gediz Nehri, Çevre Sorunları, Menemen, Çöp,

ABSTRACT
A RESEARCH ON THE APPLICATION OF PARTICIPATORY RURAL APPRAISAL
APPROACH CARRIED OUT TO SOLVE RURAL PROBLEMS
IN A COUNTY OF IZMIR PROVINCE -TURKEY

The Agricultural Research and Extension Centre is a unit of Ege University, and located in Izmir Province, in Turkey. At the end of the 1998 this project was prepared to scaling-up and institutionalisation of PRA approach in a county (Menemen) of Izmir province.

The institutionalisation would take place in all institutions related with agriculture. County Extension Service, The Chamber of Farmers and two Irrigation Associations are the project partners. There is no effective NGO in Menemen for rural area development.

A weekly training program for facilitators on PRA was organised in Menemen by our team with the assistance of a sociologist from University. 11 extensionists participated in the training program from these institutions. The project covered six villages and nine (4 woman and 5 man) farmer groups. The study has been conducted as weekly sessions. In these sessions the extensionists acted as facilitators. Each of the facilitator was responsible for a certain village and a certain group. The sessions generally were done in common buildings in village. The most important aims of the project were scaling-up and institutionalisation of the PRA approach in Turkey and more importantly to learn the problems and the solutions of this process. The County extension service, Chamber of Farmers and Irrigation Associations as institutions could not internalise the philosophy, methods and technics. So a real institutionalisation in the project could not realised. Only 4 of the 11 facilitators could internalise the approach because of many problems of these institutions.

Scaling-up the approach were rather successful. Out of the village group sessions done, some of the results of the actions decided by farmer are as follows:

The farmers accepted many innovations, such as farming practices, new inputs or varieties, etc. Some of these innovations were transferred "from farmer to farmer". Some new crops, like mushroom, organic vegetable (by women in their home gardens for the family consumption) were accepted by farmers. The farmers planned and realised to make some adaptation researches conducted by farmers for the whole village. Some collective actions had been performed, such as planting eucalyptus trees, collecting soil samples to analyse, etc. Nearly at the end of the project the Gediz River pollution problem again became the most important part of the Menemen County agenda by the attempts of a project village leader, villagers and our team. A Council for that problem had been established covering all-important leaders of County. The actions will be continuing after the November 2001.

Again, one of the most important results came from a women group. The Izmir Metropolitan waste disposal area is near Harmandali village. It is not properly established and brings a lot of environmental problems for Menemen and also for Izmir metropolitan area. The women group brought the problem to village agenda and urged Mayor to more energetically interested with the problem. They together demonstrated against the Izmir Metropolitan Majority by preventing waste trucks to pass through the village. The women established a council by their representatives for that problem. It is a very big problem related also with Izmir Metropolitan area. The process is continuing.

In Harmandalı village the men group could not succeed because of facilitator problems. But the village leaders and men were not also interested with sessions. But the women group was very effective in milk production. Women work intensively in milk production and the men are retail sellers in the city. The women group and their actions became a driving force in milk production for the whole village to solve the waste problem.

In the women groups health problems, birth control problems, human relations problems, women rights were the most important topics of the sessions and in many of them they made progress. For that topics the coordinator of all women groups got the help of other organisations. By this project these governmental organisations could established relations with the villages. The women empowered relatively. Self-confidence increase was very high for some woman.

Key Words: Participatory Rural Appraisal, Scaling Up, Institutionalisation, Agricultural Extension, Empowerment of Women, Gediz River, Environmental Problems, Menemen, Waste

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

1990'larda ilk önce gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan "Katılımcı Kırsal Değerlendirme" (KKD) yaklaşımı veya diğer katılımcı yaklaşımlar Dünya'da bir çok gelişmekte olan ülkede geniş ölçülerde uygulandı. Bu gün katılımcı yaklaşımlar gelişmiş ülkelerde de geniş ölçüde uygulanmaktadır. Örneğin Avustralya'da kırsal kesimin dörtte biri bu çalışmalar içinde bulunmaktadır.

Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Araştırma merkezi (TUAM) olarak katılımcı yaklaşımların tarımsal yayım, kırsal kalkınma, kadın çalışmaları, kooperatifçilik alanlarında yayılması için 1998'den itibaren çalışmalarda bulunduk. İlk çalışmamız bir pilot çalışma niteliğinde İzmir İli Kemalpaşa ilçesi Halilbeyli köyünde yürütüldü. Altı aylık kısa sayılacak bir sürede köyde bir erkek ve kadın grubunda yürütülen çalışmalar çok başarılı sonuçlar verdi. Bir çok yenilik hızla benimsendi. Küçük üreticiler de kendi durumlarını iyileştirecek yollar buldular. (Özkaya, Karaturhan, Boyacı,1998) Daha sonra katılımcı yaklaşımın "eylem araştırması" (action research) biçiminde uygulandığı ikinci bir çalışma Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi araştırmacıları ve üreticilerle birlikte İzmir-Ödemiş İlçesi Bademli Köyünde Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin desteği ile sürdürüldü. (Özkaya, 2000) TUAM olarak KKD yaklaşımının kurumsallaşması yani tarımsal yayımla ilgili olan (tarım il ve ilçe müdürlükleri) veya olabilecek olan (ziraat odaları, sulama birlikleri, kooperatifler vb.) kurumların bu yaklaşımı sürdürülebilir şekilde benimsemesi, çalışmalarında bu yönde bir değişikliğin oluşması ile yaklaşımın ölçeğinin büyütülmesi, yani ilçe, il hatta bölge çaplarında ve bir çok kolaylaştırıcı ile birlikte uygulanması ve ülkemizde uygulamada ortaya çıkacak sorunların ve bunlarla baş edebilme yollarının saptanması amacıyla bu araştırma-uygulamayı başlattık.

2001'de Hollanda'da yapılan 15. Avrupa Tarımsal Yayım Seminerinde de katılımcı yaklaşımların artan saygınlık kazandığı ve önemlerinin arttığı görülmüştür.

Bu araştırma-uygulamada elde edilen sonuçların "eylem araştırmalarının" özüne uygun şekilde gerçek yaşamı etkilediği ve etkilerinin süreceğini düşünüyoruz. En kaliteli bilginin Kurt Lewin'in dediği gibi "gerçeği değiştirmeye" çalışıldığında elde edileceğini söyleyebiliriz.

Bu açıdan bilerek veya bilmeyerek projenin yürütmesine engel olanların da değerli bilgiler sağladığını şu anda görebiliyoruz. Ancak şüphesiz projenin uygulanışında katkıda bulunan ve onun bir parçası olabilen herkese, "bizim projemiz diyebilenlere", Menemen üreticilerine, köy yöneticilerine, tarımsal kuruluşların, birliklerin, tarım İl ve İlçe müdürlüklerinin çalışanlarına ve yöneticilerine, Menemen Kaymakamlığına çok teşekkür ederiz.

Bu çalışmada bir çok kişi katkıda bulundu. Bu uzunca bir liste oluşturuyor. Menemen Kaymakamı B. Şahin Tütüncü, Menemen Ziraat Odası Başkanları Bahattin Çankaya ve Şeref Sofuoğlu, Menemen Belediye Başkanı Tahir Şahin, Sol ve Sağ Sulama Birlikleri Başkanları Recep Yorgancı ve Nevzat Güven, Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsünden Veteriner Dr. Seza Eskiizmirli, Bornova Ziraat Mücadele Araştırma Enstitüsünden Dr. Füsün Tezcan, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Prof. Dr. İsmet Zeki Atalay, Prof. Dr. Asım Kılıç, Dr. İbrahim Kaya, Prof. Dr. Kaya Boztok, Prof. Dr. Ali Ünal, Prof. Dr. Ümit Erdem, Prof. Dr. Ünal Altınbaş, Doç. Dr. Eşref İrget, Yard. Doç. Dr. Hasan Demirkan, Doç. Dr. Ahmet Alçıçek, Ar. Gör. Emre Özümlü, Edebiyat Fakültesinden sosyolog Doç. Dr. Neşe Özgen, Tıp Fakültesinden Prof. Dr. Fethi Doğan, Doç. Dr. Ali Osman Karababa, Prof. Dr. Akin Kapubağlı, Diyetisyen Selda Seçkiner Donduran, Tarış Arge'den sosyolog Baki Doğruyol, emekli ziraat mühendisi Dr. Atif Atilla, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İzmir Toplum Merkezinden sosyal hizmet uzmanı Müdür Gölge Yakar, aynı kurumun Onur Mahallesi Toplum Merkezinden psikolog Birsan Altar, çocuk gelişim uzmanı Ayla Çelik, sosyal hizmet uzmanı Meral Demir, Sağlık Bakanlığı 14

No'lu Ana-Çocuk Sağlığı Eğitim Merkezi (Karşıyaka) kadın-doğum uzmanları Dr. Neşe Kındıroğlu ve Dr. İncim Veziroğlu, aile hekimi Dr. Selda Akdal'a çok teşekkür ederiz.

Bu çalışmanın grub çalışmalarında yönetici olarak veya katılarak yardımcı olanlara da çok teşekkür ediyoruz. Bu da uzunca bir liste oluşturuyor. Değişik dönemlerde Menemen Tarım İlçe Müdürlüğü Müdürleri olan ziraat mühendisleri Fatma Demiral ve İbrahim Okkaloğlu, ziraat teknisyenleri Nurettin Yücel, Erkan Eryılmaz, Sadullah Özgür, Ümit Atilla Sert, ev ekonomistleri Gonca Görgülü, Ummuhan Karaçocuk, gıda mühendisi Hatice Aytan, Sol Sahil Sulama Birliğinden Arzu Dönmez ve ziraat mühendisi Kamil Karadeniz'e çok teşekkür ederiz.

Belen Köyü Muhtarı Erol Öker'e de üreticiler adına teşekkür ederiz. Köyünde çalışmaların sürmesinde çok etkili oldu. Ayrıca Gediz kirliliği sorununu şimdilik ilçe çapına taşınmasında enerjik katkıları oldu.

Çalışmada grup çalışmalarına katılan erkek ve kadın üreticiler kendileri, köyleri ve daha geniş bir coğrafya için çok yararlı olan ve olacak olan çalışmalara katıldılar. Bazı katkıları tarım ve kırsal çevreyi bile aşmış İzmir ve diğer iller için bile etkili olacağı söylenebilir. Çöp deponi alanları sorunu ve Gediz kirliliği sorunları bu gruplarda korkmadan ele alındı. Kendi kendilerini aydınlatan katılımcıların sorunu çözmek için harekete geçtiklerini gözledik. Bu katılımcılara biz bütün üreticiler ve toplum adına teşekkür ediyoruz.

Bu çalışmalara bir şekilde katkıda bulunup, unutulmuşlar varsa şimdiden özür diliyoruz.

Bu çalışmanın köy grup toplantıları gibi bazı bölümlerinin gereğinden fazla ayrıntılı açıklanmış olması benzer çalışmaları yapacak olanlara daha iyi fikir verebilmek amacıyla. Ancak şüphesiz katılımcı yaklaşımların her defasında uygulayıcılarından yaratıcılık istediği ve bu çalışmaların aynı yerlerde bile bir daha aynı biçimde uygulanamayacağını gözden uzak tutmamak gereklidir. Katılımcı yaklaşımların başka ülkelerde olduğu gibi binlerce köyde uygulanacağı günleri düşleyerek bu çalışmanın bu gidişe küçük de olsa bir katkı yapmasını diliyoruz.

Aralık 2001

Prof. Dr. Tayfun Özkaya Dr. Buket Karaturhan Dr. Murat Boyacı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Özet	4
Abstract	6
Önsöz ve Teşekkür	8
Çizelgeler Dizini	11
Şekiller Dizini	12
1. Giriş	13
1.1. Araştırma-Uygulamanın Amacı	13
1.2. Araştırma-Uygulamanın Önemi	14
1.3. Materyal ve Yöntem	15
2. Menemen İlçesi Hakkında Bilgi	18
2.1. Nüfus, Tarih ve Coğrafi Konumu	18
2.2. Tarım	19
2.2.1. Bitkisel Üretim	20
2.2.2. Hayvansal Üretim	23
2.2.3. Tarımsal İşletme Büyüklükleri	24
3. KKD Yaklaşımının Kurumsallaştırılması ve Ölçeğinin Büyütülmesi İle ilgili Kavramsal Çerçeve ve Dünya Deneyimleri	25
4. Alan Çalışmasına Hazırlıklar ve Deneyimler	41
4.1. Kolaylaştırıcı Eğitim Çalışması	42
4.2. Kolaylaştırıcılarla İlgili Genel Problemler	42
5. Projede izleme ve Değerlendirme	43
6. Köylerde Grup Toplantıları ve Sonuçları	43
6.1. Süleymanlı Köyü Erkek Grubu	44
6.2. Musabey Köyü Erkek Grubu	58
6.3. Harmandalı Beldesi Erkek Grubu	63
6.4. Belen Köyü Erkek Grubu	68
6.5. Kesikköy Kadın Grubu	79
6.6. Musabey Köyü Kadın Grubu	81
6.7. Seyrek Beldesi Erkek ve Kadın Grupları	85
6.8. Çukurköy Kadın Grubu	87
6.9. Harmandalı Beldesi Kadın Grubu	88
7. Çalışmada KKK Yaklaşımının Ölçek Büyütme ve Kurumsallaştırılmasına İlişkin Sonuçlar	114
8. KKD Yaklaşımının Araştırmalarda Kullanılmasına İlişkin Sorunlar	116
Kaynakça	118
Ek: 1 Menemen Projesi Kolaylaştırıcı Eğitim Programı	120

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
2.1. 1997 Yılı Köy, Bucak Sayısı ve Nüfusun Dağılımı	18
2.2. Genel Arazi Dağılımı	19
2.3. 1997 Yılı Tarım Arazisi Sulama Durumu, Sulanan Alan (Ha)	19
2.4. Bazı Yıllara Göre Tarım Arazisi Dağılımı (Ha)	20
2.5. Seçilmiş Tarla Ürünlerinin Ekiliş Alanı, Üretim ve Verim (1997 Yılı)	21
2.6. Seçilmiş Sebze Ürünleri Ekiliş Alanı, Üretim Miktarı ve Verimi	21
2.7. Meyve Ağaçları Sayıları, Üretim ve Verim (1997)	22
2.8. Bağ Alanı, Üretim ve Verimi	22
2.9. Zeytin Ağaç Sayıları, Üretimi ve Verimi	22
2.10. Hayvan Sayıları (Adet)	23
2.11. Hayvansal Üretim Miktarı (Ton)	23
3.1. Yeni ve Eski Kurumsal Ortamların Karşılaştırılması	26
3.2. Değişen Profesyonelizm	27
6.1. Süleymanlı Köyü'nde Çiftçilerin Belirtmiş Oldukları Sorunlar ve Öncelikleri	44
6.2. Süleymanlı'da Köyün Fırsatları ve Önceliği	45
6.3. Yeşilliklerde Görülen Önemli Mantari Hastalıklar	45
6.4. Süleymanlı Köyünde Belirlenen Yeni Sorunlar	48
6.5. Yaren Dağındaki zeytinliklerin Durumu	51
6.6. Dereotu Ekim Alanı, Tohum, İlaç, Gübre Kullanımı ve Hastalık Durumu	52
6.7. Maydonoz Yetiştiriciliğinde Çiftçi Uygulamaları Matriksi	53
6.8. Son Beş Yılda Kanserden Ölenler	54
6.9 Meyve Ağaçlarında Kış İlaçlaması	55
6.10 Musabey Köyü'nde çiftçilerin belirlemiş oldukları sorunlar	58
6.11 Harmandalı Beldesinde Üreticilerin Önem Sırasına Göre Öncelikli Sorunları	64
6.12 Süt Karma Yemi, Mineral Ve Vitaminler	66
6.13 Buzağı Ölümünün Görülme Sıklığı	67
6.14 Belen Köyü'nde Yetiştirilen Başlıca Ürünler Ve Üretim Alanları (Dekar)	69
6.15 Belen Köyü'ndeki Tarım İşletmelerin Arazi Genişliklerine Göre Dağılımı	69
6.16 Belen Köyünde Belirlenen Sorunlar ve Öncelikleri	70
6.17. Kesikköy Kadın Grubunda Saptanan ve Tartışılması İstenen Konular (Önem Düzeyine Göre)	80
6.18. Harmandalı Kadın Grubunda Sorunlar ve Ağırlıkları	89
6.19 Kaç Hayvanda Mastitis Görülüyor Matriksi	93
6.20. Belirtilen Hastalıklar, Katılımcılar Açısından Nedenleri ve Tedavisi	99

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1. Menemen İlçe Haritası	18
Şekil 3.1. Katılımcı Yaklaşımlar İçin Kavramsal Çerçeve	29
Şekil 6.1. Belen Köyü Haritası (Katılımcılarca Çizilen)	71

1.Giriş

1.1. Araştırma-Uygulamanın Amacı

Tarımsal yayım, kırsal kalkınma alanlarında “teknoloji transferi” yaklaşımının uygulanması sonucu Dünya’da ve ülkemizde birçok sorun çözümediği gibi yeni sorunlar da eklenmiştir. Tarım üreticilerine, kırsal kesim insanlarına yeni ve etkili olduğuna inanılan; araştırma enstitülerinde, üniversitelerde daha çok da gelişmiş ülkelerin şirketlerinde geliştirilmiş “teknoloji paketleri” sunulmuş, bunların kabul edilmemesi veya yavaş bir hızla kabul edilmesi durumunda köylüler “tutucu oldukları, yeniliklere direndikleri” şeklinde yargılarla damgalanmışlardır. “Yeşil devrim” denilen ve genellikle geliştirilmiş tohumlar ile kimyasal gübrelerin kullanılmasını içeren yaklaşıma büyük ümitler bağlanmış, ancak sonuçlar beklenildiği gibi olmamıştır. Yeniliklerin kabul edildiği genellikle sulanan alanlarda ise üreticilerin girdi ve ürünlerin pazarlanmasında dışa bağımlılıkları artmış, verimlilikler yükselse bile çoğu zaman gelirler aynı hızla yükselmemiş ve büyük çevresel problemler ortaya çıkmıştır. “Teknoloji transferi” yaklaşımı üreticileri daha fazla edilgen hale sokmuş, özgüvenlerini yok etmiştir.

1990’ların başında gelişmekte olan ülkelerde uygulanmaya başlayan “Katılımcı Kırsal Değerlendirme” (KKD) yaklaşımı¹ değişik ülkelerde geniş uygulama alanları bulmuş, Hindistan, Nepal, Avustralya, Bengaldeş, Kenya, Zambiya gibi birçok ülkede yeni yaklaşımla başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Bu uygulamalar aynı zamanda araştırma, yayım, kırsal kalkınma, doğal kaynakların korunması, politika analizleri çalışma ağı yaratılması gibi değişik alanlarda olmuştur. Bunların çoğunda üst yöneticiler çalışmaları desteklemişlerdir. Büyük bürokrasiler içindeki küçük otonom gruplar yenilikleri başlatmış, daha sonra geri kalanlar için bir model haline gelmişlerdir. Katılımcı yöntemler sadece bilgi toplama için değil, aynı zamanda yeni diyaloglar kurmak, davranışları değiştirmek ve yerel halkı güçlendirmek, yetkilendirmek (empowerment) için kullanılmışlardır. gelişmekte olan ülkelerde de katılımcı yaklaşımlar başarılı şekilde uygulanmaktadır. Avustralya’da katılımcı yaklaşımlar uygulayan 1000’den fazla yerel grup ülkedeki çiftçilerin dörtte birini oluşturmaktadır. Bunların tarım politikası ve fonların idaresi üzerine artan bir etkisi görülmektedir. (Pretty and Chambers1994)

Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezinde (TUAM) katılımcı yaklaşımların tarımsal yayım, kırsal kalkınma, kadının güçlendirilmesi, kooperatifçilik alanlarında yayılması için 1998’den itibaren çalışmalar yapılmıştır. İlk çalışma bir pilot çalışma niteliğinde İzmir–Kemalpaşa ilçesi Halilbeyli köyünde yürütüldü. (Özkaya, Karaturhan, Boyacı, 1998) Altı aylık kısa sayılabilecek bir sürede köyde bir erkek ve kadın grubunda yürütülen çalışmalar çok başarılı sonuçlar verdi. Bir çok yenilik hızla benimsendi. Küçük üreticiler de kendi durumlarını iyileştirecek yollar buldular. Daha sonra katılımcı yaklaşımın “eylem araştırması” (action research) biçiminde uygulandığı diğer bir çalışma Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi araştırmacıları ve üreticilerle birlikte İzmir- Ödemiş İlçesi Bademli Köyünde Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin desteği ile sürdürüldü. (Özkaya, 2000)

KKD yaklaşımının başarılı sonuçları pilot uygulamalar olarak ülkemizde de elde edilmiş olmakla birlikte ülkede bu yaklaşımın kullanımının yaygınlaştırılması ve ilçe, il gibi daha büyük boyutlarda uygulanması hayli güç bir görevdir.

Bürokraside (kamu veya özel) söylem olarak katılımcılık hayli rağbet görüyor gibi görünüyorsa da, gerçekten inanarak katılımın uygulanması bir yenilik olarak dirençsiz

¹ KKD ile ilgili temel bilgiler Chambers,1992; Chambers,1993; Institute Of Development Studies (IDS),1996; IDS,1997; IDS,1998; Özkaya, Karaturhan ve Boyacı,1998 ve Özkaya, 2000’de bulunabilir.

gerçekleşmemektedir.² Direnç hem kurumlardan hem de bireylerden gelmektedir. KKD yaklaşımının kurumsallaşması, yani tarımsal yayımla ilgili olan (tarım il ve ilçe müdürlükleri) veya tarımsal yayım etkinlikleri yürütebilecek olan (ziraat odaları, sulama birlikleri, kooperatifler vb.) kurumların bu yaklaşımı sürdürülebilir şekilde benimsemesi, çalışmalarında bu yönde bir değişikliğin oluşması ile yaklaşımın ölçeğinin büyütülmesi, yani ilçe, il hatta bölge çaplarında ve bir çok kolaylaştırıcı ile birlikte uygulanması ve ülkemizde uygulamada ortaya çıkacak sorunların ve bunlarla baş edebilme yollarının saptanması amacıyla bu araştırma-uygulama yürütülmüştür.

Bu çalışma yaklaşımı gereği hem bir araştırma hem de bir uygulamadır. Yaşamda değişiklikler oluşturmaya çalışırken elde edilen bilginin kalitesi çok daha yüksek olacaktır. Bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- Ülkemizdeki yayım örgütü olan tarım il ve tarım ilçe müdürlükleri bu yaklaşımın uygulanması çabalarına nasıl yaklaşacaklardır? Yardım mı edecekler, engel mi olacaklardır?
- Şu anda yayım veya kırsal kalkınma çalışmaları ile ilgilenmeyen veya çok yetersiz düzeyde ilgilenen diğer kuruluşların (ziraat odaları, kooperatifler, birlikler, belediyeler, muhtarlıklar, dernekler) tepkileri ne olacaktır? Bunlar yaklaşımı kurumsallaştırabilecekler mi?
- Kurumsallaşmada ve ölçek büyütmede nasıl bir eğitim çalışması yapılacaktır? Bireyler özellikle tutum ve davranışlar olarak değişecekler mi?
- Geniş bir yörede KKD uygulamasının zorlukları nelerdir? Kolaylaştırıcılar nasıl desteklenmelidir?
- Kadınların köy ve daha geniş bir yörede katılımları nasıl sağlanacak?
- Yaklaşımın uygulanmasında katkıda bulunacak diğer kuruluşlarla (araştırma kuruluşları, ziraat fakülteleri, veteriner kuruluşları, sağlıkla ilgili kuruluşlar, çevre ile ilgili kuruluşlar vb.) eşgüdüm ve dayanışma nasıl sağlanacaktır? Bu kuruluşlarda KKD yaklaşımının kurumsallaşması söz konusu mudur?
- Uygulamada nasıl strateji ve taktikler kullanılacak? Sorunlarla nasıl başa çıkılacak?
- Çalışmalarda nasıl bir izleme –değerlendirme yapılacaktır?

Bu alanlarda elde edilecek bilgilerin ülkemizde yaklaşımın daha geniş ölçeklerde uygulanması ve kurumsallaştırılması çalışmalarında yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırma-Uygulamanın Önemi

Ülkemizde yayım çalışmalarında etkinliğin düşük olduğu yönünde ortak bir görüş vardır. (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 1997, s.19) 25-27 Kasım 1997’de yapılan 1. Tarım şurasında da “yayım hizmetlerinin bir kısmı özel sektöre devredilirken... Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının düzenleyici işlevlere yoğunlaşacağı” ileri sürülmüştür. Ancak arada geçen dört yıllık sürede yayım işlevlerini üstlenecek ciddi bir çaba (ziraat odalarının yayım alanına girmesi gibi) görülmediği gibi, var olan yayım kuruluşunu etkin hale getirecek bir çabaya da rastlanılmamıştır. Bütçe kısıtlamaları nedeniyle Bakanlık yayım etkinliklerine giderek daha az kaynak ayrılmış, bazı yetkililer (tarım il müdürü, ilçe müdürü gibi) kurumlarının başarısızlığını peşinen ilan etmişler ve bu kurumların etkin kurumlar haline getirilmesini olanaksız görerek, konuşmaları ile de ayrıca yayım çalışanları arasında moral bozucu etkiler yaratmaya devam etmişlerdir. Yayım örgütleri geleneksel “teknoloji transferi”

² **Pasif katılım** diyebileceğimiz hedef gruptan anketler vb. yöntemlerle veri toplamak; **danışma** denebilecek hedef gruptan fikirler, düşünceler almak; **işbirliği** diyebileceğimiz hedef grup ve dışardan gelenlerin (örneğin yayımcılar) çalışmaları beraber planlayıp yürütmeleri gibi üç seçenek bir çoklarıncı katılımçılık olarak kabul edilmektedir. Ancak burada sözü ettiğimiz **aktif katılım** dediğimiz KKD yaklaşımı benzeri, hedef grubun planlamayı yapıp, çalışmalarını yürüttüğü, dışardan gelenlerin de bu süreci **kolaylaştırdığı** yaklaşımdır. Bu nedenle çoğu çalışma yanlış olarak katılımçı etiketi ile tanıtılmaktadır. (bakınız: Holtland, 1999, s.3)

anlayışı içinde çalışmaya devam etmektedirler. Yayım örgütü içinde olanaksızlıklara karşın özverili ve işini seven bir grup çalışanın çabalarına dayalı olarak bazı başarılar elde ediliyorsa da sistem bütün çalışanlarını verimli çalıştıramamaktadır. Tarımsal yayımın en önemli bileşeni olan kırsal kalkınma projelerinde ve çalışmalarında da durum farklı değildir. Projelerin uygulandığı bölgedeki halkın proje önceliklerinin belirlenmesi, projelerin yürütülmesi aşamalarında katılımı en alt düzeylerde dir. Örneğin 2000 yılına kadar GAP projesinde enerji yatırımlarında %70, sulama yatırımlarında ise sadece %12.8 gerçekleştirme sağlanabilmiştir. (Ergin, 2000)

Yayım ve kırsal kalkınma etkinliklerinin ülkemizde kamu kurumları veya sivil toplum kuruluşları (ziraat odaları, vakıflar, dernekler veya kooperatifler) veya özel danışmanlar tarafından başarılı bir şekilde yürütülmesi için katılımcı yaklaşımların uygulanmasına büyük ihtiyaç vardır. Kamu kurumları bugün için bu işlevlerini başarılı bir şekilde yapamıyor olmalarına rağmen, yıllardır ne yeni bir sistemin gelişmesi ne de kamu yayımcılığının geliştirilmesine gidilmiştir. ABD, İsrail gibi kamu yayımcılığında başarılı ülkelerin örnekleri de dikkate alınırsa “herşeyi özelleştirelim” söylemi içinde hiçbir şey yapmadan beklemenin çıkar bir yol olmadığı açıktır. Kaldı ki gelişmiş ve gelişmekte olan bir çok ülkede yayımda etkin rolleri olan oda, kooperatif, dernek , vakıf gibi sivil toplum kuruluşlarının ülkemizde çalışma tarzı ve yapılanma olarak bir çok kamu kurumundan daha yukardan aşağı yapılanmalı, teknoloji transferi anlayışına yakın ve üreticileri güçlendirme, yetkilendirme yerine kuruluşlarına artan oranda bağımlılık yaratma gibi katılımcı yaklaşımlara çok ters yolları isteyerek veya istemeyerek izledikleri de görülmektedir. Bu duruma göre kamu veya sivil toplum kuruluşları veya özel danışmanlık şeklinde, ne şekilde yapılırsa yapılsın tarımsal yayım ve kırsal kalkınma çalışmalarında katılımcı felsefe, yöntem ve araçların sayılan kurumlar, yöneticiler ve çalışanlarınca benimsenmesine büyük ihtiyaç vardır. Bu araştırma-uygulamada bunun denenmesi ve bazı dersler çıkarılması bu nedenle çok önemsenmektedir.

1.3. Materyal ve Yöntem

Araştırma-uygulamanın materyalini Ocak 1999-Temmuz 2001 arasında İzmir İli Menemen İlçesinde yapılan kolaylaştırıcı eğitim çalışmaları, altı köy, dokuz (dördü kadın, beşi erkek) üretici grubunda elde edilen veriler, İlçede proje etkinliği olarak düzenlenen çeşitli üretici ve yönetici toplantılarında elde edilen veriler oluşturmaktadır. Ayrıca İlçedeki tarım etkinlikleri ile ilgili her türlü rapor ve dökümandan yararlanılmıştır.

KKD yaklaşımının bir ilçe çapında uygulanması (ölçek büyütme) ve ilçedeki yayımla ilgili tarım ilçe müdürlüğü ve yayım, kırsal kalkınma etkinliklerini çeşitli düzeylerde yapabilecek olan Ziraat Odası, Sulama Birlikleri gibi kuruluşlarca KKD yaklaşımının içselleştirilmesi ve bu çalışmalar sırasında çıkan sorunlarla nasıl baş edilebileceğinin yollarının öğrenilmesi, ülkede yaklaşımın daha büyük ve başarılı uygulamaları için kullanılabilir bazı bilimsel sonuçlara, bilgilere ulaşmak amacıyla yürütülen bu araştırma-uygulama, eylem araştırması (action research) yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Eylem araştırmasının felsefesi bunu geliştiren sosyal psikolog Kurt Lewin'in “gerçeği tam olarak öğrenmek istiyorsanız, bunu ancak gerçeği değiştirmeye çalışarak yapabilirsiniz” deyişi ile özetlenebilir. (Huizer, 1991, s.62) Katılımcı Kırsal Değerlendirme (KKD) yaklaşımı bu çalışmada gerek eylemin (yani tarımsal yayım ve kırsal kalkınma çalışmalarının), gerekse verilerin toplanıp, işlenerek bilimsel bilgiler haline getirilmesi (yani araştırma) için kullanılmıştır.³

³ KKD ile ilgili temel bilgiler Chambers,1992; Chambers,1993; Institute Of Development Studies (IDS),1996; IDS,1997; IDS,1998; Özkaya, Karaturhan ve Boyacı,1998 ve Özkaya, 2000'de bulunabilir.

Var olan finansal olanaklar ve KKD yaklaşımını bilen elemanların kısıtlı sayıda olması nedenleri ile ölçek büyütme ve kurumsallaşmanın ancak bir ilçe düzeyinde olabileceği düşünülmüştür. Literatürde çok büyük ölçeğe hızla geçişin başarısız sonuçlar verdiği konusundaki bilgilerimiz bu düzeyin bu aşamada yeterli olduğunu ortaya koymaktadır. (Pretty ve Chambers, 1994) İzmir ilçeleri tarım ilçe müdürlükleri eleman sayıları, tarımsal potansiyelleri vb. kriterler, İzmir Tarım İl Müdürlüğü ile birlikte incelenmiş, bütün ilçelerin müdürleri veya temsilcileri ile bir toplantıda bir saate yakın sürede KKD yaklaşımı sunulmuş, ilçe seçimi tartışılmıştır. Bütün bu değerlendirmeler sonucu Tarım İl Müdürlüğü ve Menemen Tarım İlçe Müdürlüğü ile görüşerek Menemen İlçesinin bölgedeki bir çok ilçeyi temsil edebileceği düşünülerek seçilmesi ortak karar olarak kararlaştırılmıştır. Menemen Tarım İlçe Müdürlüğü ile görüşülerek var olan yayımcı sayısı, araç sayısı, hatta araçların yaşları vb. dikkate alınarak grup kurulacak köyler saptanılmıştır. Bu köyler zaman içinde değişebilmiştir. Bir köyde grup çalışması kolaylaştırıcının ilgisizliği ve köy içi çelişkiler ve anlaşmazlıkların grup çalışmalarını etkilemesi sonucu yürütülememiş, başka bazı köylerde kolaylaştırıcının başka işleri nedeniyle ilgilenememesi veya tayin olması sonucu bir süre sonra durdurulmuş, buna karşılık bazı köylerde ise yeni grup çalışmaları muhtarın ilgisi veya yeniden devreye sokulan kolaylaştırıcılar sayesinde sonradan başlatılabilmektedir. Erkek gruplarının yapıldığı köyler; Süleymanlı, Belen, Musabey, Harmandalı ve Seyrek; kadın gruplarının yürütüldüğü köyler ise Harmandalı, Kesikköy, Süleymanlı ve Musabey'dir.

Grupların büyüklüğü 6-25 katılımcı arasında değişebilmiştir. Grubun oluşturulmasında köydeki çalışmalara önderlik eden muhtar ve kolaylaştırıcı birlikte çalışmışlardır. Öğrendiğini başkalarına açabilecek, köylü ile iyi iletişimi olanlar, önder ve yenilikçi çiftçilerin, grublarda yer almasına uğraşmıştır. Küçük ve orta çiftçilerin grublara yeterli sayıda girmesine özellikle gayret gösterilmiştir. Kadın gruplarında da aynı ilkeler uygulanmıştır. Anlaşmazlıkların olduğu bir köyde, bilerek veya bilmeyerek bütün çatışan kesimlerin bir grubda olması gerçekleşmemiştir. Bu köyde grup çalışmaları kapatılmak zorunda kalmıştır.

Gruplar genellikle haftada bir gün gündüz veya gece toplanmışlardır. Bazı dönemlerde (mevsim, işlerin yoğunluğu, ramazan olması vb. nedenlerle) gece çalışmak daha uygun olmuşsa da bazı köylerde kolaylaştırıcıların işlerine ilgilerini kaybetmeleri sonucu, zorlayacak bir otorite de kurulamadığından gündüz çalışılmak zorunda kalmıştır. Bu köylerde ya toplantılar bir süre sonra kapatılmış ya da başarılar sınırlı kalmıştır. Bazı köylerde ise gerektiğinde gece çalışabilmiş, kolaylaştırıcılar işlerine kendilerini adanmışlardır. Bu köylerde başarı yüksek olmuştur.

KKD yaklaşımına uygun olarak bina içlerinde yapılan toplantılarda gündem üreticilerce belirlenmiş, görsel paylaşım⁴, diyaloga, problem çözmeye dayalı oturumlar yapılmıştır. Oturumlar çay, sigara⁵ içilerek rahat, dostça bir ortamda yapıldığı ve herkesin diyaloga katılımı özellikle teşvik edildiği için genellikle katılımcılar istediği sürece sürmüştür. Bu süre en az 45 dakika, en çok 5 saat kadar olabilmektedir.

Grup toplantılarının ilki köydeki sorunların (problemler) ortaya konulması için yapılmıştır. Katılımcıların sorunlar ile fırsatları birbirine karıştırdıkları bilindiğinden kolaylaştırıcı bu konuda bir açıklama ile oturumu açmıştır. Olabilirse fırsatlar ayrıca ele alınmıştır.

⁴ Tarım haritası, matriks, venn diyagramı gibi görsel materyalin bütün katılımcılarca birlikte oluşturulması ve her katılanın yapılanları görerek, bunları algılaması, kısaca paylaşması, katkıda bulunması, görsel paylaşım (visuel sharing) olarak nitelenmektedir. Ancak çalışmamızda her kolaylaştırıcı uygun görsel materyal hazırlanmasına katkıda bulunamamıştır. Bu beceriye ulaşmak için daha çok ve köyde gerçekleşen, iş içinde eğitime ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

⁵ Sigaranın başka katılımcılara zarar verdiği ileri sürülerek oturum boyunca ortak kararla engellenmesi önerisi katılımcıların çoğunun sigara içmesi nedeniyle başarısız olmuştur. İyi havalandırma yapılmaya çalışılmıştır.

Bitirildiğinde duvara asılabilen, masaya veya döşemeye (genellikle kadın gruplarında evlerde) serilen bir büyük kağıda katılımcılarca belirtilen herkesin görebileceği büyüklükte yazılan sorunlar, yüz adet fasulye, nohut gibi araçlar kullanılarak ağırlıklandırılmıştır. Ağırlıklandırmadan sonra öncelikli sorunlardan hangisinin önce ele alınması gerektiği gene tartışılarak gelecek haftaların gündemi saptanmıştır. Kolaylaştırıcılar burada bazı önerilerde bulunarak kolay çözülebilecek ancak önceliği biraz geride olan sorunların öne alınması için katılımcıları ikna ederek gündemin oluşmasında rolleri olabilmıştır. Kolay çözülebilecek ve görece olarak önemli sorunların öncelikli ele alınarak çözümlenmesi toplantılarda coşku, katılım ve olumlu beklentileri arttırarak sürecin daha sağlıklı işlemesine yol açabilmektedir.

Toplantılarda elde edilen veriler hem kantitatif (niceliksel) hem kalitatif (niteliksel) olabilmektedir. Örneğin köyde toprak tahlili yaptıranların oranı veya bir yıl içinde mastitis geçiren inek oranı gibi veriler kantitatifdir. “Optimal bilgisizlik”⁶ kuralı uyarınca gereğinden fazla ölçme yapmak gereksizdir. Toplantılar ilerledikçe gereken konularda kantitatif veriler derinleştirilmiştir.⁷ Toplantılarda elde edilen verilerin önemli bir çoğunluğu ise kalitatifdir. Üreticilerin yayımcıların veya veterinerlerin bilgilerine güvenip güvenmedikleri, yayımcıların gece çalışmayı kabul ederek, işlerine ve hizmet ettikleri topluma adanmış olup olmadıkları gibi veriler kalitatifdir. 1990'lara kadar araştırmalarda kantitatif olana aşırı önem vererek kalitatif verilerin küçümsenmesi “sayıların tiranlığı” şeklinde de yorumlanmaktadır. Araştırmada kalitatif verilere de önem verilmiştir. Toplantılarda katılımcılarca sunulan ve olabildiğince görsel paylaşım, görsel paylaşımın olamadığı durumlarda sözel diyalogla paylaşılan bu kalitatif ve kantitatif veriler toplantı süreci içinde katılımcılarca (kolaylaştırıcı dahil) karşılaştırılmış, düzeltilmiş, toplanmış, tartışılmış ve bilgi düzeyine yükseltilmiştir.

Araştırmanın yürütücüleri değişik köylerdeki toplantılara olabildiğince katılarak, kolaylaştırıcılara destek olmuşlar ve gözlem yoluyla yeni veriler elde etmişlerdir.

Her grup toplantısının sonunda katılımcılar ele aldıkları konuda ne gibi eylem çalışmaları yapabileceklerini planlamışlardır. Bu eylemler solarizasyon yöntemi ile toprak dezenfeksiyonunun isteyen katılımcılarca uygulanması gibi bireysel veya kadınlar günü kutlamalarını grubca organize etmek gibi kolektif de olabilmektedir. Eylem araştırması anlayışına uygun olarak kaliteli bilgiye bu eylem aşamalarında ve bu kararların sonuçlarının ilerideki toplantılarda değerlendirilmesi sırasında ulaşılmaktadır. Çünkü burada elde edilen bilgi anketlerde bir üreticinin “köyde mastitis için süt örnekleri toplanırsa katılır mısınız?” gibi bir soruya vereceği yanıtın geçerliliğini bilemememiz gibi olmayacaktır. Bu hizmet geçen hafta katılımcılarca organize edilerek getirildiğinde kaç kişinin katıldığı, katılmayanların neden katılmadığı gibi kalitatif ve kantitatif olmaktadır. Sonuçlar belirsizlik içermemektedir. Anketlerde böyle bir soruya herkes “evet” diyebilir, ancak gerçekleşme çok düşük düzeylerde kalabilirdi. Anketlerde cevap veren belki de böyle bir cevap istediğimizi farketmiş olabilir. Bir başka olasılık da üreticinin “hayır” diyerek tutucu çiftçi olarak suçlanabileceği düşüncesidir. Burada Kurt Lewin'in önsöz öncesi deyişini hatırlamak yararlı olacaktır.

⁶ Bakınız: Özkaya, 1998, s.33.

⁷ Yalnızca anketlerden elde edilen çoğunluğu kantitatif verilerin bilgisayarlarda doğru-yanlış işlenmesi ile elde edilen bilgileri “bilimsel” kabul etmeye şartlanmış araştırmacıların tersine bu araştırmada bilginin kaynaklarının çok çeşitli olabileceği unutulmamıştır. Anketlerde hipotez kurma, verilerin geçerliliğini test etme, ulaşılan bilgilerin yorumlanması çoğunlukla araştırmacının sorumluluğundadır ve bu sırada bilginin asıl kaynağı olan kesimlerin (örneğin üreticilerin) müdahalesi veya katkısı çok az olabilmektedir.

2. Menemen İlçesi Hakkında Bilgi⁸

2.1. Nüfus, Tarih ve Coğrafi Konumu

34 köyü bulunan Menemen’de nüfusun önemli bir kısmı köylerde yaşamaktadır.

Çizelge2.1. 1997 Yılı Köy, Bucak Sayısı ve Nüfusun Dağılımı

Köy Sayısı			Bucak Sayısı			Nüfus Toplamı		
Belediyeli	Belediyesiz	Toplam	Belediyeli	Belediyesiz	Toplam	İlçe mrk	Köy ve bucak	Toplam
6	28	34	2	-	2	41.193	57.636	98.829

Kaynak:T.C Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, İzmir İl Müdürlüğü, İzmir İli 1997 Yılı Çalışmaları ve Tarımsal Yapı, İzmir, Mart 1998.

Yüzölçümü, 691 km² olan Menemen’in doğusunda Manisa, batısında Foça ve Ege Denizi, kuzeyinde Dikili, Bergama, Çandarlı Körfezi, güneyinde Karşıyaka ve İzmir Körfezi yer almaktadır (Şekil 2.1.) İzmir, Afyon, Bandırma demiryolu ile İzmir, Bergama, Ayvalık şosesi üzerinde önemli bir transit merkezidir. İlçe topraklarının doğusunu Manisa Spil Dağı'nın devamı, Dumanlı ve Yamanlar Dağları, kuzeyini ise Şaphane Dağı çevrelemektedir.

Şekil:2.1. Menemen İlçe Haritası

İlçe merkezinin denizden yüksekliği 20 metredir. İlçe genel olarak Ege Bölgesi ikliminin özelliklerini taşımaktadır. Bölge karakteri olarak yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. Yöre ikliminin ılıman olması tarım ürünleri üretimi açısından elverişli bir ortam yaratmaktadır.

⁸ Bu bölümdeki bilgiler genel olarak Tarım ve Köyşleri Bakanlığı İzmir İl Müdürlüğü, 1998'den alınmıştır.

Ovada genellikle toprak bünyesi hafif-orta arasında değişmektedir. Özellikle güney kısımlarda siltli-tın, kuzey kısımlarında kumlu-tın, tınlı-kum, kaba-kum kombinezonu hakimdir. Güney kısımlarda ise Tuzçullu, Kaklıç Köyleri civarında iki metre derinliğe kadar orta bünye, bu derinlikten sonra ağır bünye (siltli-kil) hakim durumdadır. Ovanın orta ve kuzey kısımları alüviyal ve genç topraklardan oluşmuştur. Henüz oturmamış alanın meyili düz veya düze yakın olup tarıma elverişlidir. Ovanın güney ve batı kısımlarında hidromorfik tuzlu alüviyal topraklar bulunmaktadır. Ovanın 150.000 dekar civarında bir sahasını çorak topraklar oluşturmaktadır.

Akarsuların başında Gediz gelmektedir. Kaynağını Gediz İlçesinden alarak bir çok kollardan beslenen Gediz Nehri, Manisa Ovası'ndan sonra Manisa Menemen boğazına giderek 18 km. mesafeyi katettikten sonra Menemen Ovası'na girer ve kış aylarında Çakal, Arap Çayları ile beslenir. Menemen merkezinin 4 km. kuzeyinde akan Gediz Nehri sonunda Foça sınırından denize dökülmektedir.

2.2. Tarım

Yörede Akdeniz ikliminin egemen olması nedeniyle ekili ve dikili alanlarda, birçok bitkisel ürün yetişmektedir. Özellikle pamuk, üzüm, hububat, meyve, mısır, zeytin, sebze, kavun, karpuz, ayçiçeği, susam, çilek ve soğan yetiştirilmektedir.

Çizelge2.2. Genel Arazi Dağılımı

Arazi kullanımı	Alan (hektar)	Payı (%)
Tarım alanı	23.070	35
Orman Fundalık	11.133	17
Çayır ve Mera	8.045	12
Diğer arazi	24.252	36
Toplam	66.500	100

Kaynak: T.C Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Tarımsal Yapı, İzmir İl Müdürlüğü, İzmir İli 1997 Yılı Çalışmaları ve Tarımsal Yapı, Mart 1998.

Menemen'de sulu tarım genellikle Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü'nün sulama şebekesi ile Gediz Nehri'nden gerçekleştirilmektedir. Gediz Nehri'nin suları sağ ve sol sahil olarak ikiye bölünerek çeşitli kollarla ovaya yayılmaktadır. Kanal ve kanaletlerden akan sular üreticilerin sulama yapmalarına imkan vermektedir. Menemen Ovası'na akan suyun toplandığı ve dağıtımının yapıldığı bölgedeki Emiralem Regülatörü'nün Menemen'e uzaklığı 10 km'dir.

Çizelge2.3. 1997 Yılı Tarım Arazisi Sulama Durumu Sulanan Alan (Ha)

Toplam tarım alanı	Devlet sulaması	Halk sulaması	Toplam	Sulanmayan alan
23.070	16.000	2.000	18.000	5.070

Kaynak: T.C Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, İzmir İl Müdürlüğü, İzmir ili 1997 Yılı Çalışmaları ve Tarımsal Yapı, İzmir, Mart 1998.

İlçenin sahip olduğu 66.500 hektarlık yerleşim alanınının 23.070 ha'nını tarım alanları oluşturmaktadır. Tarım alanlarının yerleşim alanı içindeki oranı % 34.69'dur. Orman ve fundalıklar % 16.74, çayır ve meralar ise % 12.10'luk yer kaplamaktadırlar. Toplam tarım

arazisi içinde %54.1'lik pay ile tarla alanı ilk sırada yer almaktadır. Sebze ekim alanları da %18'lik pay ile ikinci sırada yer alırken, daha sonra sırasıyla bağ, meyve, zeytin, nadasa ayrılan alanlar gelmektedir.

2.2.1. Bitkisel Üretim

Coğrafi konumu, jeolojik ve topoğrafik yapısıyla polikültür tarıma uygunluğu, gelişmiş tarımsal mekanizasyon, sanayi ve deneyimli çiftçi potansiyeli ile Menemen'de tarım çok önemli bir yere sahiptir. İlçenin batı ve güney kısmında bulunan köylerde başta pamuk olmak üzere hububat tarımı yapılmaktadır. Emiralem Beldesi'ne yakın köylerdeki arazilerde bağcılık, meyvecilik ve sebzeçilik yapılmaktadır. Özellikle çilek yetiştiriciliği önemli bir faaliyet dalı haline gelmiştir. Tütün; ekiminin çok zahmetli olması ve diğer ürünler karşısında avantajını koruyamaması nedeniyle on yıl öncesine kadar pek çok aile dikmekteyken yerini yavaş yavaş başka ürünlere bırakmaktadır. Tarla ürünleri ekim alanı ve üretim miktarları açısından incelendiğinde 1995-1997 dönemi içerisinde üretim miktarındaki düşüş dikkati çekmektedir. Buğday üretiminin 1996 yılında 28.500 tondan 31.350 tona ulaşmasına rağmen 1997 yılında 21.350 tona gerilemiştir. Üretim miktarları açısından buğday, pamuk (kütü), yonca (yeşil ot), mısır (dane), mısır (hasıl), fiğ (yeşil ot), yonca (kuru ot), ilk sıralarda yer almaktadır.

İlçenin ürün deseni incelendiğinde zengin bir görünüm ortaya çıkmaktadır. Sebze ürünleri ekiliş alanları ve üretim miktarları incelendiğinde; 1995-1997 yılları arasında üretim miktarında artış kaydedilmiştir. Özellikle ekim alanı 1500 hektara ulaşan ve 1997 yılı itibariyle 60.000 ton üretimi gerçekleştirilen domates ilk sırada yer almaktadır. Üretim miktarları açısından önemli diğer ürünler ise ıspanak, patlıcan, hıyar, sakız kabağı, marul (göbekli), biber (sivri) ve taze soğandır. Ayrıca, 1997 yılında toplam 18 hektara ulaşan bir alanda roka, semizotu, sarımsak (taze) ve turp (bayır, kırmızı) üretimine başlanmıştır. İlçede örtüaltı tarım da son yıllarda artmaya başlamıştır. 1997 yılında 849 dekar kapalı alanda sebzeçilik ve 4.4 dekar alanda da çiçekçilik yapılmaktadır.

Çizelge 2.4. Bazı yıllara göre tarım arazisi dağılımı (Ha)

Üretim Dalı	1995	1996	1997
Tarla	12500	12500	12500
Sebze	4091	4156	4091
Bağ	3556	3556	3571
Meyve	1417	1343	1343
Narenciye	75	75	75
Zeytin	1321	1330	1340
Kavaklık	-	-	10
Nadas	90	90	90
Tarıma elverişli boş arazi	7	7	50
Toplam	23070	23070	23070

Kaynak: T.C Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, İzmir İl Müdürlüğü, İzmir İli Çalışmaları ve Tarımsal Yapı, 1995,1996 ve 1997 Yılları

Çizelge2.5. Seçilmiş tarla ürünlerinin ekiliş alanı, üretim ve verim (1997 yılı)

	Ekiliş alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (kg/Ha)
Buğday	6100	21350	3500
Pamuk kütlü	5250	15750	3000
Mısır Dane	550	3850	7000
Mısır Hasıl	70	2100	30000
Fiğ Yeşil Ot	100	2000	20000
Fiğ Kuru Ot	25	125	5000
Yonca Yeşil Ot	180	12600	70000
Yonca Kuru Ot	80	1400	17500
Diğerleri	200	795	
Toplam	12555	59970	

Kaynak:T.C Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, İzmir İl Müdürlüğü, İzmir İli 1997 Yılı Çalışmaları ve Tarımsal Yapı.

Çizelge 2.6. Seçilmiş sebze ürünleri ekiliş alanı, üretim miktarı ve verimi

Yıllar	1995			1996			1997		
	Ekiliş Alanı Ha	Üretim (Ton)	Verim Kg/Ha	Ekiliş Alanı Ha	Üretim (Ton)	Verim Kg/Ha	Ekiliş Alanı Ha	Üretim (Ton)	Verim KglHa
Karpuz	1.110	22.200	20.000	800	16.000	20.000	700	14.000	20.000
Kavun	1.250	25.000	20.000	910	18.200	20.000	600	12.000	20.000
Domates	900	36.000	40.000	1.325	53.000	40.000	1.500	60.000	40.000
Ispanak	400	4.800	12.000	450	5.400	12.000	500	6.000	12.000
Hıyar	80	2.080	26.000	80	2.000	25.000	80	2.000	25.000
Dereotu	2	10	5.000	2	10	5.000	2	10	5.000
Maydanoz	3	30	10.000	4	40	10.000	10	100	10.000
Nane	2	14	7.000	2	14	7.000	2	14	7.000
Roka							4	24	6.000
Diğerleri	610	7485		258	3557		863	11194	
Toplam	4.347	97.619		3.831	98.221		4.261	105.342	

Kaynak:T.C Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, İzmir İl Müdürlüğü, İzmir İli 1995, 1996 ve 1997 Yılı Çalışmaları ve Tarımsal Yapı.

1995 yılında 261.735 olan meyve veren ağaç sayısı 1997 yılında 251.930'a gerilemiştir. Üretim miktarı da 13.196 tondan 12.836 tona inmiştir. Tüm ürünlerin üretim miktarında azalma meydana gelmiş, özellikle mandalin, portakal, badem, şeftali ve kayısı üretim miktarlarında yüksek oranlarda düşüş olmuştur. Dönem içerisinde yalnızca çilek üretiminde %50 oranında bir artış olmuştur. Elde edilen ürün miktarları açısından şeftali, çilek, mandalin, erik, nar ve armut diğer önemli ürünlerdir.

Çizelge2.7. Meyve ağaçları sayıları, üretim ve verim (1997)

Meyve	Meyve veren ağaç sayısı	Meyve vermeyen ağaç sayısı	Üretim (ton)	Verim kg/ağaç
Şeftali	130200	-	5208	40
Mandalin	27500	580	1375	50
Erik	17150	300	600	35
Armut	9400	-	282	30
Çilek	130 ha	-	4290	33000 kg/ha
Toplam	251930	-	12836	-

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, İzmir İl Müdürlüğü, İzmir İli 1997 Yılı Çalışmaları ve Tarımsal Yapı

1995-1997 yılları içerisinde 3555 hektarlık bağ alanından elde edilen üretim miktarı 1995 yılında 35.500 tondan 1997 yılında 42.660 tona yükselmiştir.

Çizelge:2.8 Bağ alanı, üretim ve verimi

Yıllar	Bağ alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (kg/ha)	Yaş üzümünden kurutmaya ayrılan (Ton)	Elde edilen kuru üzüm (Ton)
1995	3550	35500	10000	30000	7500
1996	3550	42600	12000	37600	9400
1997	3550	42600	12000	37660	9415

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri bakanlığı, izmir il Müdürlüğü İzmir ili, 1995, 1996 ve 1997 Yılları Çalışmaları ve Tarımsal Yapı

İlçede zeytin ağaçları 142.000 adet ile ilk sırada yer almaktadır. 1995 yılında 1.390 ton olan üretimin 1997 yılında 147.800 tona ulaşması zeytinin var yılı olmasından kaynaklanmıştır.

Çizelge 2.9. Zeytin ağaç sayıları, üretimi ve verimi

Yıllar	Meyve veren ağaç sayısı	Meyve vermeyen ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı	Üretim (Ton)	Verim kg/ağaç	Yemekliğe ayrılan (ton)	Yağlığa ayrılan (ton)	Elde edilen zeytin yağı (ton)
1995	139000	5200	144200	1390	10	208	1182	236
1996	140000	5800	145800	4900	35	735	4165	233
1997	142000	5800	147800	1420	10	350	1070	210

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri bakanlığı, izmir il Müdürlüğü İzmir ili, 1995, 1996 ve 1997 Yılları Çalışmaları ve Tarımsal Yapı

Ürünlerin pazarlaması TARIŞ, tüccar veya üreticilerin kendileri tarafından yapılmaktadır. Ancak ürünün zamanında ve yerinde değerlendirilmesi için bir pazarlama kooperatifine ihtiyaç bulunduğu ifade edilmektedir. İlçede Menemen Belediyesi ait 1 adet 30 ton kapasiteli bir soğuk hava deposu vardır.

2.2.2. Hayvansal Üretim

İlçede 1997 yılı itibariyle büyükbaş hayvan sayısı 328.559 başdır. Hayvan yetiştiriciliğinde küçükbaş hayvanlar daha fazla yer tutmaktadır. İlçede toplam 59.050 adet küçükbaş hayvan yetiştirilmektedir. Hayvan sayısında 1995 yılına göre meydana gelen artış küçükbaş hayvan sayısındaki artıştan kaynaklanmıştır. Büyükbaş, küçükbaş ve kümes hayvanları canlı olarak büyük firmalar tarafından talep edilmektedir.

Çizelge 2.10. Hayvan Sayıları (Adet)

	1995	1996	1997
Sığır	12350	12065	12265
Koyun	44500	45750	45550
Keçi	15300	14900	13500
Tavuk	221000	225000	256000

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri bakanlığı, izmir il Müdürlüğü İzmir ili, 1995, 1996 ve 1997 Yılları Çalışmaları ve Tarımsal Yapı

Büyükbaş hayvan varlığının %54'ü saf kültür, %35'i kültür melezi, %11'i yerli+diğerdir. Koyun varlığının %70'i melez koyundur. İlçedeki keçi varlığının ise tamamı kıl keçisidir. 1995 yılında ağırlıklı olarak brolier cinsi tavuk yetiştirilirken, 1997 yılında ağırlığın yumurtacı tavuk lehine dönüştüğü söylenebilir. 17 köyün arıcılık yaptığı Menemen'de 1997 yılında 1995 yılına göre arı kovanı sayısında %5 oranında azalma görülmüştür.

Çizelge 2.11. Hayvansal üretim miktarı (Ton)

Ürünler	Yıllar		
	1995	1996	1997
Süt	29152	29189	28758
Et (kırmızı)	558.4	548.76	592.27
Sığır eti			479.38
Koyun+Kuzu			111.04
Keçi+Oğlak			1.85
Et (beyaz)	499	579	529
Yün yapağı	66.3	68.05	104.39
Keçi kıl	9.2	9.9	13.50
Bal	100.1	91.80	96.30
Balmumu	20	18.36	19.26
Yumurta (1000 adet)	29050	36100	46.050

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri bakanlığı, izmir il Müdürlüğü İzmir ili, 1995, 1996 ve 1997 Yılları Çalışmaları ve Tarımsal Yapı

2.2.3. Tarımsal İşletme Büyüklükleri

İşlenen arazi genişliğine göre tarım işletmelerinin dağılımı incelendiğinde küçük işletmelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. İlçe tarımında genellikle küçük ve orta boyutlu işletmelerin ağırlıklı olduğu söylenebilir. Süt sığırı yetiştiren 1.245 işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin hayvan varlığı 9.180 başdır. İlçede 14 adet işletmede 720 baş besi sığırı yetiştirilmektedir. Koyun yetiştiren yaklaşık 370 işletmenin toplam hayvan varlığı 43.500 baş, keçi yetiştirilen 160 işletmenin toplam hayvan varlığı ise 14900 başdır.

3. KKD Yaklaşımının Kurumsallaştırılması ve Ölçeğinin Büyütülmesi İle İlgili Kavramsal Çerçeve ve Dünya Deneyimleri

Teknoloji transferi (transfer of technology) yaklaşımı, **endüstriyel tarım** ve **yeşil devrim** tarımı kavramları uzun yıllar tartışılmaz doğrular şeklinde kabul edildiler. Ancak Dünya’da tarım ve kırsal alanlardaki sorunların sürmesi, yoksulluğun yenilememesi bunlara karşı eleştirel yaklaşımları yükseltti. Bu konuda önde gelen araştırmacılardan Robert Chambers’in eserleri bu yeni yaklaşımla ilgili oldukça iyi fikir verebilmektedir. (bkz: kaynakça) Endüstriyel tarım ovalarda, sulanabilir topraklarda çevre sorunları doğurmakla ve ayrıca tarım alanlarının büyük çiftçilerin elinde toplanması ile sosyal sorunlar yaratmakla birlikte verimlilik artışları sağlayabilmiş idi. Yeşil devrim yani sulanabilen ovalarda yeni geliştirilmiş tohumluklar ve kimyasal gübreler gibi girdilerle belli bir teknoloji paketinin transferi, sayılan sorunlara rağmen verimlilik artışları getirmiştir. Ülkemizde de sulanan alanlarda verimlilik artışına karşılık çevre sorunları ve dış girdilere artan bağımlılık ve bunların sonucu karlılıklarda yetersiz artışlar bu alanlarda da karşılaşılan sorunlardır. Ancak Chambers’in “**karmaşık, farklılaşmış (veya çeşitlenmiş) ve riske açık tarım**” (complex, diverse and risk-prone) dediği kesimde teknoloji transferi, endüstriyel tarım ve yeşil devrim büyük ölçüde başarısızlığa uğradı. Bu alanların temel özelliği sulanan ovalardaki gibi tek ürünün hatta tek çeşidin belli bir reçeteye göre üretilmesi değildir. Ürün sayısı, çeşit sayısı fazladır. Bunlar arasında yöreden yöreye değişen iç bağımlılıklar (nöbetleşme vb.) vardır. Aile tüketiminde herbirinin yeri bulunmaktadır. Bazı ürünler riski azaltmaktadır. Böylece tarım sistemi **karmaşık** olmaktadır. Aynı yörede bile değişik yönlerde değişik ürünler yetiştiren, değişik tarım teknikleri uygulayan **farklılaşmış, çeşitlenmiş** işletmeler görülmektedir. Diğer taraftan bu işletmeler **riske daha çok açıktırlar**.

Teknoloji transferi paradigmasında araştırma kararları bilim insanları tarafından alınmakta, teknoloji araştırma istasyonlarında geliştirilmekte ve sonra yayımcılara çiftçilere aktarması için verilmektedir. Fakat dominant pozitivist çerçeve yerel karmaşıklığı kaçırmakta, çiftçilerin uyum başarılarını dikkate alamamakta, bir bağlamda başarılı olan teknolojiler ilgisiz ortamlarda başarısız bir şekilde uygulanmaya çalışılmakta, profesyoneller ve kurumlar başarısızlıklardan ders almaya uygun olmayan bir yapıda kendi kendilerini kandırmaktadırlar.

Bu başarısızlıkların anlaşılması ve başka alanlardaki gelişmeler sonucu tarımsal araştırma, kalkınma ve yayımda yeni ve tamamlayıcı bir paradigma doğmaktadır. Birçok disiplin ve araştırma alanı, doğmakta olan öğrenme paradigmasından yararlanmaktadır. Bu yeni paradigmanın bileşenleri yeni öğrenme yaklaşımları, katılımcı yöntemler, kurumsal yenilikler ve yeni profesyonelizmdir. (Pretty ve Chambers, 1994, s.182-202)

Pretty ve Chambers’a göre öğrenme ve öğretme aynı şey değildir. Öğrenme mutlaka öğretmeden kaynaklanmayabilir. Öğretme müfredatda normal moddur, teknoloji transferi modelini kabul eder, birçok kurumsal yapıda merkezi rodedir. Üniversiteler ve diğer tarımsal kuruluşlar, (genellikle konferansla) alıcılara (öğrenci) verdikleri bilgilerin bekçisi oldukları izlenimini vererek öğretme paradigmasını güçlendirirler. Öğretmenin kendisini geliştirmeye odaklanmayan ve öğrenme yetisini içermeyen öğretiler, sürdürülebilir tarımı tehdit eder. Ne öğrendiğimizden çok nasıl öğrendiğimiz üzerine odaklanmalıyız. Kuruluşlar yaratıcı öğrenme ortamları, öğrenim deneyimleriyle, açık ve eşit etkileşimlerle, bireysel keşif ve deneme koşulları sağlamalıdır. Kişiler ve gruplar için pedagojik hedefler kendi kendine öğrenme ve kendine öğretme ile kendini güçlendirme olmalıdır.

Bu alandaki yayınlarda kuruluşların köklü bir eleştirisi yapılmakta ve topluma sorumlu, çiftçilerle birlikte öğrenen kuruluşlar oluşturmaya büyük önem verilmektedir. (Chambers, 1992,1993, 1997; Holland ve Blackburn, 1998; Kumar, 1996) Bu yazarlara göre birçok tarımsal kuruluş, üniversiteler, araştırma kuruluşları veya yayım kuruluşları kısıtlayıcı bürokrasi ile karakterize edilirler. Merkezi hiyerarşik otoriteleri, ihtisaslaşmış disiplinlere ait bölümleri ve standartlaştırılmış süreçleri vardır. Kişisel yükselme ve kurumun yaşaması, çiftçilerin araştırma sonuçlarını kabul etmeleri gibi dış başarılarla değil, daha çok profesyonel normlara dayalı başarılarla bağlıdır. Bu kuruluşlar teknoloji paketleri ve programları hakkında yanlış bir şekilde olumlu izlenimler veren yanlış geri beslemelerle karakterize edilen öğrenme biçimleri ile varlıklarını sürdürürler.

Açık öğrenme ortamlarına ve katılımcı yöntemlere uyan kuruluşlar çok disiplinli, esnek takımlarla desantralize olmalı ve çıktılarını çiftçilerin taleplerine cevap vermelidir. Bu koşullarda kişisel yükselmeler, kurumsal varlığın sürdürülmesi, daha çok dış başarılarla bağlı olmalıdır. Bu yeni kuruluşlar değişime uymaları için gerçekçi ve hızlı geri beslemelere açık, öğrenen kuruluşlar olacaktır..

Aşağıdaki çizelgede eski kurumsal yapıların nasıl olduğu, yenilerinden ne beklediğimiz açıklanmaktadır.

Çizelge:3.1. Yeni ve Eski Kurumsal Ortamların Karşılaştırılması

	Eski Kurumsal Ortam	Yeni Kurumsal Ortam
Karar alma biçimi	Merkezileşmiş ve standardize edilmiş	Yerelleştirilmiş ve bağlama uyumlaştırılmış
Planlama biçimi, teknolojilerin ve hizmetlerin sağlanma tarzı	Statik tasarım, değişmez paketler, arzın yönverdiği	Gelişen tasarım, geniş seçenekler, talebin yön verdiği
Dış değişmeye cevap	Harekete geçmeden önce çok veri toplama	Derhal eyleme geçme ve sonuçları izleme
Alandan öğrenme biçimi	“Kırsal kalkınma turizmi” ile alandan öğrenme ve soru formu sorveyleri. Hatalar örtülür veya ihmal edilir	Diyalogla katılımcı soruşturma ve yöntemleri ile öğrenme. Hatalar kucaklanır
Kurumdakiler (özellikle tepedekiler) nasıl öğrenir	Kendi kendini kandırıcı; çevreden yanlış yol gösteren geri besleme ile ilgili yanlış şekilde olumlu izlenimler verir	Geribesleme ve ileri besleme ile öğrenme , uyumlaştırıcı ve tekrarlayan süreçler
Bağlantılar ve ittifaklar	Kurumlar yalıtılmış çalışırlar	Kurumlar formal ve informal şekilde birbirlerine bağlıdır

Kaynak: Pretty ve Chambers, 1994

Yeni ve Eski Profesyonellik

Çiftçilerin yeni rolleri, yeni katılımcı yaklaşımlar ve yöntemler ve yeni öğrenme ortamları tarımsal bilim insanları ve yayımcılar için yeni roller anlamına gelir. Bilim insanları

laboratuvarlarında ve araştırma istasyonlarında normal bilimlerine devam edebilirler. Buna ek olarak çiftçilerden ve çiftçilerle birlikte öğrenmelidirler. Böylelikle farklı ve karmaşık koşullara ve tarım sistemlerine hizmet edebilirler. Profesyoneller için yeni roller vardır. Bu yeni roller arasında; grupları toplayıcılık, uyarmak için katalizör olmak ve danışmanlık yapmak, desteklemek ve fikir vermek, çiftçilerin kendi analizleri için kolaylaştırıcılık yapmak, çiftçilerin denemeleri için materyal ve uygulamalar araştırmak, sağlamak ve çiftçilerin birbirlerinden öğrenmelerini sağlamak için tur operatörlüğü yapmayı içerir. (Chambers, 1992) Bu yeni rolleri, yeni kavramları, değerleri, yöntemleri ve davranışları Chambers çizelge 3.2.'deki gibi açıklamaktadır.

Çizelge 3.2. Değişen Profesyonelizm

	Eski profesyonelizm	Yeni profesyonelizm
Gerçekle ilgili kabuller	Tek ve dokunulabilir bir gerçek kabulü	Sosyal olarak yapılanan çoklu gerçeklerin kabulü
Bilimsel yöntem	Bilimsel yöntem indirgemeci ve pozitivisttir, karmaşık dünya bağımsız değişkenlere ve neden-sonuç ilişkilerine parçalanır; araştırmacı kategorileri ve algılamaları merkezidir	Bilimsel yöntem bütüncü ve yapısalcıdır; yerel kategoriler ve algılamalar merkezidir; özne-nesne ve yöntem-veri ayrımları bulanıklaşmıştır
Sorgulama stratejisi ve bağlamı	Araştırmacılar ne istediğini bilirler, önceden belirlenmiş araştırma planı veya tasarımı vardır. İnformasyon cevap verenlerden alınır veya kontrollü denemelerden elde edilir; bağlam bağımsızdır ve kontrol edilebilir	Araştırmacılar araştırmanın nereye gideceğini bilmezler, bu açık uçlu bir öğrenme sürecidir. Anlama ve odaklanma etkileşimle ortaya çıkar; soruşturma bağlamı temeldir
Öncelikleri kim belirler?	Profesyoneller öncelikleri belirler	Yerel halk ve profesyoneller öncelikleri birlikte belirlerler
Süreçte bütün aktörlerin ilişkileri	Profesyoneller müşterileri uzaktan kontrol eder ve motive eder; kısaca soruşturmanın nesnesi olan halka güvenmeme eğilimindedirler (çiftçilere, kırsal halka vb.)	Yakın diyalogla profesyoneller güçlendirirler; birlikte analizler ve görüşmeler ile güven oluşturmaya gayret ederler; anlaşmalar bu ilişkiler ile ortaya çıkar.
Çalışma biçimi	Tek disiplin-yalnız çalışma	Çok disiplinli-gruplar halinde çalışma
Teknoloji ve hizmetler	Reddedilen teknoloji veya hizmetler yerel halkın kusuru olarak veya koşulları gereği olduğu kabul edilir. Kariyerler içeri ve yukarı doğrudur-uygulayıcılar yetkinleştikçe yükselirler ve daha çok yönetim işi alırlar	Reddedilen teknoloji veya hizmet başarısız teknoloji veya hizmettir. Kariyerler dışa doğru ve aşağı doğru yönelişi içerir-profesyoneller her düzeyde eylemle ilişkilerini sürdürürler

Kaynak: Pretty ve Chambers, 1994

Chambers'a göre eski ve yeni profesyonelizmi karakterize etmek her ne kadar kötü ve iyi arasında kutuplaşmış bir karikatür oluşturacaksa da zıtlığı ortaya koyabilir. Tipik olarak eski profesyoneller tek disiplinlidir, geniş alanlarda veya yalnızca araştırma istasyonlarında çalışırlar, bağlamdaki farklılıklara duyarsızdırlar, teknolojinin üretilmesi veya transferi ile ilgilidirler. Tersine yeni profesyoneller, ya çok disiplinlidirler veya diğer disiplinlerle çok yakın çalışırlar, çiftçiler ve kırsal halkla yakın çalışmanın getirdiği karmaşıklığı gözleri korkmaz, sorgulamanın ve kalkınmanın bağlamının sürekli olarak farkındadırlar.

Sürdürülebilir Bir Tarım İçin Vizyon

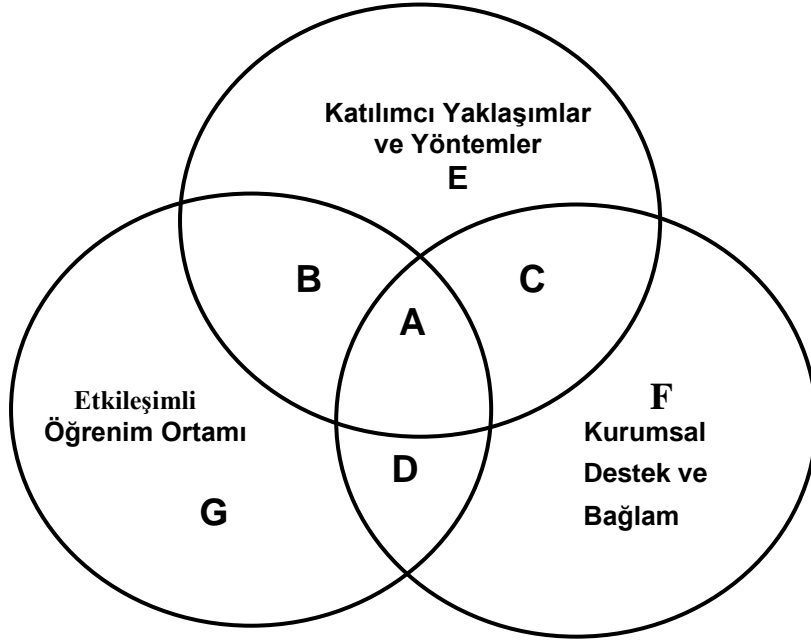
Yeni profesyonelizmin yeni kurumsal yapılarda ve işbirliklerinde norm haline gelmesi ile ilgili gelecek vizyonu bazı yerlerde sağlanmıştır. Örneğin, karmaşık, farklılaşmış ve riske açık alanlarda artan sayıda çevresel ve ekonomik başarılar vardır. Buralarda tarımsal ve ekonomik yeniden canlanma görülmektedir. Uygun kuruluşlarda çalışan yeni profesyonellerce desteklenen yerel gruplar, verimi artırmış, çevresel etkileri azaltmış, kapasite yaratmış, bağımlılıkları azaltmış ve durumu iyileştirmişlerdir. Bu vizyona göre başatmemiz gereken üç esas alan bulunmaktadır. Bunlar; katılımcı analizler ve paylaşma için yeni yöntemler, profesyonellerin ve kırsal halkın kapasite geliştirilmesi için yeni öğrenme ortamları, kuruluşun içinde ve kuruluşlar arasında geliştirilmiş bağları olan yeni kurumsal çevrelerdir. Bu üç eylem alanını Pretty ve Chambers (1994) kesişen çemberler halinde açıklamışlardır. (Şekil:3.1)

Aşağıdaki kabuller bu kavramsal çerçevenin altında yatar.

- Katılımcı yaklaşımlar ve yöntemler yerel yenilikleri ve uyumları destekler, farklılığı ve karmaşıklığı kabul eder, yerel kapasiteleri olanaklı kılar ve böylelikle sürdürülebilir süreçleri ve uygulamaları doğurur.
- Etkileşimli bir öğrenim ortamı katılımcı tutumları cesaretlendirir, ilgi ve bağlanmayı teşvik eder, böylelikle birlikte tartışılan eylem yollarına katkıda bulunur.
- Kurumsal destek, kuruluşların içinde ve kuruluşlar arasında katılımcı yöntemlerin yayılmasını cesaretlendirir. Böylelikle yenilikçilere eylemde bulunmak ve paylaşmak için özgürlük sağlar. Bu bütün bir kuruluşun katılımcı yöntemlere ve yönetime kaymasını ve değişik kurumlar arasında informal ve formal bağların olmasını da içerir. (Pretty ve Chambers, 1994,s.187-188)

Pretty ve Chambers'ın getirdiği bu perspektif içinde, G, F ve E bölgeleri başlama noktalarını ve ön koşulları temsil eder, ancak hiçbir girişim D, C ve B ve sonra da A bölgelerine hareket ederek destek almadıkça doğru dürüst yayılamaz.

Katılımcı yöntemler (E'de bulunduğu gibi) kurumsal destek veya bir öğrenme ortamı olmadıkça kolayca terkedilirler. Bu KKD konusunda yapılmış eğitim workshoplarında öğrenilen bir deneyimdir. Bu konuda ikna edilenler ve katılımcı yöntemleri kendi kurumlarında uygulamak isteyenler bunu yalnız başlarına yapamayacaklarını görürler. Bunlar kısmen kendilerine olan güveni kaybederler, umutları kırılır, ancak iş arkadaşlarının da kuşkucu veya düşmanca olduklarını görürler.

Şekil 3.1: Katılımcı Yaklaşımlar için Kavramsal Çerçeve (Kaynak: Scoones and Thomson, 1994, p. 187)

Şekildeki G'deki gibi yalnızca yaratıcı ve katılımcı bir öğrenme ortamı, kurumsal destek ve alanda kullanılacak katılımcı yöntemler olmadıkça, çabucak zarar görür ve kısa ömürlü olur. Bu gibi ortam bir kişiye veya bir gruba dayanır ve bu kişi veya grup buradan kendi istekleri ile veya zorlanarak ayrıldığında, bu ortam yok olur. F'deki gibi yalnızca katılımcı yaklaşımlar için kurumsal destek olduğunda, buna karşılık katılımcı bir öğrenim ortamı ve/veya alanda kullanılacak katılımcı yöntemler olmadıkça sadece retorik (boş konuşma) veya iyi niyet vardır. Bu konuda örnekler bulunmaktadır. Örneğin yönetici, katılımcı yöntemlerin değeri konusunda ikna edilmiş olabilir. Ancak çalışan kadro yukardan aşağı araştırma yöntemlerine sıkıca bağlanmış olabilirler ve bunlar reforma direnirler. Sonuç olarak hiçbir şey değişmez.

Şekildeki A bölgesinde, kurumun içindeki destek tepededir, oterite yerelleşmiştir. Diğer kurumlarla ilişkiler teşvik edilir. Bu kurumlar sivil toplum kuruluşları, devlet kuruluşları veya yerel topluluklar olabilir. Öğrenme ortamı problem çözmeye dayanır, interaktiftir ve alana dayanır. Sorumluluk daha çok kişiseldir, prosedürlere bağlı değildir, daha az kurallara ve el kitaplarına dayanır. Davranışlar ve tutumlar demokratiktir, dinlemeye ve kolaylaştırmaya önem verir, didaktik ders vermeye dayanmaz. Yerel gruplar ve kuruluşlar desteklenir, kendi denemelerini ve yayma çalışmalarını yapmaları ve sistemden talepte bulunmaları için desteklenirler. Bu koşullar veya bunlara yakın durumlar birçok ülkede ve bağlamda artık bulunmaktadır.

Katılımcı yaklaşımların kaynakları fakir olan çiftçiler için ve onlar tarafından teknolojilerin geliştirilmesi ve doğal kaynakların toplumsal yönetiminde katkı yapabileceği konusunda artan bir kabul vardır. Fakat devlet kuruluşlarının sisteme dayalı katılımcı tarımsal araştırma ve geliştirme konusundaki kabiliyetleri sınırlıdır. Bunun belli başlı nedenleri vardır.

Makro-ekonomik düzeyde borç yükü, yapısal düzenlemeler, düşük gelir ve bütçe açıkları nedenleri ile katı sınırlamalar yerleşmiştir. Kurumsal düzeyde esnek olmayan yönetim, merkezi olarak belirlenmiş kriterlere dayanan ve yanlış yön veren olumlu geri beslemeler üretir. Devletin alanda çalışan kurumları, mali yıl sınırlamaları ile, toplulukların ve çiftçilerin katılımını ihmal ederek, hedeflere ulaşmak için fiziksel yatırımlara yoğunlaşırlar. Bireysel düzeyde tarımsal araştırmacılar araştırma merkezlerinde yapılan araştırmalardan elde

edilen makalelere dayanan ödüllendirme sistemi ve ulaştırma masrafları ve olanakları konusundaki fiziksel ve finansal kaynakların yetersizliği sonucunda çiftçilerle birlikte çalışmaktan uzaklaştırılırlar.

Kutu:3.1.. Geleneksel Tarımsal Araştırma ve Yayımın Yanlış Ön Kabulleri

- Gerçek bilgi araştırmacının hakimiyet alanındadır,
- Çiftçi pasiftir ve informasyonun uysal bir alıcısıdır;
- İnfomasyonun yayılmasında inisyatif yayımcıdır,
- Tarımda gelişmenin en önemli kriteri üretim artışıdır;
- Çiftçinin infomasyon ihtiyaçları teknik araştırma sonuçlarıdır. Onun yaşam sistemi yönetimi alanıyla ilgili değildir. (Pretty ve Chambers, 1994)

Hindistan, Nepal, Avustralya, Bengaldeş, Kenya, Zambiya gibi birçok ülkede yeni yaklaşımla başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Bu uygulamalar aynı zamanda araştırma, yayım, kırsal kalkınma, doğal kaynakların korunması, politika analizleri çalışma ağı yaratılması gibi değişik alanlarda olmuştur. Bunlarda üst yöneticiler çalışmaları desteklemişlerdir. Büyük bürokrasiler içindeki küçük otonom gruplar yenilikleri başlatmış, daha sonra geri kalanlar için bir model haline gelmişlerdir. Katılımcı yöntemler sadece infomasyon toplamak için değil, aynı zamanda yeni diyaloglar kurmak, davranışları değiştirmek ve yerel halkı güçlendirmek, yetkilendirmek için kullanılmışlardır. (Pretty ve Chambers, 1994)

Çalışmanın ele aldığı ölçek büyütme ve kurumsallaşma ile ilgili temel bilgileri kutu:3.2de incelemek mümkündür.

Kutu:3.2. Ölçek Büyütme ve Kurumsallaşma

Kalkınmada katılımcı yöntemlerin özellikle KKD'nin kullanımı hızla genişledi ve 1980'lerin sonlarında görece olarak marjinal sivil toplum kuruluşu deneyimlerinden, 1990'larda ana kalkınma uygulaması ve politikası haline dönüştü. Projelere destek sağlayan büyük uluslararası kuruluşlar, özellikle Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası büyük ölçekli programlarda ve projelerde KKD ve ilgili yöntemlerin kullanımını teşvik etmekte hatta zorunlu kılmaktadır. Güney'deki devletler de katılımcı yaklaşımlara artan bir ilgi gösterdiler. Ancak bu büyük 'ölçek büyütme' (scaling-up) yoğun kavramsal ve pratik zorluklar, açmazlar getirmiştir. İdeal olarak mikro-düzeydeki kalkınma girişimlerine uyan KKD gibi yaklaşımların, çoğu esas olarak ve tarihsel olarak yukardan aşağı kalkınma uygulamaları içinde olan değişik tipteki organizasyonlar tarafından bütün bölgelerde uygulanması gerekmiştir. Katılımcı yaklaşımlar kurumsallaştıkça (institutionalization) bir dizi yeni sorunla başetmek gerekmektedir.

Ölçek büyütme nedir?

Ölçek büyütmenin bir çok tanımı vardır ve tam anlamı kullanılmaz ise kavramsal karışıklık ortaya çıkabilir. Bizim terimle ilgili anlayışımız birikimli bir etkisi olan bir genişleme şeklindedir. 1980'lerin sonunda Hindistan ve Kenya'da küçük ölçekli projelerde uygulanması ile başlayarak, sayı ve tip olarak bir çok kuruluşda yoğun genişleme deneyimlerini yaşamıştır. Şimdi KKD'nin yayılımının birikimli etkisinin aşağı yukarı nasıl yayıldığını görmeye başladık.

KKD gibi yöntemlerin kullanılması katılımın anlamı konusundaki eski bir tartışmayı yeniden ateşledi. Bazıları terimin anlamı konusundaki anlayışımızı yoksulluğa duyarlı politikalar veya proje aracından birazcık daha fazla bir şey olarak sınırlamak istemektedirler. Bu görüş katılımın temel olarak yoksulların ihtiyaçlarına daha duyarlı politikalar geliştirmekle ve projeleri daha etkili ve verimli yapmakla (bunların tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinde aktif olarak katılan insan sayısını artırarak genel masrafları azaltarak) ilgili olduğunu ileri sürer. Katılımcı politik okul tam tersine daha geniş bir bakış açısına sahiptir. Katılımın nihai (sonul) amacı –çok istenilen bir şey olmakla birlikte- yalnızca, yoksul için çalışacak politikalar ve projeler geliştirmek değildir. Asıl amacı güçsüzler lehine politik değişimi kolaylaştırmaktır. Bazıları, katılımın; politik görüşünden ayırarak bir tekniğe indirgenmesi tehlikesinin de olduğunu da eklerler.

Gerçekten tabanda KKD ve ilgili yöntemleri uygulayanlar için, yoksulların katılımı, yoksulluğu doğuran iktidar yapılarını eş zamanlı olarak hedeflemedikçe, meydan okumadıkça anlamsızdır. Katılımcı kalkınma çalışmalarında bu çeşit bir politik anlayış tam olarak katılımcı araştırmanın ilk öncülerinin 1960'lardan bu yana öne sürdükleri yaklaşımdı.

Katılımın ideolojik bağlamı 1960'lar, 1970'ler hatta 1980'lerden bu yana oldukça değişmiştir, Soğuk savaş sonrası dünyasında kategoriler ve terminolojiler bulanıklaşmıştır. Daha çok sosyal adalete ulaşmak için Paulo Freire ve diğerlerinin temel düşüncesi sağlam ve ayakta durmaktadır. (Freire, 1968) Özellikle Endonezya'daki gibi yukardan aşağı kalkınma planlanması stilini dikkate alarak, ülkede hüküm süren iktidar yapılarını eşzamanlı olarak düşünmeye hazırlanmadıkça, bir hükümetin kitlesel olarak ülkede köylerde katılımcı planlama çalışmalarını uygulaması çok fazla bir şey ifade etmeyecektir. Aynı şey Dünya Bankasının katılımı ile olan ilişkisi için söylenebilir. Tabanda onun için çalışan bir çok kişi ile birlikte Dünya Bankasının kamu oyu imajı yıllar geçtikçe iyileşmiş ise de Banka tarafından empoze edilen yapısal uyarlama politikalarının sosyal maliyetleri hafızalarımızdan uzaklaşmıyor. Birileri sormalı: Bankanın katılımcılık anlayışı nedir?

Katılımcılık bugün uluslararası kuruluşların kutsal ineğidir. Bununla kalkınma adı altında geniş entellektüel ve maddi kaynaklar kontrol edilir ve yönetilir.

Politika yapımcılarının, ölçeği büyütülecek olanın bir "teknik"ten çok daha fazla bir şey olduğunu anlamalarını umuyoruz. Katılım bir dünya görüşü ve eylem biçimidir. Bu, şu anda hayatlarını etkileyen güçler üzerinde çok az kontrolü olanların ciddi bir şekilde güçlendirilmeleri için koşulları yaratmak üzere onlara yardım etmeye inanmaktır.

Kurumsal Değişim

KKD gibi bir yaklaşımı bir projede kullanırken, politika oluşturma süreci veya belirli reformların uygulanması, arazide çalışacakları eğittikten sonra her şeyi olurlarına bırakmaktan çok daha fazla şeylerin yapılmasını gerektirir. KKD yalnızca projelerin uygulanmasında değişiklikler anlamına gelmez, aynı zamanda kalkınma kararlarının alındığı, kaynakların tahsis edildiği ve politikaların oluşturulduğu süreçler ve kurallarda da değişiklikler anlamına gelir.

Köylerde veya fakir kent bölgelerinde yürütülen katılımcı planlamaları kolaylaştırmak için kaynakların yönlendirilmesi için bir yönüdür. Kurumların içinde buldukları ve uzun dönemde katılımcı yaklaşımların uygulanmasını güçleştiren, çoğunlukla katı hiyerarşik ve riskden kaçınan yönetim yapılarını sorgulamak ve değiştirmeye başlamak için başka bir yönüdür. Eğer katılımcı yaklaşımlar sürdürülebilir bir etki yaratacaksa, arazide bunları uygulamak isteyen kuruluşlar (bunlar ne olursa olsun, örneğin sivil toplum kuruluşu, devlet kuruluşları veya destekleyici, finans sağlayan kurumlar) katılımın yeterince uygulanabilmesine izin verecek ölçüde kendi kuruluş sistemlerinin esnekleştirilebilmesi gereklidir. İş idaresi konusunda son literatür kalkınma kuruluşlarının katılımcı yaklaşımların kabul edilmesi için en iyi nasıl yönetileceği konusunda bazı açık görüşler sağlamaktadır. (Senge, 1994)

Katılımcı bir yaklaşımı başlatabilmek ve sürdürebilmek için sivil toplum kuruluşları yenilikçi yönetim biçimlerini uygulamaya başlamışlardır. Destek ve finans sağlayan kuruluşlar da katılımcı patlamasına karşı kendi durumlarını gözden geçirmeye başlamışlardır. Örneğin Alman GTZ kuruluşu (Alman Teknik İşbirliği Kuruluşu) katılımcı projelerin etkilerini ve gereksinimlerini incelemek için Almanya içinde ve diğer dış bölgelerde öğrenme grupları oluşturmuştur. Bu yeni anlayışta halk ve sosyal gruplar kalkınma etkinliklerinin nesnelere değil özneleridir. Katılımın ruhu, rasyoneli, hayatiyeti halkın kendi sorunlarını çözmek için motivasyona, potansiyele ve yaratıcılığa sahip olduğu ve hedeflerinde gerçekçi olduğuna inanmakta yatmaktadır.

Devletler de demokratikleşme yönündeki çabalarında, desantralizasyon politikalarının uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla KKD ve ilgili yöntemleri uygulamaktadırlar. Desantralizasyon artan sayıda ülkede politika öncelikleri arasındadır. Bu gelişim hız kazandıkça katılımcı yöntemlerin kullanımı da artacaktır. Yerel otoritelerin kendi organlarını ve işbirliği yapan kuruluşları (sivil toplum kuruluşları gibi) araştırma, planlama ve yönetim etkinliklerine artan bir şekilde katmaları beklenmektedir. Bolivya'da Nisan 1994'de yürürlüğe giren "halkın katılımı yasası" ülkenin en radikal desantralizasyon uygulamasıdır. Bu ülkede, ilçe ve belediyelerde katılımcı planlama süreçlerinde KKD gibi yaklaşımlar önem kazanmışlardır. Bu devlet için bir ölçek küçültme olduğu kadar, katılımcı yaklaşımlar için de ölçek büyütmedir ve devletten aşağı doğru ve tabandan yukarı katılımı ilgilenenler için ilginç bir buluşma noktasıdır.

Davranışların ve Tutumların Değişmesi Sorunu

Katılımcı yaklaşımların kurumsallaşma süreci bu süreçle ilgili bireylerin davranış ve tutumlarının değişmesini araştırma ile ilgilidir. KKD'nin hızlı yayılmasında kişisel ve etik boyutlar çok önemlidir. Tekniklerin öğrenilmesi çok kolay olabilmekte, ancak bunların gerçek bir etki yapması isteniyorsa gerekli olan davranışsal ve tutumsal değişimlerle baş etmek çok daha zor olmaktadır.

On yıllar boyunca kalkınma bir yapı problemi olarak ele alındı, kaynak transferi ve/veya teknoloji geliştirme, sermaye birikimi ve bilginin yayılması şeklinde düşünüldü. Bu kavramların ve çözümlerin makro dünyasında bireyin rolüne yeterince önem verilmedi. Kalkınmada; kişi ve kurumların (eylemde bulunan bireylerin yetenek ve arzuları olarak)

yapılara karşı (yasalar, adetler, ekonomik güçler, çevresel faktörler ve diğerleri, örneğin bireyin eylemini kısıtlayan koşullar) önceliği konusundaki tartışma yükselmektedir. Fakat şu ana kadar bu gibi bir tartışma ile bireyin davranış ve tutumları arasında çok az bağ kurulabilmiştir. Kalkınmada insan faktörünü anlayabilmek, insanı herhangi bir müdahalenin merkezine koymak ve özellikle katılımcı kalkınma çalışmalarında bireysel davranış ve tutumları bu olayın temel bir bileşeni olarak araştırmak gerekir.

Feminist teori ve toplumsal cinsiyet çalışmaları birey ile politika arasındaki açığı kapatmada büyük katkılarda bulundular. Katılımla ilgilenenler ile toplumsal cinsiyetle ilgilenenlerin büyük ölçüde benzer yönleri vardır. Kalkınmakta olan ülkelerde milyonlarca kadının karşılaştığı sömürü, daha katılımcı projeleri uygulamak veya geliştirmek isteyenlerin özel ilgi alanına girmelidir. Kadınlar, eşit iş ortakları olarak işe dahil edildiğinde kalkınma çabaları daha sürdürülebilir olmaktadır.

Katılımcılık patlaması kendi kendimiz hakkında daha çok düşünmemiz gerektiğini ve eğer kendimizden başlamaz isek dışımızdaki kalkınmanın ekonomik ve sosyal boyutlarında gerçek bir değişim yapmamız mümkün olamayacağını ortaya koymuştur. Sistem teorisi uzun süredir insanların birbirine bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Eylem biçimimiz, özellikle gösterdiğimiz davranış ve sahip olduğumuz tutumlar diğerleri üzerinde çok açık şekilde etki yapar. Bir değişim ajanı olmak için atılması gereken birinci adım bu açık gerçeğin kabul edilmesidir.

Katılımın anlamını kavrayabilmek bu durumda; davranış biçimimiz ve sergilediğimiz tutumlarımızın bizimle birlikte çalışanlar üzerinde, örneğin yoksul köylüler, iş arkadaşlarımız veya bizim çalışmalarımızı destekleyen, finanse edenler üzerinde bir etkisi olduğunu kabul etmek demektir. Anamlı iletişim ancak ortak bir zemin oluştuğunda, bazı şeyler paylaşıldığında ve katılındığında başlayabilir. Bütün bunlardan sonra katılım kelimesi kelimesine "bir parçası" olabilmektir. Yaklaşımın ilkelerinde altı çizilen KKD'nin etik boyutları bu bakımdan açıktır: bireylerin katılımı için en iyi yol başkalarına nutuk çekmek ve bir şeyler empoze etmek değil, alçak gönüllü olmak, dinlemek, başkalarının bilgilerine, algılamalarına ve duygularına açık olmak ve saygı göstermektir. Ancak, kendi davranışımızı değiştirmek yerine başkalarına bunu tavsiye etmek çok kolaydır. KKD ile önerilen kişisel değişim için diğerleri ile açık diyaloga girmek ve olayın bir parçası haline gelmek üzere çaba gösterenleri ödüllendirmek için teşvik edici unsurlar içeren bir sistem gerekmektedir. Retorik ile katılım için gerekli olan günlük pratik arasındaki açık hala çok büyüktür. Katılım biz, yani güce sahip olanlar, diğerlerine kararları almak, kaynakları yönetmek ve kontrol etmek için bir yer vermedikçe, anlamsızdır. Güvenilen insanlar bağımsızlık kazanırlar.

Kaynak: James Blackburn, Jeremy Holland, 1998, s:1-8.

Değişik Ülke Deneyimleri

Bu bölümde değişik ülkelerde KKD yaklaşımının ölçeğinin büyütülmesi ve kurumsallaşma ile ilgili deneyimler hakkında bilgi verilecektir.

Etopya Deneyimi

KKD'nin Etopya'da 1993'de başlayan uygulaması ile yaklaşımın içselleştirilmesi ve yayılımı açısından ilginç bilgiler elde edilmiştir. (Wordofa, 1998, s.13-17) Yöntemin yayılabilirliği ve etkinliğine olan inancına karşılık yazar hızlı yayılma ile ilgili kaygılarını belirtmektedir. Zaman kısa olduğunda davranış ve tutumlarla ilgili eğitimde sorunlar oluşmakta, iyi uygulama için başlangıç noktaları belirlenmemektedir. Kalite sorunları ile doğru dürüst başa çıkılmaz ise ölçek büyütme yaklaşımın güvenilirliğini azaltacaktır. Yazar eğer KKD yaşayacak ve mücadele edecekse genel eğitim içine alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Üst düzey yöneticileri etkilemenin KKD'nin yayılımı için alan yaratılabileceği, fakat yüksek kalitede eğitimin ancak yaklaşım; ziraat fakülteleri, kalkınma enstitüleri, yayım eğitim merkezleri gibi formal eğitim arenasına alınırsa sürdürülebileceği ileri sürülmektedir. Bunlar olmaksızın hızlı yayılım yaklaşımın yanlış ve kötü kullanımına yol açacaktır.

Vietnam Deneyimi

1991'den bu yana KKD Vietnam'da uygulanmıştır. Paul, 1998'de ölçek büyütme ile ilgili deneyimleri incelemiştir. Yazara göre KKD'nin kalkınma programlarında uygulanmasında değişmez bir paket yoktur. Standartlaşmadan kaçınmak gereklidir. KKD'nin kurumsallaşması için istikrarlı ve meşrulaştırıcı bir çevre gereklidir. Kadrolar belli bir süre için istihdam edilmeli ve gerekli ücretleri verilmelidir. KKD genellikle çok disiplinli insanlardan oluşan bir grupla yürütülebilir. KKD'nin uygulanmasını desteklemek için güçlü yerel örgütler gereklidir. Yerel örgütlerin KKD'nin patlaması ve yayılması için kullanılmasının en başarılı strateji olduğu ispatlanmıştır. KKD'nin uygulanması tamamen insana dayalıdır. Doğru tutumlar da dahil, özel teknik ve iletişim becerilerine sahip ve minimum düzeyde **kritik kitle**⁹ oluşturacak insanlara ihtiyaç vardır. İnsanlar kendilerini iyi motive edilmiş hissetmeliler ancak bu iş yükünün fazlalığından veya yeterli ücret veya teşvik edici ödemelere sahip olmama gibi nedenlerden dolayı çoğu zaman olamıyor. KKD'nin ne olduğunu iyi bilen ve tercihen ilk elden deneyimleri olan bir kaç anahtar insanın doğru noktalarda bulunması özellikle önemlidir. Doğru kafalı bir kaç insan işin kalitesi üzerinde çok büyük etkiler yapabilir. İnsanları etkin KKD uygulamacıları olarak eğitmek oldukça zaman alır. KKD araçlarını basitçe kullanımını bilmenin ötesinde bireylerin yeterli kavrama ve özgüveni sağlamaları için bir iki yıl gereklidir. En önemli öğrenmeler arazide gerçekleşir, dersane öğrenimleri kısıtlı değere sahiptir. Öğreticilerin de eğitime ihtiyaçları vardır. Çok sıklıkla eğitim için gerekli kaynakların olmadığı ve yetersiz olduğu görülür. Kadroları ve çiftçileri eğitmek için iyi eğiticilere sahip olmak temel bir ön şarttır.

Yazara göre KKD teknikleri ile ideolojisi veya ruhu arasındaki ayrımı yapmak temel önemdedir. KKD onun nasıl yapılacağını dikte eden bir felsefe tarafından yönetilir. Başka

⁹ Kritik kitle aslında bir nükleer bilim terimidir. Nükleer tepkimenin başlaması için kritik kitle dediğimiz bir minimum büyüklükte radyoaktif maddeye ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı bunun gibi bir toplumda KKD'nin etkili ve geniş uygulaması için de belli sayıda buna inanmış ve bilgili insana ihtiyaç duyulduğu belirtilmek istenilmektedir.

şekilde yapılamaz. Çoğu zaman ıskalanan bunun değişik durumlarda nasıl uygulanacağıdır. Bunlar olmaksızın KKD'den alınacak çıktılar bozulur, hatta kaybolur. Bütün bunlar KKD'nin geniş ölçeklerde uygulanması ve kurumsallaşmasında ciddi meydan okumalar yaratır.

Endonezya Deneyimi

Endonezya Hükümeti Hindistan'a KKD'yi öğrenmeleri için bir takım gönderdi ve 1995-96 bütçe yılında tamamlanmak ve 60000 köyde uygulanmak üzere ülke çapında katılımcı köy planlama programı başlattı. Bir çok kısıtlar altında çok hızlı bir ölçek büyütme çalışması yapılmaya çalışıldı. Çok az sayıda iyi eğitilmiş eğiticiler dersaneye dayalı kötü kalitede eğitimler yaptılar. Gerçekçi olmayan bütçe ve zaman kısıtları, devlete ait takımlar ile deneyimli sivil toplum kuruluşları temsilcileri arasında kötü işbirliği ve Endonezya'daki kalkınma planlamasındaki güçlü tepeden inme kültür hep etkili oldu. Bu deneyimler katılımcı yaklaşımların kolayca var olan ulusal programlara oturtulamayacağını ve çok acele uygulamalarda ölçek büyütme çalışmalarının başarısız olacağını ortaya koymuştur. (Mukerjee, 1998, s.23-29)

Zimbabve Deneyimi

Hiyerarşik olarak yapılanmış bir organizasyonda, katılımcı yaklaşımların kurumsallaştırılması, orta ve uzun dönem hedefleri içermesi gereken haylice karmaşık bir müdahaledir. Bütün kadronun yüksek düzeyde inanması koşuldur. Planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme sistemlerinin büyük ölçüde yeniden yönlendirilmesi gereklidir. Hagmann ve ark. (1998) katılımcı yaklaşımların denendiği, test edildiği ve uyumlaştırıldığı örnek olaylar veya pilot çalışmaların önemini vurgulamaktadır. Yazara göre bunlar kurumsal kadronun ısındırıldığı ve ikna edildiği pratik örnekler olarak işlev görürler ve yukardan aşağı belirlenen politikaları etkilerler. Bu uygulamaların ayrıntılı izlemeleri diğer kurumsallaştırmalar ile birlikte paralel yürütülmelidir. Süreç büyürken hataların farkına varılması için hızlı olmayan dereceli ölçek büyütme önerilir. Her düzeydeki kadronun ısındırılması ve eğitimi için yoğun çabaların gösterilmesi kritik önemdedir. Süreci sürdürebilmek ve gerekli olan kritik kitleyi oluşturabilmek için diğer projelerle, etkinliklerin ağ çalışmasını ve koordinasyonunu yapmak önemli hususlardandır. Bir kere üst düzey kadroların inancı sağlandığında, arazide çalışan yayımcıların yoğun eğitiminin desteklenmesi ve izlenmesi, katılımcı yaklaşımların kurumsallaşma sürecinde önceliğe sahiptir. Çiftçilerle yayım merkezleri arasında arayüzü oluşturan yayım çalışanları eğer öğretmekten, kolaylaştırıcı rolüne dönüşeceklerse, yeni becerilere ihtiyaç gösterirler. Arazide çalışan kadronun değişim düzeyi düşükse, etkiyi sürdürmek için bu düzeyde yoğun eğitim yapmak iyi olacaktır. Kurumsal değişim süreci açık uçludur ve tahmin edilemez.

Yaklaşımın Sürdürülebilirliği ve Somali Deneyimi

Joseph (1998) Somali deneyimlerinden yerel olarak yönetilen programların kadro ve yapı değişikliklerinden etkilenmeksizin sürdürülebilirliğini ve sağlamlığını sağlayabilmek için 7-10 yıla kadar desteklenmesi gerekli olduğunu belirtmektedir.

Himalaya Deneyimi

Himalaya'larda yapılan çalışmalarda (Shepherd, 1998, s. 88-99) yerel topluma iktidarın verilmesi üzerinde durulmuştur. Yazar bu çalışmada proje geliştirme alanında geleneksel tepeden inme hazır projelerin başarısızlığı ve sivil toplum kuruluşlarının kırsal kalkınma projelerinin uygulanmasındaki artan öneminin, proje süreçleri ve yapılarında önemli yeniliklere yol açtığını belirtmektedir. Yazara göre bunlar henüz yeni yeterince dökümantasyon edilmiştir, ancak kalkınmanın çevresel ve sosyal boyutlarına ilgi artmaktadır. Sıradan kırsal halkı yerel kurumsal geliştirme ve planlama teknikleri ile güçlendirerek kontrolü eline alması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu konuda literatürde kullanılan terim olan “**subsidiarity**” mümkün olan en küçük birime (bazan köy) iktidarın, yetkinin verilmesi anlamına gelmektedir. Bir konuda karar verilirken bu karar birimi ilgili en küçük birim olmalıdır. Ancak daha fazla birimi ilgilendiren durumlarda (örneğin ilçe) ilgili birim yükselecektir.

Thomson'ın katılımcı yaklaşımlar uygulayan kamu kuruluşlarında olması gereken özelliklerle ilgili görüşleri kutu:3.2'de verilmiştir.

Kutu:3.3 Katılımcı Yaklaşım Uygulayan Kamu Kuruluşlarının Özellikleri

Katılımcı yaklaşımı uygulayan kamu kurumlarının uygulaması gereken on anahtar eleman şöyledir:

1. Yerel halka araştırma ve kalkınmada açık bir rol verilmesini desteklemek için bir politika çerçevesi
2. Öğrenen kuruluşlar sistemine, kapasitesine ve çalışma kurallarının geliştirilmesine inanan kuvvetli bir liderlik
3. Anahtar olarak mali destek sağlayan kurumların uzun süreli desteğe inamaları ve esnek fon sağlama düzenlemeleri
4. Daha iyi izleme ve değerlendirme başarısı ve fon sağlayanlara, üst düzey karar vericilere ve yerel halka hesap verebilirliği sağlamak için mekanizmalar
5. Sistemin ayrıntıları ve süreçleri üzerinde çalışırken dikkatle ilgi göstermek ve sabır etmek, küçük ölçekli pilot testlerden öğrenilenleri dikkatlice analiz etmek, değişik çıkar ve algılamaları görüşmek ve dikkate almak
6. Yaratıcı yönetim sayesinde geliştirilen politikalar, süreçler ve alandan elde edilen pratiklerin ölçeklerinin, büyütülebilir ve etken bir şekilde uygulanması
7. Açık, destekleyici ancak meydan okuyucu bir kurumsal iklim sayesinde deney yapmak ve başarısız olmanın güvenilir olması, tehlike oluşturmaması
8. Yenilikçi ve inanmış profesyonellerden oluşan küçük, interdisipliner takım veya çalışma gruplarının; kurum dışında bulunan, değişim için katalizatör olarak çalışan kaynak kişilerle işbirliği halinde çalışması
9. Uygulamayı geliştirmek ve kurumsal bir bellek yaratmak üzere düzenli dökümantasyon oluşturmak ve alınan dersleri analiz etmek

10. Sürdürülebilir bir zaman süreci için anahtar kişi ve düzeyleri kapsıyacak şekilde esnek, bütünlüklü, aşamalı bir eğitim programı oluşturmak

Kaynak: Thompson (1998), s.108-117.

KKD Çalışmalarında Anahtar Konular

KKD çalışmalarının baş etmek zorunda olduğu meydan okuyan dört anahtar konu vardır. Bunlar iktidar, bilgi, zaman/para konusundaki eşitsizlikler veya bunlara ulaşmaktaki zorluklar ile kültürel farklılıklardır. Leurs Güney Asya'da KKD çalışmaları yapan beş sivil toplum kuruluşu elemanları ile katıldığı workshoplardan yararlanarak bunları açıklamaya çalışmıştır. (Bakınız: kutu:3.4)

Kutu: 3.4 KKD Çalışmalarında Dört Anahtar Konu

İktidar

İktidarın anahtar elemanları nüfuz (etkileme), otorite ve diğer kişiler ile ilgili karar alma; para, toprak ve hayvanlar gibi kaynakları kontrol etme veya sahip olmadır. Her ne kadar KKD doğası gereği bütün düzeylerde var olan iktidar yapılarına meydan okuyorsa da bunları mutlaka değiştiremeyebilir.

Topluluk içinde; toplulukla devlet veya sivil toplum kuruluşları arasındaki var olan sosyal, ekonomik, politik ve kültürel ilişkiler değişime çoğunlukla dirençlidir, çünkü, kesinlikle bu ilişkiler bunları belirleyen ve sürdürenlerin çıkarlarına hizmet eder. Aynı olay topluluk düzeyinden en tepeye kadar değişik devlet ve sivil toplum kuruluşlarının içinde ve aralarındaki var olan hiyerarşik süreçler, yapılar için de geçerlidir. Dilin kendisi bile bu hiyerarşik düşünce ve uygulamayı yansıtır, benzer şekilde bir çok bireyler, topluluklar, proje yönetimleri ve kuruluşlar değişimden korkarlar, çünkü çatışma potansiyeli ve sahip olunan iktidarın kaybolma olasılığı vardır.

KKD şüphesiz uygulayıcılarının bir çoğunun tutumlarını değiştirmiştir.

Bilgi

İktidara az sahip olanlar bilgi ve informasyona daha az ulaşabilirler veya kalkınmada hangi bilgi ve informasyonun yararlı olduğunu belirlemede daha az iktidara sahiptirler. Bu görece bilgisizlik onları kalkınmanın özneleri olmak yerine nesnelere yapar. Bu pozisyonda olanların çoğu daha güçlü konumda olanların bilgisinin üstünlüğünü kabul eder. Güçlü olanların çoğu da bilgilerinin üstünlüğü konusunda kendilerini emin hissederler.

Bu güne kadar KKD'nin en büyük katkısı profesyonellerin (kalkınma çalışanlarının) bilgisinin, profesyonel olmayanların (yerel halk/topluluk) bilgisinden üstün olduğu konusunda kafalarındaki düşünceyi sarsmak olmuştur. Ancak topluluk üyelerinin (çiftçiler vb.) dışardan gelen profesyonellere göre bilgi konusundaki özgüvenlerinin arttığına ilişkin çok az veri vardır.

Kültürek Farklılıklar

Kültür burada insanların diğerleri ile ilişkilerinde onlara rehberlik eden her türlü inanç, değer ve geleneklerdir. Bunlar herhangi bir KKD sürecinde değişik paydaşlar arasında farklı hatta çatışan durumda olabilir.

KKD'yi başlatanlar genellikle bireysel girişime ve tabandan gelen eylemlere değer verirler. Kültürler arası iletişim için becerileri geliştirmek bu nedenle KKD'de çok önemlidir. Her ne kadar görselleştirme bu süreci daha katılımcı yapıyorsa da hala kültürel olarak yanlış anlamalar söz konusudur. KKD ilkelerine göre KKD kolaylaştırıcılarının; kendi bilgileri konusunda ve çalışma yapacakları topluluğu anlama konusunda alçak gönüllü olmaları gerekmektedir.

Zaman ve Para

Zaman ve para KKD sürecinde bütün paydaşlar için anahtar konulardandır. KKD zaman yoğun bir süreçtir. Her ne kadar KKD yoksulluğa ve toplumsal cinsiyete (kadın sorunlarına) duyarlı ise de ve bu duyarlılığı katılımcılarla toplantılarını ve çalışmalarını yerel katılımcıların istediği saatlere ve koşullarına göre yürütme konusunda da sürdürüyorsa da, en az zamanı olanlar (örneğin yoksullar ve özellikle kadınlar) analiz ve karar almanın gerçekleştiği bir çok KKD etkinliğinin yürütüldüğu toplantılarda dışlanırlar.

KKD'a katılımların önemli bir kısmı, bunu başlatan kuruluştan yarar beklentileri sonucu ortaya çıkabilir. Gene çoğu zaman bu gibi yararları elde edebilecek pozisyonda olanların çoğu bu yararları almaları beklenenler olmayabilmektedir.

Kaynak: Leurs, R. (1998), s. 124-134.

KKD Çalışmalarında Ölçek Büyütmede Başarı Yolları

Katılımcı yaklaşımların ölçek büyütme çalışmalarında en çok başarıyı sağlamak için üç konunun önemli olduğu ileri sürülmüştür. Bunlar:

- Demokratikleşme ve desantralizasyonun gerekli yönetim reformu olarak gerçekten benimsendiği bir politika bağlamı oluşturmak;
- üst düzeydeki devlet adamlarının desteğini sağlamak;
- ülke içinde, eğitim deneyimine sahip olmuş kritik kitlede insana sahip olmaktır.

Blackburn ve Holland'ın bu konudaki düşünceleri aşağıda özetlenmiştir. (Blackburn ve Holland, 1998)

Desantralizasyon

Blackburn ve Holland'a göre desantralizasyon katılımcı yaklaşımların yayılabileceği uygun bir politika bağlamı yaratır. Desantralizasyon bir çok formlar gösterebilir ve zorunlu olarak demokratik veya katılımcı olmayabilir. Yerel otoritelere finans, politika saptama ve kaynak yönetimi gibi alanlarda kullanılmak üzere iktidar gücü verilebilir ancak bu yetkiyi alanlar bu

iktidarı yerel bölge sınırları içindeki kişilerle paylaşmayabilirler. (Blackburn ve Holland, 1998, s. 135-136)

Bolivya'da sivil toplum kuruluşları il yetkililerinin ülkenin bu güne kadarki en radikal desantralizasyon yasası olan "Halkın Katılımı Yasası"nın uygulanmasına yardım etmeleri için KKD ve ilgili yaklaşımlar konusuna eğitime başlanmaları, desantralizasyon çabalarına bir örnektir. Benzer değişiklikler Hindistan, Filipinler, Kolombiya ve Meksika'da da olmuştur.

Yüksek Düzeyde Devlet Desteği

Olaylar göstermektedir ki katılımcı yaklaşımların ölçek büyütme çalışmaları için, devletin üst düzeylerinden destek sağlamak gereklidir. Örneğin Hindistan'da 1990-1991'den sonra gerçekleşen KKD'nin hızlı yayılması en başından itibaren yüksek düzeydeki yönetici kadronun ilgilenmesi olmaksızın gerçekleşemezdi. KKD şimdi Hindistan'ın bir çok kısımlarında çok kurumlu, çok sektörlü bir olaydır. Aşağıdan yukarı, yukardan aşağı ve yatay bir hareket vardır.

KKD'yi resmi hale getirebilmek için yaklaşımı resmi bürokratik eğitim programlarına koymak gerekir. Yüksek düzeydeki yetkilileri zaman kısıtları nedeniyle eğitmek çok zordur. Hatta bunlar için kısa arazi gezileri bile organize etmek zordur. Ancak bunların yarım gün içinde örneğin bir haritalamayı görmeleri bile dramatik bir etki yaratabilir. Ancak baskı devam ettirilmelidir. İnsanlar çöşku kaybolunca katılımcı olmayan büro rutinine dönme eğilimindedirler. (Blackburn ve Holland, 1998, s. 135-136)

Ülke İçinde Eğitim Deneyimine Sahip Olan Kritik Kitlede İnsana Sahip Olmak

Bu gibi kişiler daha çok sivil toplum kuruluşlarında olan daha önceleri katılımcı araştırma ve eylem konularında çalışmış olanlarla birlikte olanlar arasından çıkmaktadır. Bunlar KKD'ye kolayca cevap verirler, çünkü katılımcı çalışma kültürüne alışmışlardır. Sivil toplum kuruluşları kültürünün olmadığı veya marjinal olduğu ülkelerde yeter sayıda eğitici bulmak mümkün değildir. Bu gibi durumlarda hangi büyüklükte olursa olsun ölçek büyütme teşebbüs edilip edilmeyeceği sorgulanabilir.

Topluluklar, yerel gruplar, sivil toplum kuruluşları ve finansman sağlayıcı kuruluşlar için öneriler

Blackburn ve Holland'ın önerilerini kutu.3.5'de inceleyebiliriz.

Kutu 3.5: Katılımcı müdahaleleri alan taraf olarak topluluklar ve gruplara öneriler

1. Dışardan (yerel toplum dışından) gelen kurumların yerel bilgi ve topluluk/grup yönetim sistemlerine yeterli düzeyde saygı göstermelerini sağlayın.
2. Dışardan (yerel toplum dışından) desteklenen projelerde yeni bir yerel güven ve kapasite yaratmak için proje öncesi bir hazırlık süresi talep edin.
3. Projeyi uygulamak için gereken içerik, zaman ve kaynaklar için finansman sağlayanlar, destek kuruluşları ve/veya devlet kuruluşları ile görüşme yapın.

4. Uygulayan kurum veya finans sağlayanlara “katılım”ın ve “güçlendirme”nin aynı zamanda (i) karar alma sürecine katılım ve (ii) proje kaynaklarının (iktidar) kontrolünde daha çok yetki sağlamak olduğu, en azından topluluk/grup düzeyinde bir fon oluşturarak güvenliği ve projenin başarı potansiyelini arttırmak gerektiği konularında ısrar edin.
5. KKD ve/veya ilgili yöntemler konularında analizcilerinin/kolaylaştırıcılarının eğitiminde (i) dış müdahale olmaksızın daha çok yerel analizlerin sağlanması (ii) yerel halkın KKD ve/veya ilgili yöntemlerle ilgili eğitim becerilerini dışardan gelen eğiticilere uygun bir ücretle sunmaları konusunda baskı yapın.

Kaynak: (Blackburn ve Holland, 1998, s.141-142)

Kuruluşlar için eylem önerileri ise kutu: 3.6’de özetlenmiştir.

Kutu.3.6. Kuruluşlarını Daha İnsan Merkezli ve Katılımcı Yaklaşımları Kullanır Duruma Geçirmek İsteyenler İçin Eylem Önerileri:

Katalizasyon dönemi

Kurumsal direniş güçlü ise risk almaya ve sonuçlara (aşağılama, marjinalleştirme, alay etme gibi) katlanmaya hazırlıklı olun. Kuruluş içindeki benzer düşüncede olan insanlarla ittifaklar oluşturmaya başlayın. Katılımı gündeme yerleştirebilmek için stratejik anları (medya olayları, yönetim kurulu toplantıları, politika oluşturma anları, üst düzey yöneticilerin gelişleri veya gidişleri gibi) seçin. Katılımı çevreden merkezi etkinliklere doğru (akşam yemekleri, hafta sonu etkinliklerinden resmi çalışma saatlerine) kaydırın. Ancak sizinle aynı düşüncede bile olabilen sabotörlere dikkat edin, bunlar anahtar anlarda değişim sürecinde kendilerini tehdit edilmiş hissedebilirler.

Giderek, kuruluşun kalkınma çalışmalarındaki rasyoneli sorgulama veya kuruluşun başarısının topluluk tarafından algılanması için surveyleri teşvik etme gibi yollarla değişim için gerekli olan ihtiyacı doğuracak koşulları yaratın. Kurum içindeki aynı veya değişik düzeydeki insanlar arasındaki değerlendirme çalışmalarını, tehdit etmeyen ve diyaloga açık bir şekilde teşvik edin veya doğrudan kolaylaştırın. Yüz yüze etkileşimi teşvik edin, kişiler arasında yazılarla yapılan savaşımlardan kaçının.

Hızlandırma ve düşünme dönemi

Değişim sürecini kurum içinde işi bu olanlara (personel yöneticisi, eğitim yöneticisi gibi) devredin. Üst ve orta düzey yöneticilerden görünür ve açık destek sağlayın. Olabilen her fırsatta katılımcı yaklaşımları kullanarak insan merkezli ve katılımcı felsefe ve eylemi içselleştirin. Gerekli olanlar: Uygun ödül sistemleri, uygun kaynak tahsisleri, deneyler ve hatalar yapmak ve onlardan ders almak için otonomi ve özgürlüğü geliştirmek, kurumsal ve bireysel istekleri, özelemleri katılımcı yaklaşımlara dayalı kurumsal görev tanımlamaları ile ilişkilendirmek, karar alma sürecinde kültürel ve toplumsal cinsiyeti dikkate almak, bölümleri ve kurumsal süreçleri yeniden yapılandırmak ve tasarlamaktır.

Kuruluş içi ve kuruluşlar arası koalisyonları oluşturan yükselen bir süreç ile başarıyı arttırın. Deneyimlerini paylaşmak için diğer kuruluşları davet ederek öğrenme workshop'larını teşvik edin.

Kaynak: (Blackburn ve Holland, 1998, s.143-144)

4. Alan Çalışmasına Hazırlıklar ve Deneyimler

Materyal ve yöntemde açıklandığı gibi ilçe seçimi arkasından köyler seçilmiştir. Köylerin seçimi arkasından grup çalışmaları başlamıştır. Çalışmaların daha ileri aşamalarında bazı köylerdeki muhtarların tüm ilçe için önderlik yapabileceği veya bazı köylerdeki etkin önderler sayesinde çalışmalarda daha hızlı gidilebileceği anlaşılmıştır. Bu nedenle bazı köylerin ve önderlerin proje yürütücüleri tarafından geç tanınmış olmasının bir kayıp olduğu düşünülmektedir. Ölçek büyütme projesinin yürütücülerinin olabildiğince bütün köyler ve önderlerle ilgili olarak bir fikir sahibi olmalarının iyi olacağı söylenebilir. Bu gereksinim hızla köyleri gezerek ve önderlerle tanışarak, sohbet ederek, informal anketler yaparak sağlanabilir. Gene de bu informal anketleri klasik, uzun zaman alan hale dönüştürmemelidir. Böylelikle köyler hakkında bir sosyal profil çıkarılmalıdır. Tarım sistemi, kaynaklara sahiplik, işletme büyüklüğü vb. açılardan bölge iyi tanınmalıdır. Bu bilgiler çalışmaların belli aşamalarında yararlı olabilecektir. Aynı şekilde ilçedeki önemli kuruluşların ziyaret edilerek, yöneticilerin tanınması yararlı olacaktır. Proje de bunlar istenildiği kadar yapılamamıştır. Bunda projenin Üniversite içinde kabul etme süreçlerinin sıkıştırılması ile yeterince ön hazırlık zamanı bulunamaması, tarım ilçe müdürlüğünün ilçe köy ve önderlerini daha iyi tanıdığı varsayımı ile önerilerinin kabul edilmesi¹⁰, grup çalışmalarına geçildiğinde bunları yapmak için zaman bulunamaması gibi faktörler etkili olmuştur.

Projede gerçekleşmeyen bir olay da kurumsallaşmanın yapılacağı kurumların üst yöneticilerinin KKD ve benzeri katılımcı yaklaşımları bilinçle ve kalpden benimsemelerinin sağlanmasıdır. Böyle bir proje başlamadan çok önce projenin uygulandığı bölgedeki vali, kaymakam, belediye başkanı, tarım il ve ilçe müdürleri, sivil toplum kuruluşları önderleri, muhtarlar gibi yetkililerin bu yaklaşımlara ısındırılması gerekmektedir. Çalışmada bunlar yeterince yapılamamıştır. Araştırma fonlarından yararlanmak için projenin hızla hazırlanması gerekmiştir. Yetkililerin katılımcı yaklaşımları yeterince benimsememeleri söz konusu olmuştur. Direniş bazı yayımcıların "biz bunları zaten yapıyoruz. Bunda yeni olan birşey yok" tarzında yaklaşımları şeklinde ortaya çıkmıştır. Yetkililer inanmadığında projenin ileri aşamalarında desteklememelerine yol açabilmektedir. Bu sorunları kısmen de olsa gidermek için yöneticilerle görüşmeler yapılmış ve sonunda 16.3.1999 tarihinde İzmir Tarım İl Müdürü, Menemen Ziraat Odası Başkanı ve Tarımsal Uygulama ve Araştırma Müdürü arasında üçlü bir protokol imzalanmıştır. Projede Merkezin Tarım İlçe Müdürlüğü elemanlarını yaklaşım doğrultusunda eğiteceği, teknik konularda kurslar açacağı, gerekli uzman ihtiyacını karşılayacağı belirtilmiştir. Kolaylaştırıcı olarak görev yapacak elemanları Menemen Tarım İlçe Müdürlüğün sağlayacağı, uzman ihtiyacının bir kısmını il veya ilçe uzmanları arasından sağlayacağı kayda geçmiştir. Menemen Ziraat Odası ise projede kolaylaştırıcıların grup toplantıları yapmak üzere köylere ulaşımı için her ay belirtilen bir miktar parayı sağlayacağını taahhüd etmiştir. Protokol proje bitiş süresi içinde geçerli olacağı kaydedilmiştir. Protokola tam anlamı ile uyulmamıştır. Merkez gerekli eğitimi yapmış, istenilen uzmanları sağlamış, hatta bazı harcamaları da üstlenmiştir. Tarım ilçe

¹⁰ Bazı yayımcıların yıllarca gittikleri köylerin sosyal yapısı hakkında doğru bilgilere sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Bazı yayımcıların köy sosyolojisi hakkında yetersiz bir kavrayışa sahip oldukları görülmüştür. Yardım alınan bir uzmanın köy içindeki çatışmanın nedenini on dakikada anlayabildiği gözlenmiştir. Yayımcıların meslek öncesi ve meslek içi eğitiminde köy sosyolojisine yeterli önem verilmelidir.

Müdürlüğü kolaylaştırıcı olarak yalnızca tarım teknisyenleri ve ev ekonomistlerinin bazılarını sağlamış, ziraat mühendisleri ve veterinerler (bir haftalık bir uzmanlık görevi hariç) bu çalışmalara katılamamışlardır. Kolaylaştırıcı yayımcıların katılımları tamamen isteklerine kalmış, gönüllü olarak çalışanlar çalışmış, çalışmak istemeyenler yalnızca bazen gece çalışmayı reddederek, çoğu zaman hiç bir hazırlık yapmadan gönülsüz katılarak çalışmayı sabote etmişlerdir. Ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni, veterinerler arasından bu davranışları yapanlar çıkmıştır. Bir veteriner “çiftçilerin ahırları pislik içinde, onlara yapacağımız hiç bir şey yok” diyerek çalışmaya katılmayı reddedebilmiştir. Fedakarca çalışan daha az sayıda yayımcı ise kendi arabaları ile gece çalışmayı da kabul ederek istekle uğraşmışlardır. Bu iki grup arasında yönetim hiç bir ayırım yapmamış veya yapamamıştır. Menemen Ziraat Odası ulaştırma için desteği bir süre sürdürmüş daha sonra ise kesmiştir. Bir köyde yayımcıların sabote etmesi ile çalışma büyük ölçüde Merkez elemanları ile sürdürülmek zorunda kalmıştır.

4.1. Kolaylaştırıcı Eğitim Çalışması

Kolaylaştırıcılar için eğitim çalışması ancak üç gün planlanabilmiştir. (eğitim programı için bkz: ek:1) Tarım ilçe Müdürlüğündeki diğer işler de dikkate alındığında daha uzun bir eğitimin yönetimce kabul edilmeyeceği kanaatine varılmıştır. Eğitim programı olabildiğince aktif ve katılımlı şekilde yapılmıştır. Küçük gruplar kurularak öğrenmenin gerçek sorunlar üzerinde çalışarak gerçekleşmesi için gayret gösterilmiştir. Gerçek köy ortamında eğitim çalışmaları ulaştırma vb. harcamalar için maddi imkanların olmaması, eğitim için daha fazla bir zaman ayrılamaması gibi nedenlerle yapılamamıştır. Eğitim çalışmasının daha uzun olması, katılımcıların yayınları okuması için daha uzun zaman bırakılması (Halilbeyli örneği ile ilgili Türkçe tek yayın ancak bir kaç gün önceden yayımcılara dağıtılmıştır) gereklidir. Eğitimin arazide yapılması etkinliğini çok arttırmaktadır. Ancak bu sağlanamamıştır. Kolaylaştırıcıların eğitimi iş süresince de sürdürülebilirdi. Bu amaçla ölçek büyüme çalışmasını yöneten kordinatörler, eğiticiler köylerdeki grupları bir anda başlatmak yerine aralıklı olarak başlatmaları yararlı olabilecektir. Proje’de her köy toplantısına hiç olmaz ise ilk bir kaç toplantısına ve daha sonra daha aralıklı olarak katılarak eğitim ve uzman desteği sağlamaya çalışılmıştır. Ancak eğitimin yeterince verilememesinin en önemli nedenlerinden birinin yayımcıların önemli bir kısmının motivasyonsuz olması ve yönetimin bu motivasyonu arttırabilmek için hemen hemen hiç bir şey yap(a)mamasıdır. İsteyen çalışmakta, istemeyen ise çalışmamaktadır. Çalışmayanları çalışmaya zorlamak bunların daha etkili politikacılardan destekleri olabileceği tehlikesi nedeniyle yapılamamaktadır. Daha üst düzeyden performans için hemen hemen hiç bir sıkıştırma olmadığı için çalışmayanları rahat bırakmak en iyi yol kabul edilmektedir. Bu nedenle kolaylaştırıcılardan bir kısmı grup çalışmaları sürdüğü dönemde KKD ile ilgili yeni bir şey öğrenememişlerdir. Öğrenmeye tamamen kapalı olan kişileri açmak çok zor görünmektedir.

Eğitim çalışmasında başarılı olunamayan, aksayan yönlerden biri de kolaylaştırıcıların görsel paylaşım için toplantı öncesi matriks, harita, takvim vb. görsel materyalin hazırlanmasında karşılaştıkları yetersizliktir. Eğitimde bol örnekler, gruplar halinde çalışmalar ile yapılmasına rağmen başarı sağlanamamıştır. Kolaylaştırıcıların bazıları daha sonraki köy çalışmalarında hiç görsel materyal hazırlayamamış, bazıları da yetersiz hazırlamıştır. Bunun bir yaratıcılık gerektirdiği açıktır. Bu konuda eğitim çalışmalarında yenilikler getirmek gerekmektedir. Ayrıca eğiticilerin çalışmalara başladıktan sonra da kolaylaştırıcılarla toplantılar öncesi (bir gün önce gibi) bir kaç hafta beraber çalışarak görsel paylaşım hazırlıkları beraber yapmaları salık verilebilir. Bu projede bu hazırlık tüm gruplar için ulaşım giderleri ve zaman darlığı nedenleri ile bazı grupların kolaylaştırıcıları

ile yetersiz bir süre yapılabilmektedir. Bazı gruplara bu destek düşünülmesine rağmen hiç verilememiştir.

4.2. Kolaylaştırıcılarla ilgili genel problemler

Kolaylaştırıcıların motivasyonları ile ilgili problemler önceki kısımlarda belirtilmiştir. Kolaylaştırıcıların ikili bir yapısı olduğu izlenmiştir. Kolaylaştırıcıların önemli bir kesimi bir kısım üreticinin kendisini aştığını düşünmekte, bir kısmını ise kendisinden bilgi açısından geri görmekte, bilgi ve yeniliklere açık olmadığını düşünmektedir. Yayımcıların zaman içinde meslek içi eğitimlerin az yapılması veya yapılanların etkili olmaması; kitap, broşür vb. yayınların ellerine geçmemesi, bunlardan daha önemli olarak da belirtildiği gibi başarılı olan veya olmayan arasında hiç bir ayırım yapılmamış olması, daha bilgili olmanın hiç bir yarar getirmemekte olması yayımcıların önemli bir kısmının bilgi ve beceri açısından geri kalmalarına yol açmaktadır. Yayımcıların bir kısmı yeni bir şey öğrenmek için yayın aramak, başkalarına ziyaret yapmak gibi hiç bir çaba göstermemektedir. Halbuki geçim mücadelesi içindeki üreticiler bilgi nerede ise gidip bulmakta girdi satıcıları da bunları ziyaret ederek bilgi aktarmaktadırlar. Hatta bazı üreticiler yurtdışına bile tarım fuarlarına giderek ziyaretler yapmakta, üretim uygulamalarını yerinde görmektedirler. Sonuçta yayımcıların bir kısmı üreticilerden kendilerini geri hissetmekte, artık bunlarla temas etmek istememekte, üreticilerden korkmaktadırlar. Üretici fobisi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yayımcıların bir kısmı ısrarla bilgi düzeyleri daha yüksek olan ova köylerine değil dağ köylerine gitmemiz gerektiğini söylemişlerdir. Bazen ise üreticiler geri olarak suçlanmakta, ilgisiz oldukları söylenmektedir. Her iki halde de yayımcıların bir kısmı mesleklerini uygulamak konusunda felç olmuş vaziyettedirler.

5. Projede izleme ve değerlendirme

Kolaylaştırıcıların her oturumdan sonra dolduracakları bir sayfalık bir form geliştirilmiştir. Bu form basitçe köyün adı, toplantı yeri, tarihi, katılan sayısı ve toplantı gündemi, konuşulanlar, varılan sonuçlar, eylem kararları ve geçmiş haftalarda ne gibi eylemlerin gerçekleştirildiği gibi konuları içermektedir. Bu raporun bir sayfayı geçmeyebileceği söylenmiştir. Ancak yalnızca bir kolaylaştırıcı bunları çok düzenli olarak hazırlamış, biri ise bazı oturumlar için hazırlamıştır. Diğerleri hazırlamamıştır. Projenin koordinatörleri (bu eserin yazarları) bu raporlardan izleme ve çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla yararlanmak istemişlerse de bu genel olarak gerçekleşmemiştir. Bazı kolaylaştırıcıların bu raporları "denetleniyoruz" düşüncesi ile vermedikleri düşünülmüştür. Kendinden ve çalışmasından emin olan kolaylaştırıcıların raporları hazırladıkları gözlenmiştir. Bu yayımcılarda raporlar sözü edildiği gibi bir rahatsızlık yaratmamıştır.

Koordinatörler bazı toplantılara sık sık (hatta bazı köylerdekinin yaklaşık hepsine) bazılarını da daha seyrek katılarak gelişmeleri izlemeye hatta etkilemeye çalışmışlardır. Kolaylaştırıcıların çoğundan telefon vb. yollarla geri besleme gelmemiştir.

Kolaylaştırıcılarla Tarım İlçe merkezinde iki üç ayda bir toplantı yapılarak gelişmeler gözden geçirilmiş, tartışılarak sorunlar aşılına çalışılmıştır. Yöneticiler toplantılara ilgi göstermemiş, biri ise katıldığı bazı toplantılarda da Tarım Bakanlığının işlevinin bittiğini söyleyerek moral kırıcı etki yapmıştır.

6. Köylerde Grup Toplantıları ve Sonuçları

Bu bölümde köylerde yürütülen grup toplantıları, eylem kararları ve sonuçları hakkında bilgiler verilmiştir. Bazı gruplardan istenilen ayrıntıda bilgi kolaylaştırıcıların düzenli veri akışını sağlamaması nedeniyle verilememiştir. Bu bölümün hazırlanmasının bir amacı da KKD çalışmalarında ölçek büyütme ve kurumsallaşma yapmak isteyenlere uygulamadan bazı fikirler verebilmektir. Grup çalışmalarında kolaylaştırıcıların ve katılan uzmanların ve

üreticilerin bilgisi içerisinde sorunlara tartışarak birlikte çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalarda bulunan çözümlerin bu paydaşların elde ettikleri ve sahip oldukları bilgi hazinesi içinde kaldığı ve başka daha iyi çözümlerin de mümkün olduğu dikkate alınmalıdır.

6.1. Süleymanlı Köyü Erkek Grubu

1. oturum (12.02.1999)

Tanışma ve Sorun Belirleme

İlk toplantıda kolaylaştırıcı ve araştırmacılar birlikte yer almışlar ve çiftçilere çalışmanın amacı, yürütülüşü ve beklentileri konusunda bilgi verilmiştir. Bu tanışma ve ön bilgilendirmenin ardından çiftçilere sorunlarını öncelik sırasına göre listelemeleri istenmiştir. Belirtilen sorunlar büyük bir kağıda satırlar halinde herkesin göreceği şekilde afiş kalemleri ile yazılmıştır. Sorunların önceliklerinin belirlenmesi için 100 fasulye tanesi bir çiftçiye verilerek sıraladıkları sorunların önemlerine göre kağıt üzerinde karşılıklarına dağıtması istenmiştir. Daha sonra bütün katılımcılarla tartışılarak ağırlıkların uygun olup olmadığı irdelenmiştir. Bazı taneler yer değiştirilerek, gerekli düzeltmeler katılımcılar arasında uzlaşmaya varılarak yapılmıştır.¹¹ Daha sonra hızla fasulye taneleri sayılarak problemlerin ağırlıkları toplamları 100 olacak şekilde belirlenmiş ve kağıt üzerine yazılmıştır. Bu ağırlıklar esas alınarak tarımsal üretim dönemi de dikkate alınarak çalışma takvimi belirlenmiş ve grup toplantıları yürütülmüştür.

İlk toplantı sonucunda öncelik sırasına göre belirlenen sorunlar aşağıda verilmiştir (Çizelge 6.1).

Çizelge 6.1. Süleymanlı Köyü'nde çiftçilerin belirtmiş oldukları sorunlar ve öncelikleri

Önem sırası	Köyün sorunları	Fasulyelerin dağılımı (%)
1	Yeşilliklerde mantari hastalıklar	16
2	Ova yollarının bozukluğu	11
3	Mandalinlerde sararma	9
4	Gediz Nehri'nin kirliliği	9
5	Sağlık personelinin yetersizliği	8
6	Mandalin ve zeytinde budama	8
7	Taşımali eğitim sorunu	8
8	Akciğer kanserinin çoğalması	8
9	Zeytinde kanser ve halkalı leke hastalığı	7
10	Silajda bilgi yetersizliği	6
11	Domates virus hastalığı	5
12	Bağlarda bilinçsiz ilaçlama	5
	Toplam	100

Köyün sorunları incelendiğinde bazılarının “sorun” değil başka “sorunlar için olanakların yokluğu” olduğu görülmektedir. Örneğin silajda bilgi yetersizliği yerine silaj yapmayı

¹¹ Eğer bir köyde çıkarları kesinlikle birbiri ile uzlaşmayan sosyal gruplar varsa bu takdirde ayrı oturumlar düzenlemek veya bazı oturumları ayrı düzenlemek gibi yollar izlenebilirdi. Bu köyde böyle bir yol izlenmemiştir.

bilmeme veya yapılan silajların küflenmesi gibi gerçek sorunların yazılması gerekirdi. Burada sorunun ne olduğu tam olarak anlaşılammaktadır. Kolaylaştırıcı katılımcılara yeni sorular yöneterek bazı sorunların daha iyi belirmesine yol açabilirdi. Sağlık personelinin yetersizliği de benzer şekilde başka sorunları altında gizlemektedir. Köyde bazı sağlık sorunları mı (bu listede ifade edilen akciğer kanseri dışında) vardır? Bu sorunlar belki de sağlık personeli yetersizliğinden değil de yanlış beslemeden kaynaklanabilir. Burada yapılan yanlış şöyle ifade edilebilir. Doktor olmadığı için mi hasta oluyoruz, yoksa mikrop bulaştığı için mi hasta oluyoruz? Şüphesiz sağlık personelinin yeterli olması da bir sorundur, ama burada bunun deşilmemiş olması başka sorunların ve bunların yerel çözümlerinin ortaya çıkmasını gizlemiş olabilir.

Köyün sorunları belirlendikten sonra fırsatlar üzerinde de tartışılmıştır. Bu tartışmaların ardından yapılabilecek olanlar da aşağıdaki gibi sıralanmıştır. Kolaylaştırıcıların sorunlar ile fırsatları karıştırmaması gereklidir. Bu oturumda bu konuda bir problem yoktur.¹²

Çizelge 6.2. Süleymanlı'da Köyün Fırsatları ve Önceliği

Öncelik	Fırsatlar
1	Eski köy deresinin sulamada kullanılması
2	Rızalar mevkiinin tarlalarının sudan kurtarılması
3	Kaynak sularının (içme suyu) değerlendirilmesi
4	Seracılığın geliştirilmesi
5	Sıcak su kaynaklarının değerlendirilmesi

2. oturum (19.02.1999)

Yeşilliklerde Görülen Mantari Hastalıklar

Toplantıda yeşilliklerde görülen mantari hastalıklar ele alınmıştır. Toplantıya sekiz çiftçi katılmıştır. Köyde önemli bir gelir kaynağı olan yeşilliklerin üretilmesinde çiftçilerin karşılaştıkları hastalıklar, çıkış zamanları ve önem düzeyleri çiftçiler tarafından büyükçe bir kağıt üzerine listelenmiştir (Çizelge: 6.3).

Çizelge 6.3. Yeşilliklerde görülen önemli mantari hastalıklar

Öncelik	Mantari hastalık	Çıkış zamanı	Zarar şekli
1	Maydanozlarda kızarma ve çökme	Bahar ve yaz ayları	Yapraklarda kızarma ve köklerde çürüme
2	Dere otunda çökme ve çürüme	Kış ayları	Bitki tamamen çürüyor.
3	Maydanoz ve rokada kara leke hastalığı	Kış ayları	Yapraklarda kara lekeler oluşuyor
4	Rokalarda kabarcık hastalığı	Bahar ve yaz ayları	Yapraklarda kabarcık yapıyor
5	Soğanlarda çökme ve çürüme	Kış ayları	Yapraklardan aşağıya doğru çürüyor
6	Terelerde beyaz leke	Kış ayları	Yapraklarda beyaz lekeler oluşuyor

¹² Sadece sorunlar üzerine değil fırsatlar üzerinde durmak da çok yararlıdır. "Olumlu sorgulama" (appreciative inquiry) denilen ve KKD tartışma listelerinde ele alınan "isteklerin itici olduğu analizler" (desire driven analysis), "sorunların itici olduğu yaklaşımlar" (problem driven analysis) kadar önemlidir. Olumlu sorgulamada kolaylaştırıcılar katılımcılara "bugün veya gelecekte yaşam düzeyinizi yükseltmek için neler yapmak isterdiniz?" gibi sorular sormalıdır.

Yapılan tartışmalar sonucunda; bu hastalıkların geçmiş yıllarda olmadığı, son yıllarda meydana çıktığı ve çoğaldığı anlaşılmıştır. Tartışmaların sonraki aşaması bu hastalıkların nedenleri ile ilgili olmuş ve aşağıdaki saptamalar çiftçiler tarafından listelenmiştir:

- devamlı aynı ürünü aynı yerde yetiştirmek
- sulama suyunun kirliliği
- hatalı toprak işleme
- pulluk tabanının oluşması ve kırılmaması
- yabancı tohumların ekiminin artması

Çiftçiler olanakların yetersizliği ve çaresizlik nedeni ile çözüm üretmede zorlandıklarını da eklemişlerdir. Kolaylaştırıcı bu sorunlar ve çözümleri ile ilgili bilgi sunmuş, sonraki aşamada da çiftçiler neler yapabilecekleri konusunda açıklamalarda bulunarak eylem kararlarını geliştirmişlerdir.

Buna göre;

- Münavebe yapılması
- Pulluk tabanının kırılması
- Toprakların dezenfeksiyonu
- Hayvan gübresinin verilmesi
- Yeşil gübreleme
- Sulama sisteminin değiştirilmesi (damlama, yağmurlama sulama gibi) eylem seçenekleri çiftçilerce sıralanmıştır.

Kolaylaştırıcı dip kazan aletini sağlayabileceğini söylemiş ve herkes bunu uygulayabileceğini belirtmiştir.

Alınan bir başka eylem kararı da bitki örnekleri alınarak analiz için Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü'ne gönderilmesi olmuştur.

3. oturum (24.2.1999) zeytin budaması

Oturuma TARİŞ Ar-Ge Laboratuvarından konu uzmanı katılmış konuyu sözel olarak açıklamış ve ardından da çiftçilerin arazilerinde demonstrasyon yapmıştır. Bu toplantıya 10 çiftçi katılmıştır. Oturumun başlangıcında çiftçilerin zeytinde nasıl budama yaptıkları tartışılmıştır. Ancak, köydeki çiftçilerin hemen hemen tamamının budama yapmadıkları belirtilmiştir. Budama yapan bir kaç çiftçi budamayı aşağıdaki şekilde yaptıklarını söylemişlerdir:

Dik olarak yukarıya giden dallar, kuruyan dallar, zeytin toplarken erişilemeyen (10 metreden yüksek) dallar, toprağa yakın alt dallar kesilmektedir.

Konu uzmanı, budama ve kimi bakım işlemleri ile zeytindeki periyodizitenin azaltılabileceğini anlatmış, modern bir zeytinliğin nasıl kurulabileceğini, zeytin çeşitleri ve özelliklerini açıklamıştır. Uzman zeytinde toprak işleme, gübreleme ve mücadele işlemlerini anlattıktan sonra, budanan ve budanmayan zeytin ağaçlarındaki farklılıklar ve budamanın yararları üzerinde durmuştur. Ardından da bir çiftçinin zeytinliğinde budama demonstrasyonu gerçekleştirmiştir. Uzmanın zeytin ağacının yapısı hakkında genel bilgileri sunmasından sonra, budama uygulamasına geçilmiş hangi dalın neden kesilmesi gerektiği gösterilerek anlatılmıştır. Çiftçilere de uygulama yaptırılarak budama işlemi gösterilmiştir. Katılan çiftçiler öğrendikleri bu budama işlemini gelecek yıl yapmayı planladıklarını belirtmişlerdir.

4. oturum (5.3.1999) mandalin yetiştiriciliği

İzmir İl Tarım Müdürlüğünden konu uzmanlarının da geldiği oturuma 12 çiftçi katılmıştır. Çiftçiler mandalin yetiştiriciliği konusunda yaptıkları işlemleri kendi aralarında tartışmışlar, neleri doğru ya da yanlış yaptıklarını ortaya koymuşlardır. Ardından da mandalin yetiştiriciliğinde karşılaşılmış oldukları sorunları listelemişlerdir. Buna göre sorunlar;

- Yapraklarda sararma
- Budama konusunda bilgi yetersizliği
- Haziran ayında meyve dökümleri
- Sulamadaki yanlışlıklar ve hatalar
- Toprak işlemedeki hatalar
- Gübreleme
- Galeri güvesi

şeklindedir.

Yukarıda sıralanan sorunlarla ilgili çözümler konu uzmanları tarafından yapılmış ve ardından bahçeler incelemiştir. Hatalı budanan ağaçlar üzerinde açıklamalar yapılmış ve budama demonstrasyonu gerçekleştirilmiştir.

5. oturum (6.3.1999) arıcılık

Oturuma İzmir Tarım İl Müdürlüğünden bir konu uzmanı ve 12 çiftçi katılmıştır. Toplantıda arıcılıkla ilgili sorunlar çiftçiler tarafından dile getirilmiştir. Bu sorunlar;

- Varrova zararı ve mücadelesi
- Losema hastalığı ve mücadelesi
- Yavru çürüklüğü hastalığı ve mücadelesi
- Arılarda ilk bahar bakım işlemlerinde sorunlar
- Zirai mücadele ilaçlarından korunma

Eylem kararları (ilaçlı mücadele)

Varrova ile ilgili

Erken ilkbaharda kapalı yavru gözlerinin en az olduğu dönemde ve 4-5 gün aralıklarla ve en az 4 defa yapılması

Losema ile ilgili

İlkbaharda arıların şurup ve kekle beslenmesi, hastalık için Fumidil B ilacından 10 litre şuruba 1 şişe ilaç karıştırılarak en az iki defa verilmesi

Yavru çürüklüğü ile ilgili

Apamisin ilacının aynı şekilde verilmesi

Zirai mücadele ilaçlarından korunmak için

Kovanların pamuk çiçeklerinin bütün tarlalarda tamamen açtıktan sonra arıların ovaya götürülmesi ve zehirlenme belirtisi görülmesi durumunda hemen buradan kaldırılması

6. oturum (7. 4. 1999) Bağ hastalık ve zararlıları

Çiftçilerin iş yoğunluğunun artması nedeni ile toplantılar akşam saatlerine alınmıştır. Menemen İlçe tarım Müdürlüğünden bitki koruma konu uzmanının katıldığı toplantıya 14 çiftçi katılmıştır. Çiftçiler en çok karşılaştıkları bağ hastalık ve zararlılarını listelemişlerdir. Bunlar; külleme, salkım güvesi, ölükol, thrips, maymuncuk, bağ uyuzu, salkım silkesidir.

Çiftçiler en çok külleme ile karşılaştıklarını, geçmişte sadece kükürt kullanırlarken, sistemik ilaçların çıkması ile bu ilaçları kullanmaya başladıkları ancak, hastalığın daha da yaygınlaştığını belirtmişlerdir. Çiftçilerin kış ilaçlamasını hiç yapmadıkları da saptanmıştır. Ölükol ile mücadelede kış ilaçlamasının önemi ve uygulaması konu uzmanı tarafından anlatılmış, bir çok çiftçinin borda bulamacı attıkları ancak, bunu geç uyguladıkları anlaşılmıştır.

Eylem Kararları

Ölükol: Kış ilaçlamasının yapılması, sürgünlerin 2-3 cm olduğu zaman mücadeleye başlanması

Salkım güvesi: İlaçlamada ilçedeki erken uyarı sistemine göre verilen anonslara uyulması

Salkım Silkmesi: Bunun fizyolojik bir olay olmakla birlikte, fazla gübreleme ve sulama, yanlış budama ile de ilgisi olduğu kavranmıştır. Bazı çiftçilerin boğma veya bilezik alma işlemi yaptıkları ve iyi sonuç aldıkları belirlenmiştir.

Bağ hastalık ve zararlıları ile ilgili ilaçlama programı hazırlanarak çiftçilere dağıtılmıştır.

7. oturum (30.4.1999)

Gübreleme

Oturuma 12 çiftçi katılmıştır. Öncelikle E.Ü.Z.F Bitki Koruma Bölümü'nden yeşillik örnekleri ile ilgili gelen rapor okunmuştur. Raporun okunmuş ve alınacak önlemler tartışılmıştır. Diğer bir konu da yeni ürünlerin yetiştirilmesi ile ilgili olmuş, kimi çiftçilerin bazı özel firmalarla anlaşmalı üretimde buldukları görülmüş ve bu firmalarla iletişim kurulması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, seracılık ile ilgili bilgilenmek için Seferihisar gibi seracılık yörelerine gezi yapılması talep edilmiştir.

Gübreleme konusunda ise; gübreler ve kullanımları ile ilgili bilgi verilmiştir. Özellikle hayvan gübresinin kullanımı konusunu tartışılmış, ancak; çiftçilerin gübrenin olgunlaştırılması, temin edilmesi gibi konularda bilgi eksiklikleri olduğu veya tereddütleri olduğu gözlenmiştir. Daha sonraları komşu Belen Köyünde yapılan grup çalışmalarında üreticilerin bir kısmının hayvan gübresinin olgunlaştırılması ile ilgili doğru bilgiye sahip olmadıkları da anlaşılmıştır.

8. oturum (15.10.1999)

Yeni sorunları belirleme

Yaz döneminde toplantıya ara verilmiş, bu nedenle ilk toplantı yeni sorunların belirlenmesi ile ilgili olmuştur. Sorun belirlemede önceki yöntem uygulanmıştır (büyük kağıda sorunları yazılması, ardından öncelik sırasını belirlemek için 100 fasulye tanesinin bunlar üzerine dağıtılması). Belirlenen sorunlar ve bu dönemde ele alınacak konular aşağıda sunulmuştur (Çizelge:6.4).

Çizelge: 6.4 Süleymanlı Köyünde Belirlenen Yeni Sorunlar

Öncelik	Sorunlar	% dağılım
1	Su baskını	14
2	Derelerin ıslahı ve bakımı	10
3	Gediz kirliliği	8
4	Mera ıslahı	7
5	Mandalinde galeri güvesi zararı	4
6	Arıcılıkta sonbahar bakımı	7
7	Zeytinde halkalı leke	8
8	Silajın uygulanmaması	8
9	Zeytin ve narenciyede budama sorunları	3

10	Sebzelerde yabancı ot	6
11	Bilinçsiz ilaçlama	6
12	Öğretmen sorunu	5
13	İnsanlarda kanser hastalığının artması	14
	Toplam	100

Eylem kararları:

1. Bu toplantıların düzenli olarak haftada bir yapılması
2. Su baskınları ve derelerin ıslahı için Köy Hizmetlerine ve DSİ'ye gerekli müracatların yapılması kararlaştırıldı.

9. oturum (22.10.1999)

Su baskınlarının önlenmesi ve derelerin ıslahı

Bu oturumda, kış aylarının yaklaşması nedeniyle su baskınlarının önlenmesi ve derelerin ıslahı konusu ele alınmıştır. Köy muhtarı Rızalar mevkiini su baskınlarından kurtarmak için DSİ'ne müracaat ettiğini, bu konuda DSİ tarafından bir projenin hazırlandığını söylemiştir. Aslında su baskınlarının Rızalar mevkiinin ortasında açılacak bir kanalla çok kolay çözülebileceği ancak, arazi sahiplerinin izin vermediği dile getirilmiştir. Dağdan gelen suların bu arazilere sokulmadan Yaren Dağının eteğinden açılacak bir kanalla dereye verilmesinin daha uygun olacağı çiftçiler tarafından belirtilmiştir. Bir başka görüşte, Yaren Dağının eteğine bir gölet yapılarak, fazlalık suyun dağın eteğinden açılacak bir kanalla yine Gediz Nehri'ne verilmesini şeklindedir. Bu görüşler üzerinde çiftçiler uzun süre tartışmışlardır. En uygun yöntemin Yaren Dağı'nın eteğinden açılacak bir kanalla, yağmur sularının ovaya sokulmadan doğrudan Gediz'e verilmesi olduğu kabul edilmiştir. Daha sonra muhtar bu işin peşinin bırakılmayacağını ve oluncaya kadar mücadele edeceklerini belirtmiştir. Bundan başka köy arazilerini tehdit eden iki derenin de bulunduğunu, bunların zaman zaman taşarak bahçelerde zarar yaptığını açıklamıştır.

Görece Deresi'nin daha önce temizlendiği ve kenarlarının beslenerek yükseltildiği, ancak, 1-2 yıl içinde derenin yeniden dolduğu ve kenardaki toprak yığınlarının aşındığı belirtilmiştir. Bazı çiftçiler yine temizlenmesi ve kenarlarına toprak yığılması gerektiğini savunurken, bazı çiftçiler bunun çözüm olmayacağını, bu deredeki bazı virajların kaldırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Muhtar, en kısa zamanda derenin yeniden temizlenerek gerekli işlemlerin yapılacağını söylemiştir.

Süleymanlı Deresi'nin 1995 yılındaki büyük afetten sonra Görece Köprüsü'ne kadar çok güzel yapıldığı ve genişletildiği belirtilmiştir. Köprüden Batal İçi Mevkii'ne kadar tekrar bakım yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu dereye asıl sorunun Batal İçi Mevkiinden itibaren başladığı, daha önce bu dere genişletildiği, ancak, bölgedeki 5-6 çiftçinin derenin daha fazla genişlemesine izin vermediği için hiç bir şey yapılamadığı konuşulmuştur. Önceki muhtar döneminde bu çiftçiler ikna edilmeye çalışıldıysa da başarılı olunamadığı anlatılmıştır. Bazı çiftçiler derenin genişletilmesinin bu yüzden imkansız olduğunu, ancak derenin temizliğinin yapılarak kenarlarındaki ağaçların kesilmesini önermişlerdir. Bazıları da bu ağaçların kesilmesiyle derenin daha fazla taşabileceğini hatırlatmışlardır. Sonunda bir sonraki toplantıya buradaki arazi sahibi çiftçilerin çağrılmasına ve onların derenin genişletilmesi için ikna edilmesine karar verilmiştir.

Eylem Kararları

1. Derelerin ıslahı ve genişletilmesi için bahçe sahipleri ile görüşülmesi ve ikna edilmesi
2. Rızalar mevkiini su baskınından kurtaracak projelerin sıkı takibi

10. oturum (27.10.1999)

Arıcılıkta sonbahar bakım işlemleri

Arıcıların yoğun isteği üzerine bu oturumda sonbahar bakım işlemleri konusu işlendi. Toplantıya Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nden ve İlçe Tarım Müdürlüğü'nden uzmanlar katılmıştır. Bu oturum arazide yapılmış ve köydeki bütün arıcıların kovanları tek tek dolaşmıştır. Her arıcıdan 5-10 kovan açılarak gerekli kontroller yapılmıştır. Bu işlemler sırasında arıcıların sorunları dinlenmiş ve kovanların durumu ve yapılması gerekli işlemler açıklanmıştır. Arıcılar en çok Varrova'dan zarar gördüklerini söylemişler ancak, bu zararlıya karşı bilinçli ilaç kullanmadıkları saptanmıştır. Bunun üzerine arıya ve bala daha az zarar veren formik asit uygulanması önerilmiştir.

Çiftçilerden 8 tanesi bu konuda ikna edilerek, İzmir İkinci Sanayi Sitesinden Asit kutuları ve asitler getirilerek bu çiftçilere dağıtılmıştır. Konu uzmanı tarafından hastalık ve zararlılara karşı mücadele yöntemleri anlatılmıştır. Çiftçiler bu yılın arıcılık açısından kötü geçtiğini, arıların yörelerinde yeterli bal ve polen bulamadığını, bu yüzden çok az bal aldıklarını söylemişlerdir.

Bunun üzerine uzman, köyün çevresine nektar ve polence zengin bitkilerin dikilmesini önermiştir. Bu öneri çiftçiler tarafından olumlu karşılanmıştır. Konu uzmanı araştırma kuruluşunda arı otu tohumunun bulunduğunu ve çiftçilerin bundan ekebileceklerini belirtmiş, ayrıca çiftçiler, okaliptüs ağacının arı için çok faydalı olduğunu, temin edilirse köy çevresine bol miktarda dikebileceklerini söylemişlerdir. Arıcıların gezilmesi ve kovanların kontrolü 2 gün sürmüştür.

Arıcılara kışa girerken neler yapmaları gerektiği anlatılarak, zayıf kovanların nasıl birleştirileceği gösterilmiştir. Kış aylarında kovanın bölme tahtası ile bölünmesinin, üst kapağın da gazete ve naylonla iyice kapatılmasının gerektiği belirtilmiş ve işlemin nasıl yapılacağı gösterilmiştir. Uçuş deliklerinin ve havalandırma deliklerinin daraltılması ve kışa girerken yapılması gerekli diğer işlemler gösterilerek anlatılmıştır.

Eylem kararları

- 1 Arılarda Varrova mücadelesinde formik Asit uygulanmasına geçilmesi
2. Köy çevresine bol miktarda okaliptüs bitkisinin dikilmesi.

11. oturum (5.11.1999)

Derelerin ıslahı

Önceki oturumlarda alınan eylem kararları sonucu derelerin ıslahı amacı ile DSİ'ye başvurulmuş, gelen DSİ mühendisleri derelerde inceleme yaparak, dereler için dozer gönderilmesini kararlaştırmışlardır.

Bu haftaki oturuma dere kenarındaki tarla sahiplerinin hepsi davet edilmiş ancak, bunlardan beş çiftçi oturuma katılmıştır. Önceki oturumlara göre katılım yüksek olmuştur. (20 kişi). Önce bu derenin kaç yılda bir taşıdığı ve yol açtığı zararlar tartışılmıştır. Dereler 2-3 yılda bir taşmaktadır. Son kez 1995 ve 1998 yıllarında taşmıştır. Çiftçiler taşkınlardan korunmak için neler yapılması gerektiği konusunda tartışmaya başladılar. Çiftçilerin birisi derenin Batal mevkiine kadar geniş olduğunu, asıl sorunun burada başladığını belirtmiştir. Bu kısımda dere daralmakta ve içi ağaç ve çalılarla dolmaktadır. Bir başka çiftçi bu ağaçların kesilerek kenarlarına kafes tel çekilmesini önermiştir.

Tarla sahipleri derenin kenarlarındaki ağaçların kesilmesi durumunda tarlaların dere tarafından aşınacağını ve daha fazla zarar yapacağını savunmuşlardır. Derenin genişletilmesi gerektiğini düşünen bir başka çiftçiye tarla sahipleri itiraz etmiş ve buradaki tarlalarının 1-2 dekar olduğunu derenin genişlemesi durumunda tarlalarının daha da azalacağını belirtmişlerdir. Bir başka çiftçi dere için derinleştirilmesini ve çıkan malzemenin kenardaki bahçelere yığılmasını önermiştir. Ancak, tarla sahipleri çıkan

malzemenin kamyonla taşınmasını, tarlalarına atılmamasını istemişlerdir. Bazı çiftçiler bunun çözüm olmayacağını, ilk yağışlarla birlikte derenin yeniden dolacağını savunmuşlardır.

Bu görüşlerden en uygununun dere kenarlarının kafes tel ile çevrilmesi olduğu görüşü ağırlık kazanmış ancak, sistem çok pahalıya mal olacağından, devlet gücüyle yapılabileceği belirtilmiştir.

Tarla sahipleri derenin genişletilmesi ve temizlenmesi konusunda ikna edilememiş ve oturumdan kesin sonuç alınamamıştır.

12. oturum (12.11.1999)

Yaren Dağındaki zeytinlikler

Oturumda köy tüzel kişiliğine ait Yaren dağındaki zeytinliklerin durumu tartışılmıştır. Çiftçiler tarafından zeytinliklerle ilgili mevcut durumu gösteren bir matris hazırlanmıştır (Çizelge:6.5).

Çizelge: 6.5 Yaren Dağındaki Zeytinliklerin Durumu

Ağaç sayısı	Yaşı	Cinsi	Mevcut verim ağaç/kg	Mevcut Gelir	Bakım yapılırsa verim ağaç/kg	Bakım yapılırsa beklenen gelir
2000	70-80	usta	10-15	170 milyon	50-60	5-10 milyar

Çiftçiler bu zeytinlerden bakımsızlık yüzünden verim alamadığını, geçen yıl (1998) zeytinlerin 170.000.000 TL.'sına satıldığını, bu yıl ise zeytin olmadığı için gelir alamadığını söylemişlerdir. Zeytinlikte gerekli bakım işlemlerin yapılması durumunda, köy bütçesine 5-10 milyar gelir sağlanabileceği düşünülmektedir. Bu amaçla; zeytinlerin verimli hale getirilmesi için neler yapılabileceği tartışılmıştır. Çiftçiler buradaki ağaçların uzun yıllardır hiç budanmadığını, bu yüzden çok boylandığını ve dallarının bir kısmının kurduğunu belirtmişlerdir. Bu zeytinlerin sert budamayla gençleştirilip, verime döndürülebileceğini düşünmektedirler. Muhtar budamanın çok masraflı olacağını söylerken, çiftçiler budama artıkları olan odunların satılmasıyla masrafların karşılanabileceğini, hatta, bütçeye para bile kalacağını savunmuşlardır. Bir çiftçi budamanın daha ucuza yapılması için muhtarlığın motorlu testere almasını önermiş ve öneri muhtar ve diğer çiftçiler tarafından olumlu karşılanmıştır.

Bir diğer çiftçi zeytinlerin diplerinin çalı ve dikenlerle kaplı olduğunu, bunların temizlenmesi gerektiğini, çalı ve dikenler nedeni ile zeytinlerin toplanmadığını dile getirmiştir. Başka bir çiftçi ise dağdaki zeytin dışındaki her şeyin kesilmesi veya odunculara götürü olarak satılmasını önermiş ve Muhtar gerekli araştırmanın yapılacağını belirtmiştir. Ayrıca, bu dağın otlakiyesinin satıldığını, otlakiye sahibiyle de görüşülmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Bu yıl ilk etapta Kepir'deki zeytinliklerin tamamı ile Yaren Dağındakilerin bir kısmının budanabileceğini söylemiştir.

Eylem kararı

1. Zeytinlerin budanması ve bir motorlu testere alımı.
2. Budama çalışmalarının başlatılması

13. oturum (22.11.1999)

Dere otunda çürüme

Önceki haftalardan kararlaştırılan eylemlerdeki gelişmeler

1. 100 adet Okalptüs fidanı alınmış ve köy çevresine dikilmiştir.

2. Muhtarlığa ait Yengeç tarlasındaki 150 adet zeytin ağacı budanmıştır.
3. Kepir arkasındaki zeytin ağaçlarının budanmasına devam edilmektedir.

Bu oturumda dereotunda çürüme konusu ele alınmıştır. 1-2 yıldan beri kış döneminde dereotlarında çürümeler olmaktadır. Yapılan incelemelerde, bir hastalık etmeni bulunamamış ve nedenlerini tartışmak için matriks hazırlanmıştır. Oturuma katılan 8 çiftçi ile büyük bir kağıt üzerinde çizelge: 6.6'daki matriks doldurulmuştur. Matriksin incelenmesiyle çiftçilerin çok fazla azotlu gübre kullandıkları, bunun yanında hiç potasyumlu gübre kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. Geçen yıl hastalık Aralık ayından itibaren görülmeye başlamıştır. Aşı ekim yapanların dereotunun birinci elini biçtikleri, ikinci elin ise hastalığa yakalandığı, geç ekenlerin ise hiç biçmeden dereotlarının tamamının çürüdüğü ortaya çıkmıştır.

Diğer çiftçiler de aynı şekilde ekim ve bakım yaptıklarını ve benzer çürümelerin olduğunu açıklamışlardır. Çiftçiler çürümelerin önlenmesi için alınabilecek önlemleri kendi düşüncelerine göre aşağıdaki gibi sıralamışlardır.

- 1-Üzerindeki çığı kaldırmak
- 2- Şeker gübresi (amonyum sülfat) kullanmak
- 3- Kumsal topraklara ekim yapmak
- 4- Seyrek ekim yapmak
- 5- Sabahları çığı kaldırmak için sırt motoru ile hava tutmak
- 6- Yapraklarda çığ tutmaması için yazlık yağ atmak
- 7- Yağmur ve çığden korumak için serada yetiştiricilik yapmak
- 8- Çürümeler için ilaçlı mücadele yapmak

Çizelge:6.6 Dereotu ekim alanı, tohum, ilaç, gübre kullanımı ve hastalık durumu

Çiftçi adı	Alan (daa)	Ekim zamanı	Kullanılan tohum miktarı (kg/daa)	Kullanılan gübre ve miktarı		Kullanılan ilaçlar	Hastalık durumu ve çıkış zamanı
				Gübre	kg/daa		
H.Ş.	2	10.2.99	2	20-20-0 üre	50 50	-	Çürüme yok
M.C.	2	1.10.98	3	20-20-0 üre	50 40	-	Aralıkta tamamı çürüdü
M.C.	1	1.9.98	2	Üre	50	-	1.el biçildi 2. el aralıkta çürüdü
T.K.	1.5	5.10.98	2	Üre	35	Rovral	Aralıkta tamamı çürüdü
A.T.	3	1.10.98	4	Üre	75	-	Aralık başında 3000 demet biçildi, sonra tamamı çürüdü
Y.İ.	1	20.9.98	3	A.nitrat	50	Karathane	Aralık başında 3000 demet biçildi, sonra tamamı çürüdü
S.Ş.	1.5	10.9.98	3	A.Sülfat	50	Sabirhane	1.el biçildi aralıkta hepsi çürüdü
Y.Ş.	3	5.10.98	3	Üre	70	Karathane	25000 demet biçildi aralıkta tamamen çürüdü

Bu bilgilerin ardından, kolaylaştırıcı gerekli açıklamalarda bulunarak şeker gübresi kullanmanın çürümleri durdurmayacağı, aksine arttıracığı açıklanmıştır. Fazla azotlu gübreleme mahsulün hızlı gelişmesine, dokuların sulu ve gevşek olmasına yol açtığını, bu nedenle çürümelere neden olduğunu açıklamıştır. Bitkilere dengeli gübrelemenin gerektiği vurgulanmıştır. Kolaylaştırıcı çürümlerin önlenmesi için aşağıdaki önerileri sunmuştur.

- 1- Seyrek ekim yapmak
- 2- Aşırı azotlu gübre kullanmamak
- 3- Potasyumlu gübrelemeye yer vermek
- 4- Toprakları mutlaka tahlil ettirilerek sonuca göre gübreleme yapmak
- 5- Bitkilere mikro element uygulaması ve özellikle çinkolu gübreler vermek
- 6- Bitkilerin üzerindeki çiyin uygun bir şekilde kaldırılması
- 7- Çürümleri engelleyici ilaçlı mücadele yapmak

Bu öneriler çiftçiler tarafından uygun bulundu ve üç gönüllü çiftçi seçilerek, hemen bunları uygulamaları kararlaştırılmıştır. Bu çiftçiler; azotlu gübreyi kesip, potasyum sülfat gübresi vermeyi, 10-15 gün ara ile Captan veya Thiramli ilaçlar kullanmayı, ilaçlamalarda mikro elementler ve çinko uygulamayı kabul etmişler ve bu çiftçilerin bahçelerinin takip edilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca, bu toplantıda bütün çiftçilerin toprak örneği alarak, kolaylaştırıcıya getirmeleri kararlaştırılmıştır.

Eylem Kararı:

- 3 örnek çiftçide önerilen bakım işlemlerinin denenmesi
- herkesin toprak tahlili yaptırması

14. oturum (29.11.1999)

Maydanoz yetiştiriciliği

Maydanoz yetiştiriciliği ile ilgili oturumda çiftçilerin uygulamalarını belirlemek amacı ile aşağıdaki matris herkesin görebileceği büyük bir kağıda hazırlanmış ve çiftçiler tarafından doldurulmuştur.

Çizelge:6.7 Maydanoz Yetiştiriciliğinde Çiftçi Uygulamaları Matrisi

Çiftçi	Ekim tarihi	Atılan tohum kg/daa	Gübre kullanımı		Ot ilacı	Hasat	Hastalık
			Cinsi	kg/daa			
S.Ş	15 Eylül	3	15-15-15 üre	30 30	Treflan dekara 1 kg	Yılbaşı- Bahar	Baharda %30'u kara leke
H.K	15 Eylül	5	üre	50	Treflan dekara 0.5 kg	Yılbaşı- Bahar	Baharda %30'u kara leke
O.V.	25 Eylül	4	15-15-15 üre	30 30	Treflan dekara 1 kg.	Yılbaşı- Bahar	Baharda %20-40'ı kara leke

Diğer çiftçilerin de aynı tarihlerde ekim yaptıkları ve aynı işlemleri uyguladıkları belirtilmiştir. Ekilen maydonozların yılbaşında birinci biçimi, Şubat-Mart'ta ikinci biçimi yapılmaktadır. Bahardaki biçimde maydanozda kara leke hastalığı görülmektedir. Kara lekelerin *Septoria leke hastalığı* olduğu anlaşılmıştır. Hastalık için mücadele işlemleri anlatılmıştır. Çiftçilere sık ekimden kaçınmaları, aşırı azotlu gübre kullanmamaları önerilmiştir. Daha sonra maydonozlarda yaşanan diğer sorunlar tartışılmıştır. Bir çiftçi maydonozların yatmasından yakınmış bu konuda da seyrek ekim yapılması, aşırı azotlu gübre verilmemesi ve ayrıca, çinkolu yaprak gübresinin kullanılması önerilmiştir.

Bir başka sorun da yaz döneminde maydonozlardaki kızarma ve çürümeler olarak belirtilmiş olup, bunların kök çürüklüğü hastalıklarından ve nemetotlardan kaynaklandığı saptanmış ve mücadele işlemleri anlatılmıştır. Çiftçiler eskisi gibi kaliteli ürün alamadıklarından da yakınmışlardır. Kalite ve verimin azalma nedenleri üstüste devamlı maydanoz ekilmesi ve yerlerin dinlendirilmemesi olarak düşünülmüştür. Ayrıca, uzun yıllardır bahçe tarımı yapılan bu topraklarda pulluk tabanının hiç kırılmadığı ve bu oluşan sert tabakanın verimi etkileyebileceği belirtilmiştir. Çiftçiler pulluk tabanını kırmak amacı ile köye ortaklaşa bir dipkazan aleti alınmasına karar vermişlerdir.

Eylem Kararı

1- Köye ortaklaşa bir dipkazan aleti alınması

2- Çiftçilerin bol çiftlik gübresi kullanmaları

15. oturum (10.12.1999)

köyde kanser hastalığının artması

Sağlıkla ilgili bu konu çiftçilerce önemli sorunlar içinde sayılmış idi. Çalışmada sorunlara bütüncül bir açıdan yaklaşılmıştır. Ayrıca bu sorunun Gediz Nehri kirliliği veya tarımda girdilerin kullanımı ile de ilgili olduğu düşünülmüştür.

On çiftçinin katılmış olduğu bu oturuma Süleymanlı Sağlık Ocağı'ndan bir doktor da katılmıştır. Öncelikle son beş yılda ölenlerin listesi çıkarılmış ve bunlardan kanser nedeni ile ölenler saptanmıştır. Bu listelemeye göre, son beş yılda ölen 29 kişinin 11'i kanserden ölmüştür (ölümlerin %37'si) (Çizelge 6.8).

Çizelge 6.8 Son beş yılda kanserden ölenler

Sıra no	Adı-Soyadı	Kanserden ölenler	Yaşı
1	Ayşe Dağ	Cilt kanseri	90
2	Hatice Kamant	-	-
3	Nasuf Dağ	Akciğer kanseri	53
4	Halil Bülbül	-	-
5	Ali Çetinkaya	-	-
6	Hüseyin Öztürk	-	-
7	İkbal Aydemir	-	-
8	Fatma Çetin	-	-
9	Mehmet Halat	Bağırsak kanseri	65
10	Halil Çetin	-	-
11	Kadir Altıntaş	Akciğer kanseri	45
12	Fatma Önder	-	-
13	Hasan Çetinkaya	Prostat kanseri	68
14	Hatice Zeybek	-	-
15	İbrahim Varol	Akciğer kanseri	68
16	Mustafa Yaren	-	-
17	Osman Çiçek	Prostat kanseri	70
18	Atiye Çankaya	-	-
19	Hasan Bayrak	-	-
20	Halil Durak	-	-
21	Adem Kandak	Akciğer kanseri	45
22	Hasan Can	Karaciğer kanseri	44
23	Necati Işık	Cilt kanseri	55
24	Nuray Tanrikulu	Beyin kanseri	20
25	Dudu Bayrak	-	-

26	Mustafa Ayan	-	-
27	A.Rıza Pehlivan	-	-
28	Ahmet Altıntaş	-	-
29	Emine Tanrikulu	-	-

Bu oranın çok yüksek olduğu doktor tarafından da belirtilmiş ve kansere yol açan etmenler tartışılmıştır. Buna göre etmenler; 1- Genetik etkenler; 2- Sigara; 3- Stres ve sıkıntı; 4- Alkol ve uyuşturucu maddeler 5- Zirai ilaçlar; 6- Hormonlar; 7- Suni gübreler; 8- Gediz Nehri'nin kirliliği şeklinde sıralanmaktadır.

16. oturum (24.12.1999)

Mandalinde uç kurutan hastalığı

Dereotunda çürümeleri önlemek için, çiftçiler ikinci ilaçlamayı yapmışlar ve uygulama yapılan dereotlarında çürüme görülmemiştir. Uygulama yapılmayanlarda ise çürüme başlangıcı saptanmıştır.

15 çiftçinin katılmış olduğu bu oturumda mandarinlerde görülen uçkurutan hastalığı ele alınmıştır. Özellikle, zayıf, bakımsız ve daha önce hastalıklı ağaçlarda çok zarar görüldüğü söylenmektedir. Hastalık için ekim aylarında Benlate, hasattan sonra 2 defa bordo bulamacı önerilmiştir. Hastalıklı dalların temizlenmesi ilaçlanması ve ağaçların kuvvetli bulundurulması, ağaçların budanmasında sık dalların çıkartılarak ağaçların daha iyi havalanması istenmiştir.

Eylem Kararları

- 1- Budama konusunda uzman getirilmesi
- 2- Mantar deneme üretiminin yapılması

17. oturum (4.2.2000)

Meyvelerde kış ilaçlaması

Bu oturumda meyvelerde kışlık mücadele işlemleri konusu ele alınmıştır. Bu amaçla köyde yetiştirilen önemli meyvelerde ve hastalık ve zararlılar belirlenmiştir. Ayrıca, geçen hafta toplantıda görüşülen mandarindeki budama konusunda çiftçiler kendi aralarında konuşup tartışmışlardır. Bazı çiftçilerin uzmanın bazı söylediklerine katılmadıklarını, Gümüldür yöresinde daha değişik budama yaptıklarını ve iyi bir verim aldıklarını savunmuşlardır. Bir çiftçi, bahçesinin yarısını Gümüldür yöresi gibi, diğer yarısını da uzmanın söyledikleri doğrultuda budayacağını ve sonucu gözleyeceğini belirtmiştir.

Çizelge 6.9 Meyve ağaçlarında kış ilaçlaması

Meyve	Hastalık	Zararlı	Kullanılacak ilaçlar
Mandarin	Uç kurutan hastalığı	Kabuklu bit	Bordo bulamacı, yazlık yağ
Kayısı	Monilya	-	Bordo bulamacı, Benlate
Erik	Cep	Kabuklu bit	Bordo bulamacı, kışlık yağ
Zeytin	Halkalı leke ve kanser	-	Bordo bulamacı
Bağ	Ölököl	-	Bordo bulamacı, kışlık yağ

Eylem kararları

- 1- Meyvelere bordo bulamacının mutlaka kullanılması
- 2- Meyvelerde budamaya önem verilmesi

18. oturum (25.2.2000)

Mantar yetiştiriciliği

Dereotunda çürümeye karşı yapılan deneme ilaçlamalarının başarılı sonuçlar verdiği öğrenilmiştir. İlaçlanan bahçelerde çürüme hiç olmazken, diğer bahçelerde % 20-25 oranında çürümelere gözlenmiştir.

Bu oturumda mantar yetiştiriciliği konusu 12 çiftçinin katılımı ile ele alınmıştır. Mantarcılık çiftçilere yabancı bir konu olduğundan, mantarın yetiştirme şartları, yetiştirme ortamları, bakımı ve verimi hakkında çiftçilere bilgi sunulmuştur. Çiftçiler köylerinde çok sayıda boş ahır ve depo olduğunu buralarda mantar olup olmayacağını sormuşlar ve bunlarda gerekli izolasyon sağlandıktan sonra, mantarcılığın yapılabileceği anlatılmıştır. Köyde deneme bir mantar üretiminin yapılması istenmiş, Muhtarlığa ait bir depoda deneme yapılması ve Muhtarlığın bu konuda yardımcı olması kararlaştırılmıştır.

Eylem kararı: Deneme mantar üretimi yapılması.

19. oturum (2.3.2000)

Mantar Yetiştiriciliği

Mantar yetiştiriciliği denemesine başlanmış ve mantar kompostu miseli ekilmiş durumda Antalya' dan getirilmiştir.

Bu oturumda mantar kompostları çiftçilerle (12 çiftçi) birlikte, mantar odasına yerleştirilmiş, oda sıcaklığı ve nemi ayarlanmıştır. 20 metre karelik alanda mantar denemesine başlanmıştır. Mantarın gelişme dönemleri, sıcaklık, nem istekleri ve hastalık-zararlılarla mücadele işlemleri çiftçilere anlatılmıştır. Mantarın bakım işlemlerinin çiftçilerin yardımıyla yapılması kararlaştırılmıştır. Çiftçilerin mantarın gelişmesini takip ederek, mantar yetiştiriciliğini öğrenmeleri planlanmıştır.

Eylem kararı: Mantar yetiştiriciliğinde yapılan işlerin izlenmesi

20. oturum (20.3.2000)

Zeytinde Gençleştirme Budaması

Önceki haftalarla ilgili eylem kararlarındaki gelişmeler görüşülmüş ve aşağıdaki bilgiler edinilmiştir:

- Mantarda misel ön gelişim dönemi tamamlanmış ve örtü toprağı atılmıştır.
- Zeytin gençleştirme budaması için motorlu testere alınmıştır.

12 çiftçinin katıldığı oturumda zeytinde gençleştirme budaması konusu ele alınarak, yaşlanmış ve verimden düşmüş zeytinlerin nasıl gençleştirileceği çiftçilere anlatılmıştır. Daha sonra Muhtarlığın Kepir önündeki zeytin bahçesine gidilerek, 5-6 adet yaşlı zeytin ağacının budaması yapılmıştır. Budamanın nasıl yapılacağı gösterilerek anlatılmış ve muhtarlığın tutmuş olduğu iki işçi budamaya devam etmişlerdir. 10 dekarlık zeytinliğin tamamı budanmıştır. Çiftçiler bu yıl budamanın geç kaldığını önümüzdeki yıl budamaya başlayacaklarını söylemişlerdir.

Eylem kararı: Önümüzdeki yıllarda yaşlı zeytinlerin gençleştirilmesi

21. oturum (31.3.2000)

Mantar Yetiştiriciliği

Bu oturumda da mantar yetiştiriciliği konusu sekiz çiftçinin katılımı ile tartışılmıştır. Bu amaçla mantar yetiştiriciliğinde bu güne kadar yapılan işlemler anlatılmıştır. 20.3.2000 tarihinde mantarın örtü toprağı atılmış ve miseller gelişerek örtü toprağını sarmışlardır.

Mantarın misel ön gelişim dönemi ve örtü toprağı atıldıktan sonraki sıcaklık ve nem istekleri anlatılmış ve mantar örtü toprağının tırmıklanması gösterilmiştir. Tırmıklama işleminin ardından ilaçlama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Deneme üretimi sonrasında 19.4.2000 tarihinde birinci flaş hasat edilmiş ve 20 metre kareden 220 kilogram mantar alınmıştır.

22. oturma (8.4.2000)

Sorunları Tekrar Belirleme

Oturumda daha önce belirlenen sorunlar gözden geçirilmiş ve değişiklikler tartışılmıştır. Gelecek oturma konuları saptanmıştır. Bunlar aşağıda sıralanmıştır.

1. Zeytinde halkalı leke hastalığı
2. Mandalinde galeri güvesi
3. Bağlarda küllleme hastalığı
4. Bağlarda salkım güvesi zararı
5. Maydonoz yetiştiriciliği
6. Meyvelerde aşılama
7. Rokalarda toprak pireleri zararı

23. oturma (19.4.2000)

Zeytinde Halkalı Leke Hastalığı

Bu oturumda zeytinlerde görülen **halkalı leke** hastalığı tartışılmıştır. 15 çiftçinin katıldığı toplantıda hastalığın son iki yıldır büyük zarar yaptığı söylenmiştir. Çiftçilere hastalığın ne şekilde görüldüğü sorulmuş ve çiftçiler bahar aylarında zeytin yapraklarının dökülmesi ile ortaya çıktığını ve meyve dökülmelerine de yol açtığını belirtmişlerdir. Çiftçilere halkalı leke hastalığının gelişme ve yayılma koşulları anlatılmıştır. Yağışlı geçen ilkbahar ve sonbahar aylarında, sıcaklığın 18-20 C arasında olduğunda fungusun hızlı faaliyet gösterdiği; hastalıkla mücadele için alınacak kültürel önlemler ve kimyasal ilaçlama programı gibi konular anlatılmıştır. Çiftçilere konu ile ilgili hazırlanan broşür dağıtılmıştır.

Bu oturumda ayrıca, mantarcılığın geliştirilmesi için neler yapılabileceği tartışılmıştır. Çiftçilerden gelen öneriler aşağıda listelenmiştir.

1. Mantarcılığı geliştirmek için yeni bir proje hazırlanarak, Sosyal Yardımlaşma Vakfından ve Özel İdare Bütçesinden kaynak arayışı.
2. Orman Müdürlüğünden ucuz kereste alınması
3. Üretilen mantarların pazarlanması için araştırma yapılması
4. Kompost temini için, kompost üreten şirketler belirlenerek görüşmeler yapılması
5. Mantarcılık yaygınlaşırsa kompost üretimi için köye bir tesis kurulması

24. oturma (26.4.2000)

Turunçgil Galeri Güvesi

Turunçgil galeri güvesinin ele alındığı bu oturuma 21 çiftçi katılmıştır. Bu zararının ne zaman ve nasıl zarar yaptığı çiftçilerle tartışılmış ve bunun son üç yıldır köyde etkili olduğu saptanmıştır. Çiftçilerden 2-3 kişinin ilaçlama yaptığı söylenmiştir. Kolaylaştırıcı, galeri güvesinin yaşayışı, üreme ve nesil verme durumlarını ve zararının genç meyvelerde nasıl zarar yaptığını ve ilaçlama zamanlarını anlatmıştır.

Çiçeklenme sonunda başlanarak mandarinlerin en az 4-5 defa ilaçlanması önerilmiş ve çiftçilere bu konuda broşür dağıtılmıştır.

Bu oturumda ele alınan bir diğer konu yine mantar yetiştiriciliği olmuştur. Öncelikle gelecek yıl mantar yetiştirmek isteyenlerin belirlenmesi için tüm köye duyuru yapılarak istekliler çağırılmıştır. Bu duyurudan sonra 18 çiftçi mantar yapmak istediklerini bildirmiştir. Çiftçiler teknik bilgi ve ekonomik destek istemişlerdir.

Kolaylaştırıcı mantar yetiştiriciliği hakkındaki gerekli bilgilerin kendilerine verileceğini, gerekirse Ege Üniversitesinden uzman getirilebileceğini söylemiş, yapılan görüşmeler ve tartışmalar sonucunda aşağıdaki eylem kararları alınmıştır.

Eylem Kararları:

- Yeni bir projenin hazırlanması ve Sosyal Yardımlaşma Vakfından yardım sağlanması
- Kereste gereksinimi için Orman Müdürlüğüne müracat edilmesi
- Çiftçilerin ihtiyaç duyduğu izolasyon malzemelerinin (strafor) toplu olarak fabrikasından alınması

Gelecek yıl Eylül ayında 18 kişi mantar üretmeye karar vermiştir.

6.2. Musabey Köyü Erkek Grubu

Bu köydeki çalışmalar önce Şubat 1999'da Sulama Birliğinden bir ziraat Mühendisinin kolaylaştırıcılında başlamış ancak bir-kaç oturum yapıldıktan sonra sürdürülemedi. Bunun nedeni kolaylaştırıcının Birlikteki işleri nedeniyle zaman ayıramaması, hazırlıksız olarak toplantıya gitmesidir. Bu toplantılarda bir yol alınamamıştır. Daha sonra aşağıda bilgisi verilen toplantılar Menemen Ziraat Odası elemanı ziraat mühendisi tarafından gerçekleştirilmiştir.

1. oturum (2.07.1999)

sorun belirleme

Sekiz çiftçinin katılmış olduğu toplantıda tarımsal üretimle ilgili sorunlar belirlenmiştir. Kolaylaştırıcı bu sıralamayı ürünlere göre yaptırmıştır. (Çizelge 6.10)

Çizelge 6.10 Musabey Köyü'nde çiftçilerin belirlemiş oldukları sorunlar
1. PAMUKTAKİ SORUNLAR Kırmızı örümcek Beyaz sinek Çökerten hastalığı Trips zararı Sulama zamanının saptanması
2- BAĞLARDAKİ SORUNLAR Külleme
3- KARPUZDAKİ SORUNLAR Kırmızı örümcek Üçüncü döl tohurda büzülme Ballık
4- Toprak PH' sının düşürülmesi
5- Sulama suyunun PH' ı ilaçların bitki tarafından alınımını nasıl etkiler?

Eylem kararları:

- Gelecek toplantılarda pamuk verimi, sıra arası-sıra üzeri mesafeler, makinalı hasat gibi konuların tartışılması
- Kırmızı örümcek ve mücadelesi konusunda bilgilenme

2. oturum (16.07.1999)

Pamukta Yararlı Ve Zararlı Böcekler

Pamukta yararlı ve zararlı böcekler konusunda Menemen İlçe Tarım Müdürlüğü'nden konu uzmanın da geldiği oturuma altı çiftçi katılmıştır. Pamuk ekili tarlalarda incelemeler yapılmıştır. Pamuk tarlalarından birinde kırmızı örümcek zararlısının ilerlemiş olduğu ve ilaçlama yapılması gerektiği saptanmıştır. Beyaz sinek zararlısının fazla olması nedeniyle ilaçlama önerisinde bulunulmuştur. Ayrıca, tarlalarda yeşil sinek zararlısına da rastlanmıştır.

Eylem Kararı: Belirlenen zararlılara karşı önerilen savaşımın yapılması

3. oturum (24.07.1999)

Pamukta Tarak Dökümü

Koza ve tarak dökümünün nedenleri üzerinde durulan oturuma beş üretici katılmıştır. Koza ve tarak dökümünün nedenleri ile ilgili olarak çiftçilerin görüşleri:

- Eksik veya fazla gübreleme,
- Böcek zararlıları,
- Yüksek sıcaklık ve su stresi olarak düşünülmüştür.

uygulamada yanlışlıklar:

1- Yüksek miktarda azotlu gübre kullanımı

2- Sulama zamanı tespitinde çiftçilerin birbirlerine bakarak sulama yapması.

Çiftçiler pamuk bitkisinde gelişme durgunluğu olduğunda ve bitkide pörsüme olduğunda sulama yapmaktadır. Bu konuda pratik bir öneri getirilmiştir. Su ihtiyacının belirlenmesi için bitkinin sabah ve akşam geç saatlerde incelenmesine karar verilmiştir.

Toprak incelemesi ile su gereksinmesinin saptanması düşünülmektedir. 15-30 cm derinlikte alınan örnek avuç içinde sıkılarak, toprağın yapısı incelenebilir. Toprağın dağılması durumunda sulama zamanı geçmiştir, toprak bütün kalıyor fakat bastırınca dağılıyorsa sulama zamanı gelmiştir, örnek havaya atılıp yere büyük parçalar halinde düşerse sulama ihtiyacının olmadığına karar verilecektir.

Pamuk bitkisinde kritik su gereksinimi dönemlerinin çiçeklenme başlangıcı ve koza oluşumu dönemleri olduğu belirtilmiştir. Bu dönemlerde yüksek sıcaklıkla birlikte görülen su stresinin tarak ve koza silmeye neden olduğu söylenmiştir.

Çiftçiler toprak tahlili yaptırmadan gübreleme yapmaktadırlar. Toprak tahlili yaptırmama nedenlerini çiftçiler; alışkanlık olmaması, tahlil sonuçlarına güvenmeme, gerek görmeme şeklinde belirtmişlerdir.

Pamuk bitkisinde ihtiyaç duyulan gübre miktarları

N 10-12 kg/dekar

P205 6-10 kg/dekar

K20 12 kg/dekar

olduğu açıklanmıştır. Fazla azotlu gübrelemenin tarak ve koza dökümüne neden olduğu hatırlatılmıştır.

4 oturum (13.08.1999)

Bağcılık (video filmi izlencesi)

Üç çiftçinin katıldığı oturumda; bağ tesisi, hastalık ve zararlılar, hasat, üzüm bandırma eriğinin hazırlanması, üzüm kurutma yöntemleri ile ilgili video film izlenmiş ve tartışılmıştır.

5. oturum (20.08.1999)

Bağcılık

Musabey'de sık görülen bağ hastalık-zararlıları (külleme, salkım güvesi, kav hastalığı, kurşuni küf, bağ maymuncuğu gibi) ve görülme zamanları üzerinde durulmuştur. Oturuma dört çiftçi katılmıştır. Bağcılıkla ilgili köydeki bazı uygulamalar çiftçiler tarafından aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

- Köklü fidan ile asma yetiştirilmemektedir.
- Sıra arası 2-3 m önerilmiş ancak, 180-190 cm olarak uygulanmaktadır.
- Telli goble terbiye sistemi uygulanmaktadır.
- Üzümü kesmeden önce hasat olumu tespiti yapılmamaktadır.
- Üzüm kurutmak için toprak sergi kullanılmaktadır.

Üzümün erken kesiminde dikkate alınan hususlar ise aşağıdaki gibidir.

- 1- Hava durumu
- 2- İşçi bulma zorluğu
- 3- Sergi durumu
- 4- Bağın yaşı ve toprak yapısı

Çiğ veya yağmur yağdığı anda (üzüm sergide iken) zeytinyağı karıştırılmadan potasa eriği hazırlanıp atılmakta ve serin havalarda derecesi yükseltilmektedir.

Eylem kararı: Hasat olgunluğunun tesbit edilmesi

6. oturum (3.09.1999)

Yeni Konuların Belirlenmesi

Bu oturumda hangi konuların görüşüleceği ile ilgili genel bir toplantı yapılmış ve belirlenen konular aşağıda sunulmuştur.

- 1- Buğday yetiştiriciliği ve pas hastalıkları
- 2- Ispanak yetiştiriciliği
- 3- Soyanın pazarlama olanakları/kanalları
- 4- Organik tarım (sebze, bağ, pamuk)
- 5- Toprak tahlili
- 6- Pamukta münavebe
- 7- Kış sürümü
- 8- Mısır tarımı

Eylem Kararı : Buğday çeşitleri ve pas hastalığı ile ilgili uzmanlarla görüşülmesi

7. oturum (10.09.1999)

Yöreye Uygun Buğday Çeşitleri

Oturuma katılan dört çiftçi ile yöreye uygun buğday çeşitleri görüşülmüştür. Musabey'de yetiştirilen çeşitler Gönen, Cumhuriyet 75, Ege 88 olup, ortalama verim 500 kg'dır. Dekara atılan tohum miktarı 20-22 kg/daa olarak belirlenmiştir. Serpme ekim yapılmakta, geç ekim yapılması durumunda 30 kg/daa tohum kullanılmaktadır.

Oturumda görüşülen konular:

- Pas hastalığının her üç tipi (sarı, kahverengi, kara pas)
- Gübreleme
- Ağır bünyeli topraklarda ekim öncesi dipkazan çekilmesi

Eylem Kararları:

- Sari pasa dayanıklı buğday çeşidinin bulunması
- Ispanak yetiştiriciliği

8. oturum (17.09.1999)

Ispanakta Mavi Küf

Önceki oturumda kararlaştırıldığı üzere, sarı pasa dayanıklı olan Basri Bey buğday tohumu ile ilgili bilgi verilmiştir. Üreticiler bu tohumu Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nden temin edebileceklerini belirtmişlerdir.

Ispanakta mavi küf hastalığı ve yabancı otlara karşı kullanılacak ilaçlar tartışılmıştır.

Mavi küf	Yabancı ot
Antracal	Adol (dar ve geniş yapraklılar)
Poliygram	Fusilade
Poliygram combi	Gallant
	Treflen (ekim öncesi)
	Pontera

Ispanakta dekara atılması gereken gübre miktarı 30kg/da önerilmekte iken üreticilerin 100 kg civarında gübre kullandıkları belirlenmiştir.

Eylem kararları ve saptamalar:

1- Pamuk hasat makinalarının özelliklerinin belirlenmesi

2- İz elementler hakkında bilgi alınması

3- Soya yetiştiriciliği hakkında bilgi alınması

4- Çiftçiler tarafından kullanılan ıspanak tohum çeşitlerinin:

Meridyen 3 mantar ırkına dayanıklı

Sunflex 5 mantar ırkına dayanıklı olduğu çiftçiler tarafından ifade edilmiştir. Bu yıl sunflex'in tercih edileceği belirtilmiştir.

5- Buğdayda 3 yıldır sarı pas hastalığının görüldüğü belirlenmiştir.

Sarı pasa dayanıklı bir çeşit olan Basri Beyin bu yıl ekiminin yapılacağı ifade edilmiştir.

Toplantı sonunda soyanın sanayiide kullanım alanları ile ilgili bilgi verilmiştir.

9. oturum (24.09.1999)

Bitki Besin Maddeleri

Bitkiler tarafından kullanılan temel ve yardımcı besinler ve iz elementler ile ilgili görüşülmüş ve bunlar sınıflandırılmıştır. Oturuma 4 çiftçi katılmıştır.

Musabey'de toprak PH'si yüksek olduğu için, bu topraklarda hangi besin maddelerinin yetersiz bulunduğu tartışılmıştır.

PH'si yüksek ise çinko, bor, manganez, demir miktarlarının yetersiz bulunma ihtimali yüksek bulunmuştur. Hangi besin maddelerinin fazlalığının hangi besin maddelerinin kullanılabilirliğini etkilediği konuşulmuştur.

Eylem Kararı: Toprak tahlil sonuçlarına göre gübreleme yapma konusunda görüş birliğine varılmıştır.

10 oturum (7.10.1999)

Mısır Tarımı

Mısır tarımı üzerinde durulan oturuma beş çiftçi katılmıştır. İlçe Müdürlüğünden uzmanın da bulunduğu oturumda birinci ve ikinci ürün mısır yetiştiriciliği tartışılmıştır. İkinci ürün olarak yetiştirilen mısırlarda koçan kurdunun daha fazla görüldüğü, savaşımında Karate GEL ve Tamaron (yarı sistemik) tipi ilaçların kullanılması önerilmiştir.

Mısır için gübreleme planı nasıl ise aşağıdaki gibi düşünülmüştür (saf miktar).

8-10 kg/daa potas

8-10 kg/daa fosfor
20-25 kg/daa azot

Mısırın kademeli azot gübrenmesini sevdiği ve 40-50 kg/daa civarında üste üre kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Üre; sapları kalınlaştırmakta, koçanı güçlendirmekte, danenin kilo çekmesini sağlamaktadır.

Tabana 50 kg/daa (15:15:15)

Üste 40-50 kg/daa üre (ikiye bölünüp, atılmalı. Üre sıcak zararını azaltır).

Oturumda mısır çeşitleri ve sulaması ile ilgili konular da tartışılmıştır. Önerilen tohumlardan kullanan üreticilerin sunuclardan memnun kaldıkları da saptanmıştır.

11. oturum (14.10.1999)

Bezelyede Kuş Kaçırma

Bu oturumda bezelyede kuş kaçırmaya ilaç konusunda bilgi verilmiştir. Oturum gününde ilaç firma stoklarında olmadığı için gelecek günlerde bunun temin edilerek kullanılmasına karar verilmiştir.

12. oturum (26.11.1999)

Bitki Besin Elementleri

E.Ü. Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü'nden konu uzmanının katılımı ile gerçekleştirilen oturumda bitki besin elementleri incelenmiştir. Çiftçilerin uygulamaları ve sorunları tartışılmış ve öneriler geliştirilmiştir.

Konu uzmanının daha önceki çalışmaları sırasında yörede genel olarak potasyum eksikliği saptanmıştır. Köyde yetiştirilen ürünlerin besin maddeleri istekleri (makro, mikro ve iz elementleri) örneklerle anlatılmıştır.

Kullanılan elementlerin ne gibi işlevleri olduğu, yararları, tavuk ve çöp gübreleri, topraktaki pH'nin iyileştirilmesi, toprak ıslahı, gübreleme amaçlı toprak örneğinin alınması, bazı ürünler için gübreleme zamanları gibi konular, çiftçilerin yaptıkları uygulamalar da dikkate alınarak incelenmiştir.

13. oturum (14.01.2000)

Bağcılık

Konu uzmanının katılımı ile üzüm yetiştiriciliği ile ilgili konu tartışılmıştır. Önce, çiftçiler ve uzmanlar eşliğinde köyün bağ sahaları gezilmiş ve çiftçilerle birlikte incelenmiştir. Oturumda; bağ hastalık ve zararlıları, toprakta organik madde ve önemi ve diğer genel yetiştiricilikle ilgili konular tartışılmıştır. Organik tarım konusu da ele alınmıştır.

14. oturum (21.1.2000)

Bağcılık

Bu oturumda geçen toplantıda ele alınan konular çiftçilerle birlikte tartışılmış ve çiftçiler aşağıdaki eylem kararlarını almışlardır.

Eylem Kararları:

- Göztaşı kullanım zamanının daha öne alınması (çiftçiler, bugüne kadar gözlerin uyanmasına yakın dönemde attıklarını belirtmişlerdir).
- Toz kükürt ve göztaşının karıştırılmadan atılması
- Pronoz ve botritis hastalıklarının birbirinden ayırt edilmesi (çiftçiler, daha önce bu iki hastalığı birbirinden ayırt edemediklerini belirtmişlerdir).

Ayrıca, konu uzmanlarının da yardımı ile kolaylaştırıcının hazırlamış olduğu, bağlarda ilaçlama programı çiftçilere dağıtılmıştır.

Genel Değerlendirme

Musabey Köyü'ndeki çalışmalar çiftçilerle birlikte değerlendirilmiştir. Buna göre çiftçilerin uygulamalarındaki genel değişiklikler kendileri tarafından aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

- Kırmızı örümcekle savaşım toplu ilaçlama ile yapılmış, kırmızı örümcekteki zarar eşiği öğrenilmiştir. (Bir yaprakta 10 adet kırmızı örümcek görüldüğünde tüm tarlanın ilaçlanması)
- pH'nin düşürülmesi için toz kükürt uygulanmıştır.
- üzümde hasat olum tesbiti yapılmıştır.
- Pamukta tarak ve koza dökümüne yol açan zararlıların hangileri olduğu öğrenilmiş ve bunların yoğun oldukları dönemde ilaçlamaya başlanmıştır.
- Yeni mısır çeşidi ekilmiş ve sonuçları olumlu bulunmuştur
- Ispanakta mavi küfe dayanıklı çeşit belirlenerek ekimine başlanmıştır.
- Göztaşı uygulama döneminde yanlışlık yaptıklarını anlamışlardır.
- Toz kükürt ve göztaşının karıştırılmaması gerektiğini öğrenmişlerdir.
- Kış dönemindeki gübrelemelerde üre kullanmamaya başlamışlardır.

6.3. Harmandalı Beldesi Erkek Grubu

Köy Hakkında Bilgiler

Harmandalı; Menemen'e 15 km, İzmir'e 25 km uzaklıkta 700 haneli (300 hanesi tarımla uğraşmakta), 3500 nüfuslu (1300'ü tarımla uğraşmakta) bir beldedir. Nüfusun yarısını erkek, yarısını kadınlar oluşturmaktadır.

Ortalama arazi genişliği 10 dekar olup, zeytin ve yem bitkileri yetiştirilmektedir. Hayvancılıkla uğraşan hane sayısı 300 olup daha çok süt hayvancılığı yapılmaktadır. 2500 baş süt ineği, 1500 baş koyun-keçi bulunmaktadır.

Beldede halen hiçbir kooperatif, dernek bulunmamaktadır. Ancak, 1995 yılına kadar Tarımsal Kalkınma Kooperatifi faaliyet göstermiştir.

Üreticilere göre hayvansal üretimde karşılaşılan en önemli sorunlar:

- Girdilerin pahalı olması
- Hayvan barınaklarının yetersiz olması
- Hayvan ilaçlarının pahalı olması
- Suni tohumlamanın devlet eliyle yürütülememesi olarak gösterilmiştir.

Bu köyde erkek grubundaki çalışmalar proje koordinatörlerinin bütün toplantılara gelerek ve beraberlerinde Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinden uzmanlar getirmelerine rağmen istenildiği gibi yürütülemedi. Bu sonuçta görevli kolaylaştırıcıların (tarım ilçe müdürlüğünden) isteksiz çalışmaları, hazırlıksız gitmeleri büyük ölçüde etkili olmuştur. Kolaylaştırıcılar gece çalışmayı reddetmişlerdir. Halbuki ilk yapılan toplantı gece yapılmış ve katılım çok fazla olmuştur. Daha sonraki toplantılar kolaylaştırıcıların baskısı ile gündüz yapılmış ve katılım çok düşmüştür. Erkekler toplantı yapılan saatlerde süt satışından yeni gelmiş oluyorlardı. Bu köyde başlayan kadın grubunun çalışmaları çok daha başarılı olmuştur. Kadın grubunun üyeleri "erkeklerin hayvanların bakımıyla ilgili olmadıklarını, onların hemen hemen sadece İzmir'de sokak sütçülüğü yaparak satış işinde çalıştıklarını bu nedenle de ilgisiz olduklarını" belirtmişlerdir. Aşağıda bilgi verilen ve katılımın nisbeten iyi olduğu grup çalışmalarından başka bir çok kez köye gündüz gidildiğinde çok az kişi katılmış ve yeterli bir ilerleme sağlanmamıştır. KKD çalışmaları mucize yaratmamaktadır.

İlgisiz kolaylaştırıcı, kötü toplantı zamanı bir araya geldiğinde sonuç olumlu olmamaktadır. Kadın grubu bu köyde gelişmede önderliği ele almış ve olumlu gelişmeler sağlamıştır. Bu da kadınların tarımsal yayım çalışmalarında asla ihmal edilmemeleri gerektiğini, bazan erkeklerin yapamadığını başardıklarını ortaya koymaktadır. Erkek grubunda yeni şeyler öğrenmeye isteksizlik bu köyde görülür düzeyde idi. Bunda köyün İzmir'e çok yakın oluşu, çevrede işyerlerinde çalışan işçilerin çoğalması ve bu nedenle köy içinde hayvancılığın geleceğinin görülmemesi de etkili olabilir. Bazı üreticiler ise hayvancılığı köy dışında sürdürmeyi planlamaktadırlar.

Oturlar köy kahvesinde gerçekleştirilmiştir.

1. oturum (18 nisan 2000)

Tanışma ve Sorun Belirleme Toplantısı

Harmandalı Beldesinde Belediye Başkanı, muhtarlar ve diğer bazı üreticilerle toplantı öncesi ön görüşme yapılarak, akşam kahvede buluşulmasına karar verilmiştir. Bu toplantıya, Merkez uzmanları ve kolaylaştırıcı olarak görev almaları düşünülen Menemen İlçe Tarım Müdürlüğü'nden iki teknisyen katılmışlardır. Üreticilerle yapılan ilk toplantıda Harmandalı Beldesindeki üreticilerin öncelikli sorunları belirlenmiştir.

Ayrıca, toplantıda üreticilere bu çalışma ile neler yapılmak istendiği, nasıl yürütüleceği anlatılmış ve grup oluşturulmasına da çalışılmıştır. Toplantıya katılan çiftçilerce belirlenen öncelikli sorunlar çizelge 6.11'de sunulmaktadır.

Çizelge 6.11 Harmandalı Beldesinde Üreticilerin Önem Sırasına Göre Öncelikli Sorunları

Öncelik	Sorun
1	Yemlerin pahalılığı
2	Buzağı ölümleri
3	Veterinerlik hizmetlerinin pahalı oluşu
4	Mastitis
5	Şapa karşı aşılama düzenli değil
6	Veteriner ilaçları pahalı
7	Suni tohumlamanın yüksek maliyetli olması
8	Sinek problemi
9	Sağlıksız buzağılar
10	Barınakların yetersizliği
11	Tırnak hastalığı
12	Rasyon hazırlamada sorunlar (besin değeri)
13	Silaj yapımı iyi bilinmiyor
14	Soy kütüğü tutulmaması

Toplantıda yem fiyatlarıyla ilgili yoğun yakınmalar nedeni ile toplantı sırasında, kullanılan yemler ve fiyatları alınarak, konu uzmanınca sonradan rasyon örneği hazırlanması kararlaştırılmıştır.

Beldede süt inekçiliği yapılmakta olup, üretilen sütler kimi üreticiler (yaklaşık 100 üretici) tarafından seyyar sütçülük şeklinde pazarlanmaktadır. Çiğli'den Manavkuyu'ya kadarki bölgede satış yapan seyyar sütçülerin hemen hemen tamamı bu beldeden gelmektedir. Bu nedenle diğer üreticilere göre Harmandalı üreticileri sütlerini daha yüksek fiyattan satabilmektedir. Ancak, ekilebilir tarım arazilerinin hemen hemen hiç olmaması , üreticilerin hazır yem almasına ve sonuçta süt üretim maliyetlerinin yükselmesine yol açmaktadır.

Ortalama süt veriminin 20-25 kg/gün olduğu saptanmıştır. 20 kg altında süt veren inekleri üreticiler kesmektedirler.

Hazır yemlerin fiyatı (50 kg uval) 600.000 TL'nin üzerindedir. Samanın balyasını da çiftçilerin 1.500.000 TL'ya aldıkları grlmştr. Bazı iftiler tarafından kullanılan yemler ve fiyatları sorularak saptanmış ve konu uzmanına rasyon hesaplaması için verilmiştir.

2. oturum (2 Mayıs 2000)

Mastitis

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Veterinerlik Araştırma Enstitüsü'nden (Bornova) bir uzmanın katılımı ile gerçekleştirilen oturuma sekiz üretici katılmıştır.

Genelde makinalı sağım yapılmakta ve sağım makinalarının bakımı yapılmaktadır. Kimi üreticiler mastitisin yemden kaynaklandığını düşünmektedir. Firmayı değiştirince mastitiste azalma olduğunu söylemektedirler. Sağımda ilaçlı su kullananların sayısı çok azdır. Mastitiste etkenin mikroplar olduğu ve öncelikle temizliğin zorunlu olduğu konu uzmanı tarafından dile getirilmiştir. Mastitis için memenin kabaca yıkanıp, kurulması gerekmektedir. Makina ıslak memeye takılmamalıdır. Üreticilerin yoğun olarak antibiyotik kullandıkları da gözlenmiştir. Uzman bu konuda en az üç uygulama yapılmasının gerektiğini vurgulamıştır. Gizli mastitis için de ayda bir defa Kaliforniya Mastitis Testinin (CMT) yapılması gerekmektedir. Altı ayda bir de ahır mikroflorasının saptanması gerektiği uzmanca belirtilmiştir. Bu amaçla hiç kullanılmamış olan 10'luk-20'lik enjektörlere süt örneğinin alınması gerektiği belirtilmektedir. Oturumda, testin yapılabilmesi için iki üreticiye kimyasal verilmiş ve uygun örnek alımı anlatılmıştır. Örneğin Pazartesi günü Araştırma Enstitüsüne götürülmesi kararlaştırılmıştır. Ahırlarda mastitisin olduğu, belirtilen süt verimlerinin düşük olmasından anlaşılmıştır. Süt parasının %15 kadarının mastitis için ilaca gittiği belirtilmiştir. Oturuma katılan üreticilerden biri Araştırma Enstitüsüne giderek, analiz yaptırımış ve bunun sonuçlarını ve uzman önerilerini diğer çiftçilere anlatmıştır (23.5.2000). Bulgulara göre yoğun penisilin kullanımı nedeni ile penisiline dayanıklı mikroplar üremiştir.

Erkek ve kadınların katılımı ile Belediye Meclis Salonunda mastitisle ilgili toplantı düzenlenmiştir (28.6.2000). Bu toplantıya Veterinerlik Araştırma Enstitüsünden bir uzman katılmıştır. Kadın ve erkek toplam 22 kişinin katıldığı toplantıda mastitisin nedenleri, sonuçları, üretici uygulamaları konuşulmuştur. Bu toplantının sonucunda yapılması gerekenler ve eylem kararları şöyledir:

Eylem Kararları:

- Sağımdan önce elleri yıkamak
- n sağım yapmak
- Memeleri temizlemek
- Sağım sonrası memeleri dezenfektana daldırmak
- Kaba kiri alıp, dezenfektana daldırıp (4-5 hayvanda bir değiştirip), kurulamak
- Kuruda antibiyotik uygulamak
- Steril enjektörlere sütü alıp, analiz için araştırma enstitüsüne göndermek

3. oturum (9 Mayıs 2000)

Yem

Bu oturum; E..Z.F. Zootechni Bölümü'nden bir konu uzmanı ve sekiz üreticinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. İlk oturumda kullanıldığı belirlenen yemler, fiyatları ve besin değerleri hakkında konuşulmuştur.

Özellikle uygun olmayan yemlerden, meme hastalıklarının kaynaklandığı, örneğin çiftçilerin kullandığı kapıkda %50 oranında kf olduğu söylenmiştir. Kspede protein içeriği yüksek olup, nemli yerlerde mantar olmaktadır. Küflü yem yavru atmaya yol açmaktadır. Bu

nedenle; rutubetli yerlerde yem depolanmaması önerilmiştir. Üreticiler hazır yemin sütteki yağ miktarını düşürdüğünü belirtmektedir.

Uzman önerisi:

Yem; en az 16 protein ve 2400 enerji olmalıdır. Şirketler, 17-18-19-20-24 proteinli yemler ürettiklerini açıklamaktadırlar. 20 lt sağılıyorsa, samana kepek koyarak 18-20 protein verilmelidir. 100 gr da 16 gr. protein olmalıdır.

İnek için:

Saman 1 balya (20 hayvan)

Saman (20 kg)+ kapçık (100kg) + süt yemi (20 proteinli 60 kg yem)

Bir kilogram süt için:

80-90 gr protein 2400 kcal enerji

1 kg yem –2 kg süte eşit

Süt yeminin içine ayrıca arpa vb katılmamalıdır.

Yaşam payı:

480 gr protein, 9800 enerji, 25 gr. Ca gerekmektedir.

Gebeliğin, 8-9. ayları çok önemli olup, iyi beslenmez ise yavru cılız olur, atar.

Samanın 100 gramında 2.5 gr. protein bulunmaktadır.

Oturumda yemler ve besin değerleri, üretici uygulamaları tartışılmış, rasyon hazırlanmasında süt veriminin dikkate alınmasının gereği vurgulanmış ve örnekler verilmiştir. Ele alınan bir diğer konu ise vitaminler ve mineraller olmuştur. Üreticiler süt veriminin fazla artmasını da istememektedir. Çünkü; verim artışı ile birlikte sütün yağ oranı azalmakta bu ise perakende satışlarda şikayet konusu olmaktadır. Bunun çözümü için selülozun %18 olması gerekmektedir. Bu amaçla da rasyona kuru ot veya silaj ilave ederek yağ oranının artırılabilceği uzmanca açıklanmıştır.

Önceki oturumlarda alınan verilere göre konu uzmanı tarafından aşağıdaki rasyon (Çizelge 6.12) hazırlanmış ve kahvehaneye asılmıştır.

Çizelge 6.12 Süt Karma Yemi, Mineral ve Vitaminler

Süt Karma Yemi (100 kg)

40.0 kg darı/mısır

20.0 kg pamuk tohumu küspesi

20.0 kg arpa

19.6 kg bankolit

0.4 kg kireçtaşı

Toplam 100.0 kg

Günde 10 kg süt için 5 kg yem verilir

Mineral ve Vitaminler

2 kg'da bulunan vitamin ve mineraller

Mineral ve Vitaminler	Miktar (mg/kg)
Mn	50.000
Zn	50.000
Fe	50.000
Cu	10.000
Co	150

I	800
Se	150
Vitamin A	15.000.000 IU
Vitamin D3	3.000.000 IU
Vitamin E	30.000 mg
Hayvan başına günde 100 gram verilecek	

4. Oturum (23.5.2000)

Buzağı Ölümleri

Önceki oturumlarda buzağı ölümlerinden söz edilmiştir. Bu oturum öncesinde yine bir buzağı ölümü ile karşılaşan bir üretici, ölen buzağıyı araştırma kuruluşuna götürmüş ve analizler başlamıştır. Daha önceleri de buzağı ölümleri yaşamış olan üretici (yüksek eğitilmiş) Bornova'da Veterinerlik Araştırma Enstitüsü olduğundan bu oturumlar sırasında haberdar olmuş, oturumlara katılan uzmanın teşviki ile de burası ile ilişki kurmuştur.

Köyde kısır olan ineği kimse beslememektedir. İneklerin %90'ı doğurmaktadır, %70-80 sağlıklı hayvan, %20-30 ölüm görülüyor. Yavru atma ise %1'den az olarak özetlenmiştir. Buzağı ölümü ile ilgili köydeki mevcut durumu ortaya koymak için herkesce görülebilir boyuttaki bir kağıda aşağıdaki matris üreticiler tarafından hazırlanmıştır. (Çizelge: 6.13).

Çizelge: 6.13 Buzağı Ölümlerinin Görülme Sıklığı

Üretici adı	Sağmal inek sayısı	Yıl içinde doğum	Sağlıklı	Ölüm ve nedeni	
				Doğumda	Daha sonra
A	10	10	8	1 y.a*	1 (20 gün) ishal
B	8	8 + 4	4	-	5 (30 gün) ishal
C	12	10	6	2 y.a*	4 (30 gün) ishal
D	10	10	6		4 (30 gün) ishal
E	11	11	8		3 (20 gün) ishal
F	10	10	8		2 (20 gün) ishal
Köy ortalaması	2000				%30

* yavru atma

Yapılan tartışmalar sonrasındaki saptamalar ve öğrenilenler:

- Ahırlar uygun değil
- Fazla süt veriliyor, hayvan çok süt içip ishal oluyor.
- Göbek bağından mikrop kapıyor
- Buzağı septimesi olabilir
- Aşılama doğumdan öncesi (bir ay) ve sonrası olmalı
- Yaz aylarındaki ölüm genelde solunum sıkıntısından kaynaklanabilir. Ahırlar uygun değil, kuzey kapalı ve diğer yönler açık tutulmalı.

5. Oturum (30.5.2000)

Buzağı Bakımı ve Besleme

E.Ü. Ziraat Fakültesi'nden Zootekni Bölümü'nden bir konu uzmanı ve altı üreticinin katılımı ile oturum yürütülmüştür.

Üreticiler buzağı yemi kullanmamakta inek ne yerse onu vermektedir. Uzman önerisi günde 800-1000 gr buzağı yeminin verilmesi şeklindedir. Ayrıca, pelet yem toza göre çok daha uygun olduğu için önerilmiştir.

Uzman Önerisi: :

- Buzağı göbek bağının dezenfeksiyonu
- Ağız sütünden içebildiği kadarının verilmesi
- Bir-buçuk ayda süttten kesilmesi
- Canlı ağırlık 300-350 kg ve yaş 12-14 aylık olunca boğaya verilmesi, bu iki koşuldan birinin sağlanmaması durumunda bekletilmesi.

Buzaşılarda iki konu oldukça 3nemli; rüzgar almamalı ve altı kuru olmalı; aksi durumda hastalanabilir.

Buzağı ishalleri ile ilgili olarak da sütün ekşilterek ve soğuk olarak verilmesinin yararlı olduğu belirtilmiştir. Uygulama: 20-30 kg süt ekşiltip, dolapta bekletilmektedir. Ekşiltme için formik asit 1/10 sulandırılarak süte katılmaktadır. Bu süt dolapta üç-dört gün saklanabiliyor. Asit atılınca, pH düşüyor ve barsaklardaki mikroplar ölüyor. Normalde, soğuk süt ishal yapmakta, ancak, asit nedeni ile ishal yapmıyor. Ağız sütünde; ilk dört günde 80 kg süt çıkarmalı, bunu biriktirip, asit atılmalı ve dolapta saklanmalıdır. Bu 20 gün yeterlidir.

6. Oturum (6 Mayıs 2000)

Silo Yemi

E:Ü. Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü'nden konu uzmanının katılımı ile oturum yürütölmüştür. Tarım arazilerinin yok denecek kadar az olduğu, çok az sayıdaki üreticilerin başka köylerde arazi sahibi olduğu veya kiraladığı Harmandalı'da silaj yapımı yoktur. Konu uzmanının katılımı ile bu koşullarda nelerden ve nasıl silaj yapılabileceği tartişılmıştır. Ancak, katılan üreticiler silaj yapımına oldukça soğuk yaklaşmışlardır.

İlerleyen günlerde bazı (büyük) çiftçilerin başka köylerden arazi kiraladıkları ve bu arazide önceki dönemden bazı sebze kalıntılarının olduğu ve bundan nasıl silaj yapılabileceği şeklindeki talebi üzerine konu uzmanı ile tekrar iletişim kurulmuş ve bir üreticinin silaj yapması sağlanmışır. Silajla ilgili bilgilenmelerin ardından kimi üreticilerin de başka köylerdeki üreticilerden silo yemi satın almaya başladıkları gözlenmiştir.

Bu arada ot soldurma işleminin de yararı ve nasıl yapılacağı üreticilere aktarılmıştır. Üreticiler gerek başkalarına ait arazilerdeki otları satın alarak, gerekse çevredeki arazilerden ot soldurma işlemini yapmıştır. Ancak, ot soldurma ve silaj yapımı oldukça az sayıdaki üretici tarafından gerçekleştirilmektedir.

6.4. Belen Köyü Erkek Grubu

Bu köydeki alışmalar Tarım İlçe Müdürlüğünden gayretli bir tarım teknisyeninin kolaylaştırıcılığında yapılmıştır. Kolaylaştırıcı geceleri çalışmayı kabul ettiği için oturumlar kalabalık, oşkulu ve istekli geçmiştir. Oturumlar köy kahvesinin üst katında olan Muhtarın alışma odasında yapılmış ve devamlı çay vb. servisi yapılmıştır. Köylülerin dinlenmek, sohbet etmek, kağıt oyunları oynamak ve kendi aralarındaki işleri görüşmek üzere her akşam kahveye çıkmak alışkanlıkları vardır. Dolayısıyla bu çalışmalar katılanlar için hiç yük olmamış, işlerini aksatmamıştır. Herkesin söze katılabildiği katılımcı 3ğrenim ortamı katılanları çok rahatlatmaktadır. Bir kez daha; oturanların sıralar halinde dizilip bir konferansıyı dinlediği geleneksel yayım yöntemlerinden yaklaşımın üstünlüğü çok açık olarak görölmüştür. Proje koordinatörleri de grup toplantılarının çoğuna katılarak desteklemişlerdir. Köy muhtarı Menemen Köye Hizmet Götürme Birliğinde yöneticidir. Bir bakıma bütün köy muhtarlarını temsil etmekte, onlara önderlik yapmaktadır. Bu nedenle Muhtar ilçe çapında düşünmektedir. Bu köyde yürütölen çalışmalarda Gediz kirliliği ile ilgili oturumdan bir hafta sonra Muhtarın girişimi ile gene Köyde bütün ilçe önderlerinin ve yöneticilerinin (Kaymakam ve belediye başkanları dahil) ve köylülerin katıldığı bir toplantı yapılabilmıştır. Köydeki grup katılımcıları bir anda kendilerini ilçe çapında (hatta iller çapında) bir eylemin içinde bulmuşlardır. Bu köydeki deneyimler etkili bir yerel önderle birlikte, bir köydeki grup çalışmasının çok daha geniş etkiler yaratabildiğini ortaya koymuştur. Ayrıca köylüler için uygun saatler seçilmediği takdirde başka bir neden aramaksızın oturumlara katılımın düşeceği ve çalışmaların başarısız olacağı bu köydeki deneyimle de ortaya çıkmıştır.

Köy İle İlgili Genel Bilgiler

Nüfusu 266 olan Belen Köyü'nün Menemen İlçesine uzaklığı 11 km'dir. 94 haneden oluşan köyün tamamı tarımla uğraşmaktadır. Bitkisel üretim ağırlıklıdır, 13 hane hayvancılıkla (süt inekçiliği) da uğraşmaktadır. Köyde yetiştirilen ürünler ve yaklaşık olarak üretim alanları Çizelge 6.14'de sunulmuştur.

Çizelge 6.14 Belen Köyü'nde Yetiştirilen Başlıca Ürünler ve Üretim Alanları (Dekar)

Ürünler	Alan (daa)	Ürünler	Alan (daa)
Bağ	1000	Börülce	100
İspanak	500	Patlıcan	20
Tere	200	Biber	20
Maydanoz	30	Narenciye	60
Domates	150	Zeytin	1200

İşletmelerin ortalama arazi genişliği 15 dekar civarındadır. Arazi genişliklerine göre işletmelerin gruplandırılması Çizelge 6.15'de verilmiştir.

Çizelge 6.15 Belen Köyü'ndeki Tarım İşletmelerin Arazi Genişliklerine Göre Dağılımı

İşletme tipi	Genişlik (daa)	Sayıları	Payı (%)
Küçük işletmeler	5	5	5.3
Orta büyüklükteki işletmeler	6-15	60	63.8
Büyük işletmeler	16'dan büyük	29	30.9
Toplam		94	100.0

Köyde herhangi bir tarımsal örgüt (kooperatif vb.) ya da kurum bulunmamaktadır. Çiftçiler bilgilenecek için en çok bayilere (ilaç, tohum, vb) başvurumaktadırlar. Kamu yayımı örgütü ile ilişkileri sınırlıdır.

Köyde üç-beş kişi (kadın-erkek) Menemen'deki üzüm işletmelerine çalışmaya gitmektedirler. Yine az sayıdaki köylü çapa, kesim, hasat gibi tarım işlerinde ücretli olarak çalışmaktadır. Çiftçilerden bazıları da Menemen, Aliğa, Çiğli, Karşıyaka gibi çevredeki semt pazarlarında pazarcılık yapmaktadır. Çiftçiler yeni ürünler yetiştirmeye eğilimlidirler (seracılık, mantarcılık vb.)

Köy kadınlara yönelik olarak zaman zaman dikiş nakış kursları açılmaktadır.

1. Oturum (9.11.2000)

Köy Sorunlarının Belirlenmesi

Oniki çiftçinin katılmış olduğu bu ilk oturumda çiftçilerle tanışılmış ve köy hakkında bilgiler (yetiştirilen ürünler, alanları, nüfusu vb.) alınmış, çiftçilerle bu toplantıların amaçları hakkında konuşulmuştur. Daha sonra köyün sorunlarının tesbitine geçilmiştir. Çiftçilerin söyledikleri sorunlar büyük bir kağıda yazılmıştır. Sorunlar belirlendikten sonra öncelik ve önem sırasını saptamak için bir çiftçiye 100 adet fasulye verilmiş ve fasulyeleri önemlerine göre sorunların karşısına dağıtması istenmiştir. Çiftçiler hep birlikte tartışarak fasulyelerin dağılımında bazı değişiklikler yapmışlar ve son bir uzlaşmaya varmışlardır. (Çizelge 6.16)

Bir sonraki oturumda mevsim gereği en acil olan terelerdeki beyaz pas hastalığının ele alınması kararlaştırılmıştır.

Ayrıca, oturumların pazartesi akşamları saat 19.00' da gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Çizelge 6.16 Belen Köyünde Belirlenen Sorunlar Ve Öncelikleri

Önem sırası	Sorunlar	Ağırlığı
1	Sebzelerde Virüs Hastalıkları	12
2	Sebzelerde Nematot Zararı	12
3	Sulama Suyunun Kirliliği	9
4	Bağlarda Salkım Kuruması	10
5	Terelerde Beyaz Pas Hastalığı	7
6	Mandalinde Filiz Kuruması	8
7	Bağlarda Külleme	6
8	Marulda Beyaz Çürüklük	4
9	Meyvelerde Gübreleme	6
10	Bağlarda Budama	5
11	Pamukta Kurumalar	8
12	Pamukta Çiçek Atma	6
13	Biberde Meyve Yanması	7

2. oturum (13.11. 2000)

Terelerde Beyaz Pas

Oniki kişinin katıldığı bu oturumda terelerde görülen beyaz pas hastalığı ele alınmıştır. Köyde 15 yıldır tere ziraatı yapıldığı ve köydeki tüm çiftçilerin tere yetiştirmiş olduğu öğrenilmiştir. Hastalık, 8-10 yıldır görülmekte ve bazı yıllarda büyük zararlar vermektedir. Çiftçilerin anlattıklarına göre hastalık, sonbahar, kış ve özellikle ilkbaharda yoğun şekilde görülmekte, yağmurlu ve çiğli havalarda şiddeti artmaktadır. Hastalık hakkında bu bilgiler alındıktan sonra çiftçilere ilaçlı mücadele yapıp yapılmadığı, hangi ilaçları kullandıkları tartışılmış ve Topas, Bayleton, Rovrol ve bakırlı ilaçların kullanılmasına karşın bir fayda göremedikleri saptanmıştır.

Bu bilgiler alındıktan sonra çiftçilere hastalığı önlemenin yolları hakkında görüşleri sorulmuştur. Bazı çiftçiler söylemiş oldukları görüşleri aşağıya çıkarılmıştır.

Çiftçilerin belirttikleri hastalığı önlemenin yolları:

- 1- Motor yağı ve bakırlı ilaçlar kullanmak
- 2- Azar azar ve sık sık gübreleme yapmak
- 3- Toprakların, hastalık etmenlerine karşı ilaçlanması
- 4- Temiz tohumluk kullanmak
- 5- Dayanıklı çeşitler kullanmak
- 6- Tohum ilaçlaması

Çiftçilerden bu öneriler alındıktan sonra bu görüşler hakkında çiftçilere açıklamalar yapılmış ayrıca, geçen yıl Süleymanlı köyünden alınan örneklerin Ege Üniversitesinde incelemeleri sonucunda verilen rapor çiftçilere okunmuştur. Hastalıkla ilgili alınabilecek kültürel önlemler anlatılmış ve kükürtlü ilaçlar dışında ilaç kullanılmaması önerilmiştir. Bu raporda önerilen solarizasyon işleminin yapılması amacı ile yaz aylarında boş olan bahçelerin 7-10 gün su ile doldurulması önerilmiştir. Tartışmalardan sonra hastalık için aşağıdaki eylem kararları geliştirilmiştir.

- 1- Tohum ilaçlaması
- 2- Hastalık başlangıcında ve hasattan en az 20 gün önce toz kükürt uygulaması
- 3- Dengeli gübreleme yapılması
- 4- Bahçelerden toprak örneği alınması

Ayrıca aşırı gübrelemeden kaçınmak ve bitkinin ihtiyacı olan gübreleri vermek için bahçelerden toprak örnekleri alınmasına karar verilmiştir. Bu amaçla çiftçilere toprak örneği alınması ile ilgili bir broşürle, gerektiği kadar torba ve etiketler çiftçilere verilmiştir. Oturumda çiftçilere yeşilliklerde görülen hastalıklarla ilgili bir broşür de dağıtılmıştır.

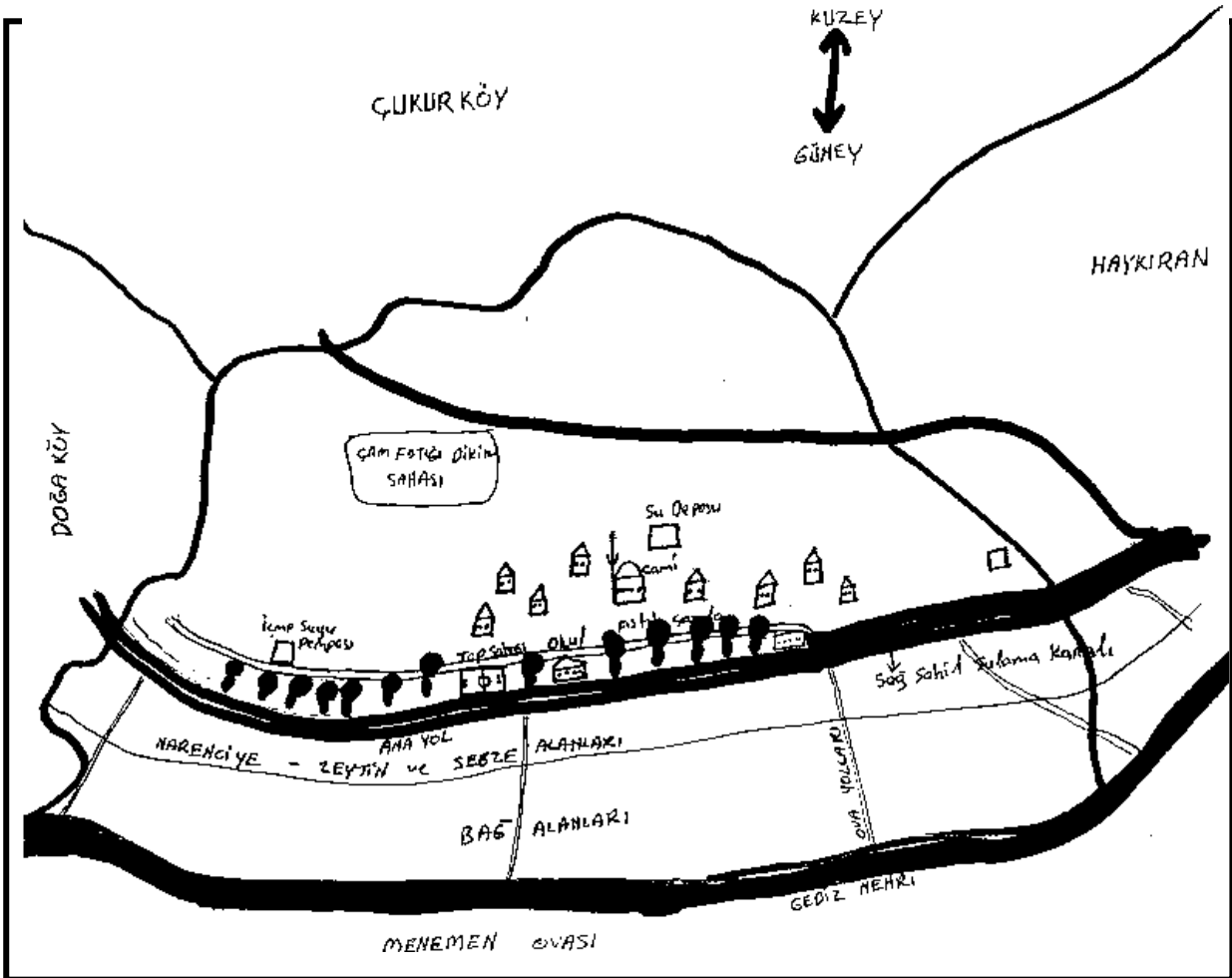
3. oturum (20.11.2000)

Köy Haritası Çizimi

Oturum 12 çiftçinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Önceki oturumda kararlaştırılmış olan eylemlerde aşağıdakiler gerçekleştirilmiştir.

1. Toprak tahlili için köyden 48 adet toprak örneği toplanmıştır.
- 2- Bazı çiftçiler terede beyaz pas hastalığı için toz kükürt almışlardır.

Bu oturumda Belen Köyü ile ilgili bilgi formu doldurulmuştur. Köyle ilgili bilgiler bu formdan yararlanılarak hazırlanmıştır. Daha sonra çiftçilere köyün haritası çizdirilmiştir. Çiftçiler birlikte köyün kuşbakışı haritasını çizmişler, komşu köyleri, yerleşim yerlerini, yol ve tarım alanlarını işaretlemişlerdir (Şekil 1) Harita üzerinde tartışmalar yapılmıştır. Katılımcılar ve kolaylaştırıcı bu harita aracılığıyla yapıyı ve sorunları daha iyi kavramışlardır. Gelecekle ilgili bazı düşünceler harita üzerinde geliştirilmiştir.

Şekil: 6.1. Belen Köyü Haritası (Katılımcılarca Çizilen)

4. oturum (22.11.2000)

Sebzelerde Yabancı Ot

Oniki çiftçinin katıldığı oturumda sebzelerde yabancı ot tartışılmıştır. Üniversiteden gelen uzman, çiftçilere yabancı otlar ve kullanılan ilaçlar hakkında genel bir bilgi vermiş ve yörede yetiştirilen ürünleri ve görülen yabancı otlar hakkında bilgi edinmiştir. Maydonoz ve ıspanakta ruhsatlı ilaçların olmadığını, en iyisinin ilaçlı mücadele yapılmaması gerektiğini belirtmiştir. Yabancı otları yerinde görmek üzere araziye çıkılmış ve yabancı otlar tesbit edilmiştir.

Yabancı ot ilacı kullanan ve kullanmayan çiftçilerin bahçelerine bakılmış ve uzman sağlıklı ilaçlı mücadele için bazı denemelerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Çiftçiler denemelerin yapılması için gerekli bahçelerin temin edileceğini söylemişlerdir. Önümüzdeki dönemlerde çeşitli ilaçların denemelerinin yapılması karar verilmiştir.

5. oturum (27.11.2000)

Yeşilliklerde Yabancı Ot Mücadelesi

Oturum 14 çiftçinin katılımı ile gerçekleştirilmiş ve yeşilliklerde yabancı ot mücadelesi ele alınmıştır. Çiftçilerin yeşilliklerde yabancı ot için maydanozda Trifluniron tertipli ilaçları sulama suyuna verdikleri belirlenmiştir. Kolaylaştırıcı tarafından Triflunironlu ilaçların verilmiş şekli çiftçilere anlatılmış ve bu grup ilaçların özellikle ekimden önce verilmesi ve hemen toprağa karıştırılması gerektiği söylenmiştir. Ayrıca kolaylaştırıcı tarafından maydanozda, çıkış öncesi Gramaxene ilacının verilebileceğini ve çıkıştan sonra ince yapraklı otlara karşı ilaçlarının kullanılabilceğini anlatmıştır.

Eylem kararları:

- Yaz aylarında bahçenin derin sürülmesi
- bahçeye yaz aylarında su doldurulması
- Triflunurion grubu ilaçların ekim öncesinde kullanılması

Çiftçiler yabancı ot mücadelesinde kullanılabilecek kültürel önlemleri de aşağıdaki gibi sıralamışlardır.

- 1- Siyah plastik örtmek
- 2- Roka ve lahanaya ekme
- 3- Sıcak aylarda derin sürmek
- 4- Tavalara su doldurmak
- 5- Nadasa bırakmak

Çiftçilerin bu görüşleri üzerinde ayrıntılı olarak tartışılmış ve çiftçiler özellikle yaz aylarında bahçenin 1-2 ay süre ile boş bırakılarak, derin sürme ve su doldurma işlemlerinin yapılabileceğini belirtmişlerdir. Bazı çiftçilerin bu uygulamaları yapacakları da saptanmıştır.

6. oturum (29.11.2000)

Nemotod

Sekiz çiftçinin katılmış olduğu oturumda nematod sorunu ele alınmıştır. E.Ü.Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü'nden gelen konu uzmanı ve kolaylaştırıcılar eşliğinde oturum yürütülmüştür.

İlk olarak; yetiştirilen sebzeler ve görülen zararlar/zararlılar tartışılmıştır. Konu uzmanı nematodların yaşayışı ve yol açtıkları zararlar hakkında bilgi vermiştir. Tartışmalar sırasında çiftçilerin nematodla mücadele yapmadıkları belirlenmiştir. Öncelikle nematoddan korunma yolları görüşülmüş, mücadele çalışmaları da iki aşamada incelenmiştir. Birinci aşamada bahçe bulaşık değilse ne gibi önlemler alınacağı, ikinci aşamada da bahçe

bulaşıksa nelerin yapılabileceğini tartışılmıştır. Bunlar uzman tarafından şöyle sıralanmıştır:

Toprak bulaşık değilse;

- 1- Temiz tohumluk ve fide kullanmak
- 2- Kullanılan alet ve makinalarla bulaşmayı engellemek. (bunun için bulaşık bir bahçede yapılan bir toprak işlemeden sonra aletler iyice yıkandıktan sonra temiz bahçeye sokulmalıdır).
- 3- Dayanıklı çeşit kullanmak
- 4- Münavebe uygulamak
- 5- Bulaşık bölgelerden sulama suyunu geçirmemek

Toprak bulaşıksa;

- 1- Bahçede solorizasyon uygulamak. Bahçe işlenerek düz bir hale getirilir. Tavalar bölünerek, üzerine plastik örtü örtülür. Örtünün etrafına hava almayacak şekilde toprak dökülür. Plastiğin altına su salınarak tavaların dolması sağlanır. Bu şekilde bahçe 6-8 hafta bekletilir. Plastiğin altındaki sıcaklık 60-70 santigrat dereceye ulaşır. Bu sıcaklıkta topraktaki nematod, yabancı ot tohumları, zararlı böcekler, hastalık etmenleri ölürler.
- 2- Bulaşık bitki artıklarını bahçeden toplamak ve yakmak.
- 3- Yanmış tavuk gübresi kullanmak
- 4- Potasyum ağırlıklı gübreleme yapmak.
- 5- Sıcak yaz aylarında toprağı derin sürmek

Çiftçiler, solorizasyonun zor ve pahalı bir uygulama olduğunu, ayrıca yaz döneminde bahçenin iki ay boş kalmasının pek mümkün olmadığını söylemişler ancak, sıcak aylarda derin sürümün yapılabileceğini ve ekim nöbetinin uygulanabileceğini ifade etmişlerdir.

Bu tartışmalar sırasında köy muhtarı köylerinde deneme maksadıyla bir seranın kurulmasını ve yetiştiricilik konusunda yardımcı olunmasını istemiştir. Kolaylaştırıcı, konunun araştırılacağı ve yardımcı olunacağı belirtmiştir (ilerleyen günlerde sera projesi hazırlanmış ve kaymakamlık kanalı ile destek sağlanmıştır).

Eylem kararları:

- Sıcak aylarda derin sürüm yapılması
- Köyde deneme için bir seranın kurulması

7. oturum (11.12.2000)

Sebzelerde Mildiyö Hastalıkları

Oturuma sekiz çiftçi katılmış ve sebzelerde mildiyö hastalıkları ele alınmıştır. Öncelikle mildiyö hastalıklarının çıkışı, bulaşma şekli ve zararları konusunda tartışılmıştır. Çiftçiler, mildiyö hastalıklarının yağışlı kış aylarında, ıspanak ve marulda çok görüldüğünü, bazen soğanda da zarar yaptığını söylemişlerdir. Çiftçiler ve kolaylaştırıcı bu hastalıktan korunmak için alınabilecek kültürel önlemleri aşağıdaki gibi sıralamışlardır.

- 1- Dayanıklı çeşit kullanmak
- 2- Ekim nöbeti yapmak
- 3- Dengeli gübreleme yapmak
- 4- Sık ekimden kaçınmak, seyrek ekim yapmak
- 5- Ekimden önce tohum ilaçlaması yapmak.

Yukarıda belirtilen kültürel önlemler üzerinde tartışılmıştır. Daha sonra hastalığa karşı ilaçlı mücadeleye değinilmiştir. Çiftçilerin çoğunun ilaçlı mücadele yaptıkları görülmüştür. Ancak, kimi çiftçiler başarılı olurken, kimilerinin sonuç alamadıkları belirlenmiştir. Bunun üzerine ilaçlı mücadelenin yapılış zamanı, ilaçlama şekli ve kullanılacak ilaçlar hakkında tartışılmıştır. Hastalığa karşı aşağıdaki ilaçların kullanılabileceği anlatılmıştır.

- 1- Bakırlı ilaçlar
- 2- Propinep 70 wp

- 3- Manep 80 wp
- 4- Mancozep 80 wp
- 5- Captan 50 wp

İlaçlarından birisinin kullanılabilceği ve ilaçlamaların özellikle hastalık başlangıcında yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

8. oturum (18.12.2000)

Mandalinde Uçkurutan Hastalığı

Oturumda mandalinde uçkurutan hastalığı ele alınmış ve çiftçilerin açıklamaları duvara asılmış olan büyük kağıda yazılmıştır. Ayrıca, aşağıdaki çizelge oluşturulmuştur.

Uçkurutan hastalığının görülme durumu:

<u>Görülme zamanı</u>	<u>Zarar şekli</u>	<u>Mücadelesi</u>
Ekim-Kasım ayları	Yaprak kuruması ve dökülmesi Meyvelerde koflaşma	Bordo bulamacı

Çiftçilerle yapılan tartışmaların ardından kolaylaştırıcı, uçkurutan hastalığıyla ilgili bilgi sunmuştur. Etmenin yaşayışı, zarar şekli ve zamanı gibi açıklamaların ardından hastalıktan korunmak için yapılacak kültürel önlemler tartışılmıştır. Çiftçiler sadece budamaya önem verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun üzerine kolaylaştırıcı hastalık için alınabilecek kültürel önlemleri anlatmıştır. Bunlar;

- düzenli olarak budama ve aralama işleminin yapılması
- hastalıklı kuru dalların temizlenmesi ve yakılması
- dengeli gübreleme yapılması
- derin sürümden kaçınılmasıdır.

Bu açıklamalardan sonra çiftçiler budama işleminin hiç yapılmadığını ve bilgilerinin olmadığını söylemişler ve bir budama demonstrasyonunun yapılması kararlaştırılmıştır.

Uçkurutan Hastalığının ilaçlı mücadelesi çiftçilere anlatılmış ve kolaylaştırıcı tarafından hazırlanan broşür çiftçilere dağıtılmıştır.

Eylem Kararı: Köyde budama demonstrasyonunun yapılması

9. oturum (8.1.2001)

Nemotod Zararı

Nemotod zararlısının ele alındığı bu oturuma 10 çiftçi katılmıştır. Çiftçilere nematotun yaşayışı ve zarar şekli konusunda bilgiler verilmiştir. Çiftçiler, nemotodun özellikle börülce, domates, biber ve patlıcanda büyük zararlar yaptığını belirtmişlerdir. Çiftçiler nemotoda karşı herhangi bir mücadele yapmamaktadır. Kolaylaştırıcı tarafından nemotoda karşı alınabilecek kültürel önlemler anlatılmış ve aşağıya çıkarılmıştır.

A- Bahçe zararlı ile bulaşık değilse:

- 1- Temiz fide ve tohum kullanılmalı
- 2- Kullanılan alet ve makinalarla bulaşma engellenmeli
- 3- Temiz sulama suyu kullanılmalı, sulama suyu bulaşık bölgelerden geçirilmemeli.

B- Bahçe bulaşık ise:

- 1- Bahçeyi nadasa bırakmak ve sıcak yaz aylarında derin sürüm yapmak
- 2- Ekim nöbeti uygulamak (sebze x Buğday- Sebze x Mısır)
- 3- Dayanıklı çeşit kullanmak
- 4- Bulaşık bitki artıklarının toplanarak bahçeden uzaklaştırılması ve yakılması
- 5- Solorizasyon yapılması
- 6- Potasyumlu gübrelemeye ağırlık verilmesi

Bu kültürel önlemler çiftçilerle karşılıklı tartışılmıştır. Çiftçiler arazi azlığı nedeniyle nadas uygulamasının güç olduğunu ancak, yaz aylarında derin sürüm yapılabileceklerini söylemişlerdir. Bununla birlikte kimi çiftçiler küçük bir alanda deneme yapacaklarını da dile getirmişlerdir.

Daha sonra kimyasal mücadele görüşülmüş, kimyasal mücadelenin çok pahalı olduğu ve kültürel önlemlerin yapılmaması durumunda sonuç alınamayacağı belirtilmiştir.

Eylem Kararları:

- Sıcak aylarda derin sürüm yapılması
- Solarizasyon uygulaması

10. Oturum (10.01.2001)

Bağcılık

Oturuma yirmi çiftçi katılmıştır. Konu uzmanı ile bağ alanları dolaşmış ve incelemeler yapılmıştır. Çiftçilerle yapılan arazi çalışmasında bağ toprakları, bitki kökleri incelenmiş bu arada yoğun nematod popülasyonunun varlığı saptanmıştır.

Daha sonra kahvede çiftçiler ve konu uzmanı karşılıklı sohbet etmişlerdir. Nematod nedeni ile bağlarda Ramsey, Harmony, 1613, 1616 anaçlarının kullanılması önerilmiştir. Bu arada kayısının nemotoda dayanıklı olduğu ve yörede yetiştirilebileceği çiftçilere söylenmiştir. Ayrıca, alternatif ürün olarak, nergisin küçük alanlarda yetiştirilebileceği, yine enginarın da iyi gelir getireceği belirtilmiştir.

Daha sonra pulluk tabanı sertliği ile ilgili video kaset seyredilmiş, toprakta solucanların, organik maddenin işlevi anlatılmıştır.

11. Oturum (22.01. 2001)

Meyve ve Sebzelerde Gübreleme

Meyve ve sebzelerde gübreleme konusunun ele alındığı oturuma 12 üretici katılmıştır. Tartışmalarda çoğu çiftçinin hayvan gübresi kullanmadıkları, kullanan az sayıdaki çiftçinin ise zarar gördüğü belirlenmiş ve hayvan gübrelere olgunlaştırma işleminin yapılmadığı saptanmıştır. Bunun üzerine çiftçilere hayvan gübrelere nasıl olgunlaştırılıp, kullanılacağı anlatılmıştır.

Çiftçilere hayvan gübrelere yararları ve bitki besin maddesi içerikleri, toprak yapısına etkisi anlatılmıştır. Hayvan gübrelere yararları aşağıdaki gibi listelenmiştir.

- 1- Bitkiye besin değeri sağlar.
- 2- Toprağın yapısını düzeltir.
- 3- Kumlu toprakların su ve besin maddesi tutumunu artırır.
- 4- Ağır toprakların havalanmasını sağlar.
- 5- Toprak sıcaklığını artırır.
- 6- Toprağın kimyasal ve biyolojik özelliklerini düzeltir.

Daha sonra kimyasal gübreler hakkında bilgiler verilmiştir. Azot, fosfor ve potaslı gübrelere bitkiler üzerindeki etkileri, fazlalığı veya noksanlıklarındaki belirtiler anlatılmıştır.

Eylem Kararı: Hayvan gübresinin doğru olgunlaştırılması sağlanacak ve kullanımı arttırılacaktır.

12. Oturum (29.01.2001)

Gediz Nehrinin Kirliliği

Gediz kirliliğinin ele alındığı oturuma sekiz çiftçi katılmıştır. Toplantıda kolaylaştırıcılar ve İlçe Tarım Müdürlüğü yetkilileri de katılmışlardır. Önce çiftçilerle Gediz Nehri'nin eski durumu tartışılmıştır. Çiftçiler 15 yıl önce Gediz'in çok temiz olduğunu, buradan balık tuttıklarını, suya girip yüzdüklerini söylemişlerdir. Ayrıca, geçmiş yıllarda daha fazla ürün aldıklarını, son yıllarda bitkilerde hastalık ve zararlıların çoğaldığını, bazı ürünleri ise

yetiştiremediklerini dile getirmişlerdir. Bu açıklamaların ardından Gediz Nehri'nin kirliliğinin çevredeki etkilerini çiftçiler aşağıdaki gibi sıralamışlardır.

- 1- Bitkilerde hastalık ve zararlılarda çoğalma
- 2- Verimde önemli azalmalar
- 3- Kirliliği ile sulanan ürünlerin satışındaki güçlükler
- 4- İnsanlarda ani ölümlerde artış
- 5- Kansere hastalıklarının yaygınlaşması
- 6- Safra kesesi ve böbrek taşları olaylarının çoğalması

Bu saptamaların ardından, kirlilik nedeniyle yörede yetişen tarım ürünlerinin satışının yasaklanabileceği veya büyük güçlükler yaşanabileceği dile getirilmiştir. Gediz sularından alınan örneklerin analiz sonuçları aktarılmıştır. Gediz suyunda yüksek miktarda ağır metallerin ve zehirli maddelerin bulunduğu, bunların çevre ve insanlar üzerinde olumsuz etkiler yaptığı belirtilmiştir. Nehri kirleten unsurlar hakkında bilgiler verildikten sonra kirliliği önlemek için neler yapılabileceği tartışılmıştır. Çiftçilerin ilgili görüşleri aşağıda sunulmaktadır:

- 1- Dere yataklarına küçük göletler yapılarak, sulamada bu suların kullanılması
- 2- Sanayi kirliliğinin önüne geçilmesi
- 3- Kirliliği önlemek için muhtarların imza toplayıp, Valilik'e müracaat etmesi
- 4- Köylere Hizmet Götürme Birliği ve Ziraat Odalarının ortaklaşa toplantılar düzenleyip, çevre il ve ilçelerle ilişki kurulması,
- 5- Gediz'den daha kötü durumda olan Ergene Havzasına gezi düzenleyerek, Gediz Havzasının gelecekteki durumunun görülmesi

Eylem Kararı:

Bu oturumun geniş kapsamlı olarak haftaya Belen Köyü kahvesinde tekrarlanması ve toplantıya diğer köylerden muhtar ve çiftçilerle, yerel yöneticilerin davet edilmesi

13. Oturum (30.01. 2001)

Narenciye ve Zeytinde Budama

12. Oturumun ertesi günü gündüz yapılan bu oturuma 20 çiftçi katılmış olup, narenciye ve zeytinde budama konusu ele alınmıştır. Oturumda E.Ü. Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü'nden konu uzmanının yanı sıra, İlçe Tarım Müdürlüğünden uzmanlar da yer almışlardır. Köy kahvesinde verilen budama konusundaki ön bilgilerin ardından bahçeler gezilmiş, mandalin ve zeytin ağaçlarında budama demonstrasyonu yapılmıştır. Demonstrasyonda; meyve dallarının özellikleri, nasıl kesilmesi gerektiği, gerekçeleri ile gösterilmiştir. Bahçelerdeki ağaçların durumundan anlaşıldığına göre çoğunun hiç budama yapmadığı, bazı budama yapan çiftçilerin de yanlış budama yaptıkları görülmüştür. Daha önceki bir oturumda köydeki çiftçilerin büyük bir kısmının narenciyeyi budamadıkları yine çiftçiler tarafından belirtilmiş olup, bu demonstrasyon ve oturum çiftçilerin talebi sonucu düzenlenmiştir.

Eylem Kararları : Çiftçiler mandalinde budamaya karar vermişlerdir.

Zeytin ve mandalinde budamanın tekniğine uygun olarak yapılması kararlaştırılmıştır.

14. Oturum: Gediz Kirliliği ile İlgili Belen Köyü Toplantısı (5.2. 2001)

Projenin 14 haftadır Belen Köyünde süren çalışmaları belli bir aşamaya geldikten sonra Belen Köyü katılımcılarının istekleri üzerine Belen Muhtarı köyde 5 Şubat 2001 akşamı Menemen'in en önemli problemlerinden biri olan Gediz kirliliği ile ilgili geniş ölçekli bir toplantı düzenlemiştir. Toplantı herkese açık olarak gerçekleşmiştir. Toplantıya Menemen Kaymakamı, Menemen Belediye Başkanı, Sol Sahil Sulama Birliği Başkanı, Sağ Sahil Sulama Birliği Başkanı, Gerenköy Belediye Başkanı, Çukurköy, Kesikköy, Görece Köyü,

Doğaköy, Süleymanlı Köyü, Çavuşköy, Hasanlar Köyü, Buruncuk Köyü, Bozalan Köyü ve organizasyonu yapan Belen Köyü Muhtarı katılmışlardır. Ayrıca Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezinden Müdürü ve Merkez elemanları (proje koordinatörleri), Ege Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü, Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü öğretim üyesi, Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyesi ve Çevre Merkezi Yönetim Kurulu üyesi katılmışlardır. Belen ve çevre köylerden gelenlerle birlikte toplam yaklaşık 130 kişi toplantıya katılmıştır. Toplantı bir forum şeklinde gelişmiştir. Toplantıdaki konuşmalar özetle şöyledir:

Menemen Kaymakamı:

“...DSİ verilerine bakınca durumun çok kötü olduğu anlaşılıyor. Bu sorunu çözmek için diğer İl ve ilçelerle de etkileşim içinde olmalıyız. 28 Mayıs 2000’de Valiler arasında yapılan bir toplantıda bir ön protokol ile Gediz’in aktığı yerleri kapsayan bir Birlik kurulması kararlaştırılmıştır. Biz de burada Menemen Gediz Çevre, Kültür ve Turizm Birliği kurmak istiyoruz. Belediyelere muhtarlara bilgi gönderdim. 10 Şubat’ta yapacağımız toplantıda Birliği kuracağız. Bu Birlik hukuk mücadelesi de yapacak. Fabrikaların deşarj noktalarından alınan su örnekleri analiz edilecek. Çevre Kanununa dayanarak herşey önlenabilir. Ancak vatandaşlar olarak sizler de bireysel olarak dava açmalı ve basını harekete geçirmelisiniz.” demiştir.

Menemen Belediye Başkanı:

“...Gediz’de 1989’da toplu balık ölümleri olmuştur. 1998’de “Gediz ölmesin, öldürmesin” yürüyüşü yaptık. Gediz’in kaynağına gittik. Burada su içilebiliyor. Adala ve Ahmetli kirlilikten etkilenmiyor. İstanbul Menemen’in ıspanağını yiyor. Dava açtık. İki yıl geçti. Sonuç alamadık. Bu toplantıdan çok şeyler çıkabilir. Belki bir komisyon oluşabilir. Yazın büyük bir eylem konulabilir. Köy köy çalışılmalı. Ege Üniversitesi bize yardım etmeli.” demiştir.

Sol Sahil Sulama Birliği Başkanı:

“...Daha önce çok toplantı oldu. Üç ilin Valileri toplandı. Alınan kararlar hep tavsiye niteliğinde oldu. Hiç kimse görevini yapmadı. Manisa’da 70 fabrikadan ancak 20’sinde arıtma var. Gediz kirliliği ile ilgili bir parti çalışırsa diğerleri ilgi göstermiyor. Kirlenen kirliliyor. Zehirlenen ödüyor. Menemen’de üretilen bademler şoklanıyor ve bütün Dünya’ya ihraç ediliyor....” demiştir.

Ege Üni. Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü öğretim üyesi:

“...Çevreyi korumak için 70 kadar yasa var. Ancak bizde etik kirlenme de var. ‘Gediz Havzası Sulanabilir Tarım Alanlarında Ağır Metal Kirliliği ve Nedenleri Üzerinde Araştırmalar’ adlı bir çalışmayı 1994’de tamamladık. Sanayinin yaptığı kirlenme ağırdır. Sanayi atıkları ile su, topraklar ve bitkiler ağır bir şekilde kirleniyor. Ancak tarımdan kaynaklanan kirlilik de var. Topraklara çok fazla kimyasal madde veriyoruz. Bunlar kimyasal gübrelerdir. Bunlar aslında tuzdur. Çok aşırı kimyasal gübre veriyoruz. Suyu ve toprağı bunlar da kirliliyor. Pestisitler ile de (zirai mücadele ilaçları) ağır metalleri atıyoruz. Bunlar da doğayı kirliliyor. Büyük Menderes’de de kirlilik var. Orada Büyük Menderes Belediyeler Birliği kuruldu. Menemen’de de içinizden bazıları 1999’da bir dava açtı. Bazı Belediyeleri ve sanayi kuruluşlarını mahkemeye verdiler. Bu konuda bizden rapor istendi. Ancak bunlardan henüz bir sonuç alınamadı....” demiştir.

Ege Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü:

“...Gediz kirliliği sorununu halk çözer. Halk mücadele ederse çözülür. Sorunun çözümünü yalnızca bazı kurumlara havale edilirse ortada kalır. Uşak’da hala arıtma yok. Hukuka başvurun. Bizi de çağırın. Çevre Merkezi olarak yardım ederiz. Ama esas mücadeleyi yapacak köylülerdir. Yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin yanında medya var. Şimdi bunlara bir de sivil inisiyatif eklendi. Yani Sivil toplum

kuruluşları, dernekler, vakıflar. Böylece beş kuvvet oluyor. Çevre avukatları bu mücadelede yardımcı olacaklardır. Martın ilk haftasında buraya gelelim. Bir toplantı yapalım.” demiştir.

Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü:

“...Öncelikle ümitsizliği yenmek lazım. ...İlk düşmanımız ümitsizliktir. ..Köylülerle yaptığımız toplantılarda Gediz kirliliği sorunu çözülmeden hiçbirşeyin çözümlenemeyeceğini gördük. Geçen hafta üreticilerle Gediz konusunu işledik. Birlikte bilgi ürettik. Gediz Nehrinde katılımcılar daha önce çok balık avladıklarını bunun köyleri doyurduğunu ortaya koydular. Son yıllarda başka etkilerle de birleşerek bazı ürünlerin (örneğin börülce, domates) yetiştirilemediğini belirledik. Verimlerin düştüğü izleniyor. Başka önemli bir olgu da köyde ve çevre köylerde aniden görülen ölümler. Bunların Gediz’den gelen kirlilikle birikim sonucu olabileceği ileri sürüldü. Bunlara karşı mücadele etme kararı ortaya çıktı. Bu toplantı bunun sonucu gelişti.

Gediz kirliliğiyle mücadelede halk çok önemli. Yoksa bu iş tavsar. Eğer halk ağırlığını ortaya koymaz ise daha güçlü olan ve paraya sahip olan kirleten fabrikaların sahipleri hakim olurlar. Kirliliği gidermek yatırım ister. Yasalarımız “kirleten öder” ilkesini benimsiyor. Fabrikalar bu önlemleri almakla yükümlü. Ancak bunlar bir masraf getirir. Zorlanmaz ise yapmazlar. Bu tür sanayiciler para sayesinde daha etkilidirler. Muhtemelen yöneticilere baskı yaparlar. “Ülkede ekonomik kriz var. Bize bir yıl, iki yıl süre verin. Şu anda bunu yapamayız “ derler. Kötümseliğe kapılan halk da işin peşini bırakır. Böyle, böyle sonunda bu toprakları kaybederiz. Şüphesiz Birlikler kurmak , Belediyeler birliği yapmak çok yararlıdır. Ancak halkın aktif mücadelesi olmaz ise sonuçta hiç bir şey çıkmaz. Halkımızda hatta aydınlarımızda bir hastalık vardır. Bu da bir sorun olduğunda bununla topyekün uğraşmayıp bu sorunu bir derneğe, bir kişiye veya bir yöneticiye (Kaymakam, Vali veya Cumhurbaşkanı) havale edip rahatlamak, sonra bu işle hiç ilgilenmemek, iş olmayınca da bunları suçlamak veya kadere razı olmaktır. Bu işde herkese görev vardır. Gediz Birliği kurulsun. Ancak her köylü de kendini sorumlu hissetsin. Mücadele etsin. ‘İşi birilerine havale ettik’ deyip, kahvede pişiriğini oynamaya devam etmesin. Herkese iş var. Muhtarlar kendi aralarında komite kursun. Avcılar Derneği ve Rotary Klübü kendi çalışmalarını yürütebilir. Belediyeler ve Sulama Birlikleri de çalışmalar yapsın. Köylüler hareketin en önünde olsun. Bu yapılırsa bütün politik partiler arkadan gelecek ve olayı destekleyecektir. Köylü geride kalırsa bir parti öne geçer ve bu durumda mücadele etkinliğini kaybeder.” demiştir.

Bu toplantı arkasından köyde yapılan bir grup toplantısında üreticilerin biri “diğer köylüler kirliliğin önemini anlamıyorlar” demiştir. Buna cevap olarak bir başka üretici ona “iki hafta önce biz de öyleydik” diye cevap vermiştir. Köylüler yıllardan beri yaşadıkları bir sorunu kanıksamışlar ve sorun olarak algılamamaya başlamışlardı. Paola Freire’nin (1968) deyiimi ile aslında her gün yaşadıkları bu sorunu görebilmeleri için biraz geriye çekilerek olaya bakmaları gerekiyordu. İçinde yaşadıkları hapishanenin demirleri bulanık görülüyordu. Biraz geriden bu netleşebilirdi. Burada grup çalışmasında 10-20 yıl geriden olaya bakılması, o yıllardaki balıkların hatırlanması, bilmeyenlere anlatılması, Ergene Nehrinin bu günkü durumunun incelenmesi gözlerden uzak konunun bilince çıkmasına yol açmıştır. Üreticinin ‘biz de böyleydik’ demesi örneğin bir konferans yöntemi ile kirliliğin anlatılmasının yarar getirmediğini, üreticilerin konuyu yabancı ve kendileri ile ilgili değil saymaya devam etmelerine yol açacak olduğunu, ancak buradaki gibi

"problem tanımlayıcı" yaklaşımlarda bilginin birlikte üretiminin gücünü ortaya çıkartmaktadır.

Gediz Kirliliği İle İlgili Menemen Muhtarlar, Belde Başkanları, Birlik Başkanları Toplantısı (1.3. 2001,

Tarım İlçe Müdürlüğünde yapılan bu toplantıya 38 kişi katılmıştır. İlçenin bütün önemli yöneticileri ve bir çok muhtar toplantıya katılmıştır. Kaymakamın bir yürütme kurulu seçilebileceği önerisi görüşülmüştür. Dört ilin de bu kirliliğe katkıda bulunduğu vurgulanmıştır. "Gediz Havzası Hizmet Birliği"nin kurulduğu Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylandığı, 19.1.2000 tarihinde Resmi Gazete'de tüzüğü yayınlandığı, Menemen'den de bazı belediyelerin oluşumda yer aldığı İzmir Çevre Müdürlüğü temsilcisince hatırlatılmıştır.

İl Genel Meclisi üyesi bir katılımcı "hukuksal açıdan devlette görevli arkadaşlar, devlete dava açamıyor bu nedenle sivil oluşum önemli" demiştir. Günerli Muhtarı ise "sanayiciler cezaları önemli bulmuyorlar. Ödüyorlar. Siz bir trilyonluk ceza keserseniz iş değişir." demiştir. E.Ü. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyesi de "sanayiciler 300 milyarlık arıtma tesisi kuracağına 3 milyar ceza vermeyi tercih ediyor." demiştir.

E.Ü. Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü "kurulacak olan yürütme kurulunda muhtar, belediye başkanları da yer almalıdır. Sivil toplum kuruluşları mutlaka harekete geçirilmeli. Ancak şu anda ne yazık ki Menemen'de güçlü sivil toplum kuruluşları yok. Önümüzdeki bizi durduran kapıya kim omuz atarsa; devlet kuruluşu, belediye veya sivil toplum kuruluşu bunu geri çeviremeyiz. Bunlar birbirlerinin açıklarını kapatmalı. Muhtarlar, belediye başkanları, ziraat odası başkanı hepsi halkın oyuyla iş başına gelmişlerdir. Bu nedenle oluşacak toplulukta yer almalıdırlar." demiştir.

Tartışmaların ardından Yürütme Kurulu için Belen Köyü Muhtarı, Menemen Belediye Başkanı, Sol ve Sağ Sahil Sulama Birlikleri Başkanları ve önemli belediye başkanları ve muhtarlardan oluşan 12 kişilik **Gediz Havzasını Koruma Topluluğu** kurulmuştur.

. Topluluğun sekreterliğini Menemen Ziraat Odasının yürütmesi oybirliği ile kararlaştırılmıştır.

Daha sonra bu grubun bir kere toplantı yapmış, koordinatörlerle bazı kuruluşları ziyaret etmiş ancak daha sonra pasifleşmiştir. Bunda sivil toplum kuruluşları dahil bütün kuruluşların tabana uzak oluşu, tabanın bu kuruluşların işleyişlerine, çalışmalarına katılmamaları da etkili olmuştur. Temsili demokrasi tıkanmaktadır. Sivil toplum kuruluşları dahil bütün kuruluşların katılıma gerçekten açık ve halkla birlikte öğrenen kurumlar haline dönmesine gereksinim vardır.

6.5. Kesikköy Kadın Grubu

19 Şubat 1999 tarihinde Menemen Tarım İlçe Müdürlüğünden bir ev ekonomistinın kolaylaştırıcılığında başlayan bu kadın grubunun çalışmalarına hepsi evli olan 20-40 yaş arasında 12 kadın katılmıştır.

Menemen'e 8 km uzaklıkta 165 haneli olan Kesikköy'de 130 hane tarımla uğraşmaktadır. 705 nüfus vardır. 565 kişi tarımla uğraşmaktadır. Köyde ortalama arazi genişliği 120 dekar olup, en çok pamuk, buğday ve mısır yetiştirilmektedir. Hayvancılıkla uğraşan hane sayısı 25 olup, daha çok küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır. Köyde 1500 adet koyun, 500 adet süt ineği, 30 adet besi sığırtı bulunmaktadır.

İlk oturumda katılımcıların sorunları saptanmış ve tartışmalarla ağırlıklandırılmıştır.

Çizelge 6.17. kesikköy Kadın Grubunda Saptanan ve Tartışılması İstlenen Konular (Önem Düzeyine Göre):

1. Kadın Hastalıkları	%24
2. Beslenme (diyet)	%20
3. Gıda muhafaza	% 19
4. Genel sağlık (bel, kol ağrıları)	% 12
5. Çevre temizliği	% 8
6. Mastitis	% 7
7. Aile planlama yöntemleri	% 6
8. Aile içi ilişkiler	% 4

İşlenen Konular:

- 1.Kadın Hastalıkları
- 2.Beslenme (diyet)
- 3.Aile Planlama Yöntemleri
- 4.Gıda Muhafaza (Konserve yapımı vb.)

Köyde TKK, Köy Tarım merkezi bulunmakta olup, tarımsal konularda daha çok Köy Tarım Merkezi'ne ve özel tarımsal danışmanlara başvurulmaktadır. Tarımsal üretimde karşılaşılan en önemli problemler; sulama suyunun kirliliği, kredi ve pazarlama sorunları, gübre ve akaryakıt fiyatlarıdır.

Kadınlar, tarımla uğraşmamaktadırlar. Genelde, deri fabrikaları ve Köy-Tür tesislerinde çalışmaktadırlar. Kadınlara yönelik olarak son yıllarda Köy Tarım Merkezi, önceki yıllarda ise Halk Eğitim Merkezi çeşitli kurslar açmıştır.

1. oturum

Kadın Hastalıkları

Bu konuda iki ayrı oturum yapılmıştır. Birinci oturumda kolaylaştırıcı, katılımcıların şikayetçi olduğu konular ve kadın hastalıklarına neden olabilecek etmenleri saptayabilmek için bir matriks hazırlanmış ve katılımcılarla tartışılmıştır. İkinci oturuma ise bir kadın-doğum uzmanı, proje koordinatörü Dr. B. Karaturhan, Tarım İlçe Müdürlüğünden kolaylaştırıcı eğitimi görmüş bir gıda mühendisi ile bir ev ekonomisti katılmışlardır. Grup üyelerinin dışında komşuların da katıldığı bu oturumda öncelikle bir önceki oturumda hazırlanan matriks tartışılarak hangi sorundan başlanacağı kararlaştırılmıştır.

Tartışılan Konular:

- Adet Sancılarının nedenleri ve alınabilecek önlemler
- Akıntılar ve alınabilecek önlemler
- Erken menopoz belirtileri ve alınabilecek önlemler
- Orgazm sorunu

Bu oturumun belki de en ilginç yanı kırsal kesimdeki kadınlarımızın toplum tarafından tabu olarak kabul edilen konuları kendi aralarında tartışıp, bir doktordan bilgi talep etmeleriydi (orgazm sorunu).

Adet sancılarının nedenleri incelendiğinde, kişiler ,

- İlk baştan beri sancılı olanlar
- Daha sonra sancılı olanlar olarak ikiye ayrılmış ve adet sancılarının sadece yumurtlama olduğu zaman ortaya çıktığı vurgulanmıştır. Adet sancılarının nedenleri uzman tarafından sıralanmış, erken menopozun genelde yumurtalıkların yetersiz çalışması ile karıştırıldığı belirtildikten sonra, katılımcılara adet görme süreleri sorulmuştur. Düzenli adetin

başlangıçtan başlangıca 21-40 günde bir olması gerektiği ve kanama süresinin 10 günü geçmemesi gerektiği ifade edilmiştir.

2. oturum

Beslenme (Diyet)

Beslenme oturumu da iki aşamalı olarak yapılmıştır. Birinci oturumda katılımcıların şikayetleri ve bilgi eksikliklerinin olduğu konular belirlenmiştir. İkinci oturuma ise konu uzmanı diyetisyen uzman ve bir önceki toplantıdaki çalışanlar katılmışlardır. Oturumun başında öncelikle bir önceki oturumda saptanan şikayetler uzmana iletilmiştir. Söz konusu şikayetler;

- Yemeklerden sonra çarpıntı olması
- Mide ağrısı
- Af ve uçuk oluşması
- İştahsızlık
- çok iştahlılık olarak sıralanmıştır.

Katılımcıların kendilerinin geliştirdiği çözümler ise;

- Merdiven inip-çıkma
- dinlenme
- Aftlara karşı Tremisin krem ve diş macunu kullanma
- diyet yapma (ekmeğin kesilmesi, yağsız yemek yenmesi, tatlının kesilmesi) olarak belirtilmiştir.

Konu uzmanı bunları dinledikten sonra öncelikle sağlıksız beslenme ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan şişmanlık konusunda açıklamalarda bulunmuştur. Bir diyet örneği verilmiştir.

Eylem Kararı:

Oturumun sonunda katılımcılar kendileri ve çocukları için ayrı yemek yapmaya karar verdiler. Zira eşlerinin bedensel olarak çalıştıkları için daha çok enerjiye gereksimleri olduğunu, bu nedenle yağlı yemek istediklerini belirttiklerini söylediler. Ayrıca, sebze ve meyvelerin vitaminlerinin kaybolmaması için kabukları ile yemek gerektiğinden kendi ihtiyaçları kadar sebze ve meyveyi bahçelerinde gübresiz ve ilaçsız (organik) yetiştirmeye karar verdiler.

Kesikköy kadın grubunun başarılı çalışmalar yapmasının başlıca nedenleri, katılımın yüksek, kolaylaştırıcının aynı köyde ikamet eden tanıdıkları biri olması, tartışabilmeleri, muhtarın katılımcıları desteklemeleri olarak sıralanabilmektedir.

Bu köydeki çalışmalar kolaylaştırıcı olarak görev yapan ev ekonomistinın tayin olması, katılımcıların başkasıyla çalışmak istememesi gibi nedenlerle sona erdirilmiştir. Kolaylaştırıcı giderken yaptığı çalışmalarla ilgili dökümanı birlikte götürmüş, iletişim kurulma çabalarına karşı rapor vermemiştir. Yazılı rapor alma değişik nedenlerle kolay olamamaktadır. Değerlendirme çalışmalarının daha doğrudan olması gereklidir.

6.6. Musabey Köyü Kadın Grubu

Sol Sahil Sulama Birliği kadın çalışanlarından iktisat fakültesi mezunu ve projenin eğitim çalışmalarına katılmış bir kolaylaştırıcı tarafından başlatılan bu kadın grubu 19 Şubat 1999'da çalışmalarına başlamıştır. Grubda hepsi evli 30-55 yaş arası 9 kadın bulunmaktadır. İlk oturumda tartışılması istenilen konular önem düzeylerine göre şöyle sıralanmıştır:

1. Kadın hastalıkları (hamilelik, adet düzensizliği, menapoz vb.)
2. Genel sağlık (kansızlık, bel ve sırt ağrıları vb.)
3. Sinir hastalıkları

4. Mastitis (sığırlardaki meme iltihabı)
5. Sütlerin değerlendirilmesi
6. Beslenme
7. Aile içi ilişkiler (çocuk eğitimi)
8. Gıda muhafazası (konserve, reçel vb.)

Bu köyde büyük ölçüde hayvancılık olmadığı, bitkisel üretimde de kadınların yer almadıkları saptanmıştır. Köydeki ilk toplantı, muhtarın eşinin gayretleriyle onun evinde gerçekleştirilmiştir. Dokuz kişinin katıldığı ilk toplantıda tartışılması kararlaştırılan konular, ikinci oturumda yeni kişilerin katılması nedeniyle değişmiştir. Bu oturumda eklenen konular:

1. Köyde yaşanan sinek sorunu
2. Sokaklardaki çöpler
3. Sokak köpeklerinin toplanması
4. El işlerinin değerlendirilmesi
5. Köy-Tur'un yaydığı kötü kokular
6. Köyün ağaçlandırılması

Katılımcılar, bu toplantıların yararlı olabilmesi için tüm kadınların, ya da en azından her mahalleden iki kadının toplantılara katılması gerektiğine karar vermişlerdir.

Köy Hakkında Bilgiler

Menemen'e 6 km uzaklıkta, 120 haneli (115 hane tarımla uğraşmaktadır), 500 nüfuslu (260 kadın, 240 erkek) bir köydür. Her evde yaklaşık 1-2 büyükbaş hayvan bulunmakta, ancak daha yoğun olarak hayvancılıkla uğraşan işletme sayısı on civarındadır. Bunun altısı küçükbaş (koyun), beş adedi büyükbaş (süt sığırı) işletmesidir.

Köyde yetiştirilen ürünler pamuk, buğday, mısır, bostan, sebze, yem bitkisi ile meyve ağaçları ve bağ olarak sıralanmakta olup, ortalama işletme genişliği 80 dekadır.

Köydeki İşletme Büyüklükleri ve Sayıları:

Küçük işletme (30-50 dekara kadar olanlar) 60 adet, orta büyüklükteki işletmeler (50-100 dekara kadar olanlar) 45 adet, büyük işletme (100 da üzeri olanlar) 15 adettir.

Köyde, Sulama Birliği olup, çiftçiler tarımsal konularda en çok Muhtar ve Sulama Birliği başkanına ve iki ayrı üreticiye danışmaktadırlar. Köyde tarımsal üretimde karşılaşılan en önemli problemler, sulama suyunun kirliliği ve İlçe Tarım Müdürlüğü'nün köye gelmemesi gösterilmiştir. Köyün eski muhtarları, saygı duyulan ve yeniliklerde önder olan kişiler olarak kabul edilmektedir.

Köyde, çocuklarla ilgili eğitim, sağlık vb. problemler olduğunda köydeki ilkokul ve Sağlık Ocağı uzmanlarına danışılmaktadır.

Köyde, 1996 yılına dek her yıl el beceri kursları (dikiş, nakış vb.) açılmıştır, ancak son yıllarda talep yetersizliğinden dolayı kurs açılmamaktadır.

1. Oturum

3 Mart 1999 tarihinde kolaylaştırıcının evinde gerçekleştirilen üçüncü oturumda çalışmanın amaçları bir kez daha anlatılarak, katılımcıların bu konudaki düşünceleri belirlenmiştir.

Katılımcılara göre, köylerinde uygulanmaya çalışılan KKD yaklaşımının amaçları şunlardır:

- Üye olmak diye birşey yok. Tek istenilen devamlılığın sağlanmasıdır. Katılımcıların birçoğu bunu bir kuruluşa üye olmak olarak değerlendirmekte, o nedenle de eşleri ile aralarında bir sorun çıkabileceği endişesi taşımaktadırlar. Fakat, eski katılımcılar bunu çok iyi açıklayarak yenileri ikna etmişlerdir.
- Köyümüzün güzelleşmesi amaçlanmaktadır.
- Kadınların ev ve köy ile ilgili sorunları tartışılacaktır.

- Ev gezmelerinden, günlerden farkı yoktur.
- Bu toplantılarda konuşurken birbirimizi dinlemek ve katılarak fikrimizi söylemek gerekiyor.

2. oturum

Karasinek Sorunu

10 Mart 1999 tarihinde gerçekleştirilen dördüncü oturumda, köyde yaşanan karasinek sorunu ele alınmıştır. Öncelikle bir matris hazırlanarak karasineğin neden yayıldığı belirlenmiştir. Buna göre karasinek ,

- Köyün dışındaki tahliye kanallarının açıkta bırakılması,
- Evlerde ve bahçelerde hayvansal ve evsel atıkların açıkta bırakılması
- Çöplerin köy sokaklarına rastgele atılması nedeniyle yaygınlaşmıştır.

Bu nedenler belirlendikten sonra çözüm olarak neler yapılabileceği tartışılmıştır. Sonuç olarak:

- Tahliye kanallarının, sineklerin yumurtlama zamanından önce ilaçlanması,
- Evlerde ve bahçelerde bulunan hayvansal ve evsel atıkların üzerinin kireçle örtülmesi,
- Evsel atıkların köy sokaklarına bırakılmasına ya da çevreye rahatsızlık verecek yerlere dökülmesine engel olmak,
- Köy sokaklarındaki çöplerin toplanması ve yerlerin ilaçlanması
- Bu kararlara uymayanları tespit edip, Köy Muhtarlığına bildirilmesi gibi çözüm önerileri ortaya konmuştur.

Bu sorunun tartışılması sırasında ortaya evsel atıkların ayrıştırılarak geriye kazanılması düşünülmüştür. Bir sonraki oturumda konunun tartışılması kararlaştırılmıştır.

3. oturum

Evsel Atıkların Ayrıştırılması Oturumu

Bu oturumun başlangıcında, toplantıların köydeki diğer kadınlar tarafından nasıl karşılandığı görülmüştür. Günlerde ve diğer ev gezmelerinde bu toplantıların konuşulduğu ve merak edenlerin bu haftaki oturuma izleyici olarak katıldıkları ifade edilmiştir.

Katılımcılar, hem mutfak hem de evdeki çöplerin atılmasının kadınların işi olduğunu dolayısıyla evsel atıkların ayrıştırılmasının da kendileri tarafından yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Evsel atıklar iki grupta toplanmıştır.

- Plastik şişe ve cam şişelerin diğerlerinden ayrılması düşünülmüş, fakat, daha sonra bunların ne olacağı sorunu ortaya çıkmış ve bunu ancak muhtarlığın çözebileceğine karar verilmiştir.
- Evlerdeki çok eski kitap ve gazetelerin toplanıp, değerlendirilmesi

Evsel atıklar konusu konuşulurken diğer önemli bir sorunun köy içinde dolaşan sahihsiz köpekler olduğu belirtildi. Söz konusu köpeklerin sel baskını sırasında köye geldikleri ve giderek çoğaldıkları ifade edildi. Mücadele konusunda iki ayrı çözüm önerisi getirildi. Bunlar;

- Sahipli köpeklerle, sahihsizlerin ayrılması ve herkesin köpeğini evde tutması
- Sokak köpekleri ve kedilerinin muhtarlık tarafından toplatılmasıdır.

Eylem Planı:

Toplantının sonunda konuşulan tüm konuların köy muhtarını yakından ilgilendirdiği, o nedenle bir sonraki oturuma Muhtarın davet edilmesi kararlaştırılmıştır.

Katılımcıların çoğu, toplantıya Muhtarın katılmasının eşleri tarafından olumsuz karşılanacağını ifade etmişlerdir. O nedenle muhtarın davet edileceği oturumun kimin

evinde yapılacağı problemi ortaya çıkmıştır. Sonunda köy bekçisinin evinde yapılması kararlaştırılmıştır.

4. Oturum

Köy Muhtarı ile Görüşme

Tüm bu endişelere rağmen kadınlar grubu tarafından belirlenen köyle ilgili sorunlar, hafta içinde yazılı olarak Muhtara verilmiş ve toplantıya davet edilmiştir. Toplantıya gelen muhtar, öncelikle kadınları bu çabalarından dolayı kutlamış ve sorunların kadınlar yardımıyla daha kolay çözüleceğini ifade etmiştir. Muhtar, kendisine iletilen sorunlarla ilgili olarak yaptıklarını şöyle özetlemiştir:

Sinek sorunu ile ilgili olarak, köyün dışındaki kanallar başta olmak üzere tüm sokakların ilaçlandığı belirtilmiştir. Ayrıca, evde hayvan besleyenlerin istemeleri halinde, onların da gübreliklerinin ilaçlanabileceği ifade edilmiştir.

Sahipsiz gezen köpekler için henüz birşey yapılamadığını, çünkü sahipli köpeklerin de bunların içine karıştığını ifade etmiştir. Ancak, en kısa zamanda bunların ayrılması için gerekenin yapılacağı belirtilmiştir.

Çöplerin, belli bir yerde toplanması, oradan da köy dışındaki çöplüklere atılması konusunun ilanlarla duyurulmasına rağmen halen bir sonuç alınamadığı belirtilmiştir. Bu ilanların son bir kez daha duyurulmasının ardından cezai işlem başlatılması kararlaştırılmıştır.

Evsel atıklardan cam şişeler için bir banka bulunabileceği, bunun için de köy katılımının sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Evlerdeki kağıt ve kitapların ilk etapta köy deposuna konulması daha sonra kağıt fabrikasına verilmesi kararlaştırılmıştır.

Bu açıklamalar katılımcıları çalışmalar açısından umutlandırmıştır. Toplantı, bir sonraki oturumun kadın hastalıkları konusunda olmasına karar verilerek sona ermiştir.

5. Oturum (Kadın Hastalıkları)

Bu hafta içerisinde, muhtarlığın sinek mücadelesindeki çabalarının arttığı ve ilaçlamaların sıklaştığı, köyde başıboş dolaşan köpek sayısında azalmalar olduğu, çöp konusunda da bir kez daha duyuru yapıldığı gözlenmiştir.

Bu oturuma grubun devamlı üyeleri mazeretleri dolayısıyla katılamadılar. Onların yerine konuya ilgi duyan kadınlar katılmıştır. Kolaylaştırıcı, kadın hastalıkları konusundaki şikayetlerini sorarak en belirgin problemleri saptamaya çalışmıştır. Ancak, katılımcılar problemlerin bizzat uzman doktor ile konuşulması gerektiği konusunda uzlaşmışlardır. Bir sonraki hafta proje koordinatörü Dr. B. Karaturhan, Karşıyaka 14 Nolu Ana-Çocuk Sağlığı Eğitim Merkezi Başhekimisi olan kadın-doğum uzmanı ile toplantıya katıldı.

Toplantıda öncelikle şikayetler belirlendi. Bu sorunlar sırayla ele alınarak öncelikle nedenleri tartışıldı. Daha sonra alınabilecek basit önlemler ve tedavi önerilerine geçildi.

Daha sonra, kadınların menopoza yakın neler yapması gerektiği üzerinde duruldu. Buna göre, menopoz dönemine yakın her kadının;

- Düzenli muayene olması
- Simir tahlili yaptırması
- Momografi çektirmesi
- Kan tahlili yaptırması gerektiği gibi öneriler yapıldı.

6. Oturum (Beslenme)

Oturumun başlangıcında beslenme konusundaki broşürler okundu ve konu tartışmaya açıldı. Halilbeyli örneği incelendi ve benzer bir matriks hazırlandı. Sonuçta, katılımcıların dengeli beslenme konusunda bilgi sahibi olduğu ancak uygulayamadıkları ortaya çıkmıştır. Kadınların çocukların beslenmesi konusunda dikkatli olduğu, kendilerinin ise çok fazla süt

ve süt ürünleri, meyve-sebze tüketmedikleri ifade edilmiştir. Toplantı, bir sonraki oturumda beslenme konulu video-bandin izlenmesi kararlaştırılarak tamamlanmıştır. Ancak, daha sonraki oturumda yeterli katılım sağlanamadığı için video bant izlenememiştir. Katılımın düşük olmasının nedeni olarak da baharın gelmesiyle yoğunlaşan işlerde eşlere yardımcı olunması gösterilmiştir.

7. Oturum (Aile Planlaması)

Köyün ilkokulunda gerçekleştirilen bu oturuma sürekli katılımcıların yanısıra konuya ilgi duyan diğer kadınlar da katılmıştır. Aile planlama uzmanı doktorun katıldığı toplantıda aile planlaması konusundaki son yenilikler ve merak edilenler tartişılmıştır.

Toplantıda öncelikle köyde uygulanan aile planlama yöntemleri sıralanmıştır. Tartışmaların sonucunda köyde yaygın olarak spiral kullanıldığı saptanmıştır.

Spiral kullanımından dolayı bazı problemlerle karşılaşıldığı ifade edilmiştir. Bu problemler, adet süresini ve miktarını arttırması, anormal kanama ve kaşıntı yapması olarak sıralanmıştır. Daha sonra, aile planlama yöntemleri genel hatları ile anlatılmıştır.

Bu konuda yardıma ihtiyaç duyanların konu uzmanının çalıştığı Karşıyaka 14 Nolu Ana-ocuk Sağlığı Eğitim Merkezinden cretsiz yararlanabileceği belirtilerek toplantı tamamlanmıştır.

Musabey Köyü kadın grubunda daha sonraki oturumlarda işlerin yoğunluğu nedeniyle katılım sağlanamadığından toplantılara son verilmiştir. Toplantılara son verilmeden önce, daha önce eylem kararları olarak belirlenen köpeklerin toplatılması ve kaldırımların düzeltilmesi gerçekleştirilmiştir.

Kolaylaştırıcı bütün çabasına rağmen bu çalışmalarda artık daha fazla bir katkısı olamadığını belirtmiştir. Kadınların hayvancılık dışında tarımla uğraşmaması bu konuların ele alınmasını kısıtlamıştır. Kolaylaştırıcının köyden olması ve köyde yaşaması aşırı empatik olarak olaylara dışardan bakmayı güçleştirmiş olabilir.

6.7. Seyrek Beldesi Erkek ve Kadın Grubu

Seyrek Beldesi; Yunanistan'ın Selanik şehrine bağlı dört ayrı köyden gelen göçmenlerden oluşmuştur. Beldenin birbirleriyle geçinemeyen dört ayrı köyden g edenlerden oluşması sürekli bir toplumsal çatışmayı da beraberinde getirmiştir. Son 10 yıl öncesine kadar birbirlerinden kız alıp vermeyen bu gruplar arası çatışmalar günümüzde de devam etmektedir. Çalışmanın yapıldığı dönemde bu köy içi atışma Belediye seçimlerinde politik çatışma biçimini almıştır. Projenin yürütülmesi bundan büyük ölçüde etkilenmiştir. Özellikle erkek grubunun kurulmasında Belediye'nin katkısının istenilmiş olması tamamen zararlı olmuştur. Belediye seçimlerde iki parti arasında el değiştirmiş, her dönemde proje çalışmalarına yardım eden belediye başkanının rakipleri gruba katılmamışlar, hatta çalışmaya kuşku ile bakmışlar, kimi zaman sabote etmişlerdir. Belediye seçimle el değiştirdiğinde bu defa aynı şeyler diğer yönden yaşanmıştır. Erkek grubunda kolaylaştırıcı işlevi yapan Tarım İlçe Müdürlüğü alışanlarının gece çalışmayı kabul etmemeleri (köyün lojmanlarına yakınlığına rağmen), isteksiz çalışmaları erkek grubunun başarısızlığında büyük rol oynamıştır. Kolaylaştırıcılar köydeki bir kısmı büyük üreticilerin bilgisinin kendi bilgilerini aştığını ileri sürerek köydeki çalışmalarının başından itibaren başarısız olacağına inanmışlardır. Bu durum da kolaylaştırıcıların isteksiz olmasında rol oynamaktadır. Kolaylaştırıcılar köy içi çatışmanın tarihe dayanan sosyolojik yönünü görememekte, olayı yalnızca politik bir çatışma olarak yorumlamaktadırlar. Kolaylaştırıcılar, üreticilerin daha bilgisiz olduklarını düşündükleri yamaç ve dağ köylerinde çalışmaları halinde daha başarılı olacaklarını, kendilerini onların yanında daha rahat hissedeceklerini ileri sürmüşlerdir. Bu köydeki çalışmaların başarısızlığını önleyebilmek için Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerinde denetlemeden, motivasyona ve meslek içi eğitime kadar her şeyin değişmesinin gerektiği

söylenbilir. Bu koşullarda bunların hiç biri yapılamamaktadır. Mart-Haziran 1999 arasında erkek grubu 5 dolayında toplantı yapmıştır. Bu toplantılara katılım çok düşük sayılarda olmuştur. Kolaylaştırıcılar ve köy Belediyesi tarafından doğru dürüst bir organizasyon yapılmamıştır. Bazan eski muhtarlık binasına bazan da belediye binasına katılımcılar çağırılmıştır. Belediye binasında yapıldığında muhalefette bulunan köy kesimi binayı düşman mekanı saymış, bu nedenle de toplantıya katılmamıştır. Bu toplantılarda pamukda besleme, toprak tahlili, pamukda entegre mücadele (Bornova Ziraî Mücadele Araştırma Enstitüsünden uzmanların da katılımı ile) konuları ele alınmış; ancak konulara katılımcılar ilgi duymamış, kolaylaştırıcılar eylemi takip etmemiş, köyden de çalışmaları sürükleyecek, önderlik edecek kişiler çıkmamıştır. Koordinatörlerin ilgisi ve her toplantıya katılımına rağmen sonuç değişmemiştir. Belediye Başkanları belki de yoğun çatışma havası içinde çalışmalara çok yakın ilgi gösterememişlerdir.

Kadın grubu çalışmaları

Kadın grubu çalışmaları 25 Haziran 1999'da başlamıştır. Kolaylaştırıcıları Tarım İlçe Müdürlüğünden gıda mühendisi ve ev ekonomisti birer çalışandır. Kadın grubu katılımcıları beşi evli, ikisi bekar 21-35 yaşları arasında kadınlardır. Toplantılar 25.6.1999'da başlamıştır.

İlk toplantıda sorunlar ve toplantılarda ele alınması gerekli konular belirlenmiştir. Bunlar:

- Köylüler arası küskünlüğün giderilmesi
- İnsan psikolojisi hakkında bilgilenme ihtiyacı (köydeki çatışmanın çözümlenmesi ihtiyacını yansıtır)
- El emeği ile yapılan nakışların değerlendirilmesi
- Sosyal faaliyetlerin eksikliği
- Kadın sağlığı
- Aile içi ilişkiler
- İlk yardım
- Çocukları bırakacak bir kreşin olmayışı
- Meslek kurslarının olmayışı
- Kuaförün eksikliği

1. oturma

İlk oturumda, köyde yaşayanların arasındaki küskünlük sorunu ele alınmış ve bunun nedenleri grup üyeleri ile tartışılmıştır. Tartışmaların sonucunda, küskünlüğün siyasi nedenlerden kaynaklandığı görüşüne varılmıştır. Çözüm olarak aşağıdaki eylem kararları alınmıştır. Bunlar;

1. Karşı tarafa olumlu bir adım atılması. Bu çerçevede eski başkanın ziyaret edilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak, önce koordinatör Dr. B. Karaturhan'ın arabulucu olarak eski başkanı ziyaret etmesi ve havayı yumuşatması istenmiştir.
2. Fanatik kamplaşmayı körükleyecek davranışlardan kaçınılması
3. Tüm köyü ilgilendiren önemli bir konuda özellikle de "Aile içi iletişim" konusunda bir konferans verilmesi

Bu oturum sonrası tüm köye yönelik "İletişim" konulu bir konferans düzenlemesine karar verilmiştir. Bu konferansın E.Ü. Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Başbakanlık Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Çocuk Esirgeme Kurumu İzmir Toplum Merkezi tarafından organize edilmesi kararlaştırıldı. Konferansta konuşmacı olarak, bir psikiyatr hekim, bir psikolog ve bir sosyal hizmet uzmanının katılması uygun bulunmuştur. Eski başkanla yapılan görüşme sonucunda köydeki tüm tarafların konferansa katılmaları sağlanmıştır. Ancak, toplantıya katılacak konuşmacıların ünvanlarının (psikolog, psikiyatr hekim vb.)

telaffuz edilmemesi istenmiştir. Zira, bu ünvanlar bilindiği takdirde “köye deli doktorları geldi, biz deli miyiz” diye tepki verebilecekleri belirtildi. Ayrıca; köyden kişilere çok fazla söz verilmemesi, zira kavga çıkabileceği de ifade edilmiştir.

Bu oturumdan sonra ana başlığı “iletişim” olan ve uzmanların katıldığı toplantı Köy meydanında düzenlendi. Köyün hemen hemen tamamı (kadınlar daha uzaktan) toplantıya köy meydanına sıralanan sandalyelere oturarak katılmışlardır. Uzmanlardan birinin kolaylaştırıcılığında ve tersi önerilmesine rağmen bu uzmanın inisyatif kullanmasıyla bir forum havası içinde toplantı sürdürülmüştür. Söz alanların çoğunluğu çatışmayı körükleyici tarzda konuşmuşlardır.

2. oturum

“iletişim” konulu konferanstan sonraki ilk oturumda, öncelikle toplantı değerlendirildi. Toplantının beklenildiği gibi sorunları çözmeye yardımcı olmadığı sonucuna varıldı. Zira, halktan olumlu bir çaba sarfeden olmadı. Bu değerlendirmeden sonra, oturuma katılan sosyal hizmet uzmanı ve psikolog sorunların çözümüne yönelik bazı önerilerde bulundular. Bunlar;

1. Yanlışa yanlışa karşılık verilmemesi (bu çerçevede karşı tarafa olumlu bir adım atılması ve onların nişan,düğün gibi kutlamalarına katılmak.)
2. İnsanların, birbirlerinin sınırlarını bozmak için yaptığı davranışlara karşı sakin ve soğukkanlı olmak. Böylece, karşı taraf beklemediği bir davranış biçimi ile karşılaştığı için eylemden vazgeçecektir.
3. Köydeki yerel liderlerin bulunması ve onların arabuluculuk yapmalarının sağlanması
4. Toplantıların tarafsız bir yerde yapılması
5. Belediye Başkanının eşi ve Halkla İlişkiler Müdiresinin gruptan çıkarılması (böylece, grubun politik yanının dengelenmesi sağlanabilir).
6. Köyün tamamını ilgilendirecek konferanslar düzenlenmesi
7. Ortak çıkarılarda buluşulmasının gerekliliği
8. Belediyenin herkesin malı olduğunun ve herkese hizmet vermesi gerektiğinin benimsenmesi
9. Tartışılan şeylerin yanlış olduğu ve hedef saptırdığı mesajının karşı tarafa verilmesi
10. Sürtüşmelerle bir yere gelinemeyeceği mesajının verilmesi

Tüm bu öneriler sıralandıktan sonra, köyde siyasetin yeni algılandığı ve köyün kuruluşundan beri devam eden toplumsal çekişmelerin seçimlerle tekrar su yüzüne çıktığı sonucuna varılmıştır. ancak bu aşamadan sonra köydeki iç çatışmalar daha da yoğunlaşmış ve adam yaralama düzeylerine ulaşmıştır. Belediye Başkanı ve diğer ilgili katılımcılar bu koşullarda çalışmaların yararlı olamayacağını düşündüklerini, çabaların boşa gittiğini koordinatörlere bildirmişler ve toplantıları sürdürmemelerini üzümlere önermişlerdir.

6.8. Çukurköy Kadın Grubu

Çukurköy; Menemen’e 25 km uzaklıkta yaklaşık 270 haneli, 1000 nüfuslu bir köydür. Her evde 3-5 adet süt ineği bulunmaktadır. Hayvanların herşeyi ile kadınlar ilgilenmektedir. Kadınlar ayrıca bağ-bahçe tarımı ile de uğraşmaktadırlar. Köyde, ıspanak, fasulye, tahılın yanısıra elma ve nar yetiştirilmektedir. Ayrıca, Haykıran Mevkiinde bağları bulunmaktadır. Yazın bağ evlerine göç edip, Ağustos ayında geri dönmektedirler. Köyde, besin ihtiyaçlarının çoğu köy içinden sağlanmakta olup, sadece pirinç dışarıdan alınmaktadır. Erkekler, sadece dağdan odun kesip, orakla ekin biçmektedirler. Bunların dışındaki tüm işlerle kadınlar ilgilenmektedir. Kadınlar, hayvan sağlığı ve diğer tarımsal konularda iki önder çiftçiye güvenmektedirler.

Kadınlar, tarım dışında eliş-nakışla uğraşmaktadırlar. Özellikle de iğne oyası yapıp satılmaktadır. Köyde, biri 18 yıl önce, diğeri 2-3 yıl önce olmak üzere Halk Eğitim Merkezi tarafından nakış hocası gönderilmiş, biçki-dikiş ve nakış kursu açılmıştır. Bunun dışında, Tarım İlçe Müdürlüğü tarafından halı kursu açılmıştır.

Köyde kadın grubu çalışmaları 17 Kasım 1999'da başlamıştır. Kolaylaştırıcı Tarım İlçe Müdürlüğünden gayretli ve ilgili bir ev ekonomistidir.

Katılımcılar 20-40 yaş arası, çoğu evli altı kişidir. İlk oturuma, Dr. B. Karaturhan da katılmış, tartışılacak konuları içeren gündem belirlenmiştir.

Tartışılacak Konular:

1.Kadın sağlığı

2.Domates ve fasulyede kırmızı örümcek

3.Genel sağlık (özellikle bel ağrıları)

Katılımı arttırabilmek için neler yapılabileceği tartışılmıştır. Katılımcılar, diğer kadınların eşlerinden ve dedikodudan çekindikleri için toplantıya gelmeye çekindiklerini ifade etmişlerdir.

Bu köydeki çalışmalar, Tarım İlçe Müdürlüğü'nün araç olanaklarının sınırlı olması ve kadın grubunda görev yapan kolaylaştırıcıların erkek grubunu yönetenlere bağımlı kalması nedeniyle yürütülememiştir.

6.9. Harmandalı Beldesi Kadın Grubu

Bu beldedeki erkek grubunun yeterli bir başarı sağlayamadığı belirtilmiş idi. Kadın grubu ise büyük ölçüde proje koordinatörü Dr. B. Karaturhan'ın yardımı ile yürütülmüştür. Tümüne katılmamakla birlikte Tarım İlçe Müdürlüğünden bir ev ekonomisti ve gıda mühendisi de kolaylaştırıcı olarak görev yapmıştır. Bu kadın grubunda da hayvancılık konuları ile kadınlara özel sağlık sorunları, iletişim sorunları birlikte ele alınmıştır. Bu köyde İzmir Büyükşehir Belediyesine ait bir çöp deponi alanı bulunmaktadır. Kurallara aykırı olarak kente çok yakın ve sağlıksız olan bu alan köyde insan sağlığı, hayvan sağlığı ve geniş bir çevrede hava, yeraltı suyu alanlarında geniş bir çevre sorunu yaratmaktadır. Bu sorun çözülmediği sürece hayvan sağlığında da kalıcı bir düzelme beklemek çok zordur. Ayrıca Beldede her an çok ağır bir çöp kokusu hissedilmekte, sinekler çokça bulunmaktadır. Bu derece derinden hissedilen ve hayvancılık dahil her alana etkileri olan bir sorun ortada dururken, bu sorunun tarım kökenli olmadığı nedeniyle göz ardı edilmesi ve kadın grubunun gündeminden çıkartılması düşünülemezdi. Bu nedenle KKD çalışmalarında bulunan tarımsal yayımcıların bu beldede olduğu gibi çok boyutlu olması ve değişik disiplinlerden insanlarla birlikte çalışmaya açık olması gerekmektedir. Aksi takdirde tamamen tarım konularından oluşacak bir gündem arkasından gidecek kimse bulmakta da zorlanacaklardır.

Harmandalı'da aile ve çocuklarla ilgili eğitim, sağlık vb. problemler olduğunda öncelikle aile büyüklerine daha sonra Sağlık Ocağı ve İlköğretim Okulu yetkililerine başvurulmaktadır.

Beldedeki Sağlık Ocağı 1996 yılında açılmış olup, bir doktor, iki hemşire, iki ebe ve bir sağlık memuru görev yapmaktadır. İlköğretim okulunda 20 öğretmen, Halk Eğitim Merkezi'nin açtığı kursta da iki öğretmen görev yapmaktadır.

Kadın grubu çalışmalarına 9.5.2000 tarihinde başlamıştır. Katılımcılar 32-55 yaşları arasında (ortalama 41) tümü evli kadınlardır. İkinci toplantıda tartışma konuları ve ağırlıkları saptanmıştır.

Çizelge 6.18. Harmandalı Kadın Grubunda Sorunlar ve Ağırlıkları

<u>Tartışma Konuları:</u>	<u>Ağırlığı (%)</u>
1.Psikolojik sorunlar	30
2.Genel sağlık (bel ağrıları, kireçlenme vb.)	28
3.Kadın hastalıkları (menapoz, hamilelik vb.)	26
4.Çöp (çöp arabalarının bıraktığı pis sular nedeniyle oluşan sinekler ve koku)	12
5.Hayvan hastalıkları	4
- mastitis	
- buzağı ölümleri, düşükler	
- buzağuların gözlerindeki şişlik, akıntı	
- buzağuların tırnaklarındaki morluk, şişlik ve yaralar.	

1. oturum

Süt hayvancılığı ile uğraşan bu köyde kadınlar grubunu oluşturmak üzere yapılan ilk toplantı bir önder çiftçinin evinde gerçekleştirildi. Kolaylaştırıcı olarak koordinatör Dr. B. Karaturhan'ın katıldığı bu toplantıda, projenin ne olduğu, amacı ve çalışmaların nasıl yürütüleceği anlatılmıştır. Daha sonra tartışılması istenen konular kabaca konuşulmuştur. Ancak, konuların belirlenmesi, Menemen İlçe Tarım Müdürlüğü'nde görevli diğer kolaylaştırıcı ve diğer katılımcıların geleceği ikinci toplantıya bırakılmıştır.

2. oturum

Tarım İlçe Müdürlüğü'nden bir ev ekonomistinın da katıldığı bu oturumda 12 kişilik katılımcı listesi kesin olarak oluşturuldu. Oluşturulan bu grubun tamamının katılımıyla tartışma konuları ve öncelik sıraları belirlendi. Daha sonra ilk sırada yer alan psikolojik sorunlar tartışmaya açıldı. Öncelikle bunun nedenleri belirlenmeye çalışıldı. Sorunların, köyden ve aileden olmak üzere iki ayrı etmeden kaynaklandığı ifade edildi.

Köyden kaynaklanan nedenler:

1. İyi niyet suistimali (sömürülme)
2. Çevreyi fazla dikkate alma (kendini kısıtlama ve dışarıdaki olaylardan olumsuz yönde etkilenme)
3. Arzu edilen şekilde davranamama (hep sabretme ve susmak zorunda kalınması)
4. Dedikodunun fazla olması
5. Dışarıdan gelin gelme (dolayısıyla eşe ve yeni çevreye uyum sağlamadaki güçlükler çekilmesi)

Aileden kaynaklanan nedenler:

1. İyi niyet suistimali
2. Evlilikte uyumsuzluk
3. Geniş ailede yaşamının getirdiği problemler
4. Eş ve eşin ailesi tarafından sahip çıkılmama, dışlanma
5. Eşlerin sorumluluk almaması ve kendi aileleri ile kadınlar arasında gerekli dengeyi kuramamaları

Ayrıca, köyde kapalı bir ilişki yaşanmaktadır. Tüm erkek çocuklara ev yapılıma geleneği bulunmaktadır. Evi olmayana kız verilmemektedir. Bu durum anne-babanın görevi olarak görülmekte, özveri olarak kabul edilmemektedir. Bu da insanlar üzerinde baskı yaratmaktadır.

Eylem Kararı:

Belirlenen bu sorunların ruh sağlığı konusunda çalışan uzmanlar yardımıyla çözümlenmesine karar verilmiştir. Bu amaçla koordinatörün İzmir Toplum Merkezi'nde görevli psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarıyla görüşüp, onları bir sonraki oturuma davet etmesi kararlaştırılmıştır.

3. oturum

Bu oturuma İzmir Toplum Merkezi'nden iki psikolog ve bir sosyal hizmet uzmanı katılmıştır. Uzmanlar gruba tanıştırdıktan sonra, grubun bu toplantılardan ne beklediği ve ne umduğu soruldu. Katılımcılar, bazı sıkıntıları, problemleri olduğunu bunları uzmanların yardımıyla çözmeyi hedeflediklerini ifade ettiler. Uzmanlar, katılımcılara ikinci olarak evlilik konusundaki düşüncelerini sormuşlardır. Katılımcıların çoğu evliliği, beraber yaşamak, konuşmak, paylaşmak olarak algıladıklarını ancak gerçek hayatta bunu bulamadıklarını belirtmişlerdir.

Tüm bunlardan sonra psikolog, sıkıntıdan ne kastedildiği, sorunların ne olduğunu sordu ve tartışmayı başlattı. Tartışmalar sonucunda;

Sorunlar

1. Birbirini anlayamama
2. Karşı tarafa "hayır" diyememe (onca özverinin sonunda da beğenilmeme)
3. Kendisini önemsiz görme
4. Başkalarının problemlerini de kendi problemi gibi aşırı önemseme
5. Yanlışa yanlışa cevap verme
6. Sorunlara alışma
7. Kıyaslama yapma sonucunda öfkeyle karşılaşma
8. Sürekli olumsuzlukları değerlendirme olarak sıralanmıştır.

Cözümüne ilişkin öneriler:

1. Kişileri olduğu gibi kabul etme,
2. Başkaları ile kıyaslama yapmama, kıyaslama yapmadan konuşma
3. Olumsuzlukları öncelikle dile getirmemeli, ödüllendirmenin devreye sokulması
4. Öncelikle kendi mutluluğunu sağlamaya çalışma
5. Kendine uğraş bulabilme, köyün dışına çıkabilme
6. Kendimizi, duygularımızı doğru ifade edebilme
7. Kişilerin iyi yönlerini görebilme
8. Karşı tarafın özellikle de eşlerin sorunlarını dinleyebilme, paylaşabilme
9. Kendi sorunlarını başkalarıyla paylaşabilme
10. Yanlışa yanlışa cevap vermeme, karşı tarafın hangi yanlışının bizim hangi tarafımıza (davranışımıza) engel olduğu saptama
11. Kendi hatalarımızı görebilme
12. Karşı tarafla konuşurken gülyüzle davranma, kendine çeki düzen verme
13. Konuşma tarzını iyi seçmek (sen dilini kullanmadan, ben dilini kullanarak davranmak, karşı tarafı suçlamadan "yapar mısın? Yardıma ihtiyacım var, yardım edermisin?" tarzını benimseme)
14. Sevgiyi dışa kapatmamak, paylaşmak.

Eylem Kararları:

Oturumun sonunda eylem kararı olarak; sıralanan bu çözüm önerilerini bir hafta boyunca aile içinde ve diğer ilişkilerde uygulamaya çalışılması ve sonuçların bir sonraki haftaki oturumda uzmanlara anlatılması benimsenmiştir. Bu çerçevede,

1. Sen dili yerine ben dilini kullanarak konuşmak
2. Karşı tarafı suçlamadan konuşmak
3. Kıyaslamadan, saldırmadan, sakın konuşmak
4. Beden dilimizi kullanmak (dış görünümüze özen göstererek ve gülyüzle konuşmak)
5. Yardım isteme şeklini bilmek ve doğru yardım istemek.
6. Sevgiyi dışa kapatmama ve paylaşmanın sağlanmaya çalışılması kararlaştırılmıştır. Zira, sevgi paylaşıldıkça artmaktadır.

Oturumun sonunda ayrıca, bir sonraki oturumda çocuklarla ilgili problemlerin tartışılması kararlaştırılmıştır. Çocuklarla ilgili problemler olarak;

1. Alt ıslatma
2. İnatlaşma
3. İçer kapanıklık
4. Kendini ifade edememe
5. Babayla iletişim kuramama, korku sıralanmıştır.

4. oturum

İzmir Toplum Merkezi'ndeki uzmanların tekrar konuk oldukları bu oturuma grup üyelerinden 11 ve dışarıdan 5 kişi olmak üzere toplam 16 kişi katılmıştır. Kolaylaştırıcıya yardımcı olacak ev ekonomistinin katılamaması nedeniyle bu görev Dr. B. Karaturhan tarafından yerine getirilmiştir. Toplantının başlangıcında öncelikle, bir önceki oturumun değerlendirilmesi yapılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda katılımcıların bir hafta boyunca; eylem kararı olarak benimsenenleri uygulamaya çalıştıkları ve bunun sonucunda da; bir hafiflik hissettiklerini, katılımcıların eşlerine toleranslı bir şekilde davranmaya çaba gösterdikleri, ancak bunun dozunu ayarlama sıkıntı çektiklerini, bu kararları uygulayan herkesin geçmişini yeniden değerlendirdiği ve artık eskisi kadar sinirlenmediklerini fark ettikleri, kızgınlıkların yine olduğu ancak bunları paylaşarak, konuşarak atlarmaya çalıştıkları, toplantıda konuşulan konuların eşlerle de tartışılmış olması ve eşlerin hoşuna gitmesi, katılımcıların Karşıyaka'da bulunan Toplum Merkezi'ni ziyaret etmelerinin eşleri tarafından onaylanması gibi gelişmelerin yaşandığı ifade edilmiştir.

Bu değerlendirmelerden sonra psikolog, yaşamımızdaki stresi azaltmanın yolları ile ilgili bilgi vermiştir.

Stresi Azaltmanın Yolları

1. Hayır demeyi öğrenmek (stresi arttıran etmenlerin başında herkesten onay alma isteği gelmektedir. O nedenle hayır demeyi öğrenmemiz ve kendimiz için birşeyler yapabilmemiz gerekmektedir. Zira kendimiz için birşeyler istememe stres yaratmaktadır.
2. Mükemmeliyetçi olmamak. Kişiler, sürekli mükemmeli aradıklarında, kısacası mükemmeliyetçi olduklarında ezilmekte ve bunun acısını kırıcı olarak çıkarmaktadırlar.
3. Problem çözümünü ertelememek
4. Çocuklara, eşlere sorumluluk yüklemek
5. Mutluluğu başka bir yerde ve zamanda aramamak. Çünkü mutluluk daima yaşanan zaman içerisinde.
6. Başkaları için aşırı üzülmemek
7. Kendini doğru ifade edebilmek. Problemleri, alındığımız noktaları karşı tarafa net olarak ifade etmek. Bize öfke ile davrananlara, kırıldığımız noktaları ve beklentilerimizi ima yolu ile değil net bir şekilde konuşarak anlatmak.
8. Yalnız kalmaktan korkarak her ilişkiye evet dememek. Yalnız kalmaktan korkarak sürekli verici olmak yanlıştır. Sağlıklı ilişkiler, paylaşılan ilişkilerdir.
9. Kendimiz için de birşeyler istemek

Bu bilgiler verildikten sonra katılımcıların bu konuda yaşadıkları sıkıntılar tartışıldı ve konu uzmanına çeşitli sorular yöneltildi.

Daha sonra bu oturumun asıl konusu olan çocuklarla ilgili problemlere geçildi. Konu uzmanı, öncelikle büyüklerin çocuklara karşı olumsuz tavırlarının neler olduğunu ve neler yapılması gerektiğini belirterek çocuklara şiddet uygulanmasının yanlışlığını vurguladı. Zira, çocukların şiddete şiddetle karşı koydukları ve doğruyu göremedikleri ifade edildi.

Tüm bunların sonunda konu toparlandı ve katılımcıların önümüzdeki günlerde deneyeceği davranışlar hakkında bir eylem planı geliştirildi.

Eylem Kararları:

1. İzmir Toplum Merkezi'nde E.Ü.Tıp Fakültesi Çocuk Psikolojisi Ana Bilim Dalında verilecek olan "Çocuk ve Genç Psikolojisi" konulu konferansa katılmak
2. Çocuklarımızı olduğu gibi kabul etmek,
3. Çocuklara zaman ayırma ve onlarla bire bir ilgilenmek,
4. Dayak ve olumsuz davranışlardan kaçınmak, sakınmak
5. Özgürlüğün sınırlarını belirlemek,
6. Çocuklara taşıyacağından fazla yük, sorumluluk vermemek,
7. Olumlu davranışları takdir etmek, öne çıkarmak,
8. Çocuklarla olumsuz davranışın sonuçları ile ilgili olarak konuşmak. pişmanlık duymasını sağlamak.

Bazı katılımcıların bu konularda bireysel danışmanlık hizmeti alabilmek için ayrıca Toplum Merkezi'ne başvuracakları ifade edilmiştir.

Bu eylem kararlarının alınmasından sonra, bir sonraki hafta Karşıyaka'da (İzmir) bulunan İzmir Toplum Merkezi'nde görüşmek üzere oturum tamamlanmıştır.

5 .oturum

Toplum Merkezi'nde gerçekleştirilen oturuma Harmandalı Köyü'nden 12 kişi katılmıştır. Bunların dokuzu kadın grubundan, üçü dışarıdandır. Katılımcıların ulaşım problemleri Harmandalı Belediyesi tarafından çözülmüştür. Toplantıya, kolaylaştırıcı olarak Dr.B. Karaturhan ve Menemen İlçe Müdürlüğü'nden ev ekonomisti ile bir ziraat mühendisi katılmıştır. E.Ü. Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi'nden bir öğretim üyesi tarafından verilen konferansta;

1. Çocuk ve gençlerde davranış bozuklukları
2. Hiperaktivite (aşırı hareketlilik ve dikkat eksikliği)
3. Okul çağı çocuklarının psikolojisi
4. Ergenlik ve cinsel kimlik problemleri
5. Enses ilişkiler (aile içi cinsel ilişkiler)
6. Tek çocukların avantaj ve dezavantajları
7. Anne-baba-öğretmen ve çocuk ilişkileri
8. Okul çağı çocuklarda karne döneminde ödül ve cezalandırma

gibi konular üzerinde durulmuştur. Konferansın başlangıcında İzmir Toplum Merkezi Müdürü, Harmandalı kadın grubunu tüm misafirlere ve konuşmacıya tanıttı. Bu durum, kadın grubundaki katılımcıları onurlandırmıştır. Toplantıdan sonra Harmandalı kadın grubu ayrı bir salona alınarak ikramda bulunuldu. Ayrıca, Merkezde görev yapan uzmanlar ve öğretim üyesi ile konuşmaları, tartışmaları ve merak ettikleri konuları sormaları sağlanmıştır. Bunun dışında , Merkezde görevli uzmanlar tarafından Toplum Merkezi ve faaliyetleri tanıtılmıştır.

İzmir Toplum Merkezi 1990 yılında kurulmuş olup, Başbakanlık Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışmaktadır. Çocuk iletişimi ve gelişim dönemlerine yönelik olarak 21 haftalık eğitim programları düzenlemektedir. Merkezde, iki sosyal hizmet uzmanı, bir çocuk gelişim uzmanı ve bir psikolog görev yapmaktadır. Merkezde ayrıca bireysel psikolojik danışmanlık hizmeti de verilmektedir. Merkezin tüm faaliyetleri ücretsiz olarak yürütülmektedir.

Toplantının sonunda kadın katılımcılara, toplantıyı nasıl değerlendirdikleri soruldu. Katılımcılar; toplantıyı ve kurumu çok beğendiklerini, bunları daha önceden yaşamış olmayı istediklerini ancak yine de geç kalmadıklarını vurgulamışlardır. Böyle bir fırsatın kendilerine verilmiş olmasından memnuniyet duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu haftaki oturum katılımcıların, konferansta anlatılanları uygulamaya karar verdikleri eylem kararı ile son bulmuştur. Toplum Merkezi'nden ayrılırken bir fotoğraf çektirmişlerdir.

6. oturum

Gruptan 10 kişinin katıldığı bu oturumda öncelikle bir hafta önceki konferans değerlendirilmiştir. Katılımcılar, İzmir Toplum Merkezi'ne yapılan gezinin onlar için apayrı bir önem taşıdığını vurgulayıp nedenlerini sıraladılar. Nedenler:

1. ilk kez toplu olarak bir girişimde bulduklarını,
2. ilk kez toplu olarak resmi bir kurumu ziyaret ettiklerini
3. Ziyaret edilen kurumda beklediklerinin aksine çok sıcak bir yaklaşımla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Merkez Müdürü'nün "bugün aramızda özel konuklarımız var, Harmandalı Grubu" diye anons etmesi onları onurlandırmıştır.

4. Toplantının sonunda kendilerinin özel bir salona alınarak ikramda bulunulmasından dolayı onurlandırıldıkları ve kendilerine değer verildiğini hissettiklerini ifade etmişlerdir. Hatta, okumuş, belli mevkiye gelmiş kişilerin kendilerine yukarıdan bakmadan, onlardan biriymiş gibi davranmalarından duydukları memnuniyetleri belirtmişlerdir.

Bu haftaki oturumda ise Dr. B. Karaturhan öncelikle, mastitisin (meme iltihabı) ne olduğu ve çeşitleri hakkında açıklayıcı bilgiler vermiştir. Daha sonra, açık ve gizli mastitisi tanıtan resimler duvara asılıp tartışılmıştır. İkinci aşama olarak, katılımcıların mastitisten ne anladıkları, hastalık belirtileri olarak neleri gözledikleri ve tedavi olarak neler yaptıkları tartışılmıştır. Katılımcıların aslında teoride birçok şeyi bildikleri ancak uygulamaya üşendikleri saptanmıştır. Katılımcılar; meme iltihabı denildiğinde memelerin şişmesi, sertleşmesi ve kızarmasını anlamaktadırlar. O zaman memeleri sirkeli su ile silmekte ya da buz ile muamele etmektedirler. Böyle geçici önlemlere başvurulmaktadır.

Daha sonra mevcut uygulamaları saptamak amacıyla hazırlanan matriksler doldurulmuştur.

Bunların dışında; katılımcıların tamamının ahırları havalandırdıkları, günde iki kez (sabah ve akşam) açık havadakileri de bir kez olmak üzere gübrelerini temizledikleri, tamamının makinalı sağım yaptıkları, memeleri su ile temizledikleri ancak hiçbir şekilde kurulumadıkları, sütü yere sağma şeklinde ön kontrol yaptıkları, sağım sonrası dezenfeksiyon yapılmadığı ve mastitisli sütün buzağılara verildiği saptanmıştır. Katılımcılar; mastitisi ateş, memelerde şişkinlik, huzursuzluk, sütte peynirlenme, süt yerine yeşilimsi su gelmesinden anlamaktadırlar. Tedavi olarak da antibiyotik iğnesi yapmaktadırlar. Katılımcıların biri dışında hepsi kuruda antibiyotik uygulamaktadırlar.

Çizelge:6.19 Kaç Hayvanda Mastitis Görülüyor Matriksi

İşletme sahibi	Hayvan sayısı	Bugün	Son bir aydır	Bir Yıldır	Görüşler
Şükran	15			1	hasta bir hayvanı ölmüş
Kevser	4	1	1	1	
Nesrin	10	2	3-4	3-4	Yemdeki un fazlalığı
Nigar	25	1	1	1	
İlknur	30	2	3-4	15	Zamanında ve yeter sayıda sağım yapılamıyor
Kübra	3	1	2	2	

Meme iltihabının nedenleri konusunda görüşler:

- 1.Yemlemedeki hatalar (hayvanlara verilen bol unlu yemlerin iltihaplara neden olduğu belirtildi.)
2. Bol süt veren ineklerin yeterince sağılamaması. Günde 40-45 kg veren bu tip ineklerin aslında 3 kez sağılması gerektiği ancak 2 kez sağılabildiği ifade edildi. Bunun sonucunda

da memelerde süt kaldığı ve iltihaplanmaya yol açtığı belirtildi. Böylece doğumdan yaklaşık 1 ay sonra hayvanlarda meme iltihabı görülmeye başlandığı söylenmiştir.

3. Geçici çözümlerde ısrar edilmesi. Koruyucu önlemlerden ziyade hastalığın son safhalarında antibiyotik iğnelerle tedavi edilmeye çalışılmaktadır. Hastalık etmeni tam olarak belirlenemediği için kısa bir süre sonra tekrarlamaktadır.

Son olarak "Mastitis" konulu video-film izletildi. Bu da katılımcıların yaptıkları hataları iyice görmeleri açısından etkili olmuştur.

Eylem Kararı:

Eylem kararı olarak bu konunun uzmanı bir veteriner hekimle birlikte bir oturum gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

7. oturum

Bu oturuma Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü'den mastitis konu uzmanı veteriner davet edilerek Belediye Meclis Salonu'nda kadın-erkek karışık bir gruba konferans vermesi istendi. Konferansa, devamlı grubdan 10, dışarıdan 4 olmak üzere 14 kadın, altısı erkek toplam 20 kişi katılmıştır. Ayrıca, Yeniasır Gazetesi'nden bir muhabir konferansı izlemiş ve haber yapmıştır.

Konu uzmanı, konferansına mastitisin ne olduğunu ve çeşitlerini anlatarak başladı. Konuşması sık sık sorulan sorularla kesildi. Özellikle erkek katılımcılar daha sabırsız davranıp, bir an önce kafalarındaki sorulara yanıt almak istediler. Kadın katılımcılar ise sabırla dinlemeyi tercih ettiler. Uzman, daha sonra alınabilecek önlemleri ve tedavi şekilleri hakkında da bilgi verdi ve sorulara geçildi.

Konferansta, özellikle gizli mastitis üzerinde durularak mikrobun en küçük direnç düşüklüğünde memeye yerleştiği, gözle görülemediği ancak % 20 süt kaybına neden olduğu ve hücreyi tahrip ettiği vurgulandı.

Alınabilecek önlemler olarak;

1. Sağımdan önce ellerin yıkanması
2. Ön sağım yapılması
3. Memelerin temizlenmesi
4. Sağımdan sonra memelerin antiseptikli solüsyona daldırılması (daldırma işinin sağım öncesi de yapılmasının ideal olduğu ancak sağım sonrası mutlaka yapılması gerektiği belirtildi.)
5. Memelerin kurulanması
6. Makinaların günde iki kez (sabah-akşam) temizlenmesi ve kullanılacak dezenfektanların iyotlu preparatlar olmasına dikkat edilmesi olarak sıralanmıştır.

Daha sonra klinik (açık) mastitis hakkında bilgi verildi. Klinik mastitiste ilk 6 saatte müdahale edilirse başarı şansının artacağı (% 86), üzerinden 24 saat geçtiğinde ise başarı oranının % 20'lere inebileceği vurgulanmıştır. Hayvanlara kuruda da antibiyotik tedavisinin uygulanması gerektiği belirtildi. Hasta hayvanların sütlerindeki yağ oranları, vitamin ve mineral oranlarının düşeceği vurgulanarak 2-3 yıl üst üste mastitise yakalanan hayvanların elden çıkarılması gerektiği belirtilmiştir.

Toplantı sonunda kadın katılımcılar, anlatılan koruyucu-temizlik önlemlerini ilk kez koordinatörden duyduklarını daha önce kimsenin kendilerine bunları anlatmadıklarını ifade etmişlerdir.

Eylem Kararı:

Öncelikle anlatılan bu temizlik önlemlerinin alınması ve meme temizliği yapıldıktan sonra steril enjektörlere alınan süt örneklerinin Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Merkezi'ne tahlile götürülmesi kararlaştırılmıştır. Bu analizle mastitis etmeninin teşhis edilmesi ve uygun bir tedavinin başlatılması amaçlanmıştır. Kadın katılımcılar, ayrıca

uzmandan meme temizliğinde kullanabilecekleri dezenfektanları temin edebilecekleri firmaların adreslerini almışlardır.

8. oturum

İzmir Toplum Merkezi'nden bir sosyal hizmet uzmanı'nın konuk olduğu bu oturuma grup üyelerinin tamamı ve dışarıdan iki kişi katılmıştır. Toplantının başlangıcında öncelikle 15-20 yaş arası çocukları olan katılımcılardan ergenlik problemleri olarak nelerle karşılaştıkları ve buna karşılık ebeveynlerin davranışlarının neler olduğu saptanmıştır. Ergenlik problemleri ya da belirtilerinin çok çeşitli olduğu, bazı gençlerin bunları hafif, bazılarının ise daha ağır hissettikleri ifade edilerek ergenlik belirtileri sıralandı.

Ergenlik Belirtileri

1. Okul yaşamında başarısızlık (derslere ilgisizlik ve ders çalışmama, duyarsızlık, öğretmenini dinlememe, okuldan kaçma, kitap okumama vs.)
2. Saygısızlık (büyüklerine karşı saygısız davranışlarda bulunma, onları eleştirme, beğenmeme, karşı çıkışlar vb.)
3. Abartılı duygular
4. Dikkat eksikliği
5. Aynanın karşısında çok vakit geçirme
6. İştah artışı
7. Fiziksel gelişmelerden rahatsızlık duyma
8. Davranışlarda çelişki, tutarsızlıklar

gibi belirtilerin görüldüğünü ve gençlerin bu dönemde yeni bedenlerine uyum sağlamakta güçlük çektikleri, yetersizlik ya da özgürlük duygularını birlikte yaşadıklarını ifade etmiştir. Daha sonra, ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocuklarına nasıl davranmaları konusunda bazı öneriler verildi. Bunlar;

1. Ergenlik dönemindeki gençlerden yavaş, temkinli ve olgun davranışlar beklenmemelidir. Hareketsizlik bu dönemdeki gençlerin doğasına aykırı olup, onlardan olgun davranışlar beklemek, onları eleştirmek haksızlık olmaktadır. Çünkü onlar bu dönemde ne çocuk ne de yetişkindirler.
2. Aşırı baskılı ve ısrarcı davranmayın. Bu onu yalana itmektedir.
3. Ergenlik çağındaki gence, kendisini ancak kendinin koruyabileceği hissini vererek ona güvendiğini belli ediniz. Herşeyi onun adına siz düşünüp uygulamayınız.
4. Çocuklarınıza değerli olduklarını hissettirin ve onay alması gerekli durumları önemseyip, onaylayınız. Evden onay görmeyen çocuklar kötü çevrelerden onay isteyip, yanlış yapabilirler.
5. Onu kimseyle kıyaslamamalıdır
6. Ona kendini ifade edebilme özgürlüğü veriniz.
7. Rüşvet karşılığı olumlu davranış beklemeyiniz. Bu davranışları rüşvet vermeden almaya çalışınız.
8. Hiçbir davranış ve düşüncenizi abartıp, biktirmeden, ısrarcı ve inatçı olmadan sorunları halletmeye çalışınız.

Tüm bu önerilerden sonra katılımcılar tekrar kendi aralarında tartışıp kendi davranışlarının doğru ya da yanlış olduğu sonucuna vararak uzmana danıştılar. Toplantı; bu konuda eylem kararlarının alınması ile sona ermiştir.

Eylem Kararı:

Katılımcılar, tüm bu önerileri önümüzdeki günlerde sabırla uygulamaya çalışmaya ve çocuklarına daha anlayışlı davranmaya karar vermişlerdir.

9. oturum

Kolaylaştırıcı olarak ev ekonomistinin görev yaptığı bu oturuma 14 kişi katılmıştır. Bu oturumda katılımcıların kadın sağlığı konusundaki şikayetleri matrisler yardımıyla toparlanmaya çalışılmıştır. Buna göre; katılımcıların ortalama evlilik yaşı 19, ilk doğum yaşı 20, doğum aralığı 3-4 yıl, doğum sayısı 3 olarak saptanmıştır. Doğum kontrol yöntemi olarak da % 40'nın spiral, % 40'nın hap kullandıkları, % 20'sinin de erkeklerin koruduğu yöntemleri tercih ettikleri belirlenmiştir. Spiral kullananların, adet öncesi ve fazla miktarda gelmesi, hap kullananların sinir bozukluğu, kilo alımı, tüylenme ve adet öncesi gelmesi gibi şikayetleri olduğu ifade edilmiştir.

Ayrıca, kadın sağlığı konusunda en büyük şikayetin adet düzensizliği olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların, adet görme esnasında bulantı, baş ağrısı, sancılı, bacak kasılması, göğüs şişmesi vb. şikayetlerinin olduğu saptanmıştır.

Katılımcılar, adet düzensizliğinin nedenleri olarak;

- Evde yapılan doğumları
- Ebeğin çalışma şeklini
- Doktora gidilmemesini (ihmkarlık ve parasızlıktan) göstermişlerdir.

Tedavi olanların oranı ise %10 civarında bulunmuştur. Diğerlerinin ağrı kesicilerle kendi kendine tedavi olmaya çalıştıkları belirlenmiştir. Tedavi olmamalarının nedenleri olarak da, ihmkarlık, parasızlık ve başka şeyleri ön planda tutma gösterilmiştir.

Eylem Kararı

Toplantı, bu konularda uzman desteğinin alınması ve bu amaçla Karşıyaka'da bulunan 14 Nolu Ana-Çocuk Sağlığı Eğitim Merkezi'nin ziyaret edilmesi eylem kararının alınması ile son bulmuştur.

10. oturum

Koordinatör ve kadın grubundan 8, dışarıdan 3 kişi olmak üzere Karşıyaka 14 Nolu Ana-Çocuk Sağlığı Eğitim Merkezi ziyaret edilmiştir. Ziyaret sırasında Merkezden bir kadın-doğum uzmanı ve bir aile hekimi yardımcı olmuşlardır.

Öncelikle kurumu tanıtıcı bilgiler alınmıştır. Daha sonra, kadının cinsel organları ile ilgili genel bilgiler verilirken, aile planlama yöntemleri konusundaki son gelişmeler aktarılmıştır. Ayrıca, meme kanseri riskine karşı meme muayenesinin nasıl yapılması gerektiği öğretilmiştir.

Uzman genel hatları ile menapoz, adet sancuları, adet düzensizlikleri, yara ve kaşıntının nedenleri ve tedavisi hakkında bilgiler vermiştir. Uzmanlar, kadınların 1 Milyon TL karşılığında bu kurumda muayene olabileceklerini, ultrason hizmetinden yararlanabileceklerini ifade etmişlerdir.

Eylem Kararı:

Toplantı, katılımcıların 2-3 kişilik gruplar halinde 14 nolu Ana-Çocuk Sağlığı Eğitim Merkezine gelerek düzenli muayene olmaları ve burada öğrendiklerini köydeki diğer kadınlara anlatmaya karar vermeleri ile son bulmuştur.

11. oturum

Çöp Oturumu

Köydeki çöp alanı ile ilgili şikayetlerin tartışılacağı bu oturuma gruptan 7, dışarıdan 4 kişi olmak üzere toplam 11 kişi katılmıştır. Menemen Tarım İlçe Müdürlüğü'nden de ev ekonomisti ve gıda mühendisi katılmışlardır.

Toplantının başlangıcında öncelikle mastitis konferansında anlatılanları uygulayıp uygulamadıkları sorulmuştur. Henüz hiçbir katılımcının tahlil yaptırmak için süt örneği alıp Bornova Veteriner Kontrol Araştırma Enstitüsü'ne götürmediği, ancak iki katılımcının süt

sağım makinalarının bakımını yaptırarak lastiklerini değiştirdiği ve temizlik önlemlerine başladıkları ifade edilmiştir.

Daha sonra çevre ve halk sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri saptanmaya çalışılacak olan çöp konusu tartışmaya açılmış ve yere bir kağıt yayılarak konuşulanlar katılımcılardan biri tarafından kaydedilmiştir.

Çöp Konusunda Saptanan Şikayetler:

1. Pis ve kara suların tüm sokaklardan akması, çöp arabalarının bıraktığı sular, çöp deponi alanından aşağıya doğru akan kara sular

2. Sinek sorunu

3. Çöp alanının açılmasıyla birlikte yöredeki bağlar, meralar, karaağaç, çınar ve çitlenbik ağaçlarının kurumması, yeşillik hiç kalmaması

4. Köyün içme suyunun plastik borularla taşınmasından dolayı zaman zaman patlakların olması ve patlaklardan çöp suyu ve hayvan pisliklerinin içme suyuna karışıyor olması. Çoğu zaman çeşmelerden içinde kara kara pislikler olan sular akmaktadır. O nedenle ishal vakalarında artış görölmektedir. Suların mikroplu olduğu ve kaynatılarak içilmesi gerektiği konusunda uyarılar yapılmış, ancak "kaynatmayla başa çıkılamadığı, dışarıdan su almaya da herkesin gücü yetmediği için, bile bile bu sulardan iilmekte" denilmektedir. Ayrıca, köylülerin tatlı su dedikleri kaynak suyunun da mikroplu olduğu Hıfzısıhha Enstitüsü'nde yapılan tahlillerle saptanmıştır. Tüm bunlara rağmen içme suları sık klorlanmamaktadır.

5. Yangın Tehlikesi. Zaman zaman çöpteki patlamalarla birlikte yangınlar olmakta ve yakın çevredeki evler zarar görebilmektedir. Ayrıca, çöpteki patlamalarla birlikte yakın çevredeki evlere çöple karışık pis sular basmaktadır.

6. Sağlık Problemleri. Köyde, çöpün depolanmaya başladığı 15 yıldan bu yana özellikle gırtlak ve akciğer kanserlerinde artış görölmüştür. Ayrıca, guatr, astım ve üst solunum yolları enfeksiyonu artmıştır. Çoğu tahlillerde kanda mikrop bulunmakta ancak nedeni saptanamamaktadır.

7. Hastane atıklarının uygun depolanmaması nedeniyle insan kol ve bacaklarının hayvanlar tarafından köye taşınması ve çocukların bu manzaraları görmesi

8. Başıboş köpeklerin uyutularak çöplüğe bırakılması ve köpeklerin ayılıp köye inmelerinden dolayı sokak köpeği sayısında artma olması

Ancak tüm bu Şikayetlere karşın köylüler hiçbir zaman biraraya gelip, herhangi bir merciye Şikayetlerini iletmemişlerdir. Sadece, sinek problemini çözebilmek için evlerini ilaçlamaktadırlar.

Eylem Kararı:

1. Çöp ve çevre sağlığı konularında konferans verebilecek bir uzmanın davet edilmesi

2. Belediye Meclis Salonu'nda yapılması düşünülen toplantıya Belediye Başkanının katılımının sağlanması

3. Çöp konusundaki konferansa katılımı arttırmak için katılımcıların herbirinin en az iki komşusuna duyuru yapması

4. Belediye Başkanına köy içindeki çöplerin daha sık toplanması ve ilaçlama konusunda Büyükşehir Belediyesi'nden yardım alınması gibi konularda öneri götürölmeleri gibi eylem kararları alınmıştır.

12. Oturum

Oturum, Ege Üniversitesi Tıp Faköltesi Halk Sağlığı Kürsüsü'nden Çevre Sağlığı Uzmanı bir öğretim üyesinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Uzman öncelikle atıkların (çöplerin) oluşturduğu kirliliğe bağlı sakıncalardan söz etmiştir. Bunlar:

- Enfeksiyonlar
- Yangın ve patlamalar
- Düzensiz depolamadan oluşan sorunlar

- Gaz çıkışı (metan gazı çıkışı % 85)
 - Sızıntı suları
- olarak sıralanmıştır.

Uzman ikinci olarak çöpün depolanma koşullarını, çöpten boşalan suların arıtılmasının ve çıkan gazların enerjiye dönüşmesinin gerekliliği üzerinde durmuştur. Daha sonra Harmandalı Çöplüğü ile ilgili eksik ve yanlış uygulamalar, yaratacağı sorunlar ve yapılabilecekler slaytlar eşliğinde ortaya konmaya çalışılmıştır. Katılımcılar, ilk kez izledikleri bu görüntüler karşısında dehşete düşmüşlerdir. Çünkü, köy halkının çöp deponi alanına girmesine izin verilmemektedir. Sonuç olarak, Harmandalı'da ne denli kötü bir depolamanın olduğu gözler önüne serilmiştir.

Uzman, son olarak çöp depolama standartlarını anlatıp çöp alanında kullanılması gereken yalıtım maddelerinin örneklerini katılımcılara tanıtmıştır. Eylem kararlarının alınmasıyla son bulan toplantıdan sonra konu uzmanı ve proje koordinatörleri Dr. B. Karaturhan ve Dr. T. Özkaya çöp deponi alanını gezerek incelemelerde bulunmuşlardır. Konu uzmanı son durumu saptamak için slayt çekmiştir.

Eylem Kararları:

- Halk Sağlığı Bölümünden uzmanın Harmandalı Beldesi'nde çöpün yanlış depolandığına dair teknik bir rapor hazırlayıp, Belediye'ye sunması,
- Belediye'nin, çöp deponi alanı belirlenirken umumi ıslah yasasına aykırı davranıldığı ve ÇED (Çevre Etki Değerlendirme) Raporu düzenlenmemesine dayanarak yasal itiraz hakkını kullanması (Harmandalı'da çöp alanı belirlenirken yasal olarak yapılması gereken referandum ve ÇED uygulaması yapılmamıştır)
- Büyükşehir Belediyesi'nden çöpün taşınması için köyün içinden geçmeyen alternatif bir yol yapmasının talep edilmesi
- Çöp sularının kamyonlardan köy içine akmaması için çöp arabalarının yeniden gözden geçirilmesi, teknik donanımlarının güçlendirilmesi taleplerinin Büyükşehir Belediyesi'ne iletilmesi
- Çöp deponi alanında çöplerin yanlış depolandığını göstermek için basın toplantısı yapılması
- Kadınlardan oluşacak 5 kişilik bir "Çöp İzleme Komitesi" nin kurulması
- Belde halkının çöpün halk sağlığını kötü yönde etkilediği yönünde bireysel şikayet dilekçelerini İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İzmir Valiliği'ne vermesi eylem kararları olarak benimsenmiştir.

13. Oturumu

Genel Sağlık Oturumu

Bu oturuma grup üyelerinden 10, grup dışından 4 kişi katılmıştır. Oturumun başlangıcında diğer oturumlarda ele alınan konulardaki gelişmeler tartışılmıştır. Mastitis konusunda verilen konferanstan sonra köyde ahırlara kireç atma eyleminin arttığı, bazı katılımcıların makina bakımı yaptırdığı, bazılarının ise daldırma işlemine başladığı, katılımcılardan birinin de 14 Nolu Ana-Çocuk Sağlığı Eğitim Merkezi'ne gittiği ifade edilmiştir. Çöp konusunun Belediye Başkanı ve diğer köylülerle tartışılması planlanmış, Çöp İzleme Komitesi'nin henüz oluşturulmadığı saptanmıştır.

Daha sonra belirlenen sorunlardan genel sağlık konusu tartışmaya açılmıştır. Bu konu çok geniş kapsamlı olduğu için mümkün olduğunca sınırlandırılarak ele alınmıştır. Katılımcılardan birisi de tartışmaları yere serilen kağıtlara kaydetmiştir.

Tartışmalar sonucunda belirlenen hastalıklar:

- Bel ve ayak ağrıları
- Kireçlenme

- Mide ağrısı
- Şeker hastalığı
- Kalp ve damar hastalıkları
- Böbrek ağrısı
- Cild hastalıkları
- Hemoroid
- İdrar yolları enfeksiyonu
- Guatr

Bu hastalıklardan öncelikle ele alınması istenenler, bel ve ayak ağrıları, kireçlenme ve mide rahatsızlıkları olarak belirlenmiştir. Daha sonra katılımcılar açısından bu hastalıkların nelerden kaynaklandığı (nedenleri) ve uyguladıkları tedavilerin neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

Çizelge 6.20. Belirtilen Hastalıklar, Katılımcılar **Açısından** Nedenleri ve Tedavisi

Hastalık	Nedenleri	Tedavisi
Bel ve Ayak Ağrıları	Aşırı kilo ve aşırı terleme Ağır kaldırmak Ayakta çok fazla kalmak Suyla fazla oynamak Ani hareketler Kramplar	Ağrı kesici ilaç kullanmak Sırt üstü yatmak Sıcak tutmak Masaj yapmak Korse takmak Ayakları karın bölgesine çekerek hareket etmek Ayakları tuzlu su ile yıkamak
Kireçlenme	Süt içmemek Aşırı terlemek Ayakta fazla kalmak Suyla fazla oynamak	Kaplıcalara gidilmesi İlaç kullanma (kalsiyum, ağrı kesici vb.) Pomat vb. melhem kullanmak
Mide Ağrıları	Stres Çeşitli ilaçların yan etkileri Hızlı yemek Üşütmek	Nane–limon kaynatıp suyunu içmek İlaç kullanmak Sinirlenmemek

14. Oturum

E.Ü. Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi Konferans Salonu'nda gerçekleştirilen bu oturuma uzman olarak E.Ü. Tıp Fakültesi Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim dalından bir öğretim üyesi katılmıştır.

Uzman, gruptan 11, dışarıdan 5 olmak üzere toplam 16 kişinin katıldığı toplantıda asetat ve slayt gibi görsel materyal kullanmadan katılımcılarla sohbet etmeyi tercih etmiştir. Toplantıda öncelikle bel ve ayak ağrılarının nedenleri, kireçlenmenin ne olduğu ve bunlara maruz kalmamak için neler yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Buna göre, bel ve ayak ağrılarının temel nedeninin fazla kilolar olduğu, kireçlenmenin-kemik erimesinin önüne geçilebilmesi için de diyet (kalsiyum açısından zengin gıdalar alınması) gerekmektedir. Aksi takdirde erime üç kat daha fazla olmaktadır. Yürüyüş (30 dk/ gün) yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Daha sonra soru- cevap şeklindeki sohbete geçilmiştir. Katılımcılar, kendi rahatsızlıkları ve akıllarına takılan her konuyu konu uzmanına sorarak öğrenmeye çalıştıkları toplantı eylem kararlarının alınması ile sona ermiştir.

Eylem Kararları :

- Süt ve mamüllerinden bol miktarda tüketmek

- Bol bol hareket etmek. Hiç olmazsa evde kondisyon bisikletine binmek
- Fazla kilolar için diyet yapmak

15. Oturum

Projenin işleyişi içinde çiftçiden çiftçiye yayımı gerçekleştirebilmek ve kadın grubunu KKD yaklaşımının ilk gerçekleştirildiği Halilbeyli Köyü'ndeki gelişmeleri gösterebilmek amacıyla Halilbeyli' ye ziyaret organize edilmiştir.

Harmandalı kadın grubundan 9 kişi, Menemen İlçe Tarım Müdürlüğü'nden ev ekonomisti ve gıda mühendisi ve koordinatör Dr. B. Karaturhan'ın katılımıyla toplam 12 kişi olmak üzere ziyaret gerçekleştirilmiştir. Yolculuk sırasında katılımcılara ele alınan konulardaki gelişmeler sorulmuştur. Katılımcılar, İknur KUYUCU ve Nigar TUFAN önderliğinde 5 kişilik "Çöp İzleme Komitesi" nin oluşturulduğunu , komitenin ilk iş olarak Belediye Başkanı ile görüşüp, neler yapılabileceğini ve bunların köydeki hayvancılığı tehlikeye atmaması gerektiğini görüşmeyi planladıklarını ifade etmişlerdir. Zira, Çiğli ilçesine bağlanan aşağı mahalle çöp olayı ile birlikte hayvancılığın da kalkması için her türlü çabayı göstereceklerini belirtmişlerdir. Halilbeyli kadın grubundan bir katılımcının evinde gerçekleştirilen ziyarette Halilbeyli grubunun tamamı ve dışarıdan 8 kişi hazır bulunmuşlardır. Tanışmanın gerçekleşmesinden sonra karşılıklı olarak köylerin sorunlarının tartışılmasına geçilmiştir. Daha sonra, her iki grupta proje çerçevesinde yaptıkları çalışmaları ve aldıkları sonuçları birbirlerine aktarmışlardır. Harmandalı grubu özellikle çöp konusunda yaşadıkları sıkıntıları anlatarak Halilbeyli'de yapılması düşünülen çöp deponi alanı için temkinli davranmaları gerektiğini ifade ettiler. Halilbeyli grubu da bu konuda yoğun bir mücadele verdiklerini gerekirse Harmandalı'nın da bu sıkıntılardan kurtulmaları için onlara destek verebileceklerini belirttiler. Her iki grubun kaynaştığı sohbet toplantısından sonra Harmandalı Grubu köyde gezdirilip, biri açık diğeri kapalı iki hayvancılık işletmesi ziyaret edilmiştir. İşletmelerin evlerden uzak olması ve silajın çok yaygın olarak görülmesi grup tarafından beğeni ile karşılanmıştır. Halilbeyliler, özellikle silajın yürütülen projeden sonra artış gösterdiğini ifade ederek silajla ilgili bilgi vermişlerdir. Ayrıca, köyün şimdiki mezbahası gezdirilerek kapasitesi ve elde edilen gelir hakkında bilgi verilmiştir. Yeni entegre tesisinin de yeri gösterilerek gezi tamamlanmıştır. Harmandalı grubu, Halilbeyli Köyü'nün temizliği, kanalizasyonu, mezbahası işletmelerin büyük ve düzgün olması, insanların çok misafirperver ve birlik olmaları (köyün menfaatleri söz konusu olduğunda nasıl birbirlerine kenetlendiklerini) ilgi ve hayranlıkla izlemişler, ve Halilbeylileri Harmandalı' ya davet etmişlerdir. Bu gezi katılımcı yaklaşımlarda çiftçiden–çiftçiye (ispanyolca deyimini ile "campesino a campesino") yöntemidir. Bu yolla önemli gelişmelerin olduğu bilinmektedir.

16. Oturum

Bu oturumun başlangıcında hekim uzman ile gerçekleştirilen oturumun kısa bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Katılımcılar, uzmanın, kendileri için son derece yararlı olan bilgiler verdiğini, konuşma tarzı ve konuya hakimiyeti açısından çok memnun kaldıklarını, edindikleri bilgileri ise köyde herkese aktardıklarını ifade etmişlerdir. Alınan eylem kararlarının ise uygulanmaya başlandığı ifade edilmiştir.

Harmandalı kadın grubunda ilk belirlenen sorunlar ele alınmış olduğundan bu oturumda kalan sürede ele alınacak sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır. Toplantının başlangıcında her zaman olduğu gibi daha önce ele alınan konulardaki gelişmeler olup olmadığı sorulmuştur. Daha sonra yeni sorunlar belirlenmiştir.

Sorunlar:

- Gıdaların muhafazası (gıdaların pişirilmesi ve hazırlanması sırasında dikkat edilecek hususlar)

- Tarım hukuku
- Yeni medeni yasa tasarısı ve kadın hakları
- Hayvanlarda şap hastalığı
- Beslenme (dengeli beslenme, çocuk beslenmesi, yaşlı beslenmesi, gebe kadınların beslenmesi, menopozda beslenme)

Toplantı bir sonraki oturumda tarım hukuku konusunun tartışılmasının kararlaştırılması ile tamamlanmıştır. Toplantıdan sonra katılımcılar Belediye Başkanı ile görüşerek çöp konusunda herhangi bir gelişme olup olmadığını sormuşlardır. Belediye Başkanı, harekete geçebilmek için köydeki asfaltlama çalışmalarının bitmesini ve uzmanlar tarafından hazırlanan raporların gelmesini beklediklerini ifade etmiştir.

17. Oturumu

Tarım hukuku konusundaki şikayetlerin belirleneceği bu oturuma grup üyelerinden 10 ve dışarıdan 8 kişi ile Menemen Tarım İlçe Tarım Müdürlüğü'nden ev ekonomisti ve gıda mühendisi katılmışlardır. Katılımcıların tarım hukuku konusundaki şikayetleri,:

1. Geçmiş dönemlerde belediyenin şahıs arazilerini imara açması ve istimlak ettiği arazileri çok farklı kişilere satması (halk bu uygulamaları arazilerimiz değer kazanıyor diye ilgisiz kalmış)

2. Halkın belediyenin imar yasası çerçevesindeki yetkileri ve 18 uygulaması hakkında bilgi sahibi olmaması olarak sıralanmaktadır. Katılımcılar, sorunlarını tam olarak yansıtamadıklarını ve anlattıkları bu olayların 6-7 yıl öncesine dayandığı için zaman aşımına uğradığını ifade ettiler. Bu nedenle tarım hukuku konusunda uzman bir kişi tarafından belediyede verilmesi düşünülen konferansın iptali kararlaştırıldı.

Daha sonra, beslenme konusuna geçildi. Katılımcıların sabah, öğle, akşam yemeklerinde neler yedikleri ve beslenmelerinde hatalı buldukları yönleri tartışmaları istendi.

Tartışmalar sonunda saptanan sorunlar,

- Akşam yemeklerinin çok ağır olması
- Ekmek tüketiminin fazla olması
- Kızartma türü yemeklerin fazla tüketilmesi
- Yemeklerde fazla yağ tüketilmesi olarak sıralanmıştır.

Toplantı, bir sonraki oturumda "gıda muhafazası" konusunun ele alınmasının kararlaştırılması ile sona ermiştir.

18. Oturum

Grup üyelerinin tamamı ile dışarıdan iki kişinin katılımıyla gerçekleştirilen bu oturumda Menemen Tarım İlçe Müdürlüğü'nden gıda mühendisi konu uzmanı olarak görev yapmıştır. Toplantıda öncelikle "soğukta şoklama" konusu ele alınmıştır.

Soğukta Şoklama için

- Sebzelerin mümkün olduğunca taze olması
- Yiyeceklere dondurma sırasında tuz konulmaması
- Yiyeceklerin ısısal ön işlem sonrasında dondurulması gerekmektedir. Bu uygulamayla yiyeceğin daha kolay pişmesinin sağlanacağı ve hacmi küçüleceği için daha az yer kaplayacağı belirtilmiştir.

Bazı meyve ve sebzelerin ise dondurmaya müsait olmadığı, onların da başka şekillerde saklanabileceği ifade edilmiştir. Daha sonra, reçel ve konserve yapımı tartışıldı ve katılımcıların bu konudaki uygulamalarının doğru olduğu saptandı. Katılımcılar ayrıca, kendi yörelerine has bir zeytin salamurası yaptıklarını ifade etmişlerdir. Buna göre, zeytinler hangi olum devresinde olurlarsa olsunlar, pet şişelere dolduruluyor, ağzı sıkıca

kapatılıp 1-3 yıl boyunca kapalı kalabiliyor. Daha sonra açılıp, üzerine zeytinyağı ve sirke ilavesi yapıp servis yapılabilir. Katılımcılar, bu yöntemi zeytinlerin çok uzun süre dayanması ve daha lezzetli olması nedeniyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Ancak, E.Ü. Mühendislik Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü ile yapılan görüşmelerde, pet şişelerin çok uzun süreli kullanımlarının sağlık açısından zararlı olduğu ve cam şişelerin kullanılması gerektiği söylenmiştir. Bu bilgi grup üyelerine iletilmiştir. Toplantı, bir sonraki oturumda beslenme konusunun ele alınmasının kararlaştırılması ile son bulmuştur.

19. Oturum

Grup üyelerinin tamamı ve dışarıdan 3 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen bu oturumda beslenmedeki hatalar tartışılmıştır. Menemen Tarım İlçe Müdürlüğü'nden gıda mühendisinin konu uzmanı olarak görev yaptığı oturumda katılımcılar beslenmede nerelerde hata yaptıklarını bildiklerini, ancak yerleşmiş damak zevki nedeniyle uygulamaya aktaramadıklarını ifade etmişlerdir.

Beslenmedeki hatalar:

- Tek yönlü beslenme
- Kalsiyum ve demir içeren yiyeceklerin birlikte yenilmesi
- Yemeklerde kullanılan yağ miktarının fazlalığı
- Sebze ve meyve yemedeki eksiklik
- Yaşlılıkta da ağır yemeklerin yenmesine devam edilmesi olarak belirlenmiştir.

Daha sonra "yeterli ve dengeli beslenme" konulu kaynaktan bilgi aktararak toplantı tamamlanmıştır.

20. Oturum

Gruptan 3 kişinin eksik, buna karşın dışarıdan iki kişinin katıldığı bu toplantıda öncelikle daha önceki oturumlarda ele alınan gıda muhafazası ve beslenme konularında neler yapıldığı sorulmuştur. Katılımcılar, bu konuları az çok bildiklerini ancak eksik yanlarını gidermeye çalıştıkları ifade etmişlerdir. Ayrıca, kolaylaştırıcı olarak görev yapanların çalışma şekline memnun kalmadıklarını belirtmişlerdir. Daha sonra yere bir kağıt serilerek, bundan sonraki oturumda ele alınacak yeni medeni yasa ve kadın hakları konusunda neler öğrenilmek istendiği tartışmaya açılmıştır.

Öğrenilmek İstenen Konular:

- Mal Paylaşımı
- Kadınlara şiddet uygulanması durumunda başvurulabilecek kurumlar
- Boşanma durumunda eş ve çocuk açısından elde edilecek haklar. Özellikle erkekler serbest meslek sahibi iseler kuralların nasıl uygulanacağı konusunda bilgi talep edilmektedir.
- Evlilik dışı ilişkiler olduğunda aldatılan kadınların hakları
- Gönülsüz boşanmalarda mahkemenin verdiği süre
- Boşanmayı kolaylaştırıcı nafaka
- Miras yoluyla elde edilen malların paylaşımı
- Çok sayıdaki evliliklerde mal paylaşımı
- Mal paylaşımında kadın-erkek ayırımı
- Soyadı kullanımı ve velayet konusu olarak belirlenmiştir.

Toplantı, bu konularda uzman bir kadın avukatın davet edilmesi kararlaştırılarak tamamlanmıştır.

21. Oturum

Toplantıya, İzmir Barosu Kadın Komisyonunda görevli bir kadın avukat davet edildi. İki kişinin dışında grup üyelerinin tamamının katıldığı toplantıda öncelikle bir önceki oturumda saptanan şikayetlerin yer aldığı kağıt yere serildi ve konu uzmanımıza bu konuların üzerinde durması rica edildi. Konu uzmanı, sırasıyla şikayetlerle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Daha sonra katılımcıların soruları yanıtlanmıştır. Konu uzmanı özellikle ailenin korunmasına yönelik hazırlanan 4320 sayılı yasa üzerinde durmuştur.

Aile içinde kadınlara yönelik olarak uygulanan şiddet,

- Duygusal şiddet
- Ekonomik şiddet
- Cinsel şiddet
- Kadının tecrit edilmesi
- Kadının yaptığı yemekleri dökmek vb. gözdağı vermek gibi çeşitlilik göstermektedir.

Bu tür şiddet uygulandığında yapılabilecekler:

Karakollara başvurup, zabıt tutturularak olayın mahkemeye intikal ettirilmesi. Olay mahkemeye intikal ettiğinde hakim önce uyarılmaktadır. Daha sonra 3 ila 6 ay arasında evden uzaklaştırma cezası verilmektedir. Bu süre zarfında eşi ve çocuklarına nafaka ödemesi de zorunlu kılınmaktadır.

Doğrudan sulh-hukuk mahkemelerine başvurulması önerilmektedir.

Daha sonra, boşanma süreci, prosedürü, nafaka alımı, şartları, çocukların velayeti, mal paylaşımı gibi konular üzerinde açıklamalar yapılmıştır.

Nafakanın kadın evleninceye ya da çalışmaya başlayıncaya kadar ödenmesi gerektiği, bundan kaçışın mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Boşanma durumunda çocuklar 18 yaşına gelene kadar velayetlerinin anneye verildiği, velayet altındaki çocuklara ait malların mahkeme kararı olmadan satılmadığı ve evlilik dışı ilişkilerden doğan çocukların da aynı haklara sahip olduğu ayrıntıları ile anlatılmıştır.

Eylem Kararı:

- Her türlü şiddet olaylarında (kendi evlerinde ya da komşuda olsun) karakola başvuruda bulunup, zabıt tutturularak işi mahkemeye intikal ettirmek
- Boşanma durumunda kadının mağdur olmaması için şartları kadınların öne sürmesi, nafaka ödenmemesi durumunda eşin mal varlığının tespit ettirilip, ceza davasının açılması, bu konuda yardım alabilmek için İzmir Barosuna başvurulması
- Ailenin korunması ile ilgili yasayı konu alan basit bir broşürün hazırlanması
- Çok sayıdaki evliliklerde erkeklerin tüm mallarını sonraki eşinden olan çocuklarına bırakması durumunda mahkemeye verilmesi

gibi eylem kararlarının alınması ile toplantı tamamlanmıştır.

22. Oturum

Grup üyelerinden sekiz kişinin katılımıyla gerçekleştirilen oturumda, Tarım İlçe Müdürlüğünden gıda mühendisi "yağlar ve vitaminlerin beslenmemizdeki önemi" konusu üzerinde durmuştur. Ancak, konu karşılıklı tartışma şeklinde değil de ilgili kaynaktan okumak şeklinde işlendiği için Dr. Karaturhan, uzmana soru yönelterek konuyu uygulanabilir hale getirmeye çalışmıştır. Oturumun sonunda edinilen bilgileri günlük hayata aktarabileceğimiz bir eylem planı hazırlanmış ve konu ile ilgili broşürler dağıtılmıştır.

Eylem Kararları:

- Yemeklerde ve salatalarda mutlaka zeytinyağı kullanılması. Zeytinyağı doymamış yağ ve E vitamini açısından son derece zengin bir besindir.
- B vitamini ve kalsiyum kaynağı olarak ekmeğe günlük diyetle mutlaka yer verilmesi

- Kalsiyum ve protein sağlaması için hergün bir su bardağı süt veya yoğurt, bir kibrit kutusu kadar peynir yenilmesi
- Marul vb. salatalara, meyve ve sebze yemeklerine günlük diyetle mutlaka yer verilmesi
- Kuru baklagil ve et yemeklerine günlük diyetle mutlaka yer verilmesi
- Demir açısından zengin pekmezin kalsiyum açısından da zengin olması nedeniyle günlük diyetle yer verilmesi olarak sıralanmıştır.

23. Oturum

Mastitis Taramasının Yapılması

Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü'nde görevli mastitis uzmanı veterinerin, Belediye'de verdiği konferanstan sonra süt örneklerinin Enstitü'ye getirilmesi durumunda analizlerin ücretsiz yapılacağını bunun sonucu olarak da mastitis etmeninin daha kolay tespit edilebileceğini ifade etmiştir. Ancak, Enstitü'ye kadınlar grubunun dışında köyden başvurular yeterli düzeyde olmamıştır. Bu nedenle proje çalışmaları sona ermeden öncelikle kadınlar grubu olmak üzere istekte bulunanların işletmelerinde bir mastitis taraması yapılması kararlaştırılmıştır.

Bu sayede katılımcıların, mastitis testinin nasıl yapılacağını (CMT), örneklerin nasıl alınacağını ve analiz için nereye ve nasıl götürüleceğini öğrenmeleri, temin edecekleri araç ve gereçlerle bu işi başkalarının yardımı olmadan yapabilir hale gelmeleri amaçlanmıştır.

Taramalar sırasında kadın grubu üyeleri de hazır bulunmuşlardır. Katılımcılara testlerin nasıl yapılacağı ve örneklerin nasıl alınacağı uzman tarafından uygulamalı olarak gösterilmiştir. Taramalar sonunda gezilen tüm işletmelerde mastitis olduğu saptanmıştır.

Uzman, gezilen işletmelerde hayvanların çok sıkışık ve sağlıksız koşullarda bulunduğu dikkat çekerek bu pisliğin içinde hijyenin sağlanmasının pek mümkün olmadığını, daldırma işlemi yapılsa da pek başarılı olunamayacağını ifade etmiştir. Taramaların sonunda bir katılımcının evinde mola verilmiş ve ziyaret katılımcıların bazı eylem kararları alması ile sona ermiştir. Taramalarda alınan süt örnekleri, doğru bir tedavinin yapılabilmesi için mastitis etmenlerinin saptanması amacıyla Enstitü' ye götürülmüştür.

Eylem Kararları:

- Gübre toplayıcıların yetersiz kalması nedeniyle hayvanların pislik içinde kaldığı, bunun çözülebilmesi için Belediye'ye başvurulup konunun Meclis gündemine alınmasını sağlamak (Belediye'nin tek elden gübreleri toplayıp, pazarlama isteği dile getirilecektir)
- Mastitis testini yapabilmek için gerekli olan CMT Plate (tepsi) ile ayıraç olarak kullanılan kimyasal solüsyondan sipariş edilmesi ve ahır içinde düzenli olarak testlerin yapılması
- Daldırma işlemleri için dezenfektan kullanımının yaygınlaştırılması gibi kararlar alınmıştır.

Tarama sonuçlarının yer aldığı raporları almak üzere bir sonraki oturumdan önce Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü'ne gidilmiştir.uzman, mastitise neden olan bakterilerin genelde pislik kaynaklı olduğu, ayrıca, str.agactia ve staph aureus gibi ciddi salgınlara yol açabilecek bakterilere de rastlandığını belirtmiştir. Bu bakterilere karşı çıkarılan anti-biyogramlara göre uygun antibiyotik tavsiyelerinin yapıldığı raporlarda ayrıca pratik önerilere de yer verilmiştir.Uzman, str.agatia gibi bakterilerin izlenmesinin doğru olacağını bunun içinde antibiyotik kullanımından 21 gün sonra tekrar kontrol edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu bakterinin saptandığı işletmelerde kuruda antibiyotik uygulanabileceğini, işletmeye yeni girecek 6 aylık düvelere aşı yapılabileceği belirtilmiştir.

24. Oturum

Grup üyelerinden yedi kişinin katılımıyla gerçekleştirilen bu oturumda öncelikle mastitis (meme iltihabı) taramasının sonuçlarının yazılı olduğu raporlar sahiplerine dağıtılıp alınabilecek önlemlerle ilgili tartışma başlatılmıştır.

Tarama sonuçları köydeki mastitisin asıl etmeninin pislik olduğunu göstermiştir. O nedenle bu oturumda pislige neden olan gübrelerin nasıl temizlenmesi gerektiği ele alınmıştır.

Katılımcılar, gübrelerin temizlenmesi konusunda sıkıntı çekildiğini ve bunun nedenlerini anlatmışlardır. Bu sıkıntının; gübreleri yığabilecekleri belli bir yerlerinin olmayışı, satın alanların işçi, araç, gereç vb. olanaklarının sınırlı olması, belediyenin bu konuda bir hizmetinin olmayışından kaynakladığı ifade edilmiştir.

Sıkıntının nedenleri ortaya konulduktan sonra, çözüm için öneriler geliştirilmiştir. Ancak katılımcılardan bir kısmı, köyün yakın bir tarihte metropol sınırları içine gireceği için hayvancılığın yasaklanabileceğini dolayısıyla fazla masraf etmenin doğru olmadığını hatırlatmışlardır. Bu da hayvancılığın geleceği konusunu gündeme getirmiştir.

Çözüm Önerileri

- Gübrelerin tek elden Belediye tarafından toplanması, pazarlanması ve gerek duyulursa işletmelerin katkı payı ödemeleri
- Ulukent ve Seyrek Beldelerindeki üreticilerle görüşülüp gübreleri düzenli olarak almaları halinde ücret talep edilmeyeceğinin anlatılması
- Herkesin kendi gübrelerinin depolanması için havuz yaptırması ve kireç uygulanarak dezenfekte edilmesi
- Ekonomik gücü olanların biogaz üretimi için gerekli tesisi kurmaları
- Hayvancılığın yasaklanması durumunda Belediyenin işletme sahiplerine yer göstermesi ve burada kooperatif şeklinde hayvancılığa devam edilmesi gibi önerileri geliştirilmiştir.

Oturum eylem kararlarının alınması ile tamamlanmıştır.

Eylem Kararları:

- Mastitis raporunda belirtilen tedavilerin bir an önce başlatılması
- Grubun gübrelerin temizlenmesi ve hayvancılığın geleceği konusundaki önerilerini Belediye Başkanına iletmek üzere iki kişinin seçilmesi gibi eylem kararları alınmıştır

25. Oturum

Grup üyelerinden dokuz ve dışından üç kişinin katılımıyla gerçekleştirilen oturumda öncelikle mastitis tedavilerinin başlama durumu ve Belediye Başkanına gidilme olayı sorulmuştur. Grup üyelerinden sadece birinin işletmesinde (ciddi salgınlara yol açabilecek bakterinin bulunduğu işletme) mastitis tedavisinin başladığını, diğerlerinde veteriner olmayışından dolayı henüz başlamadığı saptanmıştır. Seçilen temsilcilerin Belediye Başkanı ile çok kısıtlı bir sürede görüştükleri belirlenmiştir. Temsilciler, Başkanın "hayvancılığın geleceği için Belediyenin kooperatif girişiminde bulunamayacağını ancak Ulukent'te yapılması düşünülen kooperatife katılabileceğini" ifade ettiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, Menemen Kaymakamı ve İzmir Vali Yardımcısının değişmesi nedeniyle çöp alanı ile ilgili çalışmalara şimdilik ara verildiği ifade edildiği aktarılmıştır.

Toplantının ikinci bölümünde şap hastalığı ele alınmaya çalışılmıştır. Öncelikle şap konusunda ön bilgi verilmiş, konu ile ilgili broşürler dağıtılmıştır. Daha sonra, köydeki şap hastalığının gelişimi, alınan önlemler, kullanılan aşular ve gelir kaybını saptamaya yönelik olarak hazırlanan matriks doldurulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bilgilerden köyde şap hastalığının 1996-1997-1998 yıllarında çok az rastlandığı, 1999 yılında ise yaklaşık işletmelerin %98'inde görüldüğü saptanmıştır. Bu salgın sırasında her işletmede buzağuların hatta ineklerin öldüğü, çok sayıda düşük olduğu ve sütlerin tamamen kesildiği ifade edilmiştir. Bundan sonra Kasım-Aralık aylarında şap belirtilerine rastlandığı, bu nedenle de hemen önlemlere başvurulduğu belirtilmiştir. Önlemler olarak,

- Ahırların kireçle dezenfekte edilmesi
- Hayvanlardaki hafif yaraların vanodin (dezenfektan)-soda-benzin karıştırılarak elde edilen solüsyonla temizlenmesi

- İlçe Tarım Müdürlüğü'ne altı ayda bir aşı yaptırılması sıralanmıştır. Ancak, İlçe Tarım Müdürlüğü elemanlarının yerli aşı kullandığı, aynı gün içinde çok sayıda işletme dolaştığı ve aynı çizmeleri giyip, aynı enjektörleri kullandıkları için bazı işletme sahiplerinin özel veterinerlere yaptırdığı ifade edilmiştir. İçinde bulunduğumuz yıl içinde de ciddi bir şap salgını görüldüğü ancak gizlendiği belirtilmiştir. Ancak, grup üyelerinin hiçbirinin işletmesinde şap hastalığı görülmemiştir. Oturumun sonunda, grup olarak Belediye Başkanının ziyaret edilmesi ve ziyaret esnasında gübre sorunu, çöp ve hayvancılığın geleceği ile ilgili konuların tartışılması kararlaştırılmıştır.

26. Oturum

Grup üyelerinden dokuz, dışarıdan iki kişinin katılımıyla gerçekleştirilen toplantıda şap hastalığı konusunda büyük kağıtlara başlıklar halinde hazırlanan; şap hastalığının belirtileri; alınabilecek önlemler; hastalık çıkmadan önce, hastalık çıktıktan sonra tedavi; aşılama takvimi konulu dokümanlar duvara asılarak tartışma başlatılmıştır. Katılımcılar, konu ile ilgili deneyimlerini birbirlerine aktararak, kolaylaştırıcıya sorular yöneltilmişlerdir. Video cihazının bozuk olması nedeniyle konu ile ilgili video-kaset izlenmeden toplantı tamamlanmıştır.

27. Oturum

Belediyede Toplantı

Grup üyelerinden 11 kişi, Belediye Başkanı, Belediye Fen İşleri Müdürü ve Fen İşleri Memurunun katıldığı oturum Belediye Meclis Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. Belediye Başkanı öncelikle E.Ü. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'ndan uzman tarafından hazırlanan çöp konusundaki raporun teslim edilmesi ve köydeki kadınlarla iletişimini sağladığı için koordinatöre teşekkür etmiştir. Daha sonra kadınlar grubu tarafından hazırlanan gündem tartışmaya açılmıştır.

Gündem

1. Çöp sorunu
2. Gübre sorunu
3. Hayvancılığın geleceği konusu

Çöp Sorunu

Belediye Başkanı çöp konusunda bugüne kadar yaptıklarını aşağıdaki gibi özetlemiştir.

- Proje çerçevesinde çöp konusunda hazırlanan raporlar ile daha önceki yıllarda değişik kuruluşlardan alınan raporların yer aldığı bir dosyanın hazırlanması
- Dosyanın sunumu ve konunun açıklanması amacıyla Büyükşehir Belediye Başkanı'ndan randevu talep edilmesi (randevu halen alınamamıştır.)
- Yeni değişen Menemen Kaymakamı ile görüşmesi ve konunun anlatılması (Ancak, Kaymakam şu aşamada hiçbirşey yapılmaması için uyarıda bulunmuştur.)

Başkan, bundan sonra yapmak istediklerini katılımcılara kısaca anlatmış ve konuyu tartışmaya açmıştır. Katılımcılar, Başkanın fikirlerini mantıklı bulmuş ve kendilerinin de katkılarıyla bu konuda eylem kararları almışlardır. Ancak, Başkan konunun şimdilik basında yer almasını istemediğini belirterek gerekçelerini şöyle sıralamıştır.

- Köy halkının sokak sütçülüğü yapması nedeniyle pazarlama problemlerinin yaşanabileceği endişesi
- Köyün aynı zamanda "konut alanı" olarak görülmesinden dolayı arsa fiyatlarının düşebileceği endişesi
- Politik çekişmelere neden olabilir endişesi

Bu endişeler nedeni ile kurulan "Çöp Komitesi" de etkin bir şekilde çalışmamaktadır.

Eylem Kararları:

- Bir avukat ile görüşülerek işin hukuki prosedürü ve yasal haklar konusunda bilgi alınması
 - Büyükşehir Belediye Başkanından randevu talep edilmesi ve görüşmeye kadın grubu üyeleri ile koordinatörün katılması (Böylece çöp sorunu yaşayan halkın ağızından bizzat aktarılmış olacaktır.)
 - Büyükşehir Belediyesinin çöp alanını rehabilite etmesinin sağlanması için iki belediye arasında protokol imzalanması
 - Yeni çöp alanlarının usulüne uygun ve raporlarda belirtilen öneriler doğrultusunda hazırlanmasının sağlanması
 - Çöp alanına giden yolun iyileştirilmesi ya da güzergahın değiştirilmesinin sağlanması, Harmandalı Belediyesi'ne yol asfaltlama vb. konularda kaynak desteğinin sağlanması
 - Çöp kamyonlarının donanımlarının yeniden gözden geçirilmesi ve sık sık dezenfekte edilmesinin sağlanması
 - Raporlarda belirtilen hususların yerine getirilmesi
 - Köye giren çöp kamyonlarından belli bir ücret alınması gibi isteklerin talep edilmesi
 - Belediye'deki görüşmelerden sonuç alınmadığı takdirde TV programlarına çıkılması ve bu konuda Halilbeyli'lerden yardım talep edilmesi
 - E.Ü. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalına başvurularak halk sağlığı taraması istenmesi (Böylece, çöpün halk sağlığında ne gibi etkilere yol açtığı saptanmaya çalışılacaktır.)
 - Belediye'den herhangi bir yanıt alınmaması durumunda basın mensuplarının köye davet edilmesi, çöp alanının gezdirilmesi ve basın toplantısı yapılması
 - Son olarak da çöp kamyonlarının yolunun kesilerek eylem yapılması ve bunun da geniş halk desteği ile gerçekleştirilmesi
- olarak sıralanmıştır.

Gübre Sorunu

Toplantıda ikinci olarak gübre sorunu ele alınmıştır. Katılımcılar, gübre konusunda çok sıkıntılı olduklarını, zaman zaman üzerine para verdikleri halde gübrelerini alacak kimse bulamadıklarından şikayetçi olmuşlardır. Tartışmaların sonunda katılımcılar, gübreyi tek elden belediyenin toplaması, gerek olursa kendilerinin maddi açıdan belediyeye destek olacakları yolundaki isteklerini yinelemişlerdir.

Başkan ise, belediyenin bir traktör ve bir kepçesi bulunduğunu ancak köyün yapısı gereği bir çok yere girilemediğini dolayısıyla daha fazla işgücüne gerek olduğunu belirtmiştir. Ancak, daha fazla işçi temini için yeterli kaynaklarının olmadığını, kaynak yaratılsa bile alınan işçilerin memur mesai zihniyetine göre çalışacağı için sorunun çözülemeyeceği ifade edilmiştir. Fen İşleri Müdürü ise özellikle köyün iç tarafındaki işletmelerin gübreleri kanalizasyona attıkları için tıkanmalar olduğu, bununda aşağı mahallenin tuvaletlerinde taşmalara yol açtığını belirtmiştir. O nedenle öncelikle kadın grubu üyelerinin işletmelerinde "gübre havuzları" yapmaları önerilmiştir. Böylece, gübrelerin kepçe ile alınmasının kolaylaşacağı, kireçle dezenfeksiyonun sağlanabileceği ifade edilmiştir. Bunun gerçekleşmesi halinde diğer işletme sahiplerine de örnek olunacağı belirtilmiştir. Koordinatör de çiftlik gübresinin organik tarım yapan işletmeler tarafından satın alınabileceğini belirterek ETO'dan (Ekolojik Tarım Organizasyonu) alınan firma isimlerini Belediye Başkanına iletmıştır. Firmalarla görüşmelerin Belediye tarafından yapılması ve karara varılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu konudaki tartışmalar bazı eylem kararlarının alınması ile sona ermiştir.

Eylem Kararları:

- Köyde gübre ticareti yapanların, kimlerden, ne kadar ve hangi sıklıkta gübre topladıklarının belirlenmesi ve bundan sonra ne yapmayı planladıklarının saptanması için Belediye Meclis Salonu'nda yapılacak toplantıya çağrılmaları
- Belediyenin imkanlarının tekrar gözden geçirilmesi, yapılacak toplantının sonuçlarına göre hangi firmayla görüşüleceğine karar verme
- Fen İşleri Müdürünün öncelikle katılımcıların işletmelerinden başlayarak tüm işletmeleri gezerek havuzların nasıl yapılması gerektiği, gübrelerin depolama koşullarının ne olduğu ve nasıl temizleneceği hususunu projelendirmesi gibi eylem kararları alınmıştır.

Hayvancılığın Geleceği Konusu

Katılımcılar, seçimler sırasında hayvancılığın geleceği konusunda çalışma yapılacağı sözü verildiğini belirterek belediyeye ait arazilerde "hayvancılık kooperatifi" gibi bir sitenin kurulup kurulamayacağını Başkana sorarak tartışmayı başlatmışlardır. Başkan da köyün çok yakın bir zamanda Metropol sınırları içinde kalacağı için hayvancılığın toplu olarak yapılmasının gerekliliğinin gündeme geldiğini ifade etmiştir. Ancak, belediyeye ait arazilerin konut ve çöp alanına yakın olduğu için köy içinde bu tür bir sitenin kurulamayacağını anlatmıştır. Sorunun Ulukent beldesi ile ortaklaşa Ulukent'te kurulacak bir site ile aşılabileceğini ifade etmiştir. Bunun için de tüm işletme sahiplerinin şimdiden tasarrufa gitmesi ve birikimleri ile bu siteden yer almaları gerektiğini vurgulamıştır.

28. Oturum

Şenlik Organizasyonu

Başbakanlık Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü İzmir Toplum Merkezi'nin Kadınlar gününü Harmandalı Beldesi'nde kutlama teklifini görüşmek üzere düzenlenen bu oturuma İzmir Toplum Merkezi Müdürü ve psikoloğu, kadınlar grubu ve Belediye Başkanı katılmışlardır. Teklif, köyde ilk kez kadınlar günü kutlamasının yapılması, proje çerçevesinde katılımcıların yaptıkları çalışmaları, nasıl bir değişim yaşandığının tüm köye-erkeklerle ve dışarıdan gelenlere gösterilmesi ve çöp konusunun gündeme getirilebilme şansının olabileceği amacıyla kabul edilmiştir.

Böylece, Harmandalı Beldesi'nde 13 Mart 2001 tarihinde İzmir Toplum Merkezi, E.Ü. Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Harmandalı Belediyesi tarafından ortaklaşa "Dünya Kadınlar Günü Harmandalı Şenliği" düzenlenmesine karar verilmiştir. Yapılan işbölümünde, Belediye, şenlik yerinin ayarlanması, sandalye ve ses düzeninin kiralanması, davetiyelerin bastırılıp dağıtılması, Menemen 9 Eylül ilköğretim Okulu Folklor Ekibinin ve protokolün davet edilmesini üstlenmiştir. Kadınlar grubu, gelenlere ikram edilmek üzere tavuklu pilav hazırlanması ve mutfak organizasyonu (tüm masraflar kadınlar grubu üyelerine aittir), Belediyede açılacak olan el-ışi sergisinin organizasyonun yapılması görevlerini üstlenmişlerdir. İzmir Toplum Merkezi şenlikte yer alacak Karşıyaka Belediye Bاندosu ve Folklor ekibinin ayarlanmasını üstlenmişlerdir. E.Ü. Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi ise, şenliği işbirliği yapılan tüm konu uzmanlarına ve Halilbeyli Kadın Grubuna duyurmak, basın duyurularını yapmak, ve Harmandalı Grubu ile bugüne kadar yapılan tüm çalışmaları broşür şeklinde özetleyip, çoğaltmak, yapılan çalışmalar sırasında çekilen fotoğraflarla bir pano düzenlenmesi görevlerini yerine getirmiştir.

Şenliğin Köy Açısından Önemi

- Köyde, basın mensupları, protokol ve dışarıdan gelen konukların ağırlanacağı ilk organizasyon olması,
- Belediye Başkanının seçimlerden sonra halkla kucaklaşacağı ve protokolü ağırlayacağı ilk toplantı olması,

- Köyde yürütülen proje çerçevesinde oluşturulan kadınlar grubunun yaklaşık 10 aydır yürüttüğü düzenli çalışmalarının ne işe yaradığının, ne yaptıkları ve ne yapacaklarını köy halkına özellikle de erkeklere göstermeleri (bu amaçla bir ya da iki katılımcının kadınlar grubu adına konuşma yapması planlanmıştır.)
- Çöp konusunun ilk kez protokolün önünde gündeme getirilmesi
- Harmandalı Beldesi'nin tanıtımı (böyle birşey ilk kez yapılmaktadır, yıllarca çöp ile anılan köyün artık, böyle etkinliklerle anılabileceği) açılardan önemli bulunmuştur.

Dünya Kadınlar Günü Harmandalı Şenliği

Tüm bu hazırlıklardan sonra 13 Mart 2001 tarihinde şenlik gerçekleştirilmiştir. Şenliğe, Menemen Kaymakamı ve Belediye Başkanı, İlçe Emniyet Müdürü, civar belde Belediye Başkanları, Köy Muhtarları, Başbakanlık Sosyal Hizmetler İl Müdürü, İzmir Toplum Merkezi Müdürü ve uzmanları, E.Ü. Tarımsal Uygulama Merkezi yetkilileri protokolde yer almışlardır. Ayrıca, basın mensupları, Yamanlar Toplum Merkezi yetkilileri ve eğitim verdikleri kadınlar, proje çalışmaları sırasında işbirliği yapılan konu uzmanları, Halilbeyli Köyü Kadınlar Grubu üyeleri ve köydeki kadınlar katılmışlardır.

Konuklara, önce kadınlar grubu üyelerinin hazırladığı tavuklu-pilav ve ayran ikram edilmiş, daha sonra Belediye'de açılan Halk Eğitim Merkezi kursiyerlerinin el-işi sergisi gezilmiş ve kadın grubunun çalışmalarının yer aldığı köşe hakkında bilgi verilmiştir. Kadın grubunun çalışmaları köy halkı ve basın mensupları tarafından ilgiyle incelenmiştir.

Tören ise açılış konuşmaları ile başlamıştır. Açılış konuşmalarında, Belediye Başkanı, Kaymakam, düzenleyici kuruluşlar adına konuşmalar yapılmıştır. Ancak Kadınlar Grubu açısından önemli olan bir üyelerinin de bir konuşma yaparak belki de ilk defa köyde bir kadının topluma hitap etmesinin sağlanmasıdır.

Daha sonra Karşıyaka ve Menemen'den gelen folklor ekipleri gösterilerini sundular. Günün sonunda da müzikli serbest eğlenceye geçildi ve kadınlar ve genç kızlar, okul öğrencileri gönüllerince eğlendiler. Protokol ise Başkanın odasına geçerek köyün sorunları hakkında bilgi almıştır. Halilbeyli grubunu ise kadın grubu üyelerinden birisi evine götürerek çay ikramında bulunmuştur.

Şenlik Sırasında Gözlemlenen Değişiklikler

Kadınlar grubu üyelerinin özgüvenlerinde projenin başladığından bu yana büyük gelişmeler olduğu gözlemlenmiştir. Kadınlar grubu adına bir üyelerinin konuşma yapması başlı başına bir gelişme örneği olarak kabul edilmiştir. Çünkü, bu katılımcı kendi ailesiyle iletişim sorunları yaşayan, kendini ifade etmekte zorlanan, grup çalışmaları sırasında güçlükle oluşturulan içe kapanık biri olarak bilinmektedir. Katılımcının bu davranışı, eşi, ailesi, yakın çevresi ve köylüler tarafından proje çalışmaları sayesinde kendini doğru ifade etmeyi öğrenmesi, kendini aşabilmesi olarak yorumlanmıştır. Sonuç olarak, kendi içinde problem yaşayan kadınların bile proje çalışmalarından sonra özgüvenlerinin artarak kendilerini ifade edebilme becerisi kazandıkları ve topluluk önünde konuşma cesaretini gösterdikleri saptanmıştır.

Köy halkının oluşturulan kadınlar grubunun çalışmalarından haberdar olup, bu çalışmalardan dolayı takdir etmeleri nedeniyle grup üyelerinin köy içindeki statülerinin yükselmesi ve prestij kazanmaları sağlanmıştır.

Çöp konusu ilk kez bir kadın tarafından protokol ve basın önünde gündeme getirilmiş, bu konuda hazırlanan basın bildirisini basın mensuplarına dağıtılmıştır. Böylece, çöp konusunda atılması düşünülen ilk adım olan basına duyuru gerçekleşmiş olmaktadır.

Katılımcı yaklaşımın ilk kez uygulandığı Halilbeyli Köyü kadınlar grubunun da şenliğe katılması ve Harmandalı'larla kaynaşmaları, iki köyün kardeş köy olmaları sevindirici bir gelişme olarak yorumlanmıştır. Zira, biri Boşnak, biri Yörük asıllı iki köy olup gelenekleri-görenekleri birbirine hiç benzemeyen köylerdir. Ancak, her iki köyde de temel geçim kaynağının hayvancılık olması ve çöp konusunda ortak sıkıntılar yaşaması bu iki köyü

yakınlaştırmıştır. Hatta, Halilbeyli grubu çöp konusunda yapacakları eylemler için Harmandalı'lı kadınlara destek sözü vermişlerdir.

Harmandalı Beldesi'nde ilk kez bu çapta bir etkinliğin düzenlenmiş olması da şenliğin önemini arttırmaktadır.

Şenliğin sonunda, Belediye Başkanı, Kadınlar Grubu yöneticisi koordinatöre sarılarak teşekkür etmiş ve kendisini artık hemşehrileri olarak gördüklerini, işi olmasa da sık sık köyelerine beklediklerini gerek olursa kendisine ev açılabilceğini belirtmiştir. Belediye meclis üyeleri de benzer duyguları iletmışlerdir.

Sonuç olarak, bu sözler yaklaşık 10-11 ay önce köyde çalışmaya başlayan ve ilk başlarda gerçekten ciddi engellerle karşılaşan koordinatörün, çalışmanın sonunda köy halkı tarafından benimsenmesi açısından oldukça önemli bulunmuştur.

Şenlik, TRT-2 ve Kanal-1Televizyonlarında, Milliyet ve Menemen'in Sesi adlı yerel gazetede "Harmandalı Şenliği" başlığı ile yayınlanmıştır.

29. Oturum

Projenin Değerlendirme

Bu toplantı bir anlamda veda oturumu olması ve ele alınan tüm konulardaki gelişmelerin değerlendirilecek olması nedeniyle grup üyelerinin tamamının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Daha sonra yere kağıtlar serilip katılımcılardan ikisi tartışılanları kaydetmekle görevlendirilmiştir. Katılımcılara ilk olarak projenin başlangıcında neler düşündükleri sorulmuştur. Grup üyeleri, açık yüreklilikle projenin başlangıcında ne düşündüklerini tartışarak uzlaştıkları noktaları kağıtlara kaydetmişlerdir. İkinci olarak, proje sürecince neler yapıldığı, alınan eylem kararlarının ne ölçüde uygulamaya geçirildiği tartışılıp kayda geçirilmiştir.

Katılımcıların Projenin Başlangıcındaki Değerlendirmeleri

Projeyi anlatan koordinatörün ziraat mühendisi olması nedeniyle sadece "hayvancılık" konusunun ele alınması bekleniyordu. Hayvancılık konusunun dışında diğer konularda yol alınacağı düşünülüyordu. Projenin bütüncül yaklaşımı benimsenmiştir.

Katılımcılar, daha önce yaşadıkları deneyimlerden dolayı koordinatöre güven duymakta zorlanıyorlardı. O nedenle de ikna edilmeleri zaman almıştı. Katılımcılar, daha önceleri koyu renkli resmi arabalarla gelen koyu renk giyimli bayan ziraat mühendislerinin onlara soru sormak için geldiklerini, bazılarının aşağılayıcı tavır içinde oldukları ve bir daha hiç uğramadıkları için güven duymada zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara , oturumlara düzenli katılmak başlangıçta "külfet" gibi gelmiştir.

Koordinatörün kişiliği hakkında bilgi sahibi olunmadığından nasıl yürüyeceği konusunda endişeli olunmuştur.

Genelde Harmandalı'da yapılan bu tür araştırmaların arkası gelmediğinden bu projenin devam edebileceği düşünülüyordu.

Köydeki toplantılar bazılarınca "tarikat toplantıları" sanıldığından tereddütle karşılanmıştır. Erkek Grubu ile kahvedeki toplantıların yeterince başarılı olmadığı duyulduğundan kadınlarla ilgili çalışmanın da yürümeyeceğine inanılmıştır.

Ancak, ilk iki toplantıdan sonra, koordinatöre ve projeye olan inanç artmıştır. Bunda, proje çalışmalarını başlatan koordinatörün verdiği sözleri tutması, randevusuna sadık olması, katılımcılara tepeden bakmayan mütevazı ve sıcak tavırlarının etkisinin çok fazla olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle koordinatörü kendilerinden biriymiş gibi hissettiklerini, her tür sorunlarını güvenle kendisine açabildiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca, Menemen Tarım İlçe Müdürlüğü'nde görev yapan ve zaman zaman kolaylaştırıcı görevini üstlenen ev ekonomistin ve seçilen diğer konu uzmanlarının da çok mütevazı oldukları kendilerine tepeden bakmadıklarını belirtmişlerdir.

Proje Çalışmaları ile Gözlemlenen Değişiklikler

Katılımcılarda psikolojik rahatlama olmuştur. Ayrıca, aile içi iletişim sorunlarında da azalma olduğu, problemlerin çözümlendiği ifade edilmiştir. Katılımcılar, sorunlarını ve sıkıntılarını daha net bir şekilde ifade etmeyi öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Annelerin, çocuklarına karşı daha hoşgörülü davranmaya ve onları birer birey olarak kabul etmeye başladıkları, bu nedenle de özellikle çocuk ve anne-baba arasındaki sorunların belli bir düzeyde çözümlendiği belirtilmiştir.

İzmir Toplum Merkezi'nden gelen uzmanların tavırlarından, verdikleri bilgilerden memnun kalındığı ifade edilmiştir. Ayrıca, toplu olarak ilk kurum ziyaretlerini bu merkeze yaptıklarını, beklemedikleri kadar yoğun bir ilgi ile karşılaştıklarından dolayı mutlu olduklarını vurgulamışlardır. İzmir Toplum Merkezi'ne bireysel danışmanlık için başvuruların arttığı, ayrıca köydeki herkese de önerildiği belirtilmiştir.

Başka bir konudaki bir uzmanının ise yeterli ve doyurucu bilgiler veremediği, somut önerilerde bulunamadığı ifade edilmiştir.

Katılımcılar, 14 Nolu Ana-Çocuk Sağlığı Eğitim Merkezi'ni ziyaretten sonra meme sağlığı ve kadın hastalıkları konusunda kendi kendilerini kontrol etmeyi ve periyodik olarak doktor kontrolünden geçmeleri gerektiğini öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, bu konuda doktora gitme rahatlığı kazanıldığı ve kuruma ziyaretlerin devam ettiği ifade edilmiştir. Köydeki diğer kadınlara da kurumun çalışmaları anlatılıp, önerilmektedir.

Ortopedi uzmanının şikayetlere tam olarak cevap verebildiği, verilen önerilerin uygulanabilir olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar, süt ve ürünlerinin tüketimini arttırmıştır. Hatta, gelen misafirlere de kola -gazoz yerine ayran ve soğuk süt ikramı başlatılmıştır. Gruplar halinde yürüyüşlere başlanmıştır. Çok hareket edip, ayaklar üzerindeki yükü hafifletebilmek için diyetle başlamışlardır. Ayak ve bel ağrıları konusunda çok fazla ilaç kullanmayıp, koruyucu önlemlerin uygulanmaya başlandığı ifade edilmiştir.

İneklerdeki mastitis konusunda verilen bilgilerden sonra temizlik önlemleri son daldırma hariç hepsi uygulanmaktadır. Dezenfektan kullanımı yaygınlaşmıştır. Makinaların bakımı yaptırılmış, kötü durumda olanlar yenileri ile değiştirilmiştir. Kuruda antibiyotik uygulaması yapılmaktadır. Ahır içi temizlik yapılıp, sık sık kireç atılmaktadır. Hastalıktan şüphelenen hayvanların sütleri Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Merkezi'ne götürülmeye başlanmış, bu konuda gelişme sağlanmıştır. Ayrıca, mastitis testleri için "CMT Plate" ve solüsyon siparişi verilmiştir. Ancak, hayvanlar hergün özel veteriner tarafından kontrol edilmekte ve alınan analiz sonuçlarına göre tedaviler devam etmektedir. Proje öncesi veterinerlere hiç karışmayan katılımcılar; projeden sonra veterinerin başında durmakta, sorular sormakta ve öğrendiklerini test etmektedirler. Ancak, tüm bunlara rağmen bir katılımcı hiç iyileşemeyen hayvanları, diğer hayvanlara bulaşmasını engellemek için kesime göndermiştir.

Katılımcılar, çöp konusunda çevre sağlığı uzmanından bilgi aldıktan sonra "Çöp Komitesi" oluşturular. Büyükşehir Belediye Başkanı'ndan talep edilen çevre sağlığı uzmanına Harmandalı Çöplüğü hakkında rapor hazırlatılıp, Belediye Başkanına sunulmuştur. Çöp konusunda mücadele kararı alınmıştır. Ayrıca, İzmir Valiliğine ve Büyükşehir Belediyesine bireysel şikayet dilekçeleri verilmesi, eylem yapılması kararları alınmıştır. Büyükşehir Belediye Başkanı'ndan talep edilen randevu henüz alınamamıştır. Üstelik, Başkanın kadınlar grubu ile ziyaret etme talebine "kadınları getirme, geleceksen yalnız gel" şeklinde yaklaşmıştır. Bunun üzerine çöp konusundaki ilk eylem 6 Nisan 2001 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Köylüler çöp kamyonlarının yolunu kesmişlerdir. Basının da ilgi gösterdiği bu eylem sırasında Büyükşehir Belediyesi'nden çöp alanının rehabilite edilmesi, çöpten dolayı kaybedilen rant için tazminat alınması (bunun yol yapımı, makina-araç alımı vb. şeklinde olabileceği belirtilmiştir.) ve çöp deponi alanına giden alternatif bir yol talep edilmiştir. Bundan sonra ikinci bir eylem olarak çöp deponi alanına giden yolda çalışmalar

başlatılacağı ve alternatif bir yolun gündeme gelmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir. Üçüncü eylem olarak ta çöp deponi alanı civarında oturan ve pis su baskınına maruz kalan mağdur vatandaşların dava açmaları için İzmir Barosundan yardım isteneceği belirtilmiştir. Dördüncü eylem, halk sağlığı taraması için E.Ü. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalına başvurmak olarak saptanmıştır. Kadınlar grubu çöp konusu ileri sürülerek yalnızca Belediyelerine puan getirecek şekilde Büyükşehir Belediyesinden araç-gereç alımı gibi çözümler yerine sorunun hem Harmandalı hem de daha geniş bir çerçevede kökten çözümü için çaba gösterdikleri gözlenmiştir. Aksi takdirde konu yalnızca Büyükşehir belediyesinden tavizler almaya indirgenmesi tehlikesi kadınlar grubu tarafından anlaşılmıştır.

Belediye Başkanı, gübre konusunun görüşüldüğü oturumdan sonra köydeki gübre toplayıcılarla toplantı yapmıştır. Toplantının sonucunda köyden iki kişinin bu işi sürdürmesi ve dışarıdan kimsenin girmemesi kararlaştırılmıştır. Bu kişilerin de araç-gereç ve işçi sayısını arttırmaları istenmiştir. Ancak, bu kişilerin işini kolaylaştırmak amacıyla yapılması planlanan havuzların inşaatına henüz başlanmamıştır.

Projeden sonra katılımcıların beslenme ve gıda muhafaza konularında bilgilerinin arttığı ve bilinçlendikleri belirtilmiştir. Bunun sonucunda da gıda muhafaza uygulamalarının geliştiği ifade edilmiştir.

Harmandalı'nın 1977 yılında başladığı aile işletmeciliği şeklindeki süt hayvancılığının günlük yaklaşık 10 Milyar TL (2001 yazında) kazanç sağladığı belirtilmiştir. Ancak, Beldenin 1-2 yıl gibi çok kısa bir süre içerisinde metropol sınırları içine gireceği bu nedenle hayvancılığın yasaklanacağı ifade edilmiştir. Belediye daha önceleri 7780 dekarlık kendilerine ait mera alanında modern hayvancılık işletmeleri kurmayı tasarlamış, ancak bu yeni durumda meraların tespitinin çok zaman alacağı için vazgeçilmiştir. Ayrıca, belediyeye ait alanların çöp ve konut alanlarına çok yakın olması nedeniyle "hayvancılık sitesi" şeklindeki bir kooperatifleşmenin de yapılamayacağı, bu nedenle Ulukent Belde'si ile ortaklaşa olarak Ulukent Ovası'nda yapılacak siteye katılınması kararlaştırılmıştır. Bu amaçla 15 aile Ulukent Ovası'ndan arazi satın almıştır. Ancak, evlerinde bir-iki hayvanı olanların yatırıma değecek bir kazançlarının olmaması nedeniyle zamanla bu işi bırakmayı düşündükleri ifade edilmiştir.

Halilbeyli Köyü'ne yapılan ziyaret sonrasında, burada gezilen işletmeler ve mezbahadaki gözlemler ile köyde yaşayanların birbirlerine bağlılığı, misafirperverliği, tertipli ve insaniyetli olmaları eşlere ve diğer kişilere aktarılmıştır. Hatta, katılımcıları götüren otobüsün şoförü bu ziyareti "Size araba dolusu insanlık getirdim" şeklinde kahvede oturanlara anlatmıştır. Bu köylüden -köylüye yönteminin çok etkili olduğu görülmüştür.

Katılımcı Davranışlarındaki Değişimler

Katılımcıların kendilerine olan güvenleri artmıştır. Bu çerçevede;

- Kendilerini doğru ifade edebilme yetenekleri gelişmiştir.
- Çekimserlik azalmıştır.
- Kendileri için yaşamayı öğrendiklerini, kendilerine özen gösterdiklerini ifade etmişlerdir.
- Kadın hakları konusunda neler yapabileceklerini, nerelere başvurabileceklerini öğrendiklerini belirtmişlerdir.
- Resmi kurumlardan daha rahat ve bilinçli olarak talepte bulunmayı öğrendiklerini ifade etmişlerdir.
- Çocuk eğitimi konusunda daha bilinçli hareket etmeyi öğrendikleri belirtilmiştir.

Sonuç olarak, kendi içinde problem yaşayan katılımcılar bile proje çalışmalarından sonra özgüvenleri artarak, kendilerini ifade edebilme becerisi kazanmış olmaları sevindirici bir gelişme olarak kabul edilmektedir. Sorunlardan kaçmak yerine mücadele etmenin iyi sonuç vereceğine inanç artmıştır. Katılımcılar, sıkıntılarını eskiden komşuları ya da yakınlarına

açarak çözmeye çalıştıklarını bunun da zaman zaman değişik sıkıntılara yol açtığını, şimdi ise proje çalışmaları çerçevesinde gelen konu uzmanlarının tavsiyelerine uyarak sıkıntılarını aşmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Köy içerisinde küslükler, düşmanlıklar giderilmeye başlanmıştır. Daha önceleri, birbirlerinin cenazelerine dahi gitmeme durumunda olanlar şimdi en küçük sıkıntılarında birbirlerinin yardımına koşmaktadırlar. Buna en iyi örnek olarak, birbirleriyle çok uzun yıllardır küs olan iki kişiden sağlıklı olanın diğerinin hastaneye yatması sırasında kan vermesi verilebilir.

Stres yönetimini hayata geçirilebilme başarılmıştır.

Katılımcılar, artık evlerinde daha huzurlu ve hoşgörülü olduklarını belirtmişlerdir. Hatta, katılımcılardan birisinin Eshot'ta (İzmir Belediyesi Otobüs İşletmesi) çalışan eşi E.Ü. Ebiltem'de aldığı "İnsan Psikolojisi" dersinde "tüm bu konular eşimin dahil olduğu köyümüz kadınlar grubunda ele alınmış ve çok büyük yararlar gördük" şeklinde anlatmıştır. Bu durum aileler için ele alınan konuların ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Birlikte çalışmanın, birlik olmanın yararlı olacağı anlaşılmıştır.

Toplantılar, gündelik yaşamda önemli bir yer tutmaktadır ve katılımcılar aile bireyleri tarafından desteklenmektedirler. Toplantı günleri hiçbir misafir kabul edilmemekte ve çok önemli bir sağlık sorunu olmadığı sürece toplantıya iştirak edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, toplantılarda tartışılan konular eşlere ve yakınlarla da anlatılmaktadır.

Belediye Başkanının her türlü desteği vermesi katılımcılar üzerinde olumlu etkiler yapmıştır.

Koordinatör ve kolaylaştırıcılar ile sıcak ilişkiler kurulması çalışmanın başarısını arttırmıştır. Kadın Grubundaki çalışmaları nedeniyle katılımcıların köy içindeki statüleri yükselmiş ve prestijleri artmıştır. Bu nedenle köydeki diğer kadınlardan "grup niye daha geniş tutulmadı" şeklinde eleştiriler gelmiştir. Ancak, başlangıçta çoğu kadın bu çalışmalara katılmak istememiştir.

Kadın Grubunun Belediye Başkanı ile gerçekleştirdiği oturumlar ve şenlik organizasyonu sayesinde Belediye ile halkın iletişimi artmıştır. Halk, belediyenin çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmuştur.

7. Çalışmada KKD Yaklaşımının Ölçek Büyütme ve Kurumsallaştırılmasına İlişkin Sonuçlar

Kurumsallaşma

Proje koordinatörleri KKD çalışmalarını destekleyecek bir ortamda çalışmamışlardır. Koşulların çoğu aleyhdedir. Bu akıntıya karşı yüzmeye benzemiştir. Bu projede temel amaç KKD yaklaşımının ölçeğinin büyütülmesi ve yaklaşımın kurumsallaştırılmasında ortaya çıkan sorunları belirlemek ve bunlarla nasıl başa çıkılacağına dair yollar bulmaktır. Tarım İlçe Müdürlüğü, Ziraat Odası ve Sulama Birlikleri yaklaşımı kurumsallaştıramamışlar, kurum içinde bazı bireyleri hariç, kurum olarak yaklaşımın felsefesini, yöntem ve tekniklerini içselleştirememişlerdir. Onbir kolaylaştırıcıdan sadece dördü yaklaşımı içselleştirebilmiştir. Bunlardan ikisi ev ekonomisti, birisi Tarım İlçe Müdürlüğünden tarım teknisyeni, biri de Ziraat Odasından tarım ekonomisti olan bir ziraat mühendisidir. Bunların proje öncesi bireysel tutum ve davranışları yaklaşıma yakınlık duymalarına neden olmuştur. Bunların bazıları çok başarılı olmuşlarsa da hepsi de görsel paylaşımda ve bunun için uygun görsel araçlar, matrisler vb. hazırlamada güçlük çekmişlerdir. Görsel paylaşım yeterince kaliteli olamamıştır. Ancak KKD için hayati önemde olan diyalogu kurdukları söylenebilir. Birisi Sulama Birliğinden, birisi de Tarım İlçe Müdürlüğünden iki agronomist ise diğer işlerinin çokluğu nedeniyle işi sürdürmemiş, hatta birisi hazırlık yapılmadan geldiği bir-iki oturumdan sonra KKD uygulamasını bırakmıştır. Beş kolaylaştırıcı etkili çalışmalar yap(a)mamıştır. Birisi çok çabalamış, fakat yeterince başarılı olamamıştır. Birinin çok ağır olmak üzere, dördünün motivasyon problemleri vardır. Kurumsallaştırmadaki problemlerin temelinde bu kurumlarda üst yöneticilerin yaklaşımı desteklememeleri ve kurum içinde bir öğrenme ortamının olmamasıdır. Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerindeki tarımsal yayım sistemi çok bürokratik, üreticilere hayli yabancılaşmıştır ve kurumsal kültür olarak KKD benzeri katılımcı yaklaşımlara ve felsefeye çok uzaktır. Devlet bütçesindeki kısıtlamalar da çalışmaları kısıtlamaktadır. Yayımcılar köye gitmek için araç veya yakıt bulamayabilmektedirler. Pamuk primi, gübre destekleri benzeri ödemeler için büro çalışmaları yayımcılara çalışacak zaman bırakamayabilmektedir. Yayımcıların çoğunun özgüvenleri yetersizdir. Bunun çok çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan biri de hizmet içi eğitimin yetersizliğidir. Diğer önemli neden ise uygulanan yönetim sisteminin çalışanları motive etmekten çok uzak olmasıdır. Yukardan aşağı katılımcı olmayan bir yönetim kültürünün olduğu yayım sisteminden, üreticilerle katılımı öngören bir yaklaşımı benimsemesi ve uygulaması beklenemezdi. Ancak şüphesiz bütün kurumlar değişir. Bu değişimin başlayabilmesi için üst yöneticilerin bu yönde bir değişime destek olması gerekirdi. Bu da gerçekleştirilememiştir. Üreticilerden veri almak, bazı konularda fikrini sormak çoğu yönetici ve yayımcı için katılımcılık sanılabilmektedir. Yayımcılardan belli bir başarı beklenilmemesi, çalışmayı engelleyecek hemen hemen hiç bir mekanizmanın olmaması veya işletilmemesi, çalışanların ise ödüllendirilmemesi sonuçta çoğu yayımcının üreticilere sorumluluk hissetmemelerine yol açmaktadır. Bunun sonucu teknik yetersizlik ve özgüven yokluğu ve üreticiden kaçmadır. Sonunda yayımcıların çoğu bürosuna kapanmakta, idari görevlerin (prim ödeme vb.) çokluğu da kapanmaya katkıda bulanmaktadır. Bu koşullar altında Tarım il ve İlçe Müdürlüklerinin KKD ve benzeri katılımcı yaklaşımları uygulamaları için bunun felsefesine çok inanmış, gerekli öğrenen kurum ortamını kurabilen, KKD yöntemlerini çalışanlara öğretebilecek eğitim olanaklarını sağlayabilen yöneticilerin olması gereklidir. Ancak bu tür yöneticilerin bulunduğu müdürlüklerde büyük zorluklarla yaklaşımın kurumsallaşması şansı görülebilir. Çünkü yılların alışkanlığı içinde bu tür bir değişime direnecek olanların sayısı hayli fazla olacaktır. KKD yaklaşımının Tarım İl ve Tarım İlçe Müdürlüklerinde hiç bir reform yapmadan tümünde uygulanması durumunda ise inanmış görünen yöneticiler ve çalışanlar elinde yaklaşımın hızla yozlaşacağı ve kötü kullanılacağı büyük bir olasılıktır.

Ziraat Odalarının eleman azlığı yaklaşımı kullanmalarını kısıtlamaktadır. Projede yakın ilişkiler içinde bulunan bir tarım ekonomistinın çalıştığı Menemen Ziraat Odasının yaklaşımı uygulayabildiği görülmüştür. Ancak odaların değişik nedenlerle üreticilere yabancılaşmış olması nedeniyle ancak kurum düzeyinde katılımcı yönetim anlayışının yerleşmesi ile KKD yaklaşımını kurumsallaştırabileceği söylenebilir. Şu anda ülke düzeyinde bu kurumun da KKD benzeri yaklaşımları kurumsallaştırabilmesi zor görülmektedir.

Sulama Birlikleri için de benzer bir durum vardır. Yapı şu anda belediye benzeri bir durum göstermektedir. Katılımcı yaklaşımlar yeterince uygulanmamaktadır. Bu kurumların da KKD yaklaşımını uygulaması için yönetici ve kurum düzeyinde katılımcı yaklaşım ve felsefenin yayılması gerekmektedir.

Ülkemizde kırsal kesimde ve kırsal kalkınma veya yayım konuları ile ilgilenen sivil toplum kuruluşu çok azdır. Menemen'de bu alanda işbirliği yapacak bir sivil toplum kuruluşu bulunmamıştır. Ülke düzeyinde var olan sivil toplum kuruluşları ise devlet kuruluşları benzeri bir yapılanma içindedir ve katılımcı yaklaşım kurum içinde bile zayıftır. Halbuki Dünya'da KKD daha çok sivil toplum kuruluşları eliyle uygulanmaktadır. Etkili bir uygulama için önce kırsal kesimde ve kırsal kalkınma, yayım alanlarında katılımcı bir şekilde çalışan güçlü sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Türkiye daha ileri gelişme aşamalarında olmasına rağmen Hindistan gibi ülkelere bu alanda çok geridir. Hindistanda binlerce köyde halkla birlikte çalışan sivil toplum kuruluşları varken ülkemizde durum çok geridir.

Projede Menemen'de bu alanda işbirliği yapabilecek bir kooperatif bulunmamıştır. Kooperatifler KKD ve benzeri yaklaşımları uygulayabilirler. Ancak projede bu konuda bir bilgi üretilememiştir.

KKD yaklaşımının kırsal kalkınma, yayım alanında çalışan kamu veya sivil toplum kuruluşları tarafından içselleştirilerek kurumsallaşmasının güçlükler içerdiği söylenebilir. ancak hayat değişimlere açıktır. Geleceğe ipotek koyamayız. Bu kurumlar da ne kadar katı ve üreticiye uzak olsalar da değişecektir. Katılımcı yaklaşımlara inanmış bazı yöneticilerle yaklaşımın yöntemlerine inanmış kritik kitlede eleman yetiştirilebilir ve bu kurumlarda "öğrenen kurum" ortamı yaratılabilirse; bazı Tarım il veya Tarım İlçe Müdürlükleri, Ziraat, Orman veya Veteriner Fakülteleri, İlçe Ziraat Odaları, Kooperatifler, dernek veya vakıflar bir ada şeklinde katılımcı yaklaşımları uygulayacaklardır. Üreticilerle iyi ittifaklar kurabilirlerse veya doğrudan üreticilerce yönetilirlerse çürümüş ve yozlaşmış bir genel içinde olumlu örnekler olarak bu adacıklar geleceğe ışık tutacaklardır. Bütün ülke düzeyinde yaklaşımların uygulanması için ise yukarıdan reform çabaları gereklidir. Hiç bir kurumsal değişim olmadan bu yaklaşımların aşağıdan yukarı benimseneceğini düşünmek çok yanlış olur. Katılımcı yaklaşımların bir çok yerleşik çıkarı tehdit edeceği endişesi dirençle karşılaşılmasına veya empoze edilerek kabul ettirilmek istenirse yaklaşımın inanmadan yozlaştırılarak uygulanmasına yol açacaktır.

Ölçek Büyütme

Zor koşullara rağmen KKD yaklaşımının ölçek büyütme yönü oldukça başarılı olmuştur.

- Üreticiler birçok yeniliği kabul etmişlerdir. Bunlar yeni üretim teknikleri, yeni girdiler ve çeşitler olmuştur.
- Bazı yenilikler "çiftçiden çiftçiye yöntemi" ile yayılmıştır.
- Kültür mantarı gibi yeni ürünler kabul edilmiştir.
- Kadınlar tarafından kendi ev bahçelerinde yetiştirmek üzere organik sebze yetiştiriciliği kabul edilmiştir.
- Bazı çiftçiler bütün bir köyün yararlanması amacıyla adaptasyon araştırmaları düzenlemişlerdir.

- Köy için ökaliptus ağacı dikmek, analiz etmek üzere toprak örneklerinin toplanması gibi kollektif eylemler gerçekleştirilmiştir.
- Bir köyün önderliği ile Gediz Nehri kirliliği ile savaşmak üzere bütün ilçe çapında bir eylem başlatılabildiği. Bu konu Menemen İlçesinin en önemli gündem konusu olabildiği ve bu konuda bir konsey kurulabilmiştir. Ancak rapor yazım tarihinde eylemsizlik durumu söz konusu bulunmaktadır.
- Bir köydeki kadın grubunun eylemleri erkek grubunun pasifliğine rağmen bütün köy hayvancılığını harekete geçirecek bir durum kazanabilmiştir.
- Kadın gruplarında bitkisel ve hayvansal üretim sorunlarından daha da önemsenerek sağlık sorunları, doğum kontrol konusu, insan hakları sorunları oturumların en önemli konuları olabildiği ve çoğunda gelişmeler sağlanabilmiştir. Bu konuların çözümü için Tarımsal Araştırma ve Uygulama Merkezi sağlık, çevre, hukuk vb. diğer konularla ilgili bir çok kamu ve sivil toplum kuruluşu ve birey ile işbirliği yapabildiği ve birlikte çalışma çalışmalarının etkinliğini arttırmıştır. KKD yaklaşımının tarım dışı diğer alanlarda da başarılı bir şekilde uygulanabileceği bir kez daha kanıtlanmıştır.
- Kadın grubu uygulamaları özgüven artışı sağlayarak kadınların güçlendirilmesinde/ yetkilendirilmesinde (empowerment) çok etkili olmuştur.
- Kadın grubu Harmandalı Köyünde hem köy hem de İzmir Büyükşehir ve yakın çevre için çok önemli bir konu olan çöp deponi alanının yarattığı sorunlara karşı eylem haline geçebilmiştir. Bu haliyle köy sınırlarını çok aşan bir konunun gündeme getirilmesi, görünür hale gelmesinde kadın grubunun KKD çalışmaları çok etkili olmuştur.

8. KKD Yaklaşımının Araştırmalarda Kullanılmasına İlişkin Sorunlar

Özellikle üniversitelerde KKD ve benzeri katılımcı yaklaşımları kullanan araştırmacılar açısından zorluklar bulunmaktadır. Önce üniversitelerde atama ve yükselmelerde kullanılan ödüllendirme sistemi daha çok yayın yapmaya dayalı olmaktadır. Bunun yayımcı ve tarım ekonomistleri için hızlı ve kolay görülen yolu anketler yaparak hızla değerlendirmek ve yayın yapmaktır. Agronomistler ve zooteknistler için de üreticiden kopuk koşullarda denemeler yapmak daha kolay ve akademik olarak daha az tehdit edicidir. Bu nedenle KKD ve benzeri eylem araştırmaları şimdilik itici görülmektedir. Tarım ekoomistlerinin anket yöntemi nerede ise kullanılan tek yöntemdir. Konu; üreticiden kopuk olarak araştırmacı tarafından belirlenmekte, aynı şekilde hipotezler araştırmacı tarafından araştırmayı ilgilendiren paydaşlarla pek fazla etkileşim olmadan belirlenmekte, anket soru formu (çok da fazla denenmeden, hatta bazan hiç denenmeden) belirlenmekte, üreticiler daha çok kolay bulunmaları gözetilerek saptanmakta, derlenen veriler bilgisayarda üretici veya araştırmacının hedef kitlesi ile artık hiç bir etkileşim olmaksızın analiz edilmektedir. Yöntemin doğası gereği artık yeni hipotezler kurmak mümkün olamamaktadır. Alınan cevapların doğruluğundan emin olunamaktadır. Bulguların gerçek yaşama uygulanarak test edilmesi, gerçek yaşam içinden yeni bilgilere ulaşılması söz konusu değildir. Halbuki KKD ve benzeri katılımcı yaklaşımlarda Kurt Levin'in "eğer gerçeği tam olarak öğrenmek istiyorsanız, bunu yalnızca gerçeği değiştirmeye çalışarak yapabilirsiniz" deyişinde ifade edildiği gibi bilgi daha sağlıklı ve uygulanabilir, ayakları yere basan bir şekilde elde edilebilmektedir. Dahası mevcut akademik çalışma tarzının bilim etiği ile problemleri vardır. Bu çalışmaların çoğunda elde edildiği ileri sürülen bilgiler aşırı genelleştirilmiş, çoğu zaman gerçek yaşamla bağlarını koparmış bir niteliktedir. Anketlerde elde edildiği sanılan veriler çoğu zaman bilerek veya bilmeyerek anketleri cevaplayan tarafından gerçeklerden saptırılmıştır. Bu söylenenler katılımcı yaklaşımlarda hiç anket yöntemine başvurulmayacağı anlamına gelmez. Anket yöntemi çok daha az kullanılmaktadır. Bazan yarı yapılandırılmış anketlere başvurulmaktadır.

KKD çalışmalarına katkıda bulunacak teknik dallardan araştırmacı bulmak kolay olmamaktadır. Bir kere araştırmacıların önemli bir kesimi adlarının projelerde önceden belirlenmiş olmasını istemektedirler. Halbuki katılımcı çalışmalarda katı bir şekilde önceden ne gibi uzmanların katkıda bulunacağını belirlemek mümkün olmamaktadır. Üniversitenin görevinin aynı zamanda uygulamaya yardım etmek olduğu, hatta iyi araştırmanın uygulamayla sürekli dirsek teması ile olması gerektiği bir çok üniversitede çalışan uzman tarafından unutulmuş görölmektedir. Üniversitelerde yükselmek için yayınlarda puan avcılığı sürmektedir. Bu ortam çalışmada önemli engeller yaratmaktadır.

Katılımcı çalışmalarda daha çok kalitatif analizler yapılmaktadır, ancak bu yaklaşımlar kantitatif analizleri dışlamaz. Halbuki günümüzde hatta bütün dünya'da kantitatif çalışmalar daha prestijli görölmektedir. Çoğunlukla bürodan çıkmadan, bir süre anketler yaparak, hatta bunları da ücretli bazı elemanlara havale ederek üreticilerle teması en aza indirerek, çok bilimsel görünüşlü, kimsenin itiraz etmeye pek cesaret edemediği çalışmalar yapmak mümkün olmaktadır. Halbuki bu kantitatif modellerin çoğu zaman varsayımları aşırı basitleştirilmiş, gerçeklerle ilgili olmayan ve aşırı genelleştirilmiş sonuçlara varan, çoğu zaman da gerçek yaşama hiç bir uygulama olanağı olmadığı sık sık görölmektedir. Katılımcı çalışmaları yürütenlerin uygulama ile çok sıkı bağlarının olması çalışma alanlarında mesleki açıdan da çok etkili olmalarına yol açabilmektedir. Uygulama ile bağı olmayan bir araştırmanın olamayacağı düşünöldüğünde katılımcı çalışmaların bilgi temellerini geliştirmede çok büyük üstünlüklere sahip olduğu kolayca görölebilir. Sonuç olarak tarımsal yayım, kırsal kalkınma, kooperatifçilik, işletmecilik gibi disiplinler ancak bunlarla çiftçilerin sorunları çözülyorsa bir işe yararlar. Bu konularda çalışan bir uzmanın bilgilerini kullanarak işe yarar bir şey yapabilecek beceriye sahip olması gereklidir. Bu da araştırmayla uygulama arasına duvarlar öreerek gerçekleştirilemez. Dünya'da olduğu gibi ölkemizde de bu sorunlar giderek çözülecektir. Bunu için katılımcı yaklaşımların üniversitelerde dersler içine alınmasına büyük ihtiyaç vardır. İkinci bir konu da üniversite yöneticilerinin uygulamayla bağlar kurmaya önem vermeleri, yükselmelerde bu konuyu da dikkate alacak değişiklikler yapmalarındır.

KAYNAKÇA

- Attwoods, H.**, 1997, Participatory Research, PRA Topic Pack, Institute of Development Studies, Sussex.
- Blackburn, J. and Holland, J.** (1998) Who Changes? Institutionalizing Participation in Development, Intermediate Technology Publications, London.
- Chambers, R.**, (1992), Rural Appraisal: Rapid, Relaxed and Participatory, IDS, Discussion Papers: 311, University of Sussex: IDS.
- Chambers, R.** (1993), Challenging the Professions-Frontiers for Rural Development, Intermediate Technology Publications, London.
- Chambers, R.** (1997) Whose Reality Counts- Putting the First Last, Intermediate Technology Publications, London.
- Ergin, G.**, (2000), "TMMOB Ziraat Mühendisleri Odasının Gap Bölgesindeki Saptamaları" Mezopotomya Tarım Bülteni içinde, 2 (1), Diyarbakır.
- Freire, P.**, (1968) Pedagogy of the Oppressed, New York: The Seabury Press. (Türkçesi: Freire, P. (1991) Ezilenlerin Pedagojisi, Ayrıntı Yayınları)
- Freire, P.**, (1982) Education for Critical Consciousness, New York: Continuum Books.
- Holland, J. and Blackburn, J.** (ed), 1998, Whose Voice? Participatory Research and Policy Change, Intermediate Technology Publications, London.
- Holtland, G.** (1999) Basic Skills in Participatory Extension Planning, Training Manuel, Stoas, Wageningen.
- Holtland, G.** (1999) Basic Skills in Participatory Extension Planning, Trainer's Guide, Stoas, Wageningen
- Hagman, J., Chuma, E. ve Murwira, K.** (1998) "Scaling-up of Participatory Approaches Through Institutionalization in Government Services: the Case of Agricultural Extension in Masvingo Province, Zimbabwe" Blackburn, J. and Holland, J. (ed) *Who Changes? Institutionalizing Participation in Development*, içinde, Intermediate Technology Publications, London.
- Huizer, G.** (1991) "Indigenous Knowledge and Popular Spirituality: A Challenge to Developmentalists" (ed: Tillmann, H.) *Proceedings of the International Workshop- Agricultural Knowledge Systems and the Role of Extension* içinde, Bad Boll 21-24 of May 1991, Hohenheim.
- Institute of Development Studies**, (1996) Introductory PRA Methodology Pack, University of Sussex.
- Institute of Development Studies**, (1996) PRA Tools & Technics Pack, University of Sussex.
- Institute of Development Studies**, (1998) Participatory Approaches and Agriculture Topic Pack, University of Sussex.
- Institute of Development Studies**, (1997) PRA Behaviour and Attitudes Topic Pack, University of Sussex.
- Joseph, S.** (1998) "Participatory Management or Community-Managed Programmes? Reflections from Experience in Somaliland" Blackburn, J. and Holland, J. (ed) *Who Changes? Institutionalizing Participation in Development*, içinde, Intermediate Technology Publications, London.
- Kumar, S.(ed.)**, (1996) ABC of PRA- Attitude, Behaviour, Change- A Report on South-South Workshop on PRA: Attitudes and Behaviour, Actionaid India, Bangalore, India.
- Leurs, R.** (1998) "Current Challenges facing Participatory Rural Appraisal" Blackburn, J. and Holland, J. (ed) *Who Changes? Institutionalizing Participation in Development*, içinde, Intermediate Technology Publications, London.

- Mukerjee, N.** (1998) "The Rush to Scale: Lessons Being Learnt in Indonesia" Blackburn, J. and Holland, J. (ed) *Who Changes? Institutionalizing Participation in Development*, içinde, Intermediate Technology Publications, London.
- Özkaya, T., Karaturhan, B. ve Boyacı, M.** (1998), Kırsal Kalkınmada Çiftçi Katılımının Önemi Üzerine Bir Araştırma: Halilbeyli Köyü Örneği, Ege Üni. Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi, Türkiye Ziraat Odaları Birliği yayını, İzmir.
- Özkaya, T., Karaturhan, B. ve Boyacı, M.** (1998), Katılımcı Kırsal Değerlendirme Yaklaşımının Uygulanmasında Dikkate Alınabilecek Bazı konular, çoğaltma, İzmir.
- Özkaya, T., Karaturhan, B., Boyacı, M.** (1999) "A Participatory Rural Appraisal Experience in Turkey" in (ed: J. Kania and M. Drygas) *The Role of Extension Education in a Global World, Proceedings of the 14th ESEE*, Poland, pp. 46-52.
- Özkaya, T.,** (2000) Fidancılık Teknolojilerinde Durum ve Önceliklerin Saptanması, Araştırması ve Eğitiminde Katılımcı Öğrenim ve Eylem Projesi, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara.
- Paul, B.** (1998) "Scaling-up PRA: Lessons from Vietnam" Blackburn, J. and Holland, J. (ed) *Who Changes? Institutionalizing Participation in Development*, içinde Intermediate Technology Publications, London.
- Pretty, J. N. and Chambers, R.** (1994) "Towards a Learning Paradigm: New Professionalism and Institutions for a Sustainable agriculture, in *Beyond Farmers First- Rural People's Knowledge, Agricultural Research and Extension Practice*, Ed: Scoones, I. and Thompson, J., Intermediate Technology Publications,. pp. 182-202.
- Senge P.M. ve ark.**(1994) *The Fifth Discipline Field Book: Strategies and Tools for Building a Learning Organization*, London, Nicholas Brealey Publishing.
- Shepherd, A.** (1998) "Participatory Environmental Management: Contradiction of process, Project and Bureaucracy in the Himalayan Foothills" " Blackburn, J. and Holland, J. (ed) *Who Changes? Institutionalizing Participation in Development*, içinde, Intermediate Technology Publications, London.
- Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı,** (1987), Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi, Ankara.
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı,** (1997), "IV Komisyon Raporu: Tarımsal Eğitim ve Yayım", *Tarım ve Köy Dergisi* içinde, Ankara.
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İzmir İl Müdürlüğü,** (1998) Tarımsal Yapı- İzmir İli 1997 Yılı Çalışmaları ve Tarımsal Yapı, İzmir.
- Thompson, J.** (1998) "Participatory Approaches in Government Bureaucracies: Facilitating Institutional Change" Blackburn, J. and Holland, J. (ed) *Who Changes? Institutionalizing Participation in Development*, içinde Intermediate Technology Publications, London.
- Wordofa, D.** (1998) "Internalizing and Diffusing the PRA Approach: The Case of Ethiopia" Blackburn, J. and Holland, J. (ed) *Who Changes? Institutionalizing Participation in Development*, içinde Intermediate Technology Publications, London.

Ek:1 Menemen Projesi Kolaylaştırıcı Eğitim Programı

Eğitciler: Prof. Dr. Tayfun Özkaya, Doç. Dr. Neşe Özgen, Dr. Buket Karaturhan, Dr. Murat Boyacı

Katılan: 12 kişi

1. Gün

Saat

9.00-9.30

Konu

Tanışma (Herkes yanındaki ile beş dakika görüşür ve arkadaşını en az iki özelliği ile sıradan tanıtır)

9.30-10.00

Konunun tanıtımı (1) Bu eğitim çalışmasından neler bekliyoruz?
(2) Halilbeyli, Menemen Projeleri nedir?

10.00-10.30

Küçük gruplarda (3-5 arasında) çalışmaları sırasında karşılaştıkları sorunları bir çizelgeye yazarlar 100 adet fasulya tanesi kullanarak beraberce, tartışarak ağırlıklandırırılar.

10.30-10.45

Çay arası

10.45-12.00

Bütün yapılanlar ve konuşulanlar üzerinde toplu tartışma

13.30-14.15

ÖRNEK KKD OTURUMLARI

1. oturum. Ürünler ve tercih edilme nedenleri (matriks) (gruplara ayrılarak) Kolaylaştırıcılar kendilerini üretici yerine koyarlar

14.15-14.30

Çay arası

14.30-15.15

2. oturum: Menemen İlçesi doğal kaynaklar ve tarım haritası (katılımcılar haritayı çizer, sorunları tartışır, çözüm önerileri geliştirirler)

15.15-15.30

Ara

15.30-16.15

3.oturum: Menemen ilçe Müdürlüğünün Çalışmaları sırasında ilişki kurduğu kuruluşlar (Venn diyagramları şeklinde önemleri ile orantılı olarak büyüklükleri belirlenir, ilişki tipleri değişik çizgilerle belirtilir. Her zaman olduğu gibi bu çalışmayı tartışma izler. Önemli olan görsel aracın üretilmesi değil, diyalogdur.)

2. Gün

9.00-10.00	<p>Halilbeyli projesinin tanıtımı (KKD pilot proje tanıtıldı.</p> <ul style="list-style-type: none">• Amaç• Grupların kurulması süreci• Örnek üç oturumun görsel materyalleri ile tanıtımı (şap, mastitis, yem rasyonu) <p>Halilbeyli köyünden katılımcılarından üçü konuşma yapmak, deneyimlerini aktarmak için çağrılmışlarsa da gelememişlerdir.</p>
10.00-10.15	Çay arası
10.15-10.45	<p>Halilbeyli Köyünden yapılan video çekimleri ile yurt dışı KKD deneyimlerinin aktarıldığı video bantlarının gösterimi. Açıklamalı. Daha sonra tartışma yapıldı. Sorular cevaplandırıldı.</p>
10.45-12.00	<p>Halen Tarım İl ve ilçe Müdürlüklerinin sürdürdüğü yayım yaklaşımları ile KKD arasındaki farklar neler? (T çizelgesi çizildi ve tartışma yapıldı)</p>
12.00-13.30	Öğle yemeği arası
13.30-16.30	<p>Kolaylaştırıcı becerileri eğitimi (katılımcılar 3 gruba bölündü. Tartışılacak konu grup tarafından belirlendi. Her bir katılımcı sırayla kolaylaştırıcı oldu. Bir gözlemci süreci izledi. Kolaylaştırıcılık görevi ile ilgili eleştiri yapıldı.)</p>

3. Gün

9.00-10.00	<p>“Odak Grup Yöntemi” eğitimi. Eğitici odak grup hakkında kısa bilgi verdi. Daha sonra odak grup çalışması bir konu seçilerek uygulandı. Sonunda süreç tartışılarak eleştiri yapıldı.</p>
10.00-10.30	Çay arası
10.30-11.30	Eğitim programının değerlendirilmesi